

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
ΔΠΜΣ «Πολεοδομία και Χωροταξία»

Διπλωματική Εργασία

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

**Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού
κέντρου της Σπάρτης.**

Γεωργία Μανεσιώτη

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Ειρήνη Κλαμπατσέα

Αθήνα, Φεβρουάριος 2025

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού
κέντρου της Σπάρτης.

Rural areas and provincial urban centers. The case of the former
Municipality of Pellana and the urban center of Sparti.

Γεωργία Μανεσιώτη

Georgia Manesioti

Αθήνα, Φεβρουάριος 2025

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Αν και δεν είναι εύκολο να περιγραφεί η ευγνωμοσύνη σε λίγες γραμμές, αυτό το τεύχος αφιερώνεται στην οικογένειά μου, και κυρίως στον αδερφό μου, Αναστάση, και τους γονείς μου, που δεν έχουν σταματήσει να με υποστηρίζουν.

Κατάκτηση για εμένα αποτελεί η συνεργασία με την κυρία Ειρήνη Κλαμπατσέα, την οποία ευχαριστώ εγκάρδια για την υποστήριξη και ενθάρρυνσή της και τον εύστοχο τρόπο καθοδήγησης για την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας.

Ευχαριστώ θερμά όλους εκείνους που με ενίσχυσαν με κάθε τρόπο για να ολοκληρώσω αυτή την εργασία και ιδιαίτερα φίλους και γνωστούς που παρείχαν, με προφορικές μαρτυρίες και με άλλα μέσα, σημαντικές πληροφορίες για την υφιστάμενη κατάσταση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας, οι οποίες έχουν ενσωματωθεί στο κείμενο.

Ευχαριστώ ξεχωριστά τον κύριο Θεόδωρο Τσίντολα, προϊστάμενο του τμήματος Προγραμματισμού και Ανάπτυξης του Δήμου Σπάρτης για την προθυμία του να μου παραδώσει τις πληροφορίες που ζητούσα, καθ' όλη την διάρκεια επόνησης της εργασίας. Ευχαριστώ θερμά την κυρία Ευαγγελία Πάντου, αρχαιολόγο και προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Λακωνίας και την κυρία Κωνσταντίνα Ντουβή, αρχιτέκτονα μηχανικό και προϊσταμένη του τμήματος Αρχαιολογικών Έργων και Μελετών της Εφορείας Αρχαιοτήτων Λακωνίας, για την απλόχερη διευκόλυνση που με κάθε τρόπο μου παρείχαν, καθ' όλη την διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος, τις εποικοδομητικές συζητήσεις και την βιβλιογραφική υποστήριξη. Τέλος, ευχαριστώ τον κύριο Λεωνίδα Σουχλέρη, αρχαιολόγο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Λακωνίας, για την πάντα εύστοχη και πλούσια βιβλιογραφική υποστήριξη, για το ειλικρινές ενδιαφέρον και για την έμπνευση που μεταδίδει η δημιουργική επιμονή του στην διερεύνηση και ανάδειξη του πλούσιου πολιτιστικού αποθέματος των Βορείων Δήμων του Ταΰγétου.

Γ.Μ.

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Περίληψη

Η σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ οικισμών της υπαίθρου και αστικών κέντρων, κυρίως, έπειτα από τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, καθώς και οι θεσμικές αποφάσεις που έχουν ληφθεί για την διευθέτησή της, έχουν επιφέρει συνέπειες στην αναπτυξιακή πορεία περιοχών της Ελλάδας. Με αφορμή την παραπάνω παρατήρηση και τις προσλαμβάνουσες της γράφουσας από τον τόπο καταγωγής της, την Αγόριανη, ένα ορεινό χωριό του βορειοανατολικού Ταυγέτου, πρόθεση της παρούσας διπλωματικής εργασίας αποτελεί η διερεύνηση της σχέσης των οικισμών της υπαίθρου με τα επαρχιακά αστικά κέντρα, υπό το πρίσμα των προβλέψεων θεσμικών κειμένων για τον εθνικό χωροταξικό σχεδιασμό και την τοπική αυτοδιοίκηση. Η έρευνα εντοπίζεται στην χρονική περίοδο από το 2010 έως σήμερα, οπότε και συντελέστηκαν κομβικές μεταρρυθμίσεις στον τομέα της τοπικής αυτοδιοίκησης, ενώ νωρίτερα αποφάσεις είχαν ληφθεί σε επίπεδο εθνικού χωροταξικού σχεδιασμού. Ως περίπτωση μελέτης τίθεται η σχέση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας (τόπος καταγωγής της γράφουσας) με το αστικό κέντρο της Σπάρτης. Η εργασία δομείται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος συγκεντρώνεται το θεωρητικό πλαίσιο, που σχετίζεται με το αντικείμενο της έρευνας, ενώ στο δεύτερο μέρος αναλύεται η περίπτωση μελέτης. Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύονται βασικοί όροι της έρευνας με σκοπό την αποσαφήνιση του νοήματος που λαμβάνουν στην παρούσα μελέτη. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται το πλαίσιο, εντός του οποίου εξελίχθηκε η σχέση των οικισμών της υπαίθρου με τα ελληνικά αστικά κέντρα γενικότερα, όσο και με τα μικρά και μεσαία επαρχιακά αστικά κέντρα, μεταπολεμικά, έως και την σημερινή συνθήκη της metropolis. Στο τρίτο κεφάλαιο εξετάζεται ο τρόπος, που αποτυπώνεται και σχεδιάζεται η σχέση των οικισμών της υπαίθρου με τα επαρχιακά αστικά κέντρα στο Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. Έπειτα, αναδεικνύεται ο βαθμός σύμπλεξης του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. και του θεσμικού πλαισίου για την τοπική αυτοδιοίκηση. Έμφαση δίδεται στις επιπτώσεις στην σχέση του μελετώμενου δίπολου. Στο δεύτερο μέρος της έρευνας, αρχικά με την μορφή ιστορικής αναδρομής, παρουσιάζεται η πορεία των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας για την συγκρότησή τους σε ενιαίο δήμο. Στην συνέχεια, προκειμένου να ενισχυθούν οι γνώσεις για την ταυτότητα της περιοχής μελέτης και να εντοπιστεί ο βαθμός αλληλεξάρτησής της και αλληλεπίδρασής της με το αστικό κέντρο της Σπάρτης πραγματοποιείται ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης ως προς τους ερευνητικούς άξονες «κοινωνία», «περιβάλλον», «οικονομία», «οικιστικό περιβάλλον», «υποδομές» και «πολιτισμός και αθλητισμός». Ακολουθεί η αποτύπωση των αναπτυξιακών κατευθύνσεων για το μελετώμενο δίπολο, σε θεσμικά κείμενα. Τέλος, μέσω της έρευνας στον τοπικό τύπο και της ανάλυσης ερωτηματολογίων που παραδόθηκαν και απαντήθηκαν από τοπικούς προέδρους των κοινοτήτων της Δ.Ε. Πελλάνας επιχειρείται η αποτύπωση της γνώμης της τοπική κοινωνίας για την υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής μελέτης και για τις σχέσεις αλληλεπίδρασης ή αλληλεξάρτησης που αναπτύσσονται εντός του μελετώμενου δίπολου.

Λέξεις – Κλειδιά

οικισμός, υπαίθρος, αστικό κέντρο, χωροταξικός σχεδιασμός, τοπική αυτοδιοίκηση

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Abstract

The relationship that develops between rural settlement and urban centers, mainly after the first post-war decades, as well as the institutional decisions that have been taken for its arrangement, have had consequences on the development process of regions of Greece. Taking as an example the above observation and the writer's background from her place of origin, Agoriani, a mountainous village of northeastern Taygetos, the intention of this thesis is to investigate the relationship between rural settlements and provincial urban centers, under the perspective of the provisions of institutional texts for national spatial planning and local government. The research is located in the period from 2010 to the present, when key reforms were carried out in the field of local government, while earlier decisions had been taken at the level of national spatial planning. The case study is the relationship between the settlements of the former Municipality of Pellana (the author's place of origin) and the urban center of Sparta. The work is structured in two parts. The first part gathers the theoretical framework related to the subject of the research, while the second part analyzes the case study. The first chapter analyzes basic terms of the research with the aim of clarifying the meaning they receive in this study. The second chapter analyzes the context within which the relationship between rural settlements and Greek urban centers in general, as well as with small and medium-sized provincial urban centers, developed post-war, up to the current metapolis condition. The third chapter examines the way in which the relationship between rural settlements and provincial urban centers is reflected and designed in the General Context for Spatial Planning and Sustainable Development (G.C.S.P.S.D.). Then, the degree of integration of the G.C.S.P.S.D. and the institutional framework for local government is highlighted. Emphasis is given to the effects on the relationship of the studied dipole. In the second part of the research, initially in the form of a historical retrospective, the course of the settlements of the former Municipality of Pellana for their formation into a single municipality is presented. Subsequently, in order to strengthen knowledge about the identity of the study area and to identify the degree of its interdependence and interaction with the urban center of Sparta, an analysis of the current situation is carried out in terms of the research axes "society", "environment", "economy", "residential environment", "infrastructure" and "culture and sports". This is followed by the recording of the development directions for the studied dipole, in institutional texts. Finally, through research in the local press and the analysis of questionnaires that were delivered and answered by local presidents of the communities of the former Municipality of Pellana, an attempt is made to record the opinion of the local community on the current situation of the study area and on the relationships of interaction or interdependence that develop within the studied dipole.

Keywords

settlement, countryside, urban center, spatial planning, local government

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	iv
Abstract.....	v
Περιεχόμενα.....	vi
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια	ix
Εισαγωγή.....	1
Κεφάλαιο 1. Ορισμοί βασικών εννοιών.....	5
1.1 Οικισμός.....	6
1.2 Χωριό.....	9
1.3 Πόλη.....	10
1.4 Ύπαιθρος.....	12
1.5 Επαρχία.....	13
Κεφάλαιο 2. Η εξέλιξη της σχέσης των οικισμών της υπαίθρου με τα αστικά κέντρα στην μεταπολεμική Ελλάδα.....	14
2.1 Το δίπολο οικισμοί υπαίθρου -αστικά κέντρα τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες.....	15
2.2 Οι μικρές πόλεις και οι οικισμοί της υπαίθρου μετά την δεκαετία του 1980.....	18
2.3 Οι θεσμοί της περιφέρειας και της αποκέντρωσης και η επίδραση τους στην σχέση των οικισμών της υπαίθρου με τα αστικά κέντρα μετά το 1980.....	20
2.4 Το δίπολο αγροτικοί οικισμοί υπαίθρου -αστικά κέντρα στη συνθήκη της metropolis.....	24
Κεφάλαιο 3. Οι προβλέψεις του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. για τους οικισμούς της υπαίθρου και τα επαρχιακά αστικά κέντρα.....	28
3.1 Το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.).....	28
3.2 Η τυπολόγηση του χώρου στο Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.	30
3.3 Η περιγραφή της σχέσης οικισμός της υπαίθρου – αστικό κέντρο στο Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.	31
3.4 Προβλέψεις ενίσχυσης και αναβάθμισης της σχέσης οικισμός – αστικό κέντρο.....	35
3.5 Σύνοψη κεφαλαίου.....	37
Κεφάλαιο 4. Το δίπολο οικισμοί της υπαίθρου – επαρχιακά αστικά κέντρα μέσα από το θεσμικό πλαίσιο για την πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση.....	38
4.1 Το σχέδιο «Καποδίστριας» και τα κριτήρια για την διοικητική υποδιαίρεση των δήμων..	38
4.2 Το πρόγραμμα «Καλλικράτης» και τα κριτήρια για την συνένωση των δήμων.....	40
4.3 Το πρόγραμμα «Κλεισθένης» και η μη εκ νέου χωροταξική μεταρρύθμιση των Ο.Τ.Α. ..	44
4.4 Αξιολόγηση της θέσης των οικισμών της υπαίθρου στο σχέδιο «Καποδίστριας», το πρόγραμμα «Καλλικράτης» και το πρόγραμμα «Κλεισθένης Ι».....	45
4.5 Σύνοψη τέταρτου κεφαλαίου.....	48
Κεφάλαιο 5. Ο σχηματισμός της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης – ιστορική αναδρομή.....	50
5.1 Η Δ.Ε. Πελλάνας.....	50
5.2 Η συγχώνευση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας σε ενιαίο διοικητικό σύνολο-ιστορική αναδρομή	51
5.2.1 Η περιοχή των Βορείων Δήμων ως παλιμψηστο	52
5.2.2 Οι οικισμοί των Βορείων Δήμων από το 1830 έως το 1997.....	56
5.2.3 Η θεσμοθέτηση του Δήμου Πελλάνας	60
5.3 Η Σπάρτη ως σύγχρονο επαρχιακό αστικό και διοικητικό κέντρο.....	63

Κεφάλαιο 6. Ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης της Δ.Ε. Πελλάνας-αναφορές στο αστικό κέντρο της Σπάρτης	65
6.1 Η ιδέα και ο σκοπός της έρευνας.....	65
6.2 Η μεθοδολογία της έρευνας	65
6.3 Τα εργαλεία της έρευνας	67
6.4 Παρουσίαση της έρευνας.....	67
6.4.1 Κοινωνία	68
6.4.2 Περιβάλλον	79
6.4.3 Οικονομία	89
6.4.4 Οικιστικό περιβάλλον.....	99
6.4.5 Υποδομές	109
6.4.6 Πολιτισμός και αθλητισμός	118
6.4 Η ανάλυση της έρευνας	132
Κεφάλαιο 7. Προβλέψεις θεσμικών κειμένων για το οικιστικό δίκτυο μελέτης	133
7.1 Οι διατάξεις του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. για το μελετώμενο οικιστικό δίκτυο	133
7.1.1 Η θέση της Σπάρτης στο εθνικό οικιστικό δίκτυο	134
7.1.2 Οι προβλέψεις για τον αγροτικό και τον ορεινό χώρο.....	135
7.2 Οι διατάξεις του Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου για το μελετώμενο οικιστικό δίκτυο	141
7.2.1 Τα προβλήματα και οι προοπτικές ανάπτυξης των οικισμών της Δ.Ε Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.....	141
7.2.2 Η θέση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης στην πρόταση του Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου	142
7.2.3 Αναπτυξιακές κατευθύνσεις για τους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας και το αστικό κέντρο της Σπάρτης στην πρόταση του Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου	144
7.3 Οι προβλέψεις του ΤΠΣ του Δήμου Σπάρτης για το μελετώμενο οικιστικό δίκτυο	146
7.4 Η «Στρατηγική ΟΧΕ του Ορεινού όγκου Ταυγέτου των Δήμων Καλαμάτας και Σπάρτης»	149
7.5 Σύνοψη κεφαλαίου	150
Κεφάλαιο 8. Έρευνα στον τοπικό τύπο.....	151
8.1 Η αποτύπωση της σχέσης των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με το αστικό κέντρο της Σπάρτης στον τοπικό τύπο.....	151
8.1.1 Η ιδέα της έρευνας στον τοπικό τύπο.....	151
8.1.2 Ο σκοπός της έρευνας στον τοπικό τύπο	152
8.1.3 Οι στόχοι της έρευνας στον τοπικό τύπο	152
8.1.4 Τα ερευνητικά ερωτήματα	152
8.1.5 Η διάρθρωση και η μεθοδολογία της έρευνας στον τοπικό τύπο	153
8.1.6 Τα κριτήρια επιλογής των άρθρων του τοπικού τύπου.....	154
8.1.7 Το σύστημα κωδικοποίησης των επιλέξιμων άρθρων του μελετώμενου τοπικού τύπου	155
8.2 Η ανάλυση των περιπτώσεων μελέτης του τοπικού τύπου.....	156
8.2.1 Η ταυτότητα των περιπτώσεων μελέτης του τοπικού τύπου	156
8.2.2 Οι άμεσες αναφορές στο δίπολο οικισμοί της υπαίθρου – αστικό κέντρο.....	161

8.2.3 Οι έμμεσες αναφορές στην σχέση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με την Σπάρτη, μέσω της παράθεσης στοιχείων που αφορούν την υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής μελέτης	164
8.3 Σύνοψη κεφαλαίου	167
Κεφάλαιο 9. Η αξιολόγηση της σχέσης της Δ.Ε. Πελλάνας με την Σπάρτη από τους τοπικούς προέδρους των κοινοτήτων της περιοχής μελέτης	169
9.1 Η ιδέα και ο σκοπός της έρευνας με την χρήση ερωτηματολογίου	169
9.2 Η διάρθρωση και η παρουσίαση του ερωτηματολογίου	169
9.3 Η παρουσίαση των ευρημάτων του ερωτηματολογίου.....	181
9.4 Σύνοψη κεφαλαίου	185
Συμπεράσματα	187
Βιβλιογραφία.....	194
Θεσμικό πλαίσιο	198
Διαδικτυακές πηγές.....	199
Άλλες πηγές	205
Πηγές Παραρτήματος Α	206
Παράρτημα Α: «Αποσπάσματα άρθρων τοπικού τύπου»	210
Παράρτημα Β: «Απαντήσεις έρευνας με την χρήση ερωτηματολογίου».....	216

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

Α.Π.Ε.	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΒΙ.Δ.Α.	Βιομηχανικά Δελτία Απογραφής
Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.	Γενικός Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
Δ.Α.Ο.Κ.	Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής
Δ.Δ.	Δημοτικό Διαμέρισμα
Δ.Ε.	Δημοτική Ενότητα
Δ.Κ.	Δημοτική Κοινότητα
ΔΠΜΣ	Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Ε.Α.Γ.Μ.Ε.	Ελληνική Αρχή Γεωλογικών & Μεταλλευτικών Ερευνών
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Ε.Τ.Α.Α.	Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
Ε.Ο.Κ.	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΠΚΑ	Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων
ΕΣΠΑ	Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΦ.Α.ΛΑΚ.	Εφορεία Αρχαιοτήτων Λακωνίας
ΕΧΜ	Ειδική Χωροταξική Μελέτη
κ.	κοινότητα
ΚΕΔΚΕ	Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος
Κ.Ε.Π.	Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών
ΚΠΚ	[Απογραφή] Κτιρίων και Πληθυσμού-Κατοικιών
ΚΤΕΛ	Κοινά Ταμεία Εισπράξεων Λεωφορείων
Κ.Υ.	Κέντρο Υγείας
ΜΜΜ	Μέσα Μαζικής Μεταφοράς
Ν.Π.Π.Π.	Νομικό Πρόσωπο Πολιτισμού και Περιβάλλοντος
ΟΠΕΚΑ	Οργανισμός Προνοιακών Επιδομάτων & Κοινωνικής Αλληλεγγύης
Ο.Τ.Α.	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΟΥΜΕΔ	Οργανωμένος Υποδοχέας Μεταποιητικών και Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων
ΟΧΕ	Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

π.	ποταμός
ΠΓΕ	Προστασία Γεωγραφικής Ένδειξης
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
Π.Ε.	Περιφερειακή Ενότητα
ΠΕ	Πρωτοελλαδικός
ΠΕΧΠ	Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων
ΠΠ	Περιφερειακό Ιατρείο
ΠΟΠ	Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης
Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΡΑΑΕΥ	Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων
ΣΑΤΑ	Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΣΕΑ	Σταθμός Εξυπηρέτησης Αυτοκινητιστών
Τ.Κ.	Τοπική Κοινότητα
Τ.Ο.Ε.Β.	Τοπικός Οργανισμός Εγγείων Βελτιώσεων
ΤΠΣ	Τοπικό Πολεοδομικό Σχέδιο
ΥΠΕ	Υγειονομική Περιφέρεια
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης
χ.ο.	χωρίς όνομα
χ.τ.	χωρίς τόπο ή χωρίς τίτλο
χ.χ.	χωρίς χρόνο

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Εισαγωγή

Οι οικισμοί της υπαίθρου και τα αστικά κέντρα, ή, διαφορετικά, το χωριό και η πόλη, σχηματίζουν δίπολο, το οποίο φέρει πλήθος αντιθέσεων. Ο καθημερινός τρόπος ζωής, οι υποδομές ή ο βαθμός άμεσης πρόσβασης σε αγαθά και υπηρεσίες, αποτελεί κοινό τόπο ότι, δεν αναπτύσσονται με τον ίδιο ρυθμό και υπό την ίδια μορφή στους δύο χώρους, τουλάχιστον, όσο αφορά την ελληνική πραγματικότητα. Συνέπεια της παραπάνω συνθήκης, αποτελεί το γεγονός ότι, υφίστανται περιπτώσεις οικισμών της ελληνικής υπαίθρου, οι οποίες εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τα αστικά κέντρα. Η εξάρτηση αυτή δύναται να χαρακτηριστεί ως πολυμορφική. Για παράδειγμα, ίσως πρόκειται για εξάρτηση από την παροχή αγαθών, που προσφέρονται από ένα αστικό κέντρο, ή, πιθανώς, πρόκειται για εξάρτηση, που αφορά τον αναπτυξιακό σχεδιασμό για μια ευρύτερη περιοχή, η οποία δίνει προτεραιότητα στο επαρχιακό αστικό κέντρο έναντι οικισμών της υπαίθρου. Βέβαια, δεν αγνοείται το γεγονός ότι, αποτελεί υπαρκτό σενάριο να συμβαίνει και το αντίστροφο, καθώς επίσης και το ότι, μεταξύ οικισμών της υπαίθρου και αστικών κέντρων εντοπίζονται σημεία σύγκλισης.

Η όξυνση των διαφορών του δίπολου, οικισμοί της υπαίθρου-αστικά κέντρα, επήλθε στα μέσα της δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα, οπότε μεγάλο μέρος του πληθυσμού της υπαίθρου επέλεξε την οδό της αστικοποίησης. Έκτοτε, οικισμοί της υπαίθρου διολισθαίνουν σε τροχιά συρρίκνωσης.

Στη σύγχρονη εποχή, μεταξύ άλλων, θεσπίστηκαν θεσμικά κείμενα που αφορούν την εθνική χωροταξική πολιτική και την τοπική αυτοδιοίκηση, διατηρώντας την φιλοδοξία να συγκροτήσουν την αφετηρία για την αναζωογόνηση της υπαίθρου. Σε συνέχεια, της εν λόγω παρατήρησης, η γράφουσα, ανακάλεσε από την μνήμη της συζητήσεις μόνιμων κατοίκων της περιοχής του βορειοδυτικού Ταυγέτου -τόπου καταγωγής της-, στις οποίες με πρόθεση την άσκηση κριτικής στις ανωτέρω μεταρρυθμίσεις, κυρίως σε επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης, υποστηριζόταν ότι, προτεραιότητα δίνεται πάντα στην Σπάρτη, στο κέντρο. Έτσι, δημιουργήθηκε η πρόθεση στο πλαίσιο της διπλωματικής εργασίας του ΔΠΜΣ «Πολοδομία και Χωροταξία» να διερευνηθεί η σχέση των οικισμών της υπαίθρου με τα επαρχιακά αστικά κέντρα, υπό το πρίσμα των προβλέψεων, για το εν λόγω δίπολο, θεσμικών κειμένων του εθνικού χωροταξικού σχεδιασμού και της τοπική αυτοδιοίκησης, στην σύγχρονη εποχή.

Πιο συγκεκριμένα, το ενδιαφέρον της έρευνας εντοπίζεται στην χρονική περίοδο από το 2010 έως σήμερα. Εντός του συγκεκριμένου χρονικού πλαισίου συντελέστηκαν σημαντικές μεταρρυθμίσεις

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

στον τομέα της τοπικής αυτοδιοίκησης, οι οποίες διατηρούσαν τις ρίζες τους σε θεσμικά κείμενα του εθνικού χωροταξικού σχεδιασμού, τα οποία θεσπίστηκαν ορισμένα έτη νωρίτερα. Συγχρόνως, στο ίδιο χρονικό διάστημα παρατηρούνται σημαντικά κοινωνικά και πολιτικά γεγονότα, η τεχνολογία γνωρίζει ραγδαία ανάπτυξη και το internet καθιερώνεται στην καθημερινότητα των ανθρώπων. Το σύνολο των παραπάνω παραμέτρων θεωρείται ότι δεν άφησε ανεπηρέαστο, τον χαρακτήρα της σχέσης των οικισμών της υπαίθρου με τα αστικά κέντρα.

Ως περίπτωση μελέτης, ορίστηκε η σχέση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με το αστικό κέντρο της Σπάρτης. Η εν λόγω περιοχή, και ειδικότερα, ο οικισμός της Αγόριανης αποτελεί τόπο καταγωγής και μόνιμης κατοικίας της γράφουσας. Συνεπώς, τα ισχυρά βιώματα από τον παραπάνω χώρο, μεταξύ άλλων και ως προς το μελετώμενο ζήτημα, αποτέλεσαν κίνητρο για τον ορισμό της ως περιοχής μελέτης.

Όσο αφορά την δομή και το περιεχόμενο, η παρούσα διπλωματική εργασία αναπτύσσεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος θα αναλυθεί το θεωρητικό πλαίσιο, που σχετίζεται με το αντικείμενο της έρευνας και τους κύριους όρους του θέματος. Ειδικότερα, αρχικά, θα παρατεθούν ορισμοί των κύριων όρων της έρευνας. Στη συνέχεια, στοχεύοντας στην κατανόηση του πλαισίου ανάπτυξης του μελετώμενου δίπολου, θα αναλυθεί, κυρίως με τη μορφή ιστορικής αναδρομής, ο τρόπος που έχει διαπλαστεί η σχέση των οικισμών της υπαίθρου με τα αστικά κέντρα, στην ελληνική πραγματικότητα από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα έως την σύγχρονη εποχή. Έπειτα, θα μελετηθούν θεσμικά κείμενα που αφορούν τον εθνικό χωροταξικό σχεδιασμό και την τοπική αυτοδιοίκηση, στο εγχείρημα να αναδειχθεί ο καθοριστικός τους ρόλος στην διαμόρφωση του χαρακτήρα της σχέσης του μελετώμενου δίπολου, αλλά και ο βαθμός σύμπλεξής τους.

Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο θα αναλυθούν οι έννοιες οικισμός, χωριό, πόλη, υπαίθρος και επαρχία, όπως παρατίθενται από έγκριτα λεξικά, από την ΕΛΣΤΑΤ και από θεσμικά κείμενα του εθνικού χωροταξικού σχεδιασμού. Κύριο σκοπό του κεφαλαίου αποτελεί η αποσαφήνιση και η κατανόηση της έννοιας, που αποδίδεται στους παραπάνω όρους. Αποσαφηνίζεται ότι, στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας, ως οικισμοί της υπαίθρου νοούνται οι μικροί, μεσαίοι και μεγάλοι οικισμοί, όπως προσδιορίζονται βάσει του Π.Δ. 24.4.1895 ΦΕΚ (181/Δ/3.5.1985) και βρίσκονται στον χώρο που ορίζεται έξω από τα όρια των αστικών κέντρων.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα αποτυπωθεί η εξέλιξη της σχέσης των οικισμών της υπαίθρου με τα αστικά κέντρα στην Ελλάδα από το μεγάλο κύμα εσωτερική μετανάστευσης μεταπολεμικά, έως

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

την σύγχρονη συνθήκη της metropolis. Έμφαση, θα δοθεί στους παράγοντες που καθόρισαν τον χαρακτήρα του δίπολου οικισμοί της υπαίθρου-αστικό κέντρο τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, καθώς και στον επανακαθορισμό της θέσης των μικρών και μεσαίων αστικών κέντρων στο εθνικό οικιστικό δίκτυο, αλλά και στις διοικητικές μεταρρυθμίσεις έπειτα από την δεκαετία του 1980. Συγχρόνως, το μελετώμενο δίπολο, θα εξεταστεί υπό το πρίσμα της metropolis, έννοιας, που συνοψίζει τον τρόπο διεκπεραίωσης των αστικών λειτουργιών από τις αρχές, κυρίως, του 21^{ου} αιώνα.

Στο τρίτο κεφάλαιο η ανάλυση θα επικεντρωθεί στο Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., εστιάζοντας στις αναφορές στους οικισμούς της υπαίθρου και τα επαρχιακά αστικά κέντρα. Αρχικά, θα επιχειρηθεί να αποικωδικοποιηθεί ο τρόπος τυπολόγησης του χώρου. Στην συνέχεια, θα καταγραφεί πώς περιγράφεται από το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. η υφιστάμενη κατάσταση των οικισμών της υπαίθρου, των επαρχιακών αστικών κέντρων, αλλά και του χαρακτήρα της σχέσης τους, την περίοδο σύνταξής του. Τέλος, θα παρατεθούν οι προτάσεις του για την μελλοντική διαμόρφωση της σχέσης του μελετώμενου δίπολου στο πλαίσιο του χωροταξικού σχεδιασμού.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, θα επιδιωχθεί να αναδειχθεί ο βαθμός σύμπλεξης των θεσμικών κειμένων, που αφορούν την τοπική αυτοδιοίκηση και τον εθνικό χωροταξικό σχεδιασμό. Θα αναλυθεί πώς οι μεταρρυθμίσεις στο πλαίσιο της διαμόρφωσης του θεσμού της σύγχρονης τοπικής αυτοδιοίκησης, συνέφεραν στον καθορισμό της σχέσης των οικισμών της υπαίθρου με τα αστικά κέντρα και ιδίως τα επαρχιακά. Ειδικότερα, θα αναλυθούν, το σχέδιο «Καποδίστριας», το πρόγραμμα «Καλλικράτης» και το πρόγραμμα «Κλεισθένης Ι». Αν και το σχέδιο «Καποδίστριας» δεν αντιστοιχεί στην χρονική περίοδο μελέτης, αναλύεται γιατί στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας θεωρείται ότι, αποτελεί τον προάγγελο των κατοπινών μεταρρυθμιστικών πλαισίων.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας θα παρουσιαστεί η περίπτωση μελέτης και θα σκιαγραφηθεί ο χαρακτήρας της σχέσης του μελετώμενου δίπολου. Αρχικά, θα μελετηθούν οι διεργασίες σχηματισμού της σημερινής Δ.Ε. Πελλάνας και του Δήμου Σπάρτης, κυρίως, μέσω των μεταρρυθμίσεων για την τοπική αυτοδιοίκηση από την ίδρυση του σύγχρονου ελληνικού κράτους, προκειμένου να αναδειχθούν οι αποφάσεις που ενίσχυσαν την, τουλάχιστον σε θεσμικό επίπεδο, αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο χώρων. Στη συνέχεια, θα πραγματοποιηθεί η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης του εσωτερικού περιβάλλοντος, κυρίως της περιοχής της Δ.Ε. Πελλάνας με αναφορές -όπου κρίνεται απαραίτητο για την σύγκριση των δύο μεγεθών-, στο αστικό κέντρο της Σπάρτης. Σκοπό της εν λόγω ανάλυσης αποτελεί η κατανόηση της ταυτότητας και του χώρου της Δ.Ε. Πελλάνας και η ανίχνευση του βαθμού αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης των δύο

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

μεγεθών. Έπειτα, ακολουθεί το έβδομο κεφάλαιο, στο οποίο θα μελετηθεί η θέση της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης, σε θεσμικά κείμενα αναπτυξιακών κατευθύνσεων, όπως το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., το Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου, το επικρατέστερο σενάριο του υπό διαμόρφωση ΤΠΣ Δήμου Σπάρτης και η, επίσης, υπό διαμόρφωση «Στρατηγική ΟΧΕ του Ορεινού όγκου Ταΰγέτου των Δήμων Καλαμάτας και Σπάρτης». Τα κείμενα αυτά μελετώνται, κυρίως, προκειμένου να εντοπιστούν οι θεσμικές αναπτυξιακές κατευθύνσεις, που έχουν καθορίσει και αναμένεται να καθορίσουν τον χαρακτήρα της σχέσης του μελετώμενου δίπολου. Κατόπιν, θα ακολουθήσει έρευνα στον τοπικό τύπο της περιοχής της Δ.Ε. Πελλάνας. Μέσω της εν λόγω έρευνας θα επιχειρηθεί να ανιχνευθούν άμεσες αναφορές στο δίπολο οικισμοί της υπαίθρου – επαρχιακά αστικά κέντρα και οικισμοί της Δ.Ε. Πελλάνας – αστικό κέντρο της Σπάρτης. Συγχρόνως, θα πραγματοποιηθεί συλλογή στοιχείων, που σχετίζονται με την αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης, προκειμένου να ενισχυθούν τα δεδομένα για την ταυτότητα της περιοχής μελέτης και να ανιχνευθούν σημεία, που, πιθανώς, λειτουργούν ως παράγοντες αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης μεταξύ των δύο μεγεθών. Τέλος, θα επιχειρηθεί αξιολόγηση της σχέσης της Δ.Ε. Πελλάνας με την Σπάρτη από την τοπική κοινωνία και συγκεκριμένα από τους προέδρους των κοινοτήτων των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας, με την χρήση ερωτηματολογίου.

Κεφάλαιο 1. Ορισμοί βασικών εννοιών

Κύριο σκοπό του πρώτου κεφαλαίου, αποτελεί η αποσαφήνιση και κατανόηση του περιεχομένου βασικών εννοιών του θέματος της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Ειδικότερα, πρόκειται για τους όρους, οικισμός, χωριό, πόλη, υπαίθρος και επαρχία. Για την βέλτιστη τεκμηρίωση του περιεχομένου των συγκεκριμένων εννοιών παρατίθενται λήμματα από έγκριτα λεξικά. Πρόκειται για τα πονήματα της Ακαδημίας Αθηνών¹, του Χ. Γιοβάνη² και του Γ. Μπαμπινιώτη³, καθώς επίσης, και για το σύγγραμμα «Αρχιτεκτονική»⁴, το οποίο ουσιαστικά αποτελεί ερμηνευτικό αρχιτεκτονικών όρων. Στη συνέχεια, για την διευκρίνιση του νοήματος, που τους δίνεται σε θεσμικό επίπεδο, παρουσιάζονται οι ορισμοί της ΕΛΣΤΑΤ και ορισμοί του πολεοδομικού και χωροταξικού θεσμικού πλαισίου της χώρας, όπου υφίστανται.

Όσο αφορά την διάρθρωση του κεφαλαίου, η ανάλυση πραγματοποιείται για τον εκάστοτε όρο ξεχωριστά. Αρχικά παρατίθενται οι ορισμοί των λεξικών. Στην συνέχεια, σε όσα λήμματα υφίστανται, παρατίθενται οι ορισμοί της ΕΛΣΤΑΤ και του ελληνικού χωροταξικού και πολεοδομικού θεσμικού πλαισίου.

Επισημαίνεται και σε αυτό το σημείο του κειμένου ότι, στο πλαίσιο της εν λόγω διπλωματικής εργασίας, μεταξύ άλλων, οι παραπάνω βασικοί όροι, χρησιμοποιούνται, σύμφωνα με το περιεχόμενο και την ερμηνεία, που τους αποδίδεται το ελληνικό πολεοδομικό και χωροταξικό θεσμικό πλαίσιο, και αν δεν υφίσταται σχετικός προσδιορισμός, χρησιμοποιούνται οι ορισμοί της ΕΛΣΤΑΤ. Κύριο λόγο αποτελεί το γεγονός ότι, ο ελληνικός θεσμικός χωροταξικός σχεδιασμός, αποτελεί πεδίο έρευνας της παρούσας εργασίας. Σημειώνεται, όπως άλλωστε θα διαπιστωθεί και παρακάτω ότι, παρατηρείται αμφίδρομη σχέση, αναφορικά με τους ορισμούς εννοιών μεταξύ κειμένων της ΕΛ.ΣΤΑΤ. και των θεσμικών χωροταξικών κειμένων.

¹ Ακαδημία Αθηνών, «Χρηστικό λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://christikolexiko.academyofathens.gr/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 12.01.2025

² Γιοβάνης, Χ., «Νέο λεξικό Χρ. Γιοβάνη – Θεσσαυρός όλης της ελληνικής γλώσσας», Παγκόσμιος Εκδοτικός Οργανισμός - Χρήστος Γιοβάνης Α.Ε.Β.Ε., χ.χ.

³ Μπαμπινιώτης Γ., «Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας με σχόλια για τη σωστή χρήση των λέξεων», εκδ. ΚΕΝΤΡΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΑΣ Ε.Π.Ε., Αθήνα, 2006

⁴ Μπούρας, Χ. & Φιλιππίδης, Δ., «Αρχιτεκτονική», Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα, Αθήνα, 2013

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

1.1 Οικισμός

Ο όρος οικισμός, όπως θα διαπιστωθεί παρακάτω, αν και δύναται να λαμβάνει διαφορετικές ερμηνείες, έχει συνυφανθεί με την περιγραφή της μικρής συγκέντρωσης κτισμάτων και πληθυσμού.

πηγή	ορισμός
Λεξικό Ακαδημίας Αθηνών	«κατοικημένη περιοχή που αποτελείται συνήθ. από περιορισμένο αριθμό οικοδομημάτων»
Λεξικό Μπαμπινιώτη	«1. Το σύνολο περιορισμένων σε αριθμό ή πρόχειρων στην κατασκευή κατοικιών σε ορισμένη περιοχή [...] 2. Η μικρότερη σε αριθμό κατοίκων οικιστική περιοχή· μικρή περιοχή που έχει μικρό αριθμό κατοικιών 3. (γενικот.) το οικοδομικό σύνολο, κάθε είδους κατοικημένη περιοχή με οικοδομήματα (χωριό, πόλη κ.λπ.)».
Λεξικό Γιοβάνη	«1. Συνοικία, συνοικισμός, ανεξάρτητο σύνολο κατοικιών 2. (γεωγρ.) όρος της γεωγραφίας για το χαρακτηρισμό κατοικημένης περιοχής μικρότερης σε πληθυσμό από το χωριό· για τα ελληνικά δεδομένα, σαν οικισμός χαρακτηρίζεται συνήθως η κατοικημένη περιοχή που αριθμεί λιγότερους από 100 μόνιμα εγκατεστημένους κατοίκους».
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ, Καραδήμου – Γερόλυμπου Α.	«αρχικά κάθε συγκέντρωση ανθρώπων που έχουν εγκαταστήσει την κατοικία τους μόνιμα ή προσωρινά σε έναν τόπο, ανεξαρτήτως μεγέθους, χρονικού προσδιορισμού, λειτουργικών ή μορφολογικών χαρακτηρισμών-ιδιοτήτων (όπως αγροτικός, νησιωτικός, παραδοσιακός, τουριστικός, ορεινός, προϊστορικός οικισμός). Στην οργάνωση μιας αστικής ιεραρχίας μπορεί να ειληφθεί ως η μικρότερη σε μέγεθος κατοικημένη περιοχή, ενώ περισσότερους κατοίκους έχουν κατά σειρά το χωριό, η κωμόπολη και η πόλη».

Πίνακας 1: ορισμοί της έννοιας «οικισμός»

Πηγή: Ακαδημία Αθηνών, «Χρηστικό λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://christikolexiko.academyofathens.gr/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 12.01.2025 & Μπαμπινιώτης Γ., Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας με σχόλια για τη σωστή χρήση των λέξεων, εκδ. ΚΕΝΤΡΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΑΣ Ε.Π.Ε., Αθήνα, 2006 & Γιοβάνης, Χ., Νέο λεξικό Χρ. Γιοβάνη – Θεσσαυρός όλης της ελληνικής γλώσσας, Παγκόσμιος Εκδοτικός Οργανισμός - Χρήστος Γιοβάνης Α.Ε.Β.Ε., χ.χ. & Μπούρας, Χ. & Φιλιππίδης, Δ., Αρχιτεκτονική, Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα, Αθήνα, 2013, ίδια επεξεργασία

Ο όρος οικισμός, πράγματι, φαίνεται ότι, χρησιμοποιείται, κυρίως, για να περιγράψει την περιοχή που αποτελείται από ολιγάριθμο πληθυσμό κτισμάτων και ατόμων. Παράλληλα, ωστόσο, ως

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

οικισμός δύναται να θεωρηθεί κάθε συγκέντρωση ανθρώπινων κτισμάτων, ανεξάρτητα από το πλήθος τους.

Σύμφωνα με τον ορισμό που περιλαμβάνεται στο νόμο 4772/2021 (ΦΕΚ 17/Α/05.02.2021), ο οποίος ίσχυε και για την απογραφή πληθυσμού-κατοικιών 2001⁵:

«αυτοτελής οικισμός, αποκλειστικά για τους σκοπούς διενέργειας των Απογραφών ΚΠΚ, είναι ένα σύνολο κτιρίων που γειτονεύουν και απέχουν μεταξύ τους μέχρι διακόσια (200) μέτρα, εάν δεν υπάρχει εγκεκριμένο σχέδιο πόλεως, και μέχρι χίλια (1.000) μέτρα, εάν υπάρχει, και περιλαμβάνουν δέκα (10) τουλάχιστον κατοικίες νοικοκυριών ή μία (1) συλλογική κατοικία ή κατοικίες νοικοκυριών και συλλογικές κατοικίες, στις οποίες μπορούν να κατοικήσουν κανονικά πενήντα (50) τουλάχιστον άτομα, ανεξάρτητα εάν αυτά κατοικούν όλο το έτος ή ορισμένη εποχή»⁶.

Συνεπώς, ο νόμος 4772/2021 (ΦΕΚ 17/Α/05.02.2021) περιγράφει και ορίζει την ελάχιστη μονάδα που δύναται να θεωρηθεί ως οικισμός, ορίζοντας ότι, οποιοσδήποτε οικιστικός σχηματισμός που πληροί ή υπερβαίνει τα παραπάνω πληθυσμιακά μεγέθη, και πληροί τα χωρικά κριτήρια, αποτελεί οικισμό.

Στο Π.Δ. 24.4.1985 (ΦΕΚ 181/Δ/1985) με τίτλο, «τρόπος καθορισμού ορίων οικισμών της χώρας μέχρι 2.000 κατοίκους, κατηγορίες αυτών και καθορισμός όρων και περιορισμών δόμησής τους», η έννοια του οικισμού είναι πιο αυστηρά προσδιορισμένη και οριοθετημένη. Πιο συγκεκριμένα, «ως οικισμός νοείται κάθε διακεκριμένο οικιστικό σύνολο το οποίο αναφέρεται στην τελευταία απογραφή ως οικισμός με πληθυσμό μέχρι και 2.000 κατοίκους ανεξάρτητα εάν ο Δήμος ή η Κοινότητα στον οποίο υπάγονται έχουν πληθυσμός μεγαλύτερο από 2.000 κατοίκους»⁷. Ουσιαστικά, ο συντάκτης του Π.Δ. 3.5.1985 ΦΕΚ 181/Δ δανείζεται τα οικιστικά σύνολα που η ΕΛΣΤΑΤ αποδέχεται ως οικισμούς στην απογραφή του 1981 και στην συνέχεια μεταξύ άλλων με γνώμονα τον μόνιμο πληθυσμό ως κριτήριο, τους τυπολογεί.

Οι οικισμοί κάτω των 2.000 κατοίκων, κατανέμονται στις εξής κατηγοριών:

- α) περιαστικοί β) παραλιακοί γ) τουριστικοί δ) αξιόλογοι

⁵ΕΛΣΤΑΤ, «ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από [https://www.statistics.gr/documents/20181/979694/Εννοιες+Ορισμοί+Απογραφής+Πληθυσμού+και+Κατοικιών+\(+2001+\)/1ffb164d-f264-41f4-85e4-ba5f7870e5c3?version=1.0](https://www.statistics.gr/documents/20181/979694/Εννοιες+Ορισμοί+Απογραφής+Πληθυσμού+και+Κατοικιών+(+2001+)/1ffb164d-f264-41f4-85e4-ba5f7870e5c3?version=1.0), ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 09.02.2025

⁶ Νόμος 4772/2021 (ΦΕΚ 17/Α/05.02.2021), άρθρο 3, σελ. 769

⁷ Προεδρικό Διάταγμα 24.4.1985 (ΦΕΚ 181/Δ/3.5.1985), άρθρο 1, σελ. 1585

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

- ε) ενδιαφέροντες στ) αδιάφοροι η) συνεκτικοί θ) διάσπαρτοι
ι) δυναμικοί ια) στάσιμοι ιβ) μικροί ιγ) μεσαίοι
ιδ) μεγάλο

Παρακάτω, παρατίθεται το περιεχόμενο των ανωτέρω κατηγοριών, όπως αναγράφεται Π.Δ. 24.4.1895 ΦΕΚ (181/Δ/3.5.1985).

α) Περιαστικοί: όσοι βρίσκονται σε επαφή ή σε απόσταση από αστικά κέντρα και έχουν ή αναμένεται να αποκτήσουν άμεση λειτουργική εξάρτηση ως τόποι προαστιακοί.

β) Παραλιακοί: όσοι εμπίπτουν στο σύνολό τους ή κατά τμήμα τους σε ζώνη 500μ. από τον αιγιαλό, ή βρίσκονται έξω από τη ζώνη αυτή, αλλά η ανάπτυξή τους επηρεάζεται σημαντικά από τη θάλασσα. Εξαιρούνται, (δεν θεωρούνται παραλιακοί) όσοι οικισμοί βρίσκονται μέσα στη ζώνη των 500μ. αλλά το κέντρο τους έχει υψόμετρο μεγαλύτερο ή ίσο από 100μ. σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδας.

γ) Τουριστικοί: όσοι λειτουργούν ως πόλοι τακτικών ή εποχιακών τουριστικών συγκεντρώσεων.

δ) Αξιόλογοι: οικισμοί που τα μορφολογικά και πολεοδομικά τους χαρακτηριστικά συγκροτούν σύνολο σημαντικού αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος.

ε) Ενδιαφέροντες: όσοι συγκροτούν σύνολο περιορισμένου αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος.

στ) Αδιάφοροι: όσοι δεν απαιτούν ιδιαίτερη προστασία.

η) Συνεκτικοί: όσων τουλάχιστον το 90% των οικοδομών, δεν απέχουν ανά δύο (2) μεταξύ τους απόσταση μεγαλύτερη των 40 μέτρων. Ως οικοδομή νοείται κάθε κτίσμα ανεξάρτητα από τη χρήση του, με εμβαδόν τουλάχιστον 10τ.μ.

θ) Διάσπαρτοι: όσοι δεν είναι συνεκτικοί.

ι) Δυναμικοί: όσοι έχουν πληθυσμό ίσο ή μεγαλύτερο των 200 κατ. Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή πληθυσμού και κατά την απογραφική περίοδο της τελευταίας δεκαετίας εμφανίζουν πληθυσμιακή αύξηση μεγαλύτερη του 10% ή κατά την τελευταία τριετία εμφανίζουν αριθμό νέων οικοδομών και προσθηκών κυρίων χώρων σε ποσοστό μεγαλύτερο του 20% του συνολικού αριθμού των υπαρχόντων σπιτιών του οικισμού.

Σε περίπτωση οικισμού στον οποίο διαπιστώνεται πληθυσμιακή μόνο αύξηση, η οποία όμως προκύπτει από πληθυσμιακές μετακινήσεις (κτηνοτροφικός οικισμός) μπορεί ο οικισμός να μη χαρακτηρίζεται δυναμικός.

ια) Στάσιμοι: όσοι δεν είναι δυναμικοί.

ιβ) Μικροί: όσοι κατά την τελευταία απογραφή είχαν σαν πληθυσμό μέχρι και 200 κατ. ή μέχρι 100 οικοδομές.

ιγ) Μεσαίοι: όσοι είχαν κατά την τελευταία απογραφή πληθυσμό 201-1000 κατοίκους ή μέχρι 500 οικοδομές.

ιδ) Μεγάλοι: όσοι κατά την τελευταία απογραφή είχαν πληθυσμό 1001-2000 κατοίκους.

Πρόσθετοι προσδιορισμοί διαπιστώνονται και στην τελευταία δημοσιευμένη στατιστική επετηρίδα της Ελλάδος⁸, από την ΕΛΣΤΑΤ για τα έτη 2009 και 2010. Πιο συγκεκριμένα,

- 1) ως αγροτικός πληθυσμός, χαρακτηρίζεται ο πληθυσμός που «περιλαμβάνει τον πληθυσμό των δημοτικών/ κοινοτικών διαμερισμάτων, των οποίων ο πολυπληθέστερος οικισμός έχει λιγότερους από 2.000 κατοίκους»⁹.
- 2) ως αγροτικό διαμέρισμα, χαρακτηρίζεται «κάθε δημοτικό ή κοινοτικό διαμέρισμα του οποίου ο πολυπληθέστερος οικισμός έχει λιγότερους από 2.000 κατοίκους»¹⁰.

Συνεπώς, βάσει των παραπάνω παραδοχών της ΕΛΣΤΑΤ, προκύπτει, μεταξύ άλλων, η παρατήρηση ότι, το πλήθος των ατόμων που κατοικούν σε μία οριοθετημένη περιοχή, προσδιορίζει και τον χαρακτήρα της εν λόγω περιοχής, ως προς την απασχόληση, ανεξάρτητα, από το αν πράγματι η πλειοψηφία των κατοίκων μιας περιοχής απασχολούνται, πράγματι σχεδόν μονοπαραγωγικά στον συγκεκριμένο τομέα.

1.2 Χωριό

Το χωριό ως μικρός οικισμός από την άποψη του εμβαδού και του πληθυσμού, αποτελεί έννοια, η οποία δύναται να περιγραφεί από περισσότερες ιδιότητες (π.χ. κοινωνικές, πολιτιστικές) πέρα από αυτές του εμβαδού και του μεγέθους. Όπως αποδεικνύεται και στις ερμηνείες των λεξικών στον πίνακα που ακολουθεί, το χωριό είναι συνυφασμένο με τον αγροτικό τρόπο ζωής.

πηγή	ορισμός
Λεξικό Ακαδημίας Αθηνών	«αγροτική οικιστική μονάδα με πληθυσμό μικρότερο της κωμόπολης»
Λεξικό Μπαμπινιώτη	«αγροτικός ή ποιμενικός οικισμός που αποτελείται από λίγα σπίτια και έχει πληθυσμό μικρότερο από την πόλη ή την κωμόπολη»
Λεξικό Γιοβάνη	«μικρός αγροτικός συνοικισμός, αγροτική κοινότητα [...] ορισμένη θέση, διαμέρισμα»

Πίνακας 2: ορισμοί της έννοιας «χωριό»

Πηγή: Όπως στον πίνακα 1

⁸ ΕΛΣΤΑΤ, «Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος 2009 & 2010», Πειραιάς, 2011, ανακτήθηκε από http://dlib.statistics.gr/Book/GRESYE_01_0002_00061.pdf, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 12.01.2025

⁹ ο.π., σελ. 33

¹⁰ ο.π.

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Λαμβάνοντας υπόψη, τις ανωτέρω ερμηνείες και την ανάλυση που έχει υλοποιηθεί στην προηγούμενη υποενότητα, καθίσταται σαφές ότι η έννοια του αυτοτελούς οικισμού (όπως τον ορίζει η ΕΛΣΤΑΤ), αποτελούμενου μέχρι και από 2.000 κατοίκους, ταυτίζεται με την έννοια του χωριού, το οποίο είναι άμεσα συνδεδεμένο με την αγροτικότητα.

Επισημαίνεται ότι, στους ορισμούς της ΕΛΣΤΑΤ, αλλά και στο πολεοδομικό και χωροταξικό θεσμικό πλαίσιο δεν υφίστανται σχετικές αναφορές στην ερμηνεία της έννοιας του χωριού.

1.3 Πόλη

Σε αντίθεση με την ερμηνεία του περιεχομένου της έννοιας του χωριού, στο περιεχόμενο της έννοιας της πόλης για τον προσδιορισμό της, πέρα από τον πληθυσμιακό κριτήριο και το κριτήριο της χωρικής έκτασης, περιλαμβάνονται και πολλές από τις ιδιότητες της οποίες φέρει, μεταξύ άλλων, ως διοικητικό ή οικονομικό κέντρο.

πηγή	ορισμός
Λεξικό Ακαδημίας Αθηνών	«οικιστική μονάδα με μεγάλο πληθυσμό (δηλ. πάνω από δέκα χιλιάδες κατοίκους στην Ελλάδα), η οποία περιλαμβάνει αστικό χώρο, κτίρια, δρόμους, δίκτυα επικοινωνίας και μεταφορών και στην οποία παρατηρείται συγκέντρωση δραστηριοτήτων»
Λεξικό Μπαμπινιώτη	«1. (επίσ.) ο οικισμός με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων, ο οποίος είναι μεγαλύτερος από το χωριό και την κωμόπολη 2. (γενικά) το σύνολο μεγάλου αριθμού οικημάτων, κτηρίων με πληθυσμό σαφώς μεγαλύτερο από αυτόν του χωριού, ο οποίος αναπτύσσει ποικίλες εμπορικές, βιομηχανικές, διοικητικές κ.λπ. δραστηριότητες»
Λεξικό Γιοβάνη	«η μεγάλη πληθυσμιακή, οικιστική και διοικητική ενότητα στα πλαίσια της οποίας τελούνται οι βασικές οικονομικές και κοινωνικές λειτουργίες [...] άθροισμα, σύνολο μεγάλου αριθμού οικημάτων που αποτελούν αυτόνομο συνοικισμό»
«ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ»,	«τρεις βασικές προϋποθέσεις ορίζουν την πόλη μέχρι τον 20ό αι' :· σημαντικός αριθμός κατοίκων, μεγάλη συγκέντρωση δόμησης και κατασκευών και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του πληθυσμού (απασχολούμενοι στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα της

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

	οικονομίας). Επιπροσθέτως, οι εθνικές νομοθεσίες εξειδικεύουν το πληθυσμιακό μέγεθος που συγκροτεί την πόλη. Στην Ελλάδα, πρόκειται για οικισμούς άνω των 10.000 κατοίκων στο 20ό αι., ενώ τον 19ο αι. το κατώτατο όριο ήταν οι 5.000» ¹¹
--	--

Πίνακας 3: ορισμοί της έννοιας «πόλη»

Πηγή: Όπως στον πίνακα 1

Βάσει των παραπάνω ορισμών, η πόλη αποτελεί τον πληθυσμιακά μεγαλύτερο οικιστικό σχηματισμό -στην Ελλάδα, τον οικιστικό σχηματισμό που ξεπερνά τους 10.000 κατοίκους- στον οποίο επιτελούνται κεντρικές και ποικίλες δραστηριότητες. Σημειώνεται ότι, προβλήματα λόγω του παραπάνω τρόπου τυπολόγησης των οικιστικών συνόλων, πιθανώς, προκύπτουν, όταν σε μία χώρα υφίστανται πόλεις των 10.000 κατοίκων και πόλεις των 5.000.000 κατοίκων.

Συμπληρωματικά των παραπάνω, ο Μπαμπινιώτης, -σε άλλο σημείο του πονήματός του, το οποίο μελετάται στην παρούσα διπλωματική εργασία- θέτει έμμεσα το ζήτημα της ετερότητας του χωριού με την πόλη, σχολιάζοντας ότι, η πόλη είναι «το μεγαλύτερο από όλα τα άλλα οικιστικά σύνολα, αποτελούμενο από κατοίκους που δεν είναι αγρότες»¹². Ο διαχωρισμός, που πραγματοποιεί είναι κοινωνικός, οικονομικός και πολιτιστικός και κάθετος και είναι αμφίβολο αν ανταποκρίνεται -τουλάχιστον-, στην σύγχρονη πραγματικότητα, όπως θα διαπιστωθεί στα επόμενα κεφάλαια.

Έως την θέσπιση του Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού του 1985 (ΦΕΚ 210/Α/18.12.1985), οπότε και έπαυσε να περιλαμβάνεται σχετικός ορισμός σε αντίστοιχα νομοθετήματα, σύμφωνα με τον Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό του 1975 (ΦΕΚ 124/Α/20.06.1975),

«1. Πόλεις δια την εφαρμογήν του παρόντος Κανονισμού νοούνται αι πρωτεύουσαι των Νομών και πας έτερος οικισμός έχων υπέρ τας πέντε χιλιάδας κατοίκων κατά τα αποτελέσματα της τελευταίας εκάστοτε επισήμου απογραφής. Ως πόλεις νοούνται και αι νομίμως αναγνωριζόμεναι λουτροπόλεις ανεξαρτήτως αριθμού κατοίκων.

2. Κώμαι νοούνται πάντες οι λοιποί οικισμοί πλην των άνω».

¹¹ Καραδήμου Γερόλυπου Α., «πόλη (-ις)», στο Μπούρας, Χ. & Φιλιππίδης, Δ., Αρχιτεκτονική, Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα, Αθήνα, 2013, σελ. 301

¹² Μπαμπινιώτης Γ., «Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας με σχόλια για τη σωστή χρήση των λέξεων», εκδ. ΚΕΝΤΡΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΑΣ Ε.Π.Ε., Αθήνα, 2006, σελ. 1439

Σύμφωνα με την τελευταία δημοσιευμένη στατιστική επετηρίδα της Ελλάδος¹³, από την ΕΛΣΤΑΤ για τα έτη 2009 και 2010,

- 1) ως αστικός πληθυσμός, χαρακτηρίζεται το σύνολο που «περιλαμβάνει τον πληθυσμό των δημοτικών/ κοινοτικών διαμερισμάτων, των οποίων ο πολυπληθέστερος οικισμός έχει 2.000 κατοίκους και άνω»¹⁴.
- 2) ως αστικό διαμέρισμα χαρακτηρίζεται «κάθε δημοτικό ή κοινοτικό διαμέρισμα του οποίου ο πολυπληθέστερος οικισμός έχει 2.000 κατοίκους και άνω»¹⁵.
- 3) ως αστικές περιοχές χαρακτηρίζονται «οι δήμοι και τα πολεοδομικά συγκροτήματα των οποίων ο μεγαλύτερος οικισμός έχει πληθυσμό 10.000 κατοίκους και άνω»¹⁶.
- 4) ως ημιαστικές περιοχές χαρακτηρίζονται «οι δήμοι και οι κοινότητες των οποίων ο μεγαλύτερος οικισμός έχει πληθυσμό κάτω των 2.000-9.999 κατοίκους»¹⁷.

Ουσιαστικά, παρατηρείται, όπως και στην περίπτωση των οικισμών αποτελούμενων από μόνιμο πληθυσμό κάτω των 2.000 κατοίκων, ότι ο αριθμός των κατοίκων ενός οικιστικού συνόλου, χαρακτηρίζει την ταυτότητα της εν λόγω περιοχής

1.4 Ύπαιθρος

Η ύπαιθρος, σύμφωνα με τις περιγραφές, που ακολουθούν, αποτελεί χωρική έννοια, το περιεχόμενο της οποίας συμπυκνώνει τον χώρο που βρίσκεται έξω από τις πόλεις.

πηγή	ορισμός
Λεξικό Ακαδημίας Αθηνών	«η εξοχή, τα χωριά και γενικότερ. τα μέρη που βρίσκονται εκτός αστικών κέντρων»
Λεξικό Μπαμπινιώτη	«η εξοχή, οι αγροί και τα χωριά, τα μέρη που βρίσκονται έξω από τις πόλεις»
Λεξικό Γιοβάνη	«οι αγροί και τα χωριά, τα μέρη έξω από την πόλη, εξοχή»

Πίνακας 4: ορισμοί της έννοιας «ύπαιθρος»

Πηγή: Όπως στον πίνακα 1

¹³ ΕΛΣΤΑΤ, «Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος 2009 & 2010», Πειραιάς, 2011, ανακτήθηκε από http://dlib.statistics.gr/Book/GRESYE_01_0002_00061.pdf, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 12.01.2025

¹⁴ ο.π., σελ. 39

¹⁵ ΕΛΣΤΑΤ, «Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος 2009 & 2010, Πειραιάς, 2011», σελ. 425 Ανακτήθηκε από http://dlib.statistics.gr/Book/GRESYE_01_0002_00061.pdf, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 12.01.2025

¹⁶ ο.π., σελ. 427

¹⁷ ο.π.

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Στους ορισμούς της ΕΛ.ΣΤΑΤ., αλλά και στο πολεοδομικό και χωροταξικό θεσμικό πλαίσιο δεν εντοπίζονται λήμματα αναφορικά με την ερμηνεία του περιεχομένου του όρου υπαίθρος.

1.5 Επαρχία

Η επαρχία, όπως και η υπαίθρος αποτελεί επίσης χωρική έννοια με ευρύτερα όρια σε σύγκριση με την υπαίθρο. Ουσιαστικά, η υπαίθρος εμπεριέχεται στην επαρχία, καθώς ως επαρχιακός χώρος σύμφωνα με τους ορισμούς, που ακολουθούν, είναι ο χώρος έξω από το οικιστικό σύνολο της πρωτεύουσας της χώρας, δηλαδή, στην προκειμένη περίπτωση της Αθήνας.

πηγή	ορισμός
Λεξικό Ακαδημίας Αθηνών	« 1. γεωγραφικό τμήμα χώρας το οποίο βρίσκεται μακριά από την πρωτεύουσα και συνήθ. τα μεγάλα αστικά κέντρα· τα χωριά, οι κωμοπόλεις και οι μικρές πόλεις [...] 2. (παλαιότ.) μικρή διοικητική και γεωγραφική υποδιαίρεση»
Λεξικό Μπαμπινιώτη	
Λεξικό Γιοβάνη	«διοικητική περιφέρεια κάθε άλλη περιοχή της χώρας ειτός από την περιοχή όπου βρίσκεται η πρωτεύουσα διαμέρισμα χώρας που διοικείται από έπαρχο ή επίσκοπο»

Πίνακας 5: ορισμοί της έννοιας «επαρχία»

Πηγή: Όπως στον πίνακα 1

Όπως και στην περίπτωση της υπαίθρου, δεν καταγράφονται αναφορές για τον προσδιορισμό του περιεχομένου του όρου επαρχία, στους ορισμούς της ΕΛΣΤΑΤ., αλλά και στο πολεοδομικό και χωροταξικό θεσμικό πλαίσιο.

Κεφάλαιο 2. Η εξέλιξη της σχέσης των οικισμών της υπαίθρου με τα αστικά κέντρα στην μεταπολεμική Ελλάδα

Η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ οικισμών της υπαίθρου και επαρχιακών αστικών κέντρων, όπως διαμορφώνεται στην σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα, αποτελεί το κύριο ερευνητικό θέμα του παρόντος κεφαλαίου. Ως χρονική αφετηρία, για την εν λόγω μελέτη, ορίζεται η μεταπολεμική περίοδος, κατά την οποία ξεκίνησε η μαζική αστικοποίηση, η οποία οδήγησε στην ραγδαία πύκνωση του πληθυσμού στα αστικά κέντρα (ειδικότερα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης)¹⁸ και στην συρρίκνωση των οικισμών της υπαίθρου. Επιχειρείται δηλαδή, μια ανασκόπηση των συνθηκών δημιουργίας του εν λόγω δίπολου και πώς εξελίχθηκε η σχέση μεταξύ των δύο πόλων, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι, «στη χώρα μας η μεγαλούπολη συγκροτήθηκε βεβιασμένα, σε μια προσπάθεια να καταργήσει οτιδήποτε της θύμιζε την καταγωγή της»¹⁹.

Αν και η σχέση οικισμός υπαίθρου-πόλη, αποτελεί ένα ευρύ και πολύπτυχο επιστημονικό πεδίο, για τις ανάγκες της παρούσας διπλωματικής εργασίας, θα δοθεί έμφαση στα εξής:

- Στην αποτύπωση των συνθηκών, που οδήγησαν στην άνιση ανάπτυξη των δύο μεγεθών μεταπολεμικά, εστιάζοντας στον αν ασκήθηκαν καθολικές και οργανωμένες, -κυρίως-, χωροταξικές πολιτικές.
- Στην επισκόπηση της θέσης των οικισμών της υπαίθρου και των μικρών και μεσαίων πόλεων, έπειτα από την εξασθένηση της κινητικότητας του πληθυσμού προς τα δύο μητροπολιτικά κέντρα μέχρι τα τέλη του 20^{ου} αιώνα, δίνοντας έμφαση στις διοικητικές μεταρρυθμίσεις (θεσμοί αποκέντρωσης και περιφέρειας), που αποτέλεσαν πρόδρομο των μετέπειτα τυπολογήσεων του χώρου και του χωροταξικού σχεδιασμού.
- Στην ανάλυση της έννοιας της metropolis ως διαμορφωτή του τρόπου αλληλεπίδρασης οικισμών της υπαίθρου και επαρχιακών αστικών κέντρων στην σύγχρονη εποχή.

Όσο αφορά τους πρώτους δύο άξονες μελέτης του παρόντος κεφαλαίου, καθίσταται αναγκαία η ανάλυσή τους, καθώς περιλαμβάνουν όλες εκείνες τις προπαρασκευαστικές συνθήκες και διαδικασίες, που οδήγησαν στην υφιστάμενη κατάσταση της θέσης των οικισμών της υπαίθρου στην σύγχρονη

¹⁸ Αμουργής Σ., «Μεταλλάξεις στον αστικό ιστό- Προοπτικές προσαρμογής σε σύγχρονα δεδομένα», στο «Πόλη και Χώρος από τον 20^ο στον 21ο αιώνα», επιμ. Οικονόμου Δ., Σαρηγιάννης, Σεργάος Κ., εκδ. Μέμφρις Α.Ε., Αθήνα, 2004

¹⁹ Καραοστόλης Β., «Η πόλη και η ύπαιθρος: το φάσμα του Μόχθου», στο Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής παιδείας (ιδρυτής: Σχολή Μωραΐτη), Επιστημονικό Συμπόσιο (4-5 Απριλίου 2003) – «Ελληνικός Αστικός Χώρος», εκδ. Πορεία, 2004, σελ. 47

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

εποχή, αλλά και της σχέσης των οικισμών της υπαίθρου με τα αστικά κέντρα της περιφέρειας. Οι παραπάνω πτυχές της σχέσης, οικισμοί υπαίθρου- επαρχιακά αστικά κέντρα, πρόκειται να διερευνηθούν σε συνάρτηση με τις πολιτικές που ακολουθήθηκαν σε θεσμικό επίπεδο, αναφορικά με την χωροταξία και την τοπική αυτοδιοίκηση, καθώς πρόκειται για δύο καθοριστικούς παράγοντες για την διαμόρφωση της θέσης των οικισμών της υπαίθρου στο σύνολο του οικιστικού δικτύου της χώρας, και κατ' επέκταση για τον καθορισμό των αναπτυξιακών προοπτικών και των ενδογενών - τοπικών σχέσεων τους. Τέλος, μέσω της ανάλυσης της έννοιας της metropolis επιδιώκεται η σκιαγράφηση των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών, εντός των οποίων αναπτύσσονται οι οικισμοί κάθε κλίμακας και οι μεταξύ τους σχέση στην σύγχρονη εποχή, από τις οποίες δεν δύναται να παραμείνει ανεπηρέαστο το θεσμικό πλαίσιο.

2.1 Το δίπολο οικισμοί υπαίθρου -αστικά κέντρα τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες

Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος και μετέπειτα ο Ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος στιγμάτισαν την ελληνική κοινωνία και την ελληνική οικονομία ποικιλοτρόπως. Οι έρευνες που διεξήγαγε ο Κωνσταντίνος Δοξιάδης μέσω του Γραφείου Χωροταξικών και Πολεοδομικών Μελετών και Ερευνών του Υπουργείου Δημοσίων Έργων²⁰, έδειξαν ότι, καταστρατηγήθηκαν οι πλουτοπαραγωγικοί πόροι, όπως είναι η κτηνοτροφία και η αγροτική παραγωγή, ενώ κάηκε σημαντικό μέρος των δασών²¹. Όσο αφορά το κτηριακό απόθεμα «με την αντίσταση και τα γερμανικά αντίποινα καταστράφηκαν 1400 χωριά και 110.000 αγροτικές κατοικίες. Εν γένει [...], 400.000 οικοδομές καταστράφηκαν (23% του οικοδομικού πλούτου της χώρας) και 1,2 εκατομ. Άτομα έμειναν άστεγες»²². Όσο αφορά τον πληθυσμό η Ελλάδα απώλεσε το 8%²³.

Προκειμένου να ανασυγκροτηθεί το οικιστικό δίκτυο της χώρας και να ανακτηθεί το κτηριακό απόθεμα, έπειτα από την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου σε γενικό πλαίσιο οι Έλληνες πολεοδόμοι συμφωνούσαν στο παρακάτω τρίπτυχο:

1. «Ένας ενιαίος, συγκεντρωτικός και ανεξάρτητος φορέας με όλες τις εξουσίες θα αναλάβει το έργο.

²⁰ Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, «Αι θυσίες της Ελλάδος στο Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο», εκδ. Καθημερινές Εκδόσεις Α.Ε., Νέο Φάληρο, 2014

²¹ ο.π.

²² Καραδήμου-Γερολύπου Α. & Αδάμη Μ., «Ο πόλεμος, οι πόλεις, η ανοικοδόμηση», στο Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής παιδείας (ιδρυτής: Σχολή Μωραΐτη), Επιστημονικό Συμπόσιο (4-5 Απριλίου 2003) –«Ελληνικός Αστικός Χώρος», εκδ. Πορεία, 2004, σελ. 62

²³ Καραδήμου-Γερολύπου Α. & Αδάμη Μ., «Ο πόλεμος, οι πόλεις, η ανοικοδόμηση», στο Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής παιδείας (ιδρυτής: Σχολή Μωραΐτη), Επιστημονικό Συμπόσιο (4-5 Απριλίου 2003) –«Ελληνικός Αστικός Χώρος», εκδ. Πορεία, 2004

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

2. Το πεδίο ανάπτυξης των προγραμμάτων και των σχεδίων θα είναι ολόκληρη η χώρα.
3. Ο στόχος δεν είναι η απλή ανοικοδόμηση, αλλά η ευρείας κλιμακίας αναδιάρθρωση και ανασύνταξη του οικιστικού δικτύου και η ορθολογική διευθέτηση του χώρου των πόλεων»²⁴.

Στο παραπάνω πλαίσιο προγραμματισμού και κριτικής του έργου της κρατικής πολεοδομικής πολιτικής, μηχανικοί, όπως ο Κιτσίκης και ο Δεσποτόπουλος, εκφράζουν την άποψη ότι πρέπει να διαρθρωθεί ιεραρχημένο σχέδιο για την ανασυγκρότηση κατά προτεραιότητα των οικισμών της υπαίθρου²⁵. Ωστόσο, παρά τον προγραμματισμό, τις συζητήσεις, τα άρθρα ή την κριτική, με σκοπό την αναδημιουργία ενός συγκροτημένου οικιστικού δικτύου και την εφαρμογή χωροταξικής πολιτικής, οι κάτοικοι της χώρας οδηγήθηκαν στην λύση της αυτοστέγασης με την επένδυση ιδιωτικού κεφαλαίου, στην μετανάστευση κυρίως στην Αθήνα και στην εγκατάλειψη των οικισμών της υπαίθρου.

Βασικά αίτια για την μη άσκηση ολοκληρωμένης χωροταξικής πολιτικής, μεταξύ άλλων αποτέλεσαν, η αλλαγή των προτεραιοτήτων για την διάθεση της οικονομικής βοήθειας από το εξωτερικό, τα οικονομικά συμφέροντα, οι αντιπαραθέσεις σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας και ο πολιτικός προσανατολισμός των ατόμων²⁶. «Η παροχή ενισχύσεων και διευκολύνσεων για την ανοικοδόμηση, χωρίς διόλου να στοχεύει σε αυτό, ενθάρρυνε τελικά τη φυγή μεγάλου αριθμού κατοίκων από τους ορεινούς οικισμούς, για πολιτικούς λόγους»²⁷. Ταυτόχρονα, η μαζική αγροτική έξοδος κατά τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες φαίνεται να οφείλεται και σε οικονομικούς λόγους. «Η εγκατάλειψη της υπαίθρου ήταν συνέπεια της ανεπαρκούς ανάπτυξης της αγροτικής οικονομίας, του χαμηλού τεχνολογικού επιπέδου της και της καθυστέρησης της βιομηχανίας»²⁸.

Εντός των παραπάνω κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών εξελίξεων, οι οικισμοί της υπαίθρου ερήμωσαν αιφνίδια. Ο γερασμένος πληθυσμός, η έλλειψη σύγχρονων της εποχής τεχνολογικών μέσων και η εγκατάλειψη της υπαίθρου, αποτελούν ορισμένα χαρακτηριστικά στοιχεία, που δύνανται να σκιαγραφήσουν την κατάσταση των οικισμών της υπαίθρου, έπειτα από την συνεχή απώλεια μόνιμου πληθυσμού²⁹. Παρόλα αυτά, εν μέσω των παραπάνω συνθηκών, που επικρατούσαν

²⁴ ο.π., σελ. 65

²⁵ Καραδήμου-Γερολύπου Α. & Αδάμη Μ., «Ο πόλεμος, οι πόλεις, η ανοικοδόμηση», στο Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής παιδείας (ιδρυτής: Σχολή Μωραΐτη), Επιστημονικό Συμπόσιο (4-5 Απριλίου 2003) –«Ελληνικός Αστικός Χώρος», εκδ. Πορεία, 2004

²⁶ ο.π.

²⁷ ο.π., σελ. 73

²⁸ Βασίλειος Α. & Παπαμήτρου Χ., πτυχιακή εργασία: «Η αστυφιλία στην Ελλάδα μεταπολεμικά και οι επιδράσεις της στο άτομο και το κοινωνικό σύνολο», Τεχνικό Εκπαιδευτικό ίδρυμα Πάτρας, Πάτρα, Μάϊος, 1990, σελ. 44

²⁹ Φραγκιάδης Α., «Ο Ψυχρός Πόλεμος και το ελληνικό «οικονομικό θαύμα» (1953-1973)», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από file:///C:/Users/User/Downloads/meeting_0054_8049-1.pdf, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 3.12.2024

στην υπαίθρο αναδύθηκε ένα παράδοξο. Η εγκατάλειψη παραγωγικών γαιών, η έλλειψη εργατών γης και η αναγκαστική εκμηχάνιση της αγροτικής εργασίας, η οικονομική βοήθεια τόσο μέσω εμβασμάτων, όσο και από το κράτος, οδήγησαν στην εξειδίκευση της αγροτικής παραγωγής και στην βελτίωση της αποδοτικότητάς της³⁰. Όμως, τα οφέλη από την παραπάνω ανάπτυξη του αγροτικού τομέα, δεν διοχετεύθηκαν στις τοπικές οικονομίες, αλλά ξοδεύθηκαν στις πόλεις και στις επενδύσεις σε αγορές αστικών ακινήτων³¹. Με αυτό τον τρόπο η εσωτερική μετανάστευση εντάθηκε και η προοπτική για αναζωογόνηση του αγροτικού τομέα κάμφθηκε, λόγω της συνεχιζόμενης ερήμωσης επαρχιακών περιοχών³². Συγχρόνως, από την συγκεκριμένη στάση και τάση των τοπικών κοινωνιών της υπαίθρου κατά τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, ουσιαστικά αναδεικνύεται η υποτίμηση και η μη πίστη στο αναπτυξιακό μέλλον της (της υπαίθρου).

Στο διάστημα που μεσολάβησε από τα πρώτα μεταπολεμικά έτη, έως και την δεκαετία του 1980 η πολιτική που ασκήθηκε μεταξύ άλλων ως προς τον τουρισμό και την βιομηχανία, αλλά και η ανυπαρξία συγκροτημένης αναπτυξιακής πολιτικής³³ παγίωσε ανισότητες, τόσο μεταξύ αστικών κέντρων, όσο και μεταξύ οικισμών της υπαίθρου, ανάλογα με τον βαθμό αναπτυξιακής ευνοϊκότητάς του. «Μετά το '60 έως και το 1981 η αλματώδης, πολύμορφη ανάπτυξη του τουρισμού, η χωρική διάχυσή της σε παράκτιες ηπειρωτικές περιοχές και στα νησιωτικά συμπλέγματα και το φαινόμενο της δεύτερης κατοικίας (κυρίως μετά το '70) έπαιξαν τον ρόλο τους. [...] Συγχρόνως, σημαντικές πεδινές περιοχές αρχίζουν να εμφανίζουν δομές πιο πολυσύνθετες από εκείνες των υπόλοιπων «αγροτικών περιοχών», ενώ τα προβλήματα στο περιβάλλον (φυσικό, δομημένο, ιστορικό) είναι σημαντικά (κυρίως μετά το '70)»³⁴. Στους παραπάνω παράγοντες ανισοτήτων μεταξύ περιοχών στο σύνολο της χώρας προστίθεται και το ζήτημα της σχεδόν μονομερούς ανάπτυξης της βιομηχανίας στον αναπτυξιακό άξονα S.

Οι διαρροές πληθυσμού της υπαίθρου, κυρίως προς την πρωτεύουσα, αλλά και προς το εξωτερικό, παύουν την δεκαετία του 1980, οπότε και παρατηρείται η τάση μετακίνησης προς τα μικρά και μεσαία αστικά κέντρα της ελληνικής περιφέρειας. «Η αγροτική έξοδος [...] όχι μόνο αναστάλη αλλά σημειώθηκε και επιστροφή πληθυσμού στις αγροτικές περιοχές. Στην περίοδο 1974-1985

³⁰ ο.π.

³¹ ο.π.

³² ο.π.

³³ ο.π.

³⁴ Θεοδωρά Γ. & Λουκάκης Π., «Γάσεις Εξέλιξης στο δίκτυο των αστικών κέντρων της Ελλάδας» (2011), στο Πολεοδομικές & Χωροταξικές Εξελίξεις – Ελλάδα 1952-2012: εμπειρίες δράσης, εκδ. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, 2017, σελ. 181

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

παρατηρείται σημαντική υποχώρηση στο ρυθμό της αγροτικής εξόδου, η οποία εξηγείται από την οικονομική κρίση που έπληξε, κυρίως, τα αστικά κέντρα στο εσωτερικό της Ελλάδας (Αθήνα-Θεσσαλονίκη) και στις χώρες της Δύσης³⁵. Συνέπεια του παραπάνω τρόπου κινητικότητας του πληθυσμού, αποτελούν οι νέες σχέσεις που δημιουργούνται ανάμεσα στους οικισμούς της υπαίθρου και τα αστικά κέντρα της περιφέρειας, καθώς τα τελευταία σταδιακά ισχυροποιούνται, πληθυσμιακά, οικονομικά και διοικητικά.

2.2 Οι μικρές πόλεις και οι οικισμοί της υπαίθρου μετά την δεκαετία του 1980

Στις δεκαετίες του 1980 και του 1990, στο δίκτυο των ελληνικών αστικών κέντρων, σημειώθηκαν μεταβολές. Ενώ η Αθήνα διατήρησε την κεντρική της θέση, η Θεσσαλονίκη σημείωνε πορεία διεύρυνσης³⁶. «Η εξέλιξη των υπόλοιπων ελληνικών αστικών κέντρων διαφοροποιείται σημαντικά ανάλογα με το μέγεθος, τη θέση, τα οικονομικά τους χαρακτηριστικά και τον τύπο διασύνδεσής τους με άλλα κέντρα και με την ενδοχώρα τους»³⁷. Ειδικότερα, στα αστικά κέντρα εκτός της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, παρατηρείται η ύφεση της ανάπτυξης του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα και η μεγέθυνση της απασχόλησης σε θέσεις που σχετίζονται με τις υπηρεσίες και τον τουρισμό³⁸.

Σε αυτό το πλαίσιο, ο Μηνάς Αγγελίδης ιεραρχεί το οικιστικό δίκτυο της Ελλάδας στα εξής επίπεδα: «α) Μητροπολιτικές περιοχές, β) Μικρές και μεσαίες πόλεις και αντίστοιχες χωρικές ενότητες, γ) Δίκτυα οικισμών της υπαίθρου-χώρος της υπαίθρου»³⁹.

Στην παραπάνω τυπολόγηση του Αγγελίδη, η οποία ταυτίζεται σε μεγάλο βαθμό με την τυπολόγηση της Γαβριέλλας Κάρακα⁴⁰, πέρα από το πληθυσμιακό κριτήριο, σημαντική θέση φαίνεται να κατέχει και ο θεσμικός ρόλος του εκάστοτε οικισμού. Έτσι, ο Αγγελίδης παρατηρεί

³⁵ Λουλούδης Α. & Μαραβέγιας Ν., «Αγρότες, κράτος και εξουσία στην Ελλάδα (1981-1996)», στο «Υπαίθρος Χώρα – Η ελληνική αγροτική κοινωνία στο τέλος του εικοστού αιώνα», επιμ. Κασίμης Χ. & Λουλούδης Α., εκδ. ΠΛΕΘΡΟΝ & Ε.Κ.Κ.Ε., Αθήνα, 2007, σελ. 219

³⁶ Αγγελίδης Μ., «Νέες κεντρικότητες στην Ελλάδα: αστικές περιοχές, μικρές και μεσαίες πόλεις και περιοχές της υπαίθρου», στο Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας Σχολής Αρχιτεκτόνων Ε.Μ.Π., «Συνέδριο: Νέα Πολυκεντρικότητα και Χωρική Ανάπτυξη- Οι αστικές περιοχές, οι μικρές και μεσαίες πόλεις και η υπαίθρος – Προοπτικές, Σχεδιασμός, Διακυβέρνηση», Αθήνα, 2004

³⁷ ο.π., σελ.21

³⁸ ο.π.

³⁹ ο.π., σελ. 28

⁴⁰ Κάρακα Γ., «Η πολιτική πολυκεντρικής ανάπτυξης στην Ελλάδα: Προτάσεις δύο ερευνητικών προγραμμάτων», στο Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας Σχολής Αρχιτεκτόνων Ε.Μ.Π., «Συνέδριο: Νέα Πολυκεντρικότητα και Χωρική Ανάπτυξη- Οι αστικές περιοχές, οι μικρές και μεσαίες πόλεις και η υπαίθρος – Προοπτικές, Σχεδιασμός, Διακυβέρνηση», Αθήνα, 2004

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

ότι, «τα θεσμοθετημένα Νομαρχιακά κέντρα έχουν ακόμα μικρότερο μέσο πληθυσμιακό μέγεθος [σε σχέση με την Πάτρα, το δίπολο Βόλου – Λάρισας και το Ηράκλειο]. Τα 2/5 από αυτά έχουν πληθυσμό κάτω από 20.000 κατοίκους και δεν μπορούν να εξυπηρετήσουν παρά οριακά τις γύρω τους περιοχές της υπαίθρου»⁴¹. Βάσει του πληθυσμιακού κριτηρίου, όπως θα διαπιστωθεί στο έκτο κεφάλαιο, αλλά και του γεγονότος ότι διατέλεσε έδρα του Νομού Λακωνίας, η Σπάρτη φαίνεται να εμπίπτει στην παραπάνω κατηγορία.

Ο Δημήτρης Γούσιος, σχεδόν μια δεκαετία αργότερα υποστηρίζει ότι, οι μικρές πόλεις 4.000 έως 20.000 κατοίκων τις τελευταίες δεκαετίες σημειώνουν ανάπτυξη και «τείνουν να μετατραπούν σε μικρούς πόλους ανάπτυξης στο εσωτερικό των χωρικών συστημάτων που ορίζουν και να ξεφύγουν από την απλή προσφορά στοιχειωδών εξυπηρετήσεων»⁴².

Σε αυτό το πλαίσιο οι πληθυσμοί της υπαίθρου καλούνται να αποφασίσουν τον τόπο εγκατάστασής τους, λόγω της συγκέντρωσης των υπηρεσιών και των λειτουργιών στις μικρές πόλεις του τοπικού χωρικού συστήματος⁴³. Έτσι,

«σε πιο απομακρυσμένους ημιορεινούς αλλά και πεδινούς οικισμούς δεν καταγράφεται παρά μόνο η ύπαρξη μερικών καφενείων. Ακόμη και στην περίπτωση σημαντικών ορεινών κεφαλοχωριών με πάνω από 500 κατοίκους, εκτός της σπάνιας περίπτωσης ύπαρξης ενός τυροκομείου ή ενός ξενώνα που στοχεύουν σε εξωτερικές αγορές, αυτά δεν διαθέτουν παρά ένα ή δύο καφενεία που ταυτόχρονα λειτουργούν και ως παντοπωλεία ή ταβέρνες»⁴⁴.

Όπως, εύστοχα αναφέρει ο Γιάννης Σχιζάς, «ο μόνιμος πληθυσμός της υπαίθρου αντικαθίσταται σε σημαντικό βαθμό από τον ευκαιριακό πληθυσμό των εκδρομέων, των τουριστών, των χρηστών δεύτερης κατοικίας»⁴⁵.

⁴¹ Αγγελίδης Μ., «Νέες κεντρικότητες στην Ελλάδα: αστικές περιοχές, μικρές και μεσαίες πόλεις και περιοχές της υπαίθρου», στο Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας Σχολής Αρχιτεκτόνων Ε.Μ.Π., «Συνέδριο: Νέα Πολυκεντρικότητα και Χωρική Ανάπτυξη- Οι αστικές περιοχές, οι μικρές και μεσαίες πόλεις και η ύπαιθρος – Προοπτικές, Σχεδιασμός, Διακυβέρνηση», Αθήνα, 2004, σελ. 21

⁴² Γούσιος Δ., «Υπαιθρος, χώρος και μικρή πόλη: από την γεωργοποίηση στην τοπική ανάπτυξη», στο Οικονόμου Δ. & Πετράκος Γ., «Η ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων – Διεπιστημονικές προσεγγίσεις αστικής ανάλυσης και πολιτικής», εκδ. Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος, 2012, σελ. 173

⁴³ Γούσιος Δ., «Υπαιθρος, αγροτικός χώρος και μικρή πόλη: από την γεωργοποίηση στην τοπική ανάπτυξη», στο Οικονόμου Δ. & Πετράκος Γ., «Η ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων – Διεπιστημονικές προσεγγίσεις αστικής ανάλυσης και πολιτικής», εκδ. Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος, 2012

⁴⁴ ο.π., σελ. 189

⁴⁵ Σχιζάς Γ., «Η ψυχαγωγική χρήση της υπαίθρου», στο Μανωλίδης Κ. & Καναρέλης Θ. «Η διεκδίκηση της υπαίθρου – Φύση και κοινωνικές πρακτικές στη σύγχρονη Ελλάδα», εκδ. ΙΝΔΙΚΤΟΣ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας – Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2009, σελ. 83

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Διαπιστώνεται ότι, με την πάροδο των ετών, έπειτα από το αρχικό κύμα εσωτερικής μετανάστευσης μεταπολεμικά, παρατηρούνται ζυμώσεις στην διάρθρωση του εθνικού οικιστικού δικτύου. Ωστόσο, το στοιχείο που παραμένει μη μεταβαλλόμενο είναι οικισμοί της υπαίθρου, οι οποίοι, (κυρίως αγροτικοί και ορεινοί, στους οποίους δεν αναπτύσσεται ο τουρισμός, ο πρωτογενής τομέας ή η βιομηχανία), τείνουν συνεχώς στην ερήμωση. Η συγκεκριμένη συνθήκη επιχειρήθηκε να αντιμετωπιστεί, ιδιαίτερα από την δεκαετία του 1980 μέσω θεσμικών ρυθμίσεων, όπως θα περιγραφεί στην συνέχεια του παρόντος κεφαλαίου, αλλά και σε επόμενα κεφάλαια.

2.3 Οι θεσμοί της περιφέρειας και της αποικέντρωσης και η επίδραση τους στην σχέση των οικισμών της υπαίθρου με τα αστικά κέντρα μετά το 1980

Σε συνέχεια των δεδομένων που παρατέθηκαν στο υποκεφάλαιο 2.2, έπειτα από το 1980, οπότε και ανακόπτεται η αγροτική έξοδος, η σχέση των οικισμών της υπαίθρου με τις πόλεις της περιφέρειας βασίζονται στην οικονομική συναλλαγή, η οποία είχε διαμορφωθεί από τις πολιτικές της προηγούμενης περιόδου (τόνωση παράκτιων και νησιωτικών περιοχών λόγω του τουρισμού, τόνωση ορισμένων αγροτικών περιοχών λόγω αύξησης αγροτικής παραγωγής ή τόνωση περιοχών με βιομηχανική δραστηριότητα).

Το βουνό παραμένει παραγκωνισμένο. «Η αποδόμηση των ορεινών περιοχών, [...] δέχεται το τελικό χτύπημα με την αγροτική έξοδο του Μεταπολέμου, αφού σύμφωνα με την κρατούσα αντίληψη το βουνό δεν έχει καμία αξία για την αγροτική μεταρρύθμιση και τον εκσυγχρονισμό των παραγωγικών δομών του ελληνικού κράτους. Όμως, τις τελευταίες δεκαετίες νέες μορφές κοινωνικής και οικονομικής οργάνωσης προβάλλουν. Σε αυτή την κατεύθυνση συμβάλλουν η συλλογική μνήμη των απόντων μεταναστών, οι καινούργιες ανάγκες των κατοίκων των αστικών κέντρων, οι εμπνεύσεις των ντόπιων και τα σύγχρονα διεθνή πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης του ορεινού περιβάλλοντος»⁴⁶.

Η κοινωνική, οικονομική, διοικητική και περιβαλλοντική πορεία των οικισμών της υπαίθρου φαίνεται από το 1980 κι έπειτα, μεταξύ άλλων, να καθορίζεται, από το γεγονός ότι, η χώρα εντάχθηκε στην Ε.Ο.Κ., τα εισοδήματα αυξήθηκαν⁴⁷, κι ένα κύμα παλλινოსτούντων επέλεγε ως νέο

⁴⁶ Ζακοπούλου Ε., «Ο θρίαμβος του χωρικού»: Η θέση του Στάθη Δαμιανάκου για την αγροτικότητα της νεοελληνικής κοινωνίας, στο «Αγροτικότητα, Κοινωνία και Χώρος – Μνήμη Στάθη Δαμιανάκου», επιμ. Ζακοπούλου Ε., Κασίμης Χ., Λουλούδης Λ., εκδ. ΠΛΕΘΡΟΝ, Αθήνα, 2008, σελ. 33

⁴⁷ Μαντούβαλου Μ., «Η παραγωγή του αστικού χώρου ως κοινωνικό διακύβευμα – Αφηγήσεις από την Ελλάδα της μεταπολεμικής ανάπτυξης», εκδ. angelus novus, Βριλήσσια Αττικής, 2023, σελ. 154

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

τόπο κατοικίας κυρίως τις πόλεις της περιφέρειας⁴⁸. Κατά την δεκαετία του 1980, «οι κεντρικές χρήσεις εξαπλώθηκαν, σε μεγάλο βαθμό, προς την περιφέρεια, τόσο του εθνικού χώρου όσο και των μεγάλων πόλεων. Μειώθηκε έτσι το χάσμα μεταξύ πρωτεύουσας, μεγάλων αστικών κέντρων και επαρχίας, καθώς και μεταξύ κέντρου πόλης και περιφερειακών συνοικιών. Επιπλέον, παρά τη μεγάλη ανάπτυξη κεντρικών χρήσεων πάνω στους μεγάλους κυκλοφοριακούς άξονες, αναπτύχθηκαν πολύ και τα κέντρα των πόλεων»⁴⁹.

Η μη ισόρροπη και συγκροτημένη ανάπτυξη του χώρου, όπως περιγράφεται παραπάνω, επιφέρει την αναπόφευκτη ανάπτυξη ενδογενών, ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών ανισοτήτων. Η εν λόγω διαμορφωθείσα κατάσταση αποτελεί απόρροια της έλλειψης συγκροτημένης καθολικής χωροταξικής πολιτικής για σχεδόν μισό αιώνα, που είχε ως αποτέλεσμα τον ημι-αυθόρμητο τρόπο διαμόρφωσης των χρήσεων, των λειτουργιών και της κεντρικότητας οικισμών στο σύνολο της χώρας.

Σε αυτό το πλαίσιο, όπως θα αναφερθεί αναλυτικότερα παρακάτω, η κεντρική κρατική πολιτική φαίνεται να στρέφεται στην απτή εφαρμογή του θεσμού της αποκεντρωμένης διοίκησης, η οποία εκφράζεται μέσω του συστήματος τοπικής αυτοδιοίκησης, και στην εγκαθίδρυση του καινοτόμου θεσμού της Περιφέρειας, ως διοικητικής μονάδας. Ουσιαστικά, όσο αφορά την υπαίθρο, η έννοια της αποκέντρωσης και ο θεσμός της Περιφέρειας, αποτελούν σταθμιστικούς παράγοντες, οι οποίοι πρόκειται να καθορίσουν τις εξελίξεις αναφορικά με την ιεράρχηση των οικισμών στο οικιστικό δίκτυο και την αναπτυξιακή προοπτική τους τις δεκαετίες που θα ακολουθήσουν, έπειτα από το 1980. Άλλωστε, όπως θα διαπιστωθεί, τις μετέπειτα δεκαετίες, «η σημασία που αποκτούν οι πόλεις ως οντότητες με σχετική αυτονομία απ' τον κρατικό μηχανισμό εκφράζεται και με την πολιτική και οικονομική ισχυροποίηση της τοπικής αυτοδιοίκησης»⁵⁰.

«θεσμός αποκέντρωσης»

Όσο αφορά την έννοια της αποκέντρωσης, πρόκειται για έναν όρο, που σχετικά με την οργάνωση της αυτοδιοίκησης τον συναντάμε στα θεσμικά κείμενα, ήδη στο Σύνταγμα του 1926 (ΦΕΚ

⁴⁸ Ζακοπούλου Ε., «Ο θρίαμβος του χωρικού»: Η θέση του Στάθη Δαμιανάκου για την αγροτικότητα της νεοελληνικής κοινωνίας, στο «Αγροτικότητα, Κοινωνία και Χώρος – Μνήμη Στάθη Δαμιανάκου», επιμ. Ζακοπούλου Ε., Κασίμης Χ., Λουλουδής Λ., εκδ. ΠΛΕΘΡΟΝ, Αθήνα, 2008

⁴⁹ Μαντούβαλου Μ., «Η παραγωγή του αστικού χώρου ως κοινωνικό διακύβευμα – Αφηγήσεις από την Ελλάδα της μεταπολεμικής ανάπτυξης», εκδ. angelus novus, Βριλήσσια Αττικής, 2023, σελ. 154

⁵⁰ ο.π., σελ. 151

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

334/Α/1926). Στο άρθρο 105, Κεφαλαίου Θ' «Διοικήσεις και Αποκέντρωσις» του Συντάγματος του 1926, ορίζεται ότι:

«Η διοικήσεις του Κράτους οργανούνται κατά σύστημα αποκεντρωτικών, εις τρόπον ώστε η Κρατική εξουσία να είνε όσον το δυνατόν περισσότερον προσιτή εις τους πολίτας και να λύονται τα αφορώντα την διοίκησιν ζητήματα το ταχύτερον και επί τη βάσει αμεσωτέρας αντιλήψεως των αφορωσών αυτήν συνθηκών. Αι κεντρικαί υπηρεσίαι πρέπει να έχουν μόνον την γενικήν διεύθυνσιν και εποπτείαν»⁵¹.

Έκτοτε η αποκέντρωση ως θεσμός στο σύστημα της ελληνικής τοπικής αυτοδιοίκησης συναντάται σε όλα τα Συντάγματα. Ανάλογα τις πολιτικές, κοινωνικές ή οικονομικές συνθήκες, η έννοια της αποκέντρωσης δύναται να επιδεχθεί ποικίλες προσεγγίσεις ερμηνείας. Ο όρος αποκέντρωση, «αναφέρεται στη διάχυση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων και της διοίκησης από την κεντρική κυβέρνηση στους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης και τους κοινωνικούς φορείς. Μπορεί ακόμη να αναφέρεται στην κατανομή της ανάπτυξης στον χώρο, μέσα από μέτρα αποσυμφόρησης των μεγάλων αστικών κέντρων και ενίσχυσης μικρότερων οικισμών και λιγότερο αναπτυγμένων περιφερειών»⁵². Σύμφωνα και με τις πληροφορίες που προηγήθηκαν, η παραπάνω ερμηνεία της αποκέντρωσης δύναται να ταυτιστεί με την ανάγκη αποσυγκέντρωσης και αποσυμφόρησης της πρωτεύουσας, κυρίως από τη δεκαετία του 1970 κι έπειτα, τόσο στον τομέα της αυτοδιοίκησης, όσο και στον τομέα της χωροταξίας.

«θεσμός περιφέρειας»

Η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.) αποτέλεσε το έναυσμα για την περισσότερο εντατικοποιημένη αναδιαμόρφωση των επιπέδων διοίκησης της χώρας, σε σύγκριση με προηγούμενα εγχειρήματα, βασισμένη στην ουσιαστικότερη εφαρμογή της αποκέντρωσης. «Η Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση –η Περιφέρεια αναγνωρίζεται πλέον ως ο «Τρίτος Εταίρος» της Ε.Ε.- και η Περιφερειακή ανάπτυξη, ως βασική συνιστώσα των Πολιτικών για την προώθηση του «Ενιαίου Κοινωνικού Χώρου» και της οικονομικής και πολιτικής συνοχής»⁵³.

⁵¹ Σύνταγμα της Ελληνικής Δημοκρατίας 1926, άρθρο 105, ΦΕΚ 334/Α/22.11.1926

⁵² Αθανασίου Ε., «Αποκέντρωση», στο «ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ», επιμ. Μπούρας Χ. & Φιλιππίδης Δ., εκδ. ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΜΕΛΙΣΣΑ, Αθήνα, 2013, σελ. 32

⁵³ Τομαρά-Σιδέρη Μ., «Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ (κοινότητα βίου – κράτος - πολιτική)», εκδ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ, Αθήνα, 1999, σελ. 30

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Η νέα διοικητική μεταρρύθμιση ως επιταγή της Ε.Ε. για την απορρόφηση χρηματοδοτήσεων⁵⁴, βασίζεται στην αποκέντρωση της εξουσίας, μέσω της καθιέρωσης τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης τριών βαθμίδων (Δήμοι-Κοινότητες, Νομοί, Περιφέρειες)⁵⁵. Μέσω της επιδίωξης επίτευξης περιφερειακής ανάπτυξης μέσω του διοικητικού θεσμού της περιφέρειας, παρατηρείται η συστηματικότερη μεθόδευση της σύμπλεξης της χωροταξίας με την τοπική αυτοδιοίκηση, υπό την έννοια ότι χωρικές ενότητες ανάγονται σε διοικητικές ενότητες, και τα επιμέρους και ειδικά χαρακτηριστικά των συγκεκριμένων χωρικών ενοτήτων αποτελούν εδάφη αναπτυξιακού προγραμματισμού των τοπικών διοικήσεων, που στη συνέχεια καθορίζουν την μελλοντική πορεία τους σε όλα τα επίπεδα.

Σε αυτό το κλίμα, και στην προσπάθεια εκδημοκρατισμού της αυτοδιοίκησης⁵⁶, κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1980 θεσπίζονται νομοθετήματα, τα οποία αφορούν συγκρότηση χωρικών ενοτήτων σε σύνολα τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού. Οι ανωτέρω μεταρρυθμίσεις σχετίζονται άμεσα με την διαμόρφωση της ταυτότητας της υπαίθρου, των οικισμών της υπαίθρου, των μητροπόλεων, των μικρών ή μεσαίων πόλεων, αλλά και με την σχέση των οικισμών της υπαίθρου με τα αστικά κέντρα. Ο λόγος της συγκεκριμένης αλληλεπίδρασης έγκειται στο γεγονός ότι, με τι διατάξεις του νόμου 1622/1986, η Περιφέρεια καθιερώνεται ως «η διοικητική μονάδα «για το σχεδιασμό, προγραμματισμό και συντονισμό της περιφερειακής ανάπτυξης (άρθρο 61§1)»»⁵⁷. Η υποδιαίρεση της χώρας σε περιφέρειες, καθορίζει το βαθμό απορρόφησης (ευρωπαϊκών κυρίως) πόρων (χρηματοδοτήσεις π.χ. για την γεωργία, την κτηνοτροφία, τον τουρισμό) και τον ρυθμό ανάπτυξης της υπαίθρου καθώς ο Νομάρχης και η Περιφέρεια καθόριζαν τα χρηματικά ποσά που θα διοχετεύονταν στους αγρότες⁵⁸.

Τα κριτήρια ιεράρχησης των περιφερειών και απόδοσής τους χαρακτήρα (αγροτικό, ορεινός κ.λπ.) και η τυπολόγηση του χώρου, όπως θα διαπιστωθεί σε επόμενα κεφάλαια, είναι καθοριστικοί παράγοντες για την αναπτυξιακή προοπτική των οικισμών της υπαίθρου και της εξάρτησή τους από

⁵⁴ Τζαμτής Ν., ερευνητική εργασία: «Περιφερειακή Ανάπτυξη: Θεωρητική Προσέγγιση & Εφαρμογή στην Ελλάδα», Α.Π.Θ., Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Θεσσαλονίκη, 2017, σελ. 59

⁵⁵ Τομαρά-Σιδέρη Μ., «Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ (κοινότητα βίου – κράτος - πολιτική)», εκδ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ, Αθήνα, 1999

⁵⁶ Φλογαΐτης Σ., «Το Ελληνικό Διοικητικό Σύστημα», εκδ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα – Κομοτηνή, 1987 & Τομαρά-Σιδέρη Μ., «Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ (κοινότητα βίου – κράτος - πολιτική)», εκδ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ, Αθήνα, 1999

⁵⁷ Φλογαΐτης Σ., «Το Ελληνικό Διοικητικό Σύστημα», εκδ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα – Κομοτηνή, 1987, σελ. 160

⁵⁸ Φλογαΐτης Σ., «Το Ελληνικό Διοικητικό Σύστημα», εκδ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα – Κομοτηνή, 1987

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

τα επαρχιακά αστικά κέντρα. Στη σύγχρονη εποχή, η σχέση της πόλης και της υπαίθρου και εν γένει η αναπτυξιακή προοπτική της υπαίθρου, η οποία είναι καθοριστική για την ανάπτυξη των μικρών οικισμών, φαίνεται να καθορίζεται από μία βαθμιδωτή και αλληλοσυμπληρούμενη σχέση μεταξύ του συστήματος πρωτοβάθμιου και δευτεροβάθμιου συστήματος τοπικής αυτοδιοίκησης και του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. (δηλαδή της κεντρικής κρατικής χωροταξικής πολιτικής).

2.4 Το δίπολο αγροτικοί οικισμοί υπαίθρου -αστικά κέντρα στη συνθήκη της metapolis

Στις αρχές του 21ου αιώνα, στην Ελλάδα «οι πρωτεύουσες των νομών, αλλά και οι μικρότερες πόλεις, οι οποίες με τις αστικές λειτουργίες και υποδομές εξυπηρετούν την αγροτική ενδοχώρα, αναδεικνύονται σε νέους πόλους έλξης του αγροτικού πληθυσμού»⁵⁹. Ο Σπύρος Παπαδόπουλος, την ίδια χρονική στιγμή, συζητώντας με τον Juan Jose Barba, υποστηρίζει ότι, «ζούμε σε έναν κόσμο που έχει αστικοποιηθεί επαρκώς μέσω υποδομών και στον οποίο κανένα περιβάλλον δεν είναι απόλυτα φυσικό (ακόμα και η φύση σε άγρια κατάσταση είναι χώρος αιχμαλωτισμένος μεταξύ γραμμών ευφύιας)»⁶⁰. Σε αυτό το πλαίσιο, την ίδια εποχή ο Francois Ascher⁶¹ συλλαμβάνει την ιδέα της μετάπολης.

Μετάπολις: «πολεοδομικός σχηματισμός, που περιλαμβάνει πολλαπλούς, ετερογενείς, ασυνεχείς χώρους και τις σχέσεις τους. Στη συνέχεια της αρχικής θεωρητικής σύλληψης του Francois Ascher, το The Metapolis Dictionary of Advanced Architecture, προσδιορίζει τη μετάπολη πέραν της μητρόπολης, ως ελαστικό και παλλόμενο σύστημα, που ορίζεται από τις σχέσεις μεταξύ κινήσεων και γεγονότων αυτόνομων αλλά ταυτόχρονα διασυνδεδεμένων. Πρόκειται για μια πολυεπίπεδη αστική συγκρότηση, όπου τα ψηφιακά δίκτυα έχουν ένα σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση και λειτουργία της. [...] Ο ορισμός της μετάπολης εμπεριέχεται στον ορισμό της πολλαπλής πόλης (multicity)»⁶².

Συνεπώς, οι οικισμοί κάθε κλίμακας των αρχών του 21^{ου} αιώνα αποτελούν τα προϊόντα του συνδυασμού, ικανοποιητικά αστικοποιημένων και επαρκώς συγκοινωνιακά, ψηφιακά και

⁵⁹ Κουτσού Σ. & Ανθοπούλου Θ., «Μεταναστευτικές ροές και τοπικά αγροτοπαραγωγικά συστήματα. Χωρικές και κοινωνικές ανασυνθέσεις στον υπαίθρο χώρο», στο «Αγροτικότητα, Κοινωνία και Χώρος – Μνήμη Στάθη Διαμιανάκου», επιμ. Ζακοπούλου Ε., Κασίμης Χ., Λουλούδης Λ., εκδ. ΠΛΕΘΡΟΝ, Αθήνα, 2008, σελ. 115

⁶⁰ «Τηλέπολις – Συζήτηση του Javier Echevarria με τους Juan Jose Barba και Σπύρο Παπαδόπουλο», στο «ΜΕΤΑΠΟΛΙΣ 2001 – Η σύγχρονη (ελληνική) πόλη», επιμ. Αίσωπος Γ. & Σημαιοφορίδης Γ., εκδ. ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΟΜΕΣ, Αθήνα, 2018, σελ. 267

⁶¹ Παπαλεξόπουλος Δ., «μετάπολις», στο Μπούρας, Χ. & Φιλίπιδης, Δ., Αρχιτεκτονική, Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα, Αθήνα, 2013

⁶² Παπαλεξόπουλος Δ., «μετάπολις», στο Μπούρας, Χ. & Φιλίπιδης, Δ., Αρχιτεκτονική, Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα, Αθήνα, 2013, σελ. 221-222

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

διαδικτυακά διασυνδεδεμένων περιοχών. Σύμφωνα με τους Ιωάννου και Πολυχρονόπουλο, «η δυτική “μητρόπολη” ως προϊόν του βιομηχανικού καπιταλισμού δίνει σταδιακά τη θέση της στη “μετάπολη”, στις χωρικές δομές ρωών και δικτύων, που καθιέρωσε η νέα εποχή των παγκόσμιων επικοινωνιακών κόμβων και των ανοικτών γεωπολιτικών αλληλοεπιδράσεων»⁶³.

Οι ελληνικοί οικισμοί όλων των μεγεθών δεν δύναται να παραμείνουν ανεπηρέαστοι από τις παγκόσμιες εξελίξεις, γεγονός που αποτυπώνεται, όπως θα διαπιστωθεί, τόσο στην θεσμική χωροταξική πολιτική, όσο και στη πολιτική για την τοπική αυτοδιοίκηση, όπως θα εξεταστεί εκτενώς και στα κεφάλαια, που θα ακολουθήσουν.

Οι νέες συνθήκες, που στην αυγή του 21^{ου} αιώνα φέρουν σε όλους τους τομείς, οι αναβαθμισμένες υποδομές, η άνοδος της τεχνολογίας, η ραγδαία εξέλιξη των τηλεπικοινωνιών, θέτουν νέους όρους στην σχέση των οικισμών της υπαίθρου με τα αστικά κέντρα της περιφέρειας, καθώς «οι χώροι σε όλες τις κλίμακες, διαθέτουν μια τοπική και μια διαδικτυακή συνιστώσα»⁶⁴. Σε αυτό το πλαίσιο, «μεταξύ των αρχών του οικόσιτου κοσμοπολιτισμού σχολιάζεται ο χαρακτήρας της απεδαφοποιημένης πόλης, που συνδέει διάσπαρτα γεωγραφικά σημεία τα οποία, εντούτοις, βρίσκονται ενωμένα απ’ την τεχνολογία, που επικάθεται στα χωριά, στις πόλεις και στις μητροπόλεις, χωρίς να προκαλεί τη φυσική καταστροφή τους»⁶⁵.

Στη νέα συνθήκη που εισάγει η πραγματικότητα της ευρείας διασύνδεσης, που προσφέρουν οι δυνατότητες της μετάπολης παρατηρείται μεταβολή στην έννοια της κοινωνίας των τόπων, αφού δημιουργείται η κοινωνία των δικτύων⁶⁶. «Ο Melvin Webber από το 1968 είχε προβλέψει ότι ο τόπος κατοικίας πλέον δεν θα αποτελούσε κριτήριο για τη συμμετοχή στην αστική ζωή και ότι χάρη στις μεταφορές και τις επικοινωνίες η εμπλοκή στις αστικές λειτουργίες θα μπορούσε να γινόταν από οπουδήποτε»⁶⁷. Υπό αυτές τις παραδοχές, η μετάπολη χαρακτηρίζεται ως τόσο διάχυτη, που θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι δεν έχει σημασία σε τι κλίμακας οικισμό (πόλη ή χωριό) βρίσκεται το σώμα, αρκεί να υφίσταται επαρκής διασύνδεση στις διαδικτυακές πλατφόρμες

⁶³ Ιωάννου Β. & Πολυχρονόπουλος Δ., «Metropolis» - Αποκλίσεις και μεταφορές στην πόλη της Αθήνας, στο «Πόλη και Χώρος από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα», εκδ. Μέμφις Α.Ε., Αθήνα, 2004, σελ. 205

⁶⁴ Παπαλεξόπουλος Δ., «Ψηφιακή «πόλη»», στο τετράδια Πολιτισμού, τεύχος 2, Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα, 2007, σελ. 51

⁶⁵ «Τηλέπολις – Συζήτηση του Javier Echevarria με τους Juan Jose Barba και Σπύρο Παπαδόπουλο», στο «ΜΕΤΑΠΟΛΙΣ 2001 – Η σύγχρονη (ελληνική) πόλη», επιμ. Αίσωπος Γ. & Σημαιοφορίδης Γ., εκδ. ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΟΜΕΣ, Αθήνα, 2018, σελ. 267

⁶⁶ Ιωάννου Β. & Πολυχρονόπουλος Δ., «Metropolis» - Αποκλίσεις και μεταφορές στην πόλη της Αθήνας, στο «Πόλη και Χώρος από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα», εκδ. Μέμφις Α.Ε., Αθήνα, 2004, σελ. 206

⁶⁷ Ιωάννου Β. & Πολυχρονόπουλος Δ., «Metropolis» - Αποκλίσεις και μεταφορές στην πόλη της Αθήνας, στο «Πόλη και Χώρος από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα», εκδ. Μέμφις Α.Ε., Αθήνα, 2004, σελ. 206

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

υπηρεσιών της μετάπολης. «Η ένταση της αστικότητας επαναπροσδιορίζεται καθώς, η συγκέντρωση δραστηριοτήτων και λειτουργιών δεν εξαρτάται πλέον απόλυτα από την πυκνότητα αλλά κυρίως από την δυνατότητα πρόσβασης στα δίκτυα. Αξιολογείται συνεπώς ως “αστικότερη” μια περιοχή με βάση την δυνατότητα πρόσβασης σε κεντρικές λειτουργίες και όχι με βάση τις πυκνότητες ή τις συγκέντρωσης κεντρικών λειτουργιών, μειώνοντας έτσι τη σημασία της εγγύτητας»⁶⁸. Οι αγροτικοί οικισμοί της υπαίθρου δύναται να μετατραπούν σε μικρές μεταπόλεις, αφού «η κατασκευή δρόμων και, γενικά, δικτύων υποδομής στην ύπαιθρο ευνοεί συγχρόνως την ανάπτυξη τόσο των αγροτικών όσο και των αστικών δραστηριοτήτων»⁶⁹.

Στη νέα τάξη πραγμάτων η σχέση των οικισμών της υπαίθρου και των επαρχιακών αστικών κέντρων δύναται να μετατραπεί σε ιδιαίτερος ευμετάβλητη και εξαρτημένη από τις τεχνολογικές εξελίξεις. Σε επίπεδο συμβατικών μητροπολιτικών λειτουργιών οι οικισμοί της υπαίθρου φαίνεται να λειτουργούν ως δορυφόροι του ελάχιστου αστικού κέντρου του κάθε νομού καθώς, «διανύουμε μια περίοδο όπου η βαρύτητα των πόλεων φαίνεται να ξεπερνά τα γεωγραφικά και διοικητικά τους όρια. Η ύπαρξη υπηρεσιών περιφερειακής εμβέλειας σε τομείς όπως της διοίκησης, της παραγωγής, της εκπαίδευσης/ έρευνας/ τεχνολογίας, και των τεχνικών υποδομών (με έμφαση σε μεταφορές, τηλεπικοινωνίες/ πληροφορική, ενέργεια) πολλές φορές αποδεικνύεται πιο σημαντική παράμετρος για την ισχυροποίηση της θέσης των πόλεων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο από τα πληθυσμιακά τους μεγέθη»⁷⁰. Επομένως, αφού οι σύγχρονες πόλεις στο επίπεδο της μητρόπολης συγκεντρώνουν το σύνολο των υπηρεσιών, οι οικισμοί είναι άμεσα εξαρτώμενοι από αυτές.

Απόρροια των παραπάνω σε πρώτο επίπεδο, αποτελεί το γεγονός ότι τα εθνικά συστήματα και εργαλεία τυπολόγησης του χώρου, συνεχίζοντας να αντιλαμβάνονται το οικιστικό σύστημα της χώρας, ως ένα σύστημα μητροπόλεων και όχι μεταπόλεων, τα καθιστά ανεπαρκή⁷¹ για την ασφαλή αξιολόγηση της πραγματικότητας του συνόλου των οικισμών του οικιστικού δικτύου, αλλά και της αξιολόγησης των μεταξύ τους δεσμών ή αντιθέσεων. Σύμφωνα με τους Θεοδωρά και Λουκάκη, «οι αντιλήψεις για την “αστική ανάπτυξη” βρίσκονται σε μια διαδικασία επανακαθορισμού. Βασική αιτία οι εξελίξεις των τελευταίων 15-20 ετών, που φαίνεται να θέτουν σε νέα βάση τα ζητήματα της

⁶⁸ ο.π., σελ. 207

⁶⁹ Μαντούβαλου Μ., «Η παραγωγή του αστικού χώρου ως κοινωνικό διακύβευμα – Αφηγήσεις από την Ελλάδα της μεταπολεμικής ανάπτυξης», εκδ. angelus novus, Βριλήσσια Αττικής, 2023, σελ. 388

⁷⁰ Θεοδωρά Γ. & Λουκάκης Π., «Τυπολόγηση των Ελληνικών Πόλεων με Κριτήρια Περιφερειακής Εμβέλειας», στο αειχώρος-ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, Τόμος 4, Τεύχος 2, Νοέμβριος 2005, σελ.133

⁷¹ Τσουγιόπουλος Γ., «Το ελληνικό αστικό κέντρο», Ε.Κ.Κ.Ε, Αθήνα, 1984, σελ. 23

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

χωρικής διάρθρωσης και οργάνωσης της αναπτυξιακής διαδικασίας στο χώρο-μια βάση πιο σύνθετη και διαφοροποιημένη σχέση με παλαιότερα, που ξεπερνά το συμβατικό πλαίσιο εννοιών και σχέσεων, όπως: “πόλης-υπαίθρου”, “κέντρου-περιφέρειας”, “βορρά-νότου” [...] Παράλληλα, παρατηρείται διόγκωση των αντιθέσεων αστικών και αγροτικών περιοχών, διάχυση των πρώτων προς τις δεύτερες, ανομοιότητες στην αναπτυξιακή δυναμική των πόλεων που διαμορφώνουν νέα “ιεραρχικά σχήματα αστικών συγκεντρώσεων”»⁷².

Κλείνοντας, το πρώτο εγχείρημα αξιολόγησης, ιεράρχησης, τυπολόγησης και προγραμματισμού του οικιστικού δικτύου της χώρας, το οποίο πιθανώς αντιλαμβάνεται το γεγονός ότι το οικιστικό δίκτυο της χώρας έχει επηρεαστεί από τις νέες συνθήκες της metropolis είναι το πρόγραμμα «Καλλικράτης». Το εγχείρημα για την διεύρυνση των διοικητικών ορίων σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης βασίζονται στη βελτίωση, των σύγχρονων της θέσπισης του νόμου, συγκοινωνιακών και τεχνολογικών συνθηκών. Ειδικότερα, σύμφωνα με τον νομοθέτη, «η ανασυγκρότηση της αποκεντρωμένης κρατικής διοίκησης σε λιγότερες και μεγαλύτερες μονάδες ανταποκρίνεται στις νέες συγκοινωνιακές και κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες που δημιουργούν τα νέα δίκτυα μεταφορών, αλλά και οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας που διαθέτει σήμερα η χώρα μας»⁷³.

⁷² Θεοδωρά Γ. & Λουκάκης Π., «Τυπολόγηση των Ελληνικών Πόλεων με Κριτήρια Περιφερειακής Εμβέλειας», στο *αιχώρος-ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ*, Τόμος 4, Τεύχος 2, Νοέμβριος 2005, σελ.130

⁷³ο.π., σελ.2

Κεφάλαιο 3. Οι προβλέψεις του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. για τους οικισμούς της υπαίθρου και τα επαρχιακά αστικά κέντρα

Το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΦΕΚ Α/128/03.07.2008) αποτελεί το θεσμικό πλαίσιο, που καθορίζει τον βαθμό αλληλεπίδρασης και διασύνδεσης μεταξύ των τμημάτων του εθνικού οικιστικού δικτύου, καταγράφει την υφιστάμενη κατάσταση του οικιστικού δικτύου της χώρας και παραθέτει αναπτυξιακές κατευθύνσεις. Με αυτό τον τρόπο, το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. άμεσα κι έμμεσα αποτυπώνει και στην συνέχεια καθορίζει και διαμορφώνει την εξέλιξη της σχέση πόλης – υπαίθρου και κατ' επέκταση την σχέση των οικισμών της υπαίθρου – και των επαρχιακών αστικών κέντρων.

Στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας, μέσω της ανάλυσης του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., θα αποτυπωθεί πώς έχει διαμορφωθεί η σχέση μεταξύ των επαρχιακών αστικών κέντρων με τους οικισμούς της υπαίθρου, σε επίπεδο χωροταξικού σχεδιασμού. Ταυτόχρονα, στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται, η διερεύνηση της λογικής της τυπολόγησης του χώρου και η μελέτη του τρόπου διάρθρωσης της σχέσης μεταξύ οικισμών της υπαίθρου και επαρχιακών αστικών κέντρων, όπως καθορίζεται από τις προβλέψεις του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. Διευκρινίζεται ότι, ο λόγος, για τον οποίο η έρευνα εστιάζει το ενδιαφέρον της στην λογική τυπολόγησης του χώρου, συμβαδίζει με την ανάγκη κατανόησης του τρόπου κατηγοριοποίησης των οικισμών ανάλογα με την θέση τους στο χώρο.

3.1 Το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.)

Το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, κυρώθηκε με την απόφαση 6876/4871, ΦΕΚ Α/128/03.07.2008. Το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. αποτελεί προϊόν του νόμου 2742/1999, ΦΕΚ Α/207/07.11.1999, «Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις». Σκοπός του νόμου 2742/1999 ήταν θέσπιση εργαλείων άσκησης χωροταξικού σχεδιασμού, μεταξύ άλλων, για την εξασφάλιση της αειφόρου και ισόρροπης ανάπτυξης της Ελλάδας. Βάσει του νόμου 2742/1999, το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης «αποτελεί τη βάση αναφοράς για το συντονισμό και την εναρμόνιση των επί μέρους πολιτικών, προγραμμάτων και επενδυτικών σχεδίων του Κράτους, των δημόσιων νομικών προσώπων και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη συνοχή και ανάπτυξη του εθνικού χώρου»⁷⁴. Με λίγα λόγια το

⁷⁴ Νόμος 2742/1999 (ΦΕΚ 207/Α/07.11.1999), άρθρο 6, σελ. 4162

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. αποτελεί το βασικό θεσμικό εγχειρίδιο για τις αναπτυξιακές κατευθύνσεις της χώρας, το οποίο βασίζεται στην χωρική αξιολόγηση και στη συνέχεια, στην χωρική οργάνωσή της. Το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., μεταξύ άλλων ακολουθούν τα θεσμοθετημένα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια και τα θεσμοθετημένα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια. Συγχρόνως, στο πλαίσιο του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. ιεραρχείται το εθνικό οικιστικό δίκτυο.

Βάσει του νόμου 2742/1999 (ΦΕΚ 207/Α/07.11.1999),

«το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης αποτελεί σύνολο κειμένων ή και διαγραμμάτων με το οποίο: α) καταγράφονται και αξιολογούνται οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν την μακροπρόθεσμη χωρική ανάπτυξη και διάρθρωση του εθνικού χώρου, β) αποτιμώνται οι χωρικές επιπτώσεις των διεθνών, ευρωπαϊκών, και εθνικών πολιτικών και γ) προσδιορίζονται, με προοπτική δεκαπέντε (15) ετών, οι βασικές προτεραιότητες και οι στρατηγικές κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και αειφόρο οργάνωση του εθνικού χώρου»⁷⁵.

Όσο αφορά την διάρθρωση της απόφασης έγκρισης του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, 6876/4871, ΦΕΚ Α/128/3.7.2008 αναπτύσσεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζεται η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης του οικιστικού δικτύου της χώρας. Στη συνέχεια, ακολουθεί το δεύτερο μέρος, στο οποίο παρουσιάζεται το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, στο οποίο αποτυπώνονται οι αναπτυξιακές κατευθύνσεις του οικιστικού δικτύου της χώρας για την χρονική περίοδο 2008-2023 περίπου.

Ειδικότερα, το δεύτερο μέρος διαρθρώνεται σε τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο με τίτλο, «Σκοπός και στόχοι» καταγράφονται ο σκοπός και οι στόχοι του χωροταξικού εργαλείου. Στο δεύτερο κεφάλαιο με τίτλο, «Στρατηγικές επιλογές για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και την αειφόρο οργάνωση του εθνικού χώρου» απαριθμούνται οι βασικές κατευθύνσεις για την υιοθέτηση προγράμματος βιώσιμης χωρικής πολιτικής. Στο τρίτο κεφάλαιο με τίτλο, «Βασικές προτεραιότητες και χωρικές κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και την αειφόρο οργάνωση του εθνικού χώρου» εξειδικεύονται οι κατευθύνσεις του δευτέρου κεφαλαίου. Στο τέταρτο κεφάλαιο με τίτλο, «Υλοποίηση και παρακολούθηση της εφαρμογής του Γενικού

⁷⁵ ο.π.

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Πλαισίου», προβλέπονται, όπως ομολογεί και ο τίτλος του, μέτρα εφαρμογής και παρακολούθησής του.

3.2 Η τυπολόγηση του χώρου στο Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.

Μελετώντας το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης δεν υφίσταται διάταξη, με την οποία αποσαφηνίζεται ξεκάθαρα η λογική τυπολόγησης του χώρου, η οποία ακολουθείται από το εν λόγω θεσμικό κείμενο. Επομένως, τα δεδομένα που παρατίθενται παρακάτω, προέκυψαν έπειτα από την ανάλυση του συνόλου του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.. Ειδικότερα, φαίνεται να αναπτύσσονται τρεις προσεγγίσεις τυπολόγησης του χώρου, οι οποίες αφορούν τον βαθμό τη χρήση του, υπό την έννοια της χωροθέτησης των τομέων παραγωγής, τον βαθμό αστικότητάς του και τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά του. Η συγκεκριμένη διαβάθμιση συναντάται, τόσο στο πρώτο μέρος του Σχεδίου, στο οποίο, όπως ήδη έχει αναφερθεί, παρουσιάζεται η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης του οικιστικού δικτύου της χώρας, όσο και στο τρίτο κεφάλαιο του δεύτερου μέρους, το οποίο εστιάζει στις «βασικές προτεραιότητες και στρατηγικές κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και την αειφόρο οργάνωση του εθνικού χώρου»⁷⁶.

Είναι αναγκαίο να αποσαφηνιστεί ότι, στο σύνολο του εν λόγω σχεδίου, τόσο η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης του χώρου, όσο και η πρόταση των αναπτυξιακών κατευθύνσεων του, πραγματοποιείται κατά τομείς, (π.χ. δημογραφία, απασχόληση, μεταφορές, τεχνολογία ή περιβάλλον). Έτσι, η ανάγνωση, η ανάλυση και εν συνεχεία η τυπολόγηση του χώρου πραγματοποιείται σε συνάρτηση με τον μελετώμενο τομέα

Στον πίνακα, που ακολουθεί παρουσιάζονται τίτλοι των υποενοτήτων τόσο του πρώτου μέρους, όσο και του τρίτου κεφαλαίου του δεύτερου μέρους του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.

α/α	επιλεγμένοι τίτλοι α' μέρους Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.	επιλεγμένοι τίτλοι τρίτου κεφαλαίου β' μέρους Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.
1	«χωρική οργάνωση των κύριων εθνικών πόλων και αξόνων ανάπτυξης» ⁷⁷	«χωρική διάρθρωση των στρατηγικής σημασίας δικτύων υποδομών και υπηρεσιών μεταφορών, ενέργειας και επικοινωνιών» ⁷⁸

⁷⁶ Απόφαση 6876/4871/2008 (ΦΕΚ 128/Α/03.07.2008), σελ. 2266

⁷⁷ ο.π., σελ. 2256

⁷⁸ ο.π., άρθρο 6, σελ. 2271

2	«ως προς τη χωρική διάρθρωση των στρατηγικής σημασίας δικτύων υποδομών και μεταφορών» ⁷⁹	«χωρική διάρθρωση, εξειδίκευση και συμπληρωματικότητα των παραγωγικών τομέων» ⁸⁰
3	«ως προς τη χωρική διάρθρωση, εξειδίκευση και συμπληρωματικότητα των παραγωγικών τομέων και τη σχέση τους με το περιβάλλον» ⁸¹	«χωρική διάρθρωση, εξειδίκευση και συμπληρωματικότητα των παραγωγικών τομέων» ⁸²
4	«ως προς τη χωρική διάρθρωση του αστικού δικτύου, το ρόλο των μητροπολιτικών και λοιπών σημαντικών αστικών κέντρων και τη σχέση τους με την ενδοχώρα» ⁸³	«χωρική διάρθρωση του αστικού δικτύου» ⁸⁴
5	«ως προς τη χωρική οργάνωση και ανάπτυξη του ορεινού, αγροτικού, παράκτιου και νησιωτικού χώρου, καθώς και των παραμεθόριων περιοχών» ⁸⁵	«χωρική οργάνωση και ανάπτυξη του ορεινού, παράκτιου, νησιωτικού και αγροτικού χώρου, καθώς και των παραμεθόριων περιοχών» ⁸⁶
6	«ως προς τη διατήρηση και ανάδειξη της ποικιλομορφίας της υπαίθρου, καθώς και τη διατήρηση, ανάδειξη και προστασία της εθνικής πολιτιστικής κληρονομιάς» ⁸⁷	

Πίνακας 6: Η τυπολόγηση του χώρου μέσω των θεματικών αξόνων του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.

Πηγή: Απόφαση 6876/4871/2008 (ΦΕΚ 128/Α/03.07.2008), ίδια επεξεργασία

Συγχρόνως, στην προσπάθεια αποκωδικοποίησης της λογικής τυπολόγησης του χώρου στο πλαίσιο του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. συναντώνται προσδιορισμοί του χώρου, όπως, απομακρυσμένες περιοχές, νησιωτικός χώρος, ορεινός χώρος, μειονεκτική περιοχή, αγροτική περιοχή, πεδινή περιοχή, αρδευόμενη περιοχή, γόνιμη περιοχή, περιαστικός χώρος ή απομονωμένη περιοχή. Επιβεβαιώνεται, συνεπώς, η παρατήρηση ότι, στο Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. η τυπολόγηση του χώρου πραγματοποιείται βάσει των κριτηρίων της χρήσης, της αστικότητας και της γεωμορφολογίας του.

3.3 Η περιγραφή της σχέσης οικισμός της υπαίθρου – αστικό κέντρο στο Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.

Στο πρώτο μέρος του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., στο οποίο πραγματοποιείται η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης της χώρας, καταγράφονται ορισμένες παραδοχές και παρατηρήσεις, οι οποίες

⁷⁹ ο.π., σελ. 2256

⁸⁰ ο.π., άρθρο 7, σελ. 2283

⁸¹ ο.π., σελ. 2257

⁸² ο.π., άρθρο 7, σελ. 2283

⁸³ ο.π., σελ. 2259

⁸⁴ ο.π., άρθρο 8, σελ. 2287

⁸⁵ ο.π., σελ. 2259

⁸⁶ ο.π., άρθρο 9, σελ. 2291

⁸⁷ ο.π., σελ. 2259

αφορούν την υπαίθρο, τον αστικό χώρο ή τη σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ τους σε διάφορους τομείς.

Πιο, συγκεκριμένα σύμφωνα με το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.,

α) ως προς την απασχόληση, παρατηρείται διόγκωση του πληθυσμού στα αστικά κέντρα και εγκατάλειψη της ενασχόλησης με την γεωργία⁸⁸.

β) ως προς την οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη, «εξακολουθούν να υπάρχουν διαπεριφερειακές και ενδοπεριφερειακές διαφορές στο επίπεδο του εισοδήματος και της ευημερίας»⁸⁹. Επίσης, παρατηρείται η «συγκέντρωση επιχειρήσεων σε ορισμένες περιφέρειες και πόλεις, προσδιορίζοντας και την αναπτυξιακή πορεία των υπολοίπων»⁹⁰.

γ) ως προς τις τηλεπικοινωνίες διαπιστώνεται ότι δεν είναι ικανοποιητική η συμμετοχή της χώρας και ειδικότερα του νησιωτικού και του ορεινού χώρου στα διακρατικά ευρυζωνικά δίκτυα⁹¹. Παράλληλα, ως προς την χρήση και την αφομοίωση νέων τεχνολογιών «διατηρούνται οι αποκλίσεις μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών»⁹².

δ) ως προς τις μεταφορές, ο ορεινός και ο νησιωτικός χώρος αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας και προσπελασιμότητας⁹³.

ε) όσο αφορά τους παραγωγικούς τομείς, ο ορεινός και ο αγροτικός χώρος έχει συνδεθεί με τον πρωτογενή τομέα και ειδικότερα την κτηνοτροφία και την γεωργία. Ο δευτερογενής και ο τριτογενής τομέας εντοπίζονται στα μητροπολιτικά κέντρα. Η βιομηχανία, ειδικότερα, χωροθετείται κυρίως στον χώρο επιρροής των μεγάλων αστικών κέντρων. Ωστόσο, όσο αφορά τον τουρισμό και τις υπηρεσίες διαφαίνονται επερχόμενες αλλαγές που θα επηρεάσουν το σύνολο του εθνικού χώρου⁹⁴.

στ) οι πεδινές, γόνιμες και αρδευόμενες περιοχές, αφομοιώνουν πιο «εύκολα την τεχνολογία και θα εξακολουθούν να χαρακτηρίζονται δυναμικές»⁹⁵. Οι γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις που πραγματοποιούνται στις ορεινές και νησιωτικές περιοχές έχουν «συμβολή στη διατήρηση του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού της υπαίθρου»⁹⁶.

⁸⁸ Απόφαση 6876/4871/2008 (ΦΕΚ 128/Α/03.07.2008)

⁸⁹ ο.π., σελ. 2255

⁹⁰ ο.π.

⁹¹ Απόφαση 6876/4871/2008 (ΦΕΚ 128/Α/03.07.2008)

⁹² ο.π., σελ. 2257

⁹³ Απόφαση 6876/4871/2008 (ΦΕΚ 128/Α/03.07.2008)

⁹⁴ ο.π.

⁹⁵ ο.π., σελ. 2258

⁹⁶ ο.π.

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

η) το αστικό σύστημα είναι ολιγοπολικό, διατηρώντας δύο αστικά μητροπολιτικά κέντρα από τα οποία, κυρίαρχο ρόλο κατέχει η Αθήνα. «Παράλληλα, διαπιστώνεται η ύπαρξη διευρυμένου δικτύου αστικών πόλων, μικρής και μεσαίας κλίμακας, που στηρίζει σήμερα και αναμένεται να στηρίζει περισσότερο στο μέλλον την οργάνωση των μικρότερων οικισμών της χώρας [και] την εδραίωση της εταιρικής σχέσης πόλης - υπαίθρου»⁹⁷.

θ) οι περιοχές του ορεινού, αγροτικού, παρακτιού και νησιωτικού χώρου αντιμετωπίζουν ζητήματα προσπελασιμότητας και επικοινωνίας⁹⁸.

Από τα παραπάνω δεδομένα, φαίνεται ότι εντοπίζονται ανισότητες ανάμεσα σε περιοχές της υπαίθρου, λόγω της διαφορετικής γεωμορφολογίας του χώρου και των εγκατεστημένων παραγωγικών τομέων. Παράλληλα, παρατηρείται η ανάπτυξη άνιση σχέση ανάμεσα σε αστικά κέντρα και υπαίθρο, κυρίως σε επίπεδο δημογραφίας, απασχόλησης, υποδομών και προσβασιμότητας.

Σε συνέχεια των ανωτέρω διαπιστώσεων, στο Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. τίθενται οι εξής πέντε βασικοί στόχοι:

- α) Επιδιώκεται η ενίσχυση του ρόλου της χώρας, σε διεθνές, ευρωπαϊκό, μεσογειακό και βαλκανικό επίπεδο,
- β) Επιδιώκεται η ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης και της χωρικής συνοχής,
- γ) Επιδιώκεται η διαφύλαξη – προστασία του περιβάλλοντος και, κατά περίπτωση, η αποκατάσταση και/ ή ανάδειξη των ευαίσθητων στοιχείων της φύσης, της πολιτιστικής κληρονομιάς και του τοπίου,
- δ) Τίθενται στόχοι εν όψει των οξύτατων προβλημάτων που προκαλεί η αλλαγή κλίματος με ταχύτατους ρυθμούς, και
- ε) Επιδιώκεται η παροχή ενός συνεκτικού πλαισίου κατευθύνσεων για τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού⁹⁹.

Παρατηρείται ότι, ως δεύτερος στόχος του εθνικού χωροταξικού σχεδίου, ορίζεται «η ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης και της χωρικής συνοχής»¹⁰⁰. Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου στόχου, παρατίθενται ορισμένες ειδικότερες προβλέψεις, οι οποίες αφορούν την υπαίθρο και τα αστικά κέντρα και τη μεταξύ τους σχέση. Πιο συγκεκριμένα, αρχικά επιδιώκεται η ισόρροπη –

⁹⁷ ο.π., σελ. 2259

⁹⁸ Απόφαση 6876/4871/2008 (ΦΕΚ 128/Α/03.07.2008)

⁹⁹ ο.π.

¹⁰⁰ ο.π.

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

πολυκεντρική ανάπτυξη της χώρας και η εξισορρόπηση των ανισοτήτων μεταξύ περιοχών, δίνοντας έμφαση στη αναπτυξιακή ισχύ της έννοιας του συγκριτικού πλεονεκτήματος¹⁰¹. Παράλληλα, προβλέπεται, «η επιτάχυνση του μετασχηματισμού του αστικού συστήματος της χώρας σε περισσότερο ισόρροπο και πολυκεντρικό και η ενθάρρυνση της ενδογενούς ανάπτυξης ιδιαίτερα των μειονεκτικών περιοχών του ορεινού και νησιωτικού χώρου»¹⁰². Τέλος, μέσω του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., επιδιώκεται «ο περιορισμός της υπέρμετρης αστικοποίησης, μέσα από τη βελτίωση της ελκυστικότητάς της υπαίθρου και την ενίσχυση της συμπληρωματικότητάς και ισορροπίας μεταξύ αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών»¹⁰³.

Αναλύοντας, υποδομώντας και αντιστρέφοντας τους παραπάνω ειδικούς στόχους, διαπιστώνεται ότι, ουσιαστικά πραγματοποιείται η σκιαγράφηση της σχέσης της υπαίθρου και των αστικών κέντρων, η οποία χαρακτηρίζεται από την έννοια της ανισότητας σε πολλά επίπεδα και την οποία ο συντάκτης του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. επιδιώκει να αποκαταστήσει. Συνεπώς, παρακάτω παρατίθεται, πώς αξιολογείται ότι καταγράφεται η υφιστάμενη κατάσταση -πριν περίπου δέκα πέντε (15) χρόνια- της σχέσης της υπαίθρου με τον αστικό χώρο στους ανωτέρω στόχους του εθνικού χωροταξικού σχεδίου.

- α) Εντοπίζονται ανισότητες ανάπτυξης μεταξύ διάφορων περιοχών, χωρίς να προσδιορίζεται σε ποιο χώρο ανήκουν αυτές οι περιοχές.
- β) Δεν έχουν αξιοποιηθεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε περιοχής.
- γ) Το αστικό σύστημα της χώρας δεν είναι ισόρροπο και πολυκεντρικό.
- δ) Η ενδογενής ανάπτυξη, ιδιαίτερα των μειονεκτικών περιοχών του ορεινού και νησιωτικού χώρου δεν ενθαρρύνεται.
- ε) Η υπέρμετρη αστικοποίηση είναι γεγονός.
- στ) Η συμπληρωματικότητα και η ισορροπία μεταξύ αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών δεν έχει ενισχυθεί.

Από την παραπάνω ανάλυση του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, κατανοούμε ότι το 2008, οπότε και εγκρίθηκε στο εν λόγω Πλαίσιο, η σχέση της υπαίθρου με τα αστικά κέντρα, δύναται να χαρακτηριστεί μη ισορροπημένη, κυρίως ως προς την έμφαση ανάπτυξη των πόλεων σε σύγκριση με την ύπαιθρο. Ενώ, παράλληλα παρατηρείται και ο πλήρης διαχωρισμός των δύο οντοτήτων, χωρίς ενδείξεις ικανοποιητικής ώσμωσης. Έκτοτε, όπως

¹⁰¹ ο.π.

¹⁰² ο.π.

¹⁰³ ο.π., σελ. 2261

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

θα διαπιστωθεί και παρακάτω, υλοποιήθηκε σειρά θεσμικών μεταρρυθμίσεων, με πρόφαση την αποκατάσταση της ισόρροπης ανάπτυξης, τόσο της υπαίθρου, όσο και των αστικών κέντρων.

3.4 Προβλέψεις ενίσχυσης και αναβάθμισης της σχέσης οικισμός – αστικό κέντρο

Οι προτάσεις του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. συγκεντρώνονται στο κεφάλαιο με τίτλο, «βασικές προτεραιότητες και στρατηγικές κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και την αιεφόρο οργάνωση του εθνικού χώρου». Όσο αφορά τις προβλέψεις-επεμβάσεις που αντιστοιχούν και προγραμματίζονται να εφαρμοσθούν αναφορικά με το δίπολο οικισμός- αστικό κέντρο, παρατηρούμε κατευθύνσεις που σχετίζονται με τη βελτίωση της σχέσης σε διάφορους τομείς. Οι εν λόγω προτάσεις, όπως και στην περίπτωση των στόχων που προηγήθηκε, ουσιαστικά αναδεικνύουν την παθογένεια της υφιστάμενης κατάστασης αναφορικά με το εξεταζόμενο ζήτημα.

Ειδικότερα, στο Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. προτείνεται:

- α) όσο αφορά τον τομέα των μεταφορών, η «βελτίωση της προσβασιμότητας των ορεινών και γενικά των δυσπρόσιτων περιοχών και κυρίως των νησιωτικών περιοχών»¹⁰⁴,
- β) η «δημιουργία νέων αερολιμένων και ελικοδρομιών κατά προτεραιότητα σε μειονεκτικές και απομονωμένες περιοχές αλλά και σε μεγάλα αστικά κέντρα»¹⁰⁵,
- γ) η προώθηση της ψηφιακής διασύνδεσης τόσο του συνόλου της χώρας, αλλά ιδιαίτερα της υπαίθρου¹⁰⁶, και
- δ) η προώθηση της πληροφορικής και της τεχνολογίας των επικοινωνιών στις απομονωμένες, απομακρυσμένες και κυρίως νησιωτικές περιοχές και την προώθηση των υπηρεσιών δωρεάν ασύρματου διαδικτύου στην περιφέρεια¹⁰⁷.

Συγκεκριμένες προβλέψεις παρουσιάζονται και για την χωρική διάρθρωση των παραγωγικών τομέων. Για τον αγροτικό τομέα, αναπτυξιακές επιδιώξεις αποτελούν η αξιοποίηση των ενδογενών συγκριτικών πλεονεκτημάτων, βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του ανθρώπινου δυναμικού, η στήριξη της κτηνοτροφίας και η ενδυνάμωση των βοσκοτόπων με στόχο την συγκράτηση του πληθυσμού και η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών. Για τον δευτερογενή τομέα και συγκεκριμένα για την βιομηχανία, προωθείται η χωροθέτηση της στην

¹⁰⁴ Απόφαση 6876/4871/2008 (ΦΕΚ 128/Α/03.07.2008)

¹⁰⁵ ο.π., σελ. 2273

¹⁰⁶ Απόφαση 6876/4871/2008 (ΦΕΚ 128/Α/03.07.2008)

¹⁰⁷ ο.π.

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

περιφέρεια ακολουθώντας ένα πολυκεντρικό πρότυπο χωρικής οργάνωσης¹⁰⁸. Τέλος, όσο αφορά τον τουρισμό, επιδιώκεται διεύρυνση του πεδίου επιρροής του με την «ενίσχυση της σχέσης ανεπτυγμένων τουριστικών κέντρων και υπαίθρου ή ανεπτυγμένων παράκτιων περιοχών και ενδοχώρα»¹⁰⁹.

Στις προτάσεις του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. περιλαμβάνονται και οι προβλέψεις για την χωρική διάρθρωση του αστικού δικτύου, στο πλαίσιο των οποίων περιγράφεται η επιδιωκόμενη σχέση υπαίθρου – πόλης και κατ' επέκταση της σχέσης οικισμών υπαίθρου – αστικών κέντρων. Ειδικότερα, «αναπτύσσεται η συνεργασία πόλης – υπαίθρου, με στόχο την αξιοποίηση της δυναμικής των αστικών κέντρων και τη διάχυσή της από τα μεγάλα αστικά κέντρα (πόλοι ανάπτυξης) στα μικρότερα και στην ύπαιθρο»¹¹⁰.

Η δημιουργία συνεργασίας κι εταιρικής σχέσης πόλης – υπαίθρου στοχεύει στην προσέλκυση πληθυσμού στην ύπαιθρο μέσω της δημιουργίας ευκαιριών απασχόλησης και της εξασφάλισης «ισότιμης πρόσβασης στις υπηρεσίες, στις υποδομές και στη γνώση»¹¹¹. Προκειμένου να επιτευχθούν τα παραπάνω, ως παρεμβάσεις προτείνονται:

- α) η ενίσχυση της λειτουργικής συνέχειας του συνόλου των μελών του αστικού δικτύου ανεξαρτήτου μεγέθους.
- β) οι υπηρεσίες και οι υποδομές να χωροθετούνται εγγύτερα στην ύπαιθρο.
- γ) η βελτίωσή της προσβασιμότητας σε υπηρεσίες και νέες τεχνολογίες.
- δ) η ενδυνάμωση της σχέσης πόλης -υπαίθρου, μέσω της προσφοράς από την πλευρά της υπαίθρου ποιοτικού τουριστικού προϊόντος και ποιοτικών προϊόντων αγροτικής παραγωγής. Ως αντιστάθμισμα προβάλλεται η προώθηση από τον αστικό πληθυσμό των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της υπαίθρου.
- ε) ο περιορισμός της άναρχης χωροθέτησης των αστικών λειτουργιών και της αστικής δόμησης και η διαχείριση των κάθε μορφής αστικών αποβλήτων εις βάρος της υπαίθρου¹¹².

Διαπιστώνεται από τα παραπάνω ότι, η μετάβαση της υπαίθρου σε νέα φάση με την απόδοση σε αυτή αστικών λειτουργιών, διατηρώντας ως βασικό σκοπό την δημιουργία αναπτυξιακών κινήτρων.

¹⁰⁸ ο.π.

¹⁰⁹ ο.π., σελ. 2286

¹¹⁰ ο.π., σελ. 2287

¹¹¹ ο.π.

¹¹² Απόφαση 6876/4871/2008 (ΦΕΚ 128/Α/03.07.2008)

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

3.5 Σύνοψη κεφαλαίου

Από την ανάλυση του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης που προηγήθηκε, όσο αφορά τη σχέση οικισμού της υπαίθρου – αστικού κέντρου προκύπτουν ορισμένες συγκεκριμένες παρατηρήσεις, οι οποίες επανέρχονται συχνά στο ανωτέρω κείμενο. Πρώτα απ' όλα το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. αναδεικνύει το γεγονός ότι η πόλη σε όλους του τομείς υπερκαλύπτει τους οικισμούς της υπαίθρου, οι οποίοι χαρακτηρίζονται κυρίως από την αυξανόμενη πληθυσμιακή απώλεια. Ταυτοχρόνως, οι υποδομές, οι μεταφορές και οι νέες τεχνολογίες την περίοδο θέσπισης του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. φαίνεται να μην είχαν διαδοθεί στην ύπαιθρο στην ίδια κλίμακα που είχαν διαδοθεί στην πόλη. Συγχρόνως, αναδεικνύεται ότι δεν είχαν δοθεί οι απαραίτητες αναπτυξιακές προτεραιότητες σε περιοχές του ορεινού ακόμα και του νησιωτικού χώρου, μέσω της εκμετάλλευσης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων κάθε περιοχής. Στην ίδια βάση, δεν είχε επιδιωχθεί η ώσμωση των σχέσεων της πόλης με τους οικισμούς της ευρύτερης υπαίθρου της, ενώ έμφαση δεν είχε δοθεί και στην αποκέντρωση με την ανάπτυξη τοπικών δικτύων μεταξύ των οικισμών. Τέλος, σε περιπτώσεις, όπως η αστική δόμηση ή η διαχείριση των αστικών αποβλήτων φαίνεται η πόλη να λειτουργεί εις βάρος της υπαίθρου εκμεταλλευόμενη ανεξέλεγκτα τον χώρο της. Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., μεταξύ άλλων προωθεί την ανάπτυξη πολυκεντρικού οικιστικού δικτύου, την ισόρροπη ανάπτυξη των παραγωγικών τομέων στην ύπαιθρο, την ενίσχυση της προσβασιμότητας στην ύπαιθρο με διάφορα μέσα (π.χ. οδικό δίκτυο, τηλεπικοινωνίες, διαδίκτυο), την απόδοση λειτουργιών των αστικών κέντρων (π.χ. υπηρεσίες και υποδομές) στην ύπαιθρο και την ενίσχυση της εταιρικής σχέσης πόλης-υπαίθρου.

Κεφάλαιο 4. Το δίπολο οικισμοί της υπαίθρου – επαρχιακά αστικά κέντρα μέσα από το θεσμικό πλαίσιο για την πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση

Λαμβάνοντας υπόψη την ανάλυση που προηγήθηκε, στο παρόν κεφάλαιο πρόκειται, αρχικά, να αναδειχθούν τα κριτήρια και οι λόγοι, βάσει των οποίων παγιώθηκαν συστάδες οικισμών ως διοικητικές ενότητες, μέσω της γεωγραφικής οριοθέτησης στο σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο για την άσκηση πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης. Ειδικότερα, έμφαση πρόκειται να δοθεί στο σχέδιο «Καποδίστριας»¹¹³, το πρόγραμμα «Καλλικράτης»¹¹⁴ και το πρόγραμμα «Κλεισθένης Ι»¹¹⁵. Η εμπάθυνση της έρευνας στο συγκεκριμένο πεδίο, επιδιώκεται, καθώς όπως θα διαπιστωθεί στην μελέτη, που θα ακολουθήσει, την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων στον τομέα την τοπικής αυτοδιοίκησης και την μεταβολή των διοικητικών και χωρικών ορίων των πρωτοβάθμιων οργανισμών (με εξαίρεση το πρόγραμμα «Κλεισθένης Ι»), ακολουθούσε, μεταξύ άλλων, το επιχείρημα της αναζωογόνησης της υπαίθρου. Κατά συνέπεια, εφόσον τίθεται εμφιαστικά το εν λόγω ζήτημα, θα αξιολογηθούν οι προβλέψεις του ανωτέρω θεσμικού πλαισίου για τις κοινότητες, προκειμένου να διερευνηθεί η θέση των οικισμών της υπαίθρου σε σχέση με τα αστικά κέντρα στις διατάξεις της σύγχρονης πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης.

4.1 Το σχέδιο «Καποδίστριας» και τα κριτήρια για την διοικητική υποδιαίρεση των δήμων

Το σχέδιο «Καποδίστριας», δηλαδή ο νόμος 2539/1997 (ΦΕΚ 244/Α/4.12.1997) με τίτλο, «Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης» ενσαρκώνει την μετάβαση της οργάνωσης της τοπικής αυτοδιοίκησης της Ελλάδας, από ολιγάριθμους δήμους και πολυάριθμες κοινότητες, σε δήμους, οι οποίοι αποτελούνται από την συνένωση τόσο υφιστάμενων δήμων, όσο και κοινοτήτων. «Με τον Ν.2539/1997-πρόγραμμα «Καποδίστριας, δημιουργήθηκε ένα νέο τοπίο στο χώρο της Α' βάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, με τη συνένωση των 5755 δήμων και κοινοτήτων της χώρας σε νέους διευρυμένους 1034 δήμους και κοινότητες»¹¹⁶. Το σχέδιο «Καποδίστριας», δύναται να χαρακτηριστεί ως μεταρρυθμιστική τομή στην πρωτοβάθμια τοπική

¹¹³ Νόμος 2539/1997 (ΦΕΚ 244/Α/04.12.1997)

¹¹⁴ Νόμος 3852/2010 (ΦΕΚ 87/Α/07.06.2010)

¹¹⁵ Νόμος 4555/2018 (ΦΕΚ 133/Α/19.07.2018)

¹¹⁶ Βεζυριανίδου Σ., Λαλένης Κ., «Το Διοικητικό Σύστημα Οργάνωσης του Χωρικού Σχεδιασμού στην Ελλάδα με τη μεταρρύθμιση «Καλλικράτης», χ.τ., χ.χ., σελ. 2, ανακτήθηκε από https://www.emdydas.gr/wp-content/uploads/2018/10/26.10.2018_VEZYRIANNIDOU_to_dioikitiko_systhima_organosis_PRD5.pdf, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.01.2025

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

αυτοδιοίκηση της Ελλάδας, καθώς, το τελευταίο, αντίστοιχο ριζοσπαστικό νομοθέτημα είχε θεσπιστεί το 1912 με τον νόμο ΔΝΖ ΦΕΚ (58/Α/12.2.1912). Σύμφωνα με τον Αλέξανδρο Παπαδόπουλο, «από το 1912 που έγινε η τομή του Ελευθέριου Βενιζέλου, είναι η πρώτη φορά που επέρχεται μία τέτοια σημαντική μεταβολή»¹¹⁷.

Το σχέδιο «Καποδίστριας», «η ριζική αυτή αλλαγή [η συνένωση των δήμων και των κοινοτήτων], που είχε στόχο να σταματήσει την ερήμωση της περιφέρειας μέσα από τη δημιουργία ισχυρών και βιώσιμων νέου τύπου Δήμων, συνοδεύτηκε από μια ολοκληρωμένη παρέμβαση. [...] Παράλληλα, η στήριξη και στελέχωση με 2500 νέους επιστήμονες, ήταν ένα καθοριστικό βήμα για τη βιωσιμότητα των νέου τύπου Δήμων και την εξέλιξή τους σε δυναμικά κέντρα αυτοδύναμης ανάπτυξης»¹¹⁸. Φαίνεται ότι το σχέδιο «Καποδίστριας» τοποθετείται ως απάντηση στην ανάγκη περιορισμού της ερημοποίησης της υπαίθρου, έναντι της αστυφιλίας, και ως μοχλός εγκαθίδρυσης του πολυκεντρικού συστήματος ανάπτυξης.

Πράγματι, αυτός ήταν και ο βασικός λόγος, ο οποίος προτάθηκε, κατά την διάρκεια της διαβούλευσης του νομοσχεδίου στην Ολομέλεια της Βουλής. Πιο συγκεκριμένα, κατά την εισήγηση του νομοσχεδίου, τίθενται στην αξιωματική αντιπολίτευση τα παρακάτω, μεταξύ άλλων, ερωτήματα:

- «Πώς μπορούμε να αντιστρέψουμε την παραγωγική και δημογραφική ερήμωση της υπαίθρου;
- Πώς μπορούμε να αποτρέψουμε την μετατροπή της χώρας μας σε μία χώρα εξήντα πόλεων»¹¹⁹;

Στην ίδια ομιλία, ο Παπαδόπουλος, αναφέρει, μεταξύ άλλων, ότι, το σχέδιο «Καποδίστριας», αποτελεί την λύση στην αδιαφάνεια του παλαιότερου συστήματος τοπικής αυτοδιοίκησης και διευκολύνει την εκταμίευση χρημάτων για αναπτυξιακά έργα. Ταυτόχρονα, υποστηρίζει, ότι οι νέοι δήμοι θα προσφέρουν πρόσβαση σε κοινωνικές δομές¹²⁰. Συνεπώς, εξάγεται το συμπέρασμα ότι, ο νόμος 2539/1997, ουσιαστικά αποτελεί τον πρόδρομο της αμεσότερης εκταμίευσης χρηματικών ποσών για αναπτυξιακούς λόγους, καθώς πρόκειται για ένα νομοθέτημα προσαρμοσμένο στα ευρωπαϊκά πρότυπα¹²¹.

¹¹⁷ Πρακτικά της Βουλής, Σύνοδος Β, Συνεδρίαση Κ', 4 Νοεμβρίου 1997, σελ. 1081

¹¹⁸ χ.ο., «Πρόγραμμα «ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ» για την ανασυγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <http://www.apapadopoulos.gr/main/work/yes/yes2/yes2.html>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.01.2025

¹¹⁹ Πρακτικά της Βουλής, Σύνοδος Β, Συνεδρίαση ΚΑ', 5 Νοεμβρίου 1997, σελ. 1172

¹²⁰ Πρακτικά της Βουλής, Σύνοδος Β, Συνεδρίαση ΚΑ', 5 Νοεμβρίου 1997

¹²¹ ο.π.

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Όσο αφορά τα κριτήρια για την διοικητική υποδιαίρεση των Καποδιστριακών διοικητικών ενοτήτων, αξιοποιήθηκε η παράγραφος 2 του άρθρου 101 του Συντάγματος, η οποία αναφέρει ότι, «η διοικητική διαίρεση της Χώρας διαμορφώνεται βάσει των γεωοικονομικών, κοινωνικών και συγκοινωνιακών συνθηκών»¹²². Βέβαια, λαμβάνοντας υπόψη δημοσίευμα¹²³ στην εφημερίδα «Γεωργιτσιάνικα Νέα» σχετικά με τον σχηματισμό των καποδιστριακών δήμων, φαίνεται ότι πριν την οριστικοποίηση των δημοτικών ενοτήτων του προγράμματος Καποδιστριας, προηγήθηκαν διαβουλεύσεις για τα όρια των νέων δήμων, στο πλαίσιο των κοινοτήτων, έπειτα από επιστολή με την πρόταση για τον σχηματισμό των νέων δήμων από το Υπουργείο Εσωτερικών.

4.2 Το πρόγραμμα «Καλλικράτης» και τα κριτήρια για την συνένωση των δήμων

Παρά το γεγονός ότι οι αρμόδιοι για την διαχείριση της τοπικής αυτοδιοίκησης στο ελληνικό κράτος χρειάστηκαν 85 χρόνια, για την αποφασιστική μετάβαση από τον νόμο 4057/1912 (ΦΕΚ 28.08.1912), στις διατάξεις του νόμου που αφορά το σχέδιο «Καποδιστριας», όπως περιεγράφηκε παραπάνω, χρειάστηκε ιδιαίτερα λιγότερος χρόνος για την μετάβαση στο πρόγραμμα «Καλλικράτης». Το πρόγραμμα «Καλλικράτης», ουσιαστικά αφορά τον νόμο 3852/2010 (ΦΕΚ 87/Α/7.6.2010) με τίτλο, «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης». Μέσω της εφαρμογής του συγκεκριμένου νόμου, σε πρώτη ανάγνωση, η πολιτεία μετέβηκε σε ένα νέο επίπεδο συνενώσεων και μεταρρυθμίσεων τόσο της πρωτοβάθμιας, όσο και της δευτεροβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης.

Στο σημείο αυτό και σε συνάρτηση με το τρίτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, σημειώνεται ότι, έναυσμα για την υλοποίηση της συγκεκριμένης διοικητικής μεταρρύθμισης, πιθανώς αποτέλεσε το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 11 του εν λόγω θεσμικού κειμένου προβλέπεται, «η περαιτέρω αναβάθμιση του πρώτου βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης και η διαμόρφωση ισχυρότερων Ο.Τ.Α., με μείωση του αριθμού τους μέσω ενοποίησης»¹²⁴.

Μελετώντας την αιτιολογική έκθεση του νόμου για το πρόγραμμα «Καλλικράτης», στο σύνολό της, κατανοεί κανείς ότι, το νομοσχέδιο του προγράμματος «Καλλικράτης» παρουσιάζεται, ως αντίδοτο στην ελλειμματική αναπτυξιακή πορεία της χώρας, εν μέσω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης του 2008. Χαρακτηριστικά, εντός του κειμένου αναφέρεται ότι αποτελεί, «μια

¹²² Σύνταγμα της Ελλάδας 1975 (ΦΕΚ 111/Α/09.06.1975), άρθρο 101, σελ. 648

¹²³ «Γεωργιτσιάνικα Νέα», φύλλο 121, Ιούνιος – Ιούλιος 1997, «Συνένωση Κοινοτήτων σε Δήμους»

¹²⁴ Απόφαση 6876/4871/2008 (ΦΕΚ 128/Α/3.7.2008), σελ. 2297

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

μεταρρύθμιση που αποτελεί και δημιουργική απάντηση στην κρίση¹²⁵, καθώς μεταξύ άλλων, «γίνεται το θεσμικό κλειδί για την αλλαγή του αναπτυξιακού μοντέλου της χώρας, προσανατολίζοντας τις κρατικές δομές και λειτουργίες στις ανάγκες της πράσινης ανάπτυξης»¹²⁶.

Όσο αφορά τους λόγους για την ανάγκη κατάργησης του σχεδίου «Καποδίστριας», ο νομοθέτης, όπως θα διαπιστωθεί παρακάτω, παρατηρεί ότι, το εν λόγω σχέδιο, μεταξύ άλλων, απέτυχε ως προς τον σχεδιασμό την λειτουργίας των δήμων, την οργάνωση του ανθρώπινου δυναμικού και των νέων τεχνολογιών και την εξασφάλιση της επαρκούς χρηματοδότησης, ενώ καμία αναφορά δεν πραγματοποιείται στην αξιολόγηση του κύριου λόγου θέσπισης του «Καποδίστριας», δηλαδή τον περιορισμό της ερημοποίησης της υπαίθρου¹²⁷.

Γενικότερα, σύμφωνα με τις θέσεις που περιλαμβάνονται στην αιτιολογική έκθεση, οι λόγοι θέσπισης του προγράμματος «Καλλικράτης», αφορούν:

- την εναρμόνιση της ελληνικής τοπικής αυτοδιοίκησης, με τα συστήματα τοπικής αυτοδιοίκησης, που εφαρμόζοντας σε κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- την εφαρμογή των όρων της Συνθήκης της Λισσαβόνας,
- την απόδοση της δυνατότητας άσκησης αναπτυξιακής πολιτικής και από τα δύο επίπεδα τοπικής αυτοδιοίκησης, την έμφαση στην έννοια της αποκεντρωμένης διοίκησης,
- την εξασφάλιση της διαφάνειας σε όλα τα επίπεδα της τοπικής αυτοδιοίκησης, την ενίσχυση του θεσμού των Περιφερειών,
- την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και των νέων τεχνολογιών προς τις παραπάνω κατευθύνσεις, και
- την ενίσχυση των αναγκών του πολίτη και της συμμετοχικότητάς του στις διαδικασίες της τοπικής αυτοδιοίκησης¹²⁸.

Σε αντίθεση με τον νομοθέτη του σχεδίου «Καποδίστριας», ο οποίος πρότασε ως έναν από τους βασικότερους λόγους για την ανάγκη μεταρρύθμισης του ελληνικού συστήματος τοπικής αυτοδιοίκησης, την τόνωση της υπαίθρου, στην προκειμένη περίπτωση, η αναφορά στην ύπαιθρο,

¹²⁵ χ.ο., «ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ στο σχέδιο νόμου «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/n-kalikratis1-eis.pdf>, σελ. 3, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.01.2025

¹²⁶ ο.π.

¹²⁷ ο.π., σελ. 6

¹²⁸ χ.ο., «ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ στο σχέδιο νόμου «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/n-kalikratis1-eis.pdf>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.01.2025

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

είναι πενιχρή. Ειδικότερα, στην έκθεση αναφέρεται ότι, «γνώμονας των οργανωτικών επιλογών είναι ο πολίτης και η εξυπηρέτηση των αναγκών του. Γι' αυτό η συγκρότηση ισχυρότερων και μεγαλύτερων ενοτήτων συνοδεύεται από την παροχή των διοικητικών υπηρεσιών όσο το δυνατό πιο κοντά στον πολίτη, με την ενίσχυση της υπόστασης του χωριού και της γειτονιάς, ως ζωντανών κυττάρων της τοπικής κοινωνίας»¹²⁹. Εν προκειμένω, ο νομοθέτης θεωρεί ότι η διεύρυνση των διοικητικών ορίων θα επιφέρει και την καλύτερη εποπτεία των αναγκών των οικισμών και των πολιτών τους και άρα την ενίσχυσή τους.

Πιο συγκεκριμένα, όσο αφορά τους λόγους για την συνένωση των δήμων, «η συγκρότηση των δήμων σε πληθυσμιακά και χωρικά μεγαλύτερες γεωγραφικές μονάδες, διευκολύνει την ανάπτυξη ενός ισχυρότερου διοικητικού συστήματος, που ικανοποιεί δύο κυρίως στόχους: Οι δήμοι να αποτελέσουν έτσι ισχυρές μονάδες τοπικής ανάπτυξης και ταυτόχρονα να εξελίσσονται σε αποτελεσματικούς διαχειριστές υπηρεσιών, ιδίως στην καθημερινή ζωή των πολιτών και στην ποιότητά της»¹³⁰.

Όπως και στην περίπτωση του σχεδίου «Καποδίστριας», για την διοικητική υποδιαίρεση των Καλλικρατικών διοικητικών ενοτήτων, χρησιμοποιήθηκε η παράγραφος 2 του άρθρου 101 του Συντάγματος. Η διεύρυνση των διοικητικών ορίων, τόσο σε επίπεδο πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης, όσο και σε επίπεδο δευτεροβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης, τεκμηριώνεται μέσω της βελτίωσης, των σύγχρονων της θέσπισης του νόμου, συγκοινωνιακών και τεχνολογικών συνθηκών. Σύμφωνα με τον νομοθέτη, «η ανασυγκρότηση της αποκεντρωμένης κρατικής διοίκησης σε λιγότερες και μεγαλύτερες μονάδες ανταποκρίνεται στις νέες συγκοινωνιακές και κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες που δημιουργούν τα νέα δίκτυα μεταφορών, αλλά και οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας που διαθέτει σήμερα η χώρα μας»¹³¹.

Στην περίπτωση του προγράμματος «Καλλικράτης», τα κριτήρια για την διοικητική υποδιαίρεση των Καλλικρατικών διοικητικών ενοτήτων, εξειδικεύθηκαν, μέσω της συνδρομής της ΚΕΔΚΕ¹³².

Πιο συγκεκριμένα, τα κριτήρια, που ορίστηκαν από την ΚΕΔΚΕ είναι:

¹²⁹Ο.π., σελ.4

¹³⁰ Ο.π., σελ.7

¹³¹Ο.π., σελ.2

¹³² Υπουργείο Εσωτερικών, «7. Κριτήρια Συνενώσεων για τους Νέους Ισχυρούς Δήμους», χ.τ., 2010, ανακτήθηκε από <http://www.opengov.gr/ypcs/?p=379&cpage=2>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.01.2025

- «Πληθυσμιακά (όπως ο αριθμός των δημοτών, ο αριθμός των κατοίκων, η πληθυσμιακή πυκνότητα, η κατανομή των κατοικιών).
- Κοινωνικά (όπως το μέσο μέγεθος νοικοκυριού, οι μορφωτικοί δείκτες, το ποσοστό αλλοδαπών).
- Οικονομικά (όπως η απασχόληση, η δομή της απασχόλησης, η εργασιακή κινητικότητα, το εισόδημα).
- Γεωγραφικά (όπως έκταση και μορφολογία, το σχήμα, η προσβασιμότητα, τα δίκτυα υποδομών).
- Αναπτυξιακά (όπως η δομή της τοπικής οικονομικής δραστηριότητας και γενικότερα της τοπικής ανάπτυξης, η ύπαρξη εκπαιδευτικών και ερευνητικών φορέων, η συμμετοχή σε Κοινοτικά και Εθνικά Προγράμματα).
- Λειτουργικά και βιωσιμότητας του νέου δήμου (πόροι και ενδογενές δυναμικό).
- Πολιτιστικά, Ιστορικά.
- Χωροταξικά κριτήρια, με τα οποία επιδιώκεται:

α) Η γεωγραφική / χωρική ολοκλήρωση των διαφόρων κοινωνικών, διοικητικών και οικονομικών λειτουργιών, εξυπηρετήσεων και υποδομών που διασφαλίζουν κάποιου βαθμού βιωσιμότητα (χωρίς να είναι απόλυτος κανόνας).

β) Η γεωγραφική κινητικότητα σε συνδυασμό με τις λειτουργικές εξαρτήσεις και επιρροές μεταξύ των οικιστικών κέντρων.

γ) Η ταυτότητα του τόπου που αναφέρεται στο συμβολικό και στο σημειολογικό επίπεδο για την τοπική κοινωνία»¹³³.

Ουσιαστικά, η δημιουργία των νέων ορίων προέκυψε από την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης, της αλληλεπίδρασης μεταξύ των οικιστικών κέντρων και τους δεσμούς, που έχουν παγιωθεί σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας. «Σε αδρές γραμμές, θα μπορούσε να πει κανείς ότι καθένα από τα «κύματα» συνένωσης των Ο.Τ.Α. δεν καταργούσε πλήρως, αλλά διατηρούσε στο εσωτερικό του, ως αποκεντρωτικούς θεσμούς, τους προϋφιστάμενους Ο.Τ.Α.»¹³⁴.

¹³³ ο.π.

¹³⁴ Υπουργείο Εσωτερικών-Επιτροπή άρθρου 5 Ν. 4368/2016, «Πρόταση Αναθεώρησης του Θεσμικού Πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης», Αθήνα, 2017, σελ. 62, ανακτήθηκε από <https://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/TelPorEpirAnatheorisis-030317.pdf>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.01.2025

*Οιτισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

4.3 Το πρόγραμμα «Κλεισθένης» και η μη εκ νέου χωροταξική μεταρρύθμιση των Ο.Τ.Α.

Το πρόγραμμα «Κλεισθένης Ι» ν. 4555/2018 (ΦΕΚ 133/Α/19.7.2018), σε αντίθεση με το πρόγραμμα «Καλλικράτης» και το σχέδιο «Καποδίστριας» δεν φέρει χωροταξικές μεταρρυθμίσεις. «Η κατεύθυνση, που δόθηκε από την πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Εσωτερικών στην Επιτροπή του αρ. 5 του ν. 4368/2016 ήταν να μην τεθεί εκ νέου προς συζήτηση η χωροταξική διάρθρωση των Ο.Τ.Α.»¹³⁵. Βασικό λόγο για την εν λόγω κατεύθυνση αποτέλεσε η προηγούμενη ταύτιση από την πλευρά των πολιτών, των μεταρρυθμίσεων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με την μεταβολή των διοικητικών ορίων των Ο.Τ.Α.¹³⁶. Συνεπώς, όσο αφορά τα γεωγραφικά όρια οι Ο.Τ.Α. του προγράμματος «Κλεισθένης Ι» συνέχισαν να ακολουθούν την χάραξη του προγράμματος «Καλλικράτης».

Γενικότερα, και σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση για το νομοσχέδιο, που αφορούσε την θέσπιση του προγράμματος «Κλεισθένης Ι», δεν επιδιώχθηκε η ριζική κατάργηση του προγράμματος «Καλλικράτης», αλλά, ουσιαστικά, η βελτίωση και ο εμπλουτισμός του. Πιο συγκεκριμένα, το πρόγραμμα «Κλεισθένης Ι», υποστηρίζει ότι, «επιχειρεί να καλύψει ένα σοβαρό έλλειμμα που χαρακτήρισε την εκτεταμένη διοικητική και οργανωτική ανασυγκρότηση της προηγούμενης μεταρρύθμισης, διαμορφώνοντας όρους δημοκρατικότερης συγκρότησης και λειτουργίας των αυτοδιοικητών θεσμών, αναλογικότερης εκπροσώπησης, τόσο του εκλογικού σώματος και των αυτοδιοικητών δυνάμεων όσο και των τοπικών κοινωνιών που συνθέτουν τους οργανισμούς και των δύο βαθμών αυτοδιοίκησης, αλλά και διευρύνοντας τη συμμετοχή και τον κοινωνικό έλεγχο σε όλα τα επίπεδα της οργάνωσης και της λειτουργίας τους»¹³⁷. Δίδεται, δηλαδή, έμφαση στην ενίσχυση της συμμετοχικότητας της τοπικής κοινωνίας στις διαδικασίες της τοπικής αυτοδιοίκησης.

¹³⁵ο.π., σελ. 58

¹³⁶ Υπουργείο Εσωτερικών-Επιτροπή άρθρου 5 Ν. 4368/2016, «Πρόταση Αναθεώρησης του Θεσμικού Πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης», Αθήνα, 2017, ανακτήθηκε από <https://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/TelPorEpirAnatheorisis-030317.pdf>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.01.2025

¹³⁷ χ.ο., ««Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης – Εμβάθυνση της Δημοκρατίας – Ενίσχυση της Συμμετοχής – Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των ΟΤΑ [Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι»] - Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των ΦΟ.ΔΣ.Α» - Ρυθμίσεις για την αποτελεσματικότερη, ταχύτερη και ενιαία άσκηση των αρμοδιοτήτων σχετικά με την απονομή ιθαγένειας και την πολιτογράφηση – Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας ΥΠΕΣ», χ.τ., χ.χ., σελ. 11, ανακτήθηκε από <http://www.opengov.gr/ypes/wp-content/uploads/2018/04/kleisthenis1-.pdf>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.01.2025

4.4 Αξιολόγηση της θέσης των οικισμών της υπαίθρου στο σχέδιο «Καποδίστριας», το πρόγραμμα «Καλλικράτης» και το πρόγραμμα «Κλεισθένης Ι»

Ο οικισμός της υπαίθρου στα σχέδια για την τοπική αυτοδιοίκηση, αποτελεί έννοια συνυφασμένη με τον θεσμό της κοινότητας¹³⁸. Επομένως, για να αξιολογήσουμε την θέση του οικισμού της υπαίθρου στις προβλέψεις για την τοπική αυτοδιοίκηση, είναι απαραίτητο να μελετήσουμε τις προβλέψεις για τον ρόλο των κοινοτήτων στο σχέδιο «Καποδίστριας» και στο πρόγραμμα «Καλλικράτης». Κάθε δημοτικό διαμέρισμα στο πλαίσιο του Καποδιστριακού δήμου φέρει τοπικό συμβούλιο, του οποίου ηγείται ο τοπικός πρόεδρος¹³⁹. Σύμφωνα με το σχέδιο «Καποδίστριας», «οι πρόεδροι των τοπικών συμβουλίων, πλην των τριμελών (δηλαδή των τοπικών συμβουλίων δημοτικών διαμερισμάτων έως 300 κατοίκων), είναι και μέλη του δημοτικού συμβουλίου.

Όσο αφορά τις αρμοδιότητες, τόσο του τοπικού συμβουλίου, όσο και του προέδρου ή και του παρέδρου, συμπυκνώνονται στην ανάθεση της γενικής ευθύνης της εύρυθμης λειτουργίας του ελάχιστου δημοτικού διαμερίσματος, κυρίως στο επίπεδο των υποδομών, και τον εντοπισμό των πιθανών προκυπτουσών αναγκών των κατοίκων. Το τοπικό συμβούλιο δύναται να «εικφέρει γνώμη και [να] διατυπώνει προτάσεις προς το δημοτικό συμβούλιο για όλα τα ζητήματα που ενδιαφέρουν το δημοτικό διαμέρισμα»¹⁴⁰. Συγχρόνως, το τοπικό συμβούλιο διατηρεί τη δυνατότητα να διατυπώνει προτάσεις που αφορούν την περιοχή του, κατά κάποιο τρόπο, συνδιαμορφώνοντας το τεχνικό πρόγραμμα.

Όσο αφορά την εκπροσώπηση και τη θέση της κοινότητας στην δομή και την διοικητική ιεραρχία του συστήματος του σχεδίου «Καλλικράτης», δεν διαπιστώνονται ιδιαίτερες διαφοροποιήσεις σε σχέση με τις προβλέψεις του σχεδίου «Καποδίστριας». «Με την εφαρμογή του «Καλλικράτη», τα δημοτικά και τοπικά διαμερίσματα του «Καποδίστριας» διαδέχονται οι δημοτικές και τοπικές κοινότητες ως μονάδες ενδοδημοτικής αποκέντρωσης, με κριτήριο διάκρισης μεταξύ τους τον πληθυσμό»¹⁴¹. Ουσιαστικά, ο θεσμός της τοπικής κοινότητας και του τοπικού προέδρου ή του

¹³⁸ Στο πλαίσιο του σχεδίου «Καποδίστριας», σύμφωνα με το άρθρο 4 του νόμου 2539/1997 (ΦΕΚ 244/Α/04.12.1997, η κοινότητα αποκαλείται Δημοτικό Διαμέρισμα. Στο πλαίσιο του προγράμματος «Καλλικράτης», σύμφωνα με το άρθρο 8 του νόμου 3852/2010 (ΦΕΚ 87/Α/07.06.2010) η κοινότητα με πληθυσμό έως δύο χιλιάδες (2.000) κατοίκους αποκαλείται Τοπική Κοινότητα.

¹³⁹ Νόμος 2539/1997 (ΦΕΚ 244/Α/04.12.1997), άρθρο 6

¹⁴⁰ Νόμος 2539/1997 ΦΕΚ 244/Α/04.12.1997, άρθρο 6, παρ. 1, σελ. 8839

¹⁴¹ Υπουργείο Εσωτερικών-Επιτροπή άρθρου 5 Ν. 4368/2016, «Πρόταση Αναθεώρησης του Θεσμικού Πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης», Αθήνα, 2017, σελ. 61, ανακτήθηκε από <https://www.yypes.gr/UserFiles/f0ff9297->

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

τοπικού εκπροσώπου, υφίσταται προκειμένου να εξασφαλίζει την λειτουργία των βασικών υποδομών των οικισμών και να διατυπώνει την γνώμη του στο δημοτικό συμβούλιο, μόνο αναφορικά με την κοινότητα, τον οποίο εκπροσωπεί. Σύμφωνα με το άρθρο 80 του νόμου, «ο πρόεδρος του συμβουλίου της τοπικής κοινότητας και ο εκπρόσωπος της τοπικής κοινότητας μετέχει στις συνεδριάσεις του δημοτικού συμβουλίου με δικαίωμα ψήφου, όταν στην ημερήσια διάταξη περιλαμβάνεται θέμα που αφορά ειδικά την αντίστοιχη τοπική κοινότητα»¹⁴². Παρατηρείται, ουσιαστικά η συνεχής υποβάθμιση, μέσω του θεσμικού πλαισίου για την τοπική αυτοδιοίκηση, του ρόλου των τοπικών κοινοτήτων και κατ' επέκταση ο παραγκωνισμός των οικισμών της υπαίθρου.

Καινοτομία του προγράμματος «Καλλικράτης» αποτελεί η θέσπιση διατάξεων για ορεινούς δήμους και νησιωτικές περιφέρειες, επιχειρώντας την σύνδεση των Ο.Τ.Α. με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του χώρου τους¹⁴³.

Το πρόγραμμα «Κλεισθένης Ι», διαδεχόμενο το πρόγραμμα «Καλλικράτης» ήρθε να ενσωματώσει μία βασική καινοτομία, η οποία αφορά την τυπολόγηση των δήμων «με βάση τον πληθυσμό, το βαθμό αστικοποίησης και τα γεωοικονομικά χαρακτηριστικά τους, την γεωμορφολογική τους ιδιαιτερότητα και τη θέση τους στο διοικητικό χάρτη της χώρας, ανάλογα με το εάν αποτελούν ή όχι έδρες περιφερειών ή περιφερειακών ενοτήτων»¹⁴⁴.

Έτσι, βάσει του άρθρου 2 του νόμου 4555/2018 (ΦΕΚ 133/Α/19.7.2018) οι εξής κατηγορίες:

- α. Δήμοι Μητροπολιτικών Κέντρων,
- β. Μεγάλοι Ηπειρωτικοί Δήμοι και Δήμοι Πρωτεύουσες Νομών,
- γ. Μεσαίοι Ηπειρωτικοί Δήμοι,
- δ. Μικροί Ηπειρωτικοί και Μικροί Ορεινοί Δήμοι,
- ε. Μεγάλοι και Μεσαίοι Νησιωτικοί Δήμοι, και

[f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/TelPorEpirAnatheorisis-030317.pdf](https://www.opengov.gr/yypes/wp-content/uploads/2018/04/kleisthenis1-.pdf), ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.01.2025

¹⁴² Ν. 3852/2010 ΦΕΚ 87/Α/07.06.2010, άρθρο 80, παρ. 3, σελ. 1822

¹⁴³ Ν. 3852/2010 ΦΕΚ 87/Α/07.06.2010, σελ. 1881

¹⁴⁴ χ.ο., «Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης – Εμβάθυνση της Δημοκρατίας – Ενίσχυση της Συμμετοχής – Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των ΟΤΑ [Πρόγραμμα «ΚΑΛΙΣΘΕΝΗΣ Ι»] - Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των ΦΟ.ΔΣ.Α» - Ρυθμίσεις για την αποτελεσματικότερη, ταχύτερη και ενιαία άσκηση των αρμοδιοτήτων σχετικά με την απονομή ιθαγένειας και την πολιτογράφηση – Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας ΥΠΕΣ», χ.τ., χ.χ., σελ. 18, ανακτήθηκε από <http://www.opengov.gr/yypes/wp-content/uploads/2018/04/kleisthenis1-.pdf>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.01.2025

στ. Μικροί Νησιωτικοί Δήμοι.

Σκοπό της συγκεκριμένης υποδιαίρεσης αποτέλεσε «μια πιο δίκαιη διοικητική και δημοσιονομική μεταχείριση των πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α., η οποία θα λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες δυνατότητες και, κυρίως, τις ιδιαίτερες ανάγκες των δήμων, με βάση τα ανωτέρω διακριτά χαρακτηριστικά τους»¹⁴⁵.

Στο πλαίσιο της αιτιολογικής έκθεσης του προγράμματος «Κλεισθένης Ι» ασκείται κριτική στο νόμο 3852/2010 (ΦΕΚ 87/Α/7.6.2010), για τον τρόπο με τον οποίο αντιμετώπισε τις τοπικές κοινότητες και κατ' επέκταση τους μικρούς οικισμούς. Θεωρείται ότι, το πρόγραμμα «Καλλικράτης»,

- δεν ενίσχυσε της αντιπροσωπευτικότητα των μερών (π.χ. οικισμών, κοινοτήτων), που συνενώθηκαν,
- ενίσχυσε την δυσπιστία και την αποστασιοποίηση των μερών, που συνενώθηκαν, και
- αποδυνάμωσε το αίσθημα εγγύτητας των πολιτών στους Ο.Τ.Α.¹⁴⁶

Το πρόγραμμα «Κλεισθένης Ι», επιχειρεί να αντιμετωπίσει τις παραπάνω αστοχίες με πολιτικές ρυθμίσεις, που αφορούν τον τρόπο εκλογής εκπροσώπων σε κοινότητες, έως 300 κατοίκων, την απονομή επιπλέον αρμοδιοτήτων για την επίλυση τοπικών ζητημάτων στις κοινότητες και την εισαγωγή του θεσμού του δημοψηφίσματος¹⁴⁷.

Βάσει του νόμου 4555/2018 (ΦΕΚ 133/Α/19.7.2018), όσο αφορά τις κοινότητες, διατηρήθηκε η υπόστασή τους. Για κοινότητες με πληθυσμό έως 300 κατοίκους, ως όργανα διοίκησης ορίζεται το συμβούλιο της κοινότητας (τα μέλη, του οποίου καθορίζονται με πληθυσμιακά κριτήρια) και ο πρόεδρος του συμβουλίου. Σε κοινότητες με πληθυσμό έως 300 κατοίκους, ως όργανο διοίκησης ορίζεται ο πρόεδρος της κοινότητας. Ο ρόλος των ανωτέρω οργάνων, ουσιαστικά δεν διαφοροποιείται σε σχέση με τις προβλέψεις του προγράμματος «Καλλικράτης». Οι πρόεδροι και

¹⁴⁵ ο.π.

¹⁴⁶ χ.ο., ««Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης – Εμβάθυνση της Δημοκρατίας – Ενίσχυση της Συμμετοχής – Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των ΟΤΑ [Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι»] - Ρυθμίσεις για τον εναρμόνισμό του πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των ΦΟ.ΔΣ.Α» - Ρυθμίσεις για την αποτελεσματικότερη, ταχύτερη και ενιαία άσκηση των αρμοδιοτήτων σχετικά με την απονομή ιθαγένειας και την πολιτογράφηση – Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας ΥΠΕΣ», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <http://www.opengov.gr/yypes/wp-content/uploads/2018/04/kleisthenis1-.pdf>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.01.2025

¹⁴⁷ ο.π.

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

τα συμβούλια των κοινοτήτων συνεχίζουν να έχουν γνωμοδοτικό ρόλο. Συγχρόνως, οι πρόεδροι των κοινοτήτων, έχουν δικαίωμα ψήφου στις συνεδριάσεις του δημοτικού συμβουλίου, μόνο σε θέματα που αφορούν την κοινότητα που εκπροσωπεί.

4.5 Σύνοψη τέταρτου κεφαλαίου

Τα παραπάνω δεδομένα καθιστούν σαφές το γεγονός ότι, το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο για την τοπική αυτοδιοίκηση έχει διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην θέση των οικισμών της υπαίθρου στο σύνολο του οικιστικού δικτύου. Επιδιώχθηκε μέσω της συγκρότησης χωρικών θυλάκων διοικητικών ενοτήτων η εφαρμογή μεταρρυθμίσεων σε πρωτοβάθμιο επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης. Αν και υποτίθεται ότι για να αμβλυθεί το ζήτημα της συρρίκνωσης της υπαίθρου, προτάθηκε το πληθυσμιακό κριτήριο θεωρείται προσχηματικό, καθώς από την μία πλευρά επιχειρείται η αναζωογόνηση της υπαίθρου, ενώ, όσο μικρότερος ο πληθυσμός, τόσο πιο περιορισμένη η πρόσβαση και η ισχύς της εκπροσώπησης του στο δημοτικό συμβούλιο. Το ίδιο προσχηματική θεωρείται και η αιτιολόγηση της βελτίωσης των τηλεπικοινωνιών και της συγκοινωνίας, καθώς η πλειονότητα των υπηρεσιών βρίσκονται στα κέντρα των δήμων, και κατά συνέπεια το αίσθημα εγγύτητας περιορίζεται και ανάγεται σε αίσθημα εξάρτησης. Τέλος, σημειώνεται ότι, έναυσμα για την συγχώνευση καποδιστριακών δήμων σε μεγαλύτερους δήμους αποτέλεσαν προβλέψεις του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., επιβεβαιώνοντας τους ισχυρούς δεσμούς, που αναπτύσσονται μεταξύ του θεσμικού πλαισίου για την τοπική αυτοδιοίκηση και του χωροταξικού σχεδιασμού σε θεσμικό επίπεδο.

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Χάρτης 1: Οι οικισμοί και οι κτηματικές περιοχές της Δ.Ε. Πελλάνας

Πηγή: Ανακτήθηκε από <http://geodata.gov.gr/maps/?locale=el>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.12.2023, ίδια επεξεργασία

Κεφάλαιο 5. Ο σχηματισμός της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης – ιστορική αναδρομή

Στο παρόν κεφάλαιο πρόκειται να σκιαγραφηθούν, οι διεργασίες μέσω των οποίων, οι οικισμοί του βορειοανατολικού Ταυγέτου κατέληξαν να αποτελούν ενότητα, η οποία από χωρικό θύλακα μετατράπηκε σε διοικητική ενότητα υπαγόμενη στον Δήμο Σπάρτης σε επίπεδο α' βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης. Προκειμένου να τεκμηριωθεί η συγκεκριμένη έρευνα, θα χρησιμοποιηθούν τόσο αρχαιολογικά δεδομένα, όσο και τεκμήρια της ιστορίας της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης της περιοχής. Αναφορές στην βαθύτερη ιστορία κατοίκησης του τόπου θα είναι σύντομες, και ως στόχο διατηρούν τόσο την ενίσχυση των δεδομένων, που αφορούν την ιστορική πορεία δημιουργίας, αρχικά της Ομοσπονδίας της Επάνω Ρίζας, στη συνέχεια του Δήμου Πελλάνας και τέλος της Δ.Ε. Πελλάνας, όσο και την ολοκληρωμένη κατανόηση της ταυτότητας της περιοχής μελέτης. Σημειώνεται ότι, στο ίδιο πλαίσιο, πρόκειται να αποτυπωθεί η εξέλιξη της Σπάρτης σε αστικό κέντρο και στη συνέχεια σε διοικητική πρωτεύουσα και έδρα του Δήμου.

5.1 Η Δ.Ε. Πελλάνας

Η περιοχή μελέτης αντιστοιχεί χωρικά και διοικητικά στα όρια του καποδιστριακού Δήμου Πελλάνας ή διαφορετικά της σημερινής Δημοτικής Ενότητας Πελλάνας. Η Δ.Ε. Πελλάνας διαμορφώθηκε βάσει του νόμου 3852/2010 (πρόγραμμα «Καλλικράτης»), οπότε και ο καποδιστριακός Δήμος Πελλάνας συγχωνεύτηκε στον Δήμο Σπάρτης.

Η περιοχή μελέτης, από τον τοπικό πληθυσμό της Λακωνίας, αποκαλείται Βόρειοι Δήμοι και οι κάτοικοί της Βορειοδημότες, πιθανώς λόγω της θέσης της ως προς των ορεινό όγκο του Ταυγέτου¹⁴⁸. Η Δ.Ε. Πελλάνας αναπτύσσεται μεταξύ των βορειοανατολικών πλαγιών του Ταυγέτου και του βορειοδυτικού τμήματος της κοιλάδας του Ευρώτα, καταλαμβάνοντας έκταση 153,7τ.χλμ¹⁴⁹. Αποτελείται βάσει της απογραφής του έτους 2021 της ΕΛΣΤΑΤ από 22 οικισμούς και από εννέα τοπικές κοινότητες, διατηρώντας ως έδρα το Καστόρειο. Σύμφωνα με την παραπάνω απογραφή της ΕΛΣΤΑΤ, η Δ.Ε. Πελλάνας έχει πληθυσμό 1931 κατοίκους. Οι τοπικές κοινότητες συγκροτούνται από τους παρακάτω οικισμούς όπως αποτυπώνεται στον πίνακα, που ακολουθεί.

Τοπική Κοινότητα	Τ.Κ. Καστορείου	Τ.Κ. Αγίου Κωνσταντίνου	Τ.Κ. Αγόριανης
-------------------------	------------------------	--------------------------------	-----------------------

¹⁴⁸ Ίδια γνώση της γράφουσας.

¹⁴⁹ Δήμος Σπάρτης, «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα - Α' Φάση Στρατηγικός Σχεδιασμός 2011-2014», χ.τ., χ.χ., σελ.18

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Οικισμοί	<ul style="list-style-type: none"> Καστόρειο, το Καστρί, το Κάστωρ, ο 	<ul style="list-style-type: none"> Άγιος Κωνσταντίνος, ο Φουνταίικα, τα 	<ul style="list-style-type: none"> Αγόριανη, η
Τοπική Κοινότητα	Τ.Κ. Αλευρούς	Τ.Κ. Βορδόνιας	Τ.Κ. Γεωργιτσίου
Οικισμοί	<ul style="list-style-type: none"> Αλευρού, η 	<ul style="list-style-type: none"> Βορδόνια, η Επάνω Χώρα, η Κάμπος, ο Λόπεσι, το Παππαδιάνικα, τα Σουλήνα, η 	<ul style="list-style-type: none"> Γεωργίτσι, το
Τοπική Κοινότητα	Τ.Κ. Λογκανίκου	Τ.Κ. Πελλάνας	Τ.Κ. Περιβολίων
Οικισμοί	<ul style="list-style-type: none"> Λογκανίκος, ο Βεργαδαίικα, τα Γιακουμαίικα, τα Κοτίτσα, η Κυπαρίσι, το 	<ul style="list-style-type: none"> Πελλάνα, η Παρδάλι, το 	<ul style="list-style-type: none"> Περιβόλια, τα

Πίνακας 7: Οι κοινότητες και οι οικισμοί της Δ.Ε. Πελλάνας όπως ισχύουν

Πηγή: Δήμος Σπάρτης, «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα - Α' Φάση Στρατηγικός Σχεδιασμός 2011-2014», χ.τ., χ.χ., ίδια επεξεργασία

5.2 Η συγχώνευση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας σε ενιαίο διοικητικό σύνολο-ιστορική αναδρομή

Η συστάδα των μελετώμενων οικισμών, έως ότου αποτελέσει το σημερινό διοικητικό σύνολο διένυσε μία πορεία διαρκών διαμορφώσεων, οι οποίες ακολούθησαν την εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου για την τοπική αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα, ενώ παράλληλα ορισμένοι οικισμοί αναγνωρίζονταν και άλλοι καταργούνταν. Στην παρούσα υποενότητα θα καταγραφεί η πορεία των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας προς την συγκρότησή τους σε διοικητικό σύνολο από την ίδρυση του σύγχρονου ελληνικού κράτους. Θα πραγματοποιηθεί ιστορική αναδρομή στο παλιμψηστο των στρωμάτων κατοίκησης της περιοχής, προκειμένου να κατανοηθεί πώς δημιουργήθηκαν, κυρίως, οι οικισμοί, οι οποίοι αποτέλεσαν έδρες Δήμων και αργότερα κοινότητες, και συνεχίζουν στα σύγχρονα δεδομένα, αν και ακραία συρρικνωμένοι, να αποτελούν τοπικά κέντρα γύρω στα οποία υπάγονται μικρότεροι οικισμοί. Επισημαίνεται ότι, βασικό σκοπό της ανάλυσης του συγκεκριμένου υποκεφαλαίου, αποτελεί η ανάδειξη των χρόνιων δεσμών, που έχουν αναπτυχθεί ανάμεσα στους

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

ανωτέρω οικισμούς της περιοχής μελέτης, μεταξύ άλλων, και μέσω των θεσμικών διαδικασιών για την τοπική αυτοδιοίκηση.

5.2.1 Η περιοχή των Βορείων Δήμων ως παλίμψηστο

Η περιοχή των Βορείων Δήμων, όπως αρχαιότες περιοχές της Ελλάδας, παρουσιάζει δείγματα συνεχούς κατοίκησης, τα οποία, όπως θα διαπιστωθεί παρακάτω, τεκμηριώνονται από την αρχαιολογική έρευνα. Σε αυτό το πλαίσιο θα επιχειρηθεί με σύντομο τρόπο να αποτυπωθούν οι φάσεις κατοίκησης της περιοχής μελέτης. Σκοπός της παρούσας παράθεσης πληροφοριών δεν είναι η παρουσίαση λεπτομερειών που άπτονται σε άλλα επιστημονικά πεδία και δεν αφορούν την παρούσα έρευνα, αλλά η κατανόηση της περιοχής μελέτης και η αποκάλυψη πιθανών εσωτερικών δεσμών μεταξύ των επιμέρους τόπων. Συγχρόνως, οι εν λόγω πληροφορίες θα αποτελέσουν το γνωστικό υπόβαθρο για στοιχεία (π.χ. πολιτιστική κληρονομιά περιοχής μελέτης), που θα αποτυπωθούν σε κεφάλαια, που ακολουθούν και σχετίζονται με την υφιστάμενη κατάσταση της Δ.Ε. Πελλάνας, καθώς παράλληλα συνδέονται με τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Η παρουσίαση των ιστορικών αναφορών κατοίκησης της περίπτωσης μελέτης θα ακολουθήσει αύξουσα χρονολογική σειρά, πραγματοποιώντας αναφορά και στα ιστορικά τεκμήρια, που ήρθαν στο φως, με αφορμή την διάνοιξη του σύγχρονου αυτοκινητόδρομου Ε55 της οδικής αρτηρίας Λεύκτρο-Σπάρτη.

Εντός των ορίων της Δ.Ε. Πελλάνας υφίσταται πλήθος αρχιτεκτονικών καταλοίπων διαφόρων ιστορικών φάσεων, που πιστοποιούν την κατοίκηση στην περιοχή ήδη από τους προϊστορικούς χρόνους. Όσο αφορά την περιοχή της βορειοδυτικής Λακεδαίμονας, «τα πρώτα ίχνη ανθρώπινης παρουσίας στην περιοχή ανάγονται στους προϊστορικούς χρόνους. Μέσα από την εξέταση των ιστορικών πηγών και τη μελέτη των αρχαιολογικών ευρημάτων διαπιστώνεται η συνέχεια του ιστορικού βίου του τόπου κατά την αρχαιότητα, τους μεσαιωνικούς και νεώτερους χρόνους»¹⁵⁰.

Από την βιβλιογραφία, όπως θα διαπιστωθεί παρακάτω, φαίνεται ότι Μυκηναϊκές θέσεις εντοπίζονται στις κτηματικές περιφέρειες της Πελλάνας και του Λογκανίου. Όσο αφορά την Πελλάνα σύμφωνα με τον Θ. Σπυρόπουλο, «μέχρι τώρα έχουν εντοπισθεί τρεις θέσεις με μυκηναϊκά ευρήματα στην Πελλάνα. Η μία βρίσκεται στη θέση Σπηλιές, όπου Νεκροταφείο με λαξευτούς τάφους, θολωτού σχήματος. Η άλλη βρίσκεται στη θέση Τρυπόρραχη, ένα χαμηλό

¹⁵⁰ Σουχλέρης Λ., «Ιστορικά και αρχαιολογικά στοιχεία από τον Λογκανίο Λακεδαίμονος. Νέα πορίσματα», στο Εξωραϊστικός Πολιτιστικός Σύλλογος Αγόριανης & Δήμος Σπαρτης, Πρακτικά Α' Αρχαιολογικής και Ιστορικής Ημερίδας, «Αρχαιολογική και ιστορική περιήγηση στη βόρεια Λακεδαίμονα», Αγόριανη, 2010, σελ. 17

ύψωμα ανατολικά από τους παραπάνω τάφους σε απόσταση 400 μέτρων όπου έχουν εντοπισθή, χωρίς να ανασκαφούν, λαξευτοί μυκηναϊκοί τάφοι, του θαλαμοειδούς τύπου. Η Τρίτη θέση βρίσκεται στην Ακρόπολη στη θέση Παλαιόκαστρο, όπου πιθανά ίχνη μυκηναϊκού οικισμού»¹⁵¹. Δείγματα της νεολιθικής εποχής, της πρωτοελλαδικής εποχής και των μυκηναϊκών χρόνων έφεραν στην επιφάνεια οι ανασκαφές για την διάνοιξη του σύγχρονου αυτοκινητόδρομου Ε55 Λεύκτρο-Σπάρτη στην κτηματική περιφέρεια του Λογκανίκου και πλησίον αυτής¹⁵².

Η Πελλάνα δεν φέρει μόνο αρχιτεκτονικά λείψανα που αντιστοιχούν στους μυκηναϊκούς χρόνους, αντίθετα, τα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα της Μυκηναϊκής Εποχής φαίνεται να έχουν καταστραφεί από την μεταγενέστερη χρήση της περιοχής έως την Φραγκοκρατία¹⁵³. Ο Σπυρόπουλος υποστηρίζει ότι, «μπορούμε να διατυπώσουμε την άποψη για την ύπαρξη ενός ηγεμονικού οίκου στην Πελλάνα, μια υπόθεση που δεν τεκμηριώθηκε ακόμα, αφού η πρώτη μας έρευνα στο λόφο Παλαιόκαστρο δεν αποκάλυψε μυκηναϊκές αρχαιότητες. Ο περίοπτος και σημαντικός αυτός λόφος φανέρωσε μια φάση κατοίκησης του στα ΠΕ χρόνια και πάνω από τη φάση αυτή απλώθηκε η κατάληψη του χώρου στα μεσαιωνικά χρόνια, που μπορεί να ευθύνεται και για καταστροφές ενδιάμεσων χρονικών φάσεων και στρωμάτων»¹⁵⁴. Συνεπώς, από την μέχρι πρότινος έρευνα, στην περιοχή του οικισμού της Πελλάνας διαπιστώνεται ότι τα αρχαιολογικά ευρήματα δεν αντιστοιχούν αποκλειστικά στους προϊστορικούς χρόνους, αφού «τα χωράφια στις υπώρειες του λόφου είναι γεμάτα κεραμική, που χρονολογείται από του ΠΕ [πρωτοελλαδικούς] έως τους μεσαιωνικούς χρόνους»¹⁵⁵. Ταυτόχρονα, σε έναν από τους τάφους, που ανασκάφηκε στην Πελλάνα βρέθηκε «μικρός θησαυρός νομισμάτων των βυζαντινών χρόνων»¹⁵⁶. Βέβαια, σημειώνεται ότι, στη

¹⁵¹ Σπυρόπουλος Θ., «Πρακτικά του Α' Τοπικού Συνεδρίου Λακωνικών Μελετών», εκδ. Εταιρεία Λακωνικών Σπουδών, Αθήνα, 2002, σελ. 115

¹⁵² Σουχέρης Λ., «Ιστορικά και αρχαιολογικά στοιχεία από τον Λογκανίκο Λακεδαιμόνα. Νέα πορίσματα», στο Εξωραϊστικός Πολιτιστικός Σύλλογος Αγόριανης & Δήμος Σπαρτης, Πρακτικά Α' Αρχαιολογικής και Ιστορικής Ημερίδας, «Αρχαιολογική και ιστορική περιήγηση στη βόρεια Λακεδαιμόνα», Αγόριανη, 2010 | Λ. Σουχέρης, «Ιστορικά και αρχαιολογικά τεκμήρια για τον Λογκανίκο και την Βόρεια Λακεδαιμόνα. Τα νέα ανασκαφικά και ιστορικά δεδομένα», στο Π.Ε. Λακωνίας & Πολιτιστικός Σύλλογος Λογκανίκου & Ν.Π.Π.Π. Δήμου Σπάρτης, «5^η Αρχαιολογική και Ιστορική Ημερίδα για την Λακεδαιμόνα – «Ο Λογκανίκος και η Βόρεια Λακεδαιμόνα από την Μυκηναϊκή εποχή έως και την επανάσταση του 1821»», Λογκανίκος, 2016 | ΕΦ.Α. Λακωνίας, «Οι αρχαιολογικές έρευνες στο πλαίσιο κατασκευής του νέου αυτοκινητόδρομου Λεύκτρο-Σπάρτη-Νέες αρχαιολογικές θέσεις», στο Δήμος Σπάρτης, «Ο Περιηγητής της Λακωνίας», Νο 19, 2016

¹⁵³ Spyropoulos Th., «Pellana, thw administrative centre of prehistoric Laconia», στο Cavanagh W.G. & Walker S.E.C. «Sparta in Laconia-Proceedings of the 19th British Museum Classical Colloquium», British School at Athens, 1995

¹⁵⁴ Ε' ΕΠΚΑ, Θ. Σπυρόπουλος, στο Αρχαιολογικόν Δελτίον, Τόμος 37 (1982), Μέρος Β1-Χρονικά, Αθήνα 1989, σελ. 113

¹⁵⁵ Σαλαβούρα Ε., «ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ», εκδ. «Η ΜΕΓΑΛΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ», Αθήνα, 2015, σελ. 172

¹⁵⁶ Ε' ΕΠΚΑ, Θ. Σπυρόπουλος, στο Αρχαιολογικόν Δελτίον, Τόμος 37 (1982), Μέρος Β1-Χρονικά, Αθήνα 1989, σελ. 113

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

σύγχρονη εποχή, όπως θα διαπιστωθεί στα κεφάλαια, που ακολουθούν η Πελλάνα είναι συνυφασμένη με την μυκηναϊκή ιστορία της.

Την διαχρονική κατοίκηση της περιοχής μελέτης επιβεβαίωσαν τα αρχαιολογικά ευρήματα, που αποκαλύφθηκαν με αφορμή την υλοποίηση της οδικής αρτηρίας Λεύκτρου-Σπάρτη. «Οι σωστικές ανασκαφικές έρευνες της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, αποκάλυψαν 155 αρχαιολογικές θέσεις, 72.000τ.μ. περίπου, που αποτελούν σαφή τεκμήρια για την πυκνότητα κατοίκησης της Βόρειας Λακεδαιμόνος. Πλησίον του ποταμού Ευρώτα και σε όλη τη διαδρομή του διαπιστώθηκε ότι η ανθρώπινη παρουσία είναι διαχρονική, καθώς εντοπίστηκαν [...] έργα, που χρονολογούνται από τους προϊστορικούς έως τους βυζαντινούς χρόνους, μάρτυρες της δραστηριότητας του ανθρώπου δίπλα στον ποταμό, που δίνει ζωή στη λακωνική γη»¹⁵⁷. Σχετικές αρχαιολογικές θέσεις αποκαλύφθηκαν στις κτηματικές περιφέρειες Λογκανίου, Αγόριανης, Πελλάνας, Καστορείου και Βορδόνιας¹⁵⁸.

Σημαντικό σταθμό και εκκίνηση για την ανάπτυξη της σύγχρονης ιστορίας της περιοχής μελέτης, φαίνεται να αποτέλεσαν οι ύστεροι βυζαντινοί χρόνοι. Στην περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας υφίστανται δείγματα δραστηριότητας και κατά τους βυζαντινούς χρόνους. Πράγματι, στις κτηματικές περιφέρειες των οικισμών Λογκανίος, Αγόριανη, Καστόρειο, Καστρί και Βορδόνια υφίστανται απτά και σπουδαία αρχιτεκτονικά κατάλοιπα, που δημιουργήθηκαν τους ύστερους βυζαντινούς χρόνους.

Ο Λεωνίδας Σουχλέρης, περιγράφει τις εξελίξεις στην εκκίνηση της Παλαιολόγιας κυριαρχίας στην περιοχή των Βορείων Δήμων.

«Η κατάληψη της Βελιγοστής και του Νικλίου το 1296/1297 στη νότια Αρκαδία οριστικοποίησε την ελληνική κυριαρχία στη βορειοδυτική Λακεδαιμόνα και εξάλειψε τον φραγκικό κίνδυνο. Στην περιοχή εγκαθίστανται οι στρατιωτικοί και εκκλησιαστικοί αξιωματούχοι του Μυστρά ιδρύοντας οικισμούς σε οχυρές θέσεις αλλά και χριστιανικούς ορθόδοξους ναούς, τονίζοντας έτσι την

¹⁵⁷ ΕΦ.Α.Λακωνίας, «Οι αρχαιολογικές έρευνες στο πλαίσιο κατασκευής του νέου αυτοκινητόδρομου Λεύκτρου-Σπάρτη-Νέες αρχαιολογικές θέσεις», στο Δήμος Σπάρτης, «Ο Περιηγητής της Λακωνίας», Νο 19, 2016, σελ. 7

¹⁵⁸ ΕΦ.Α.Λακωνίας, «Οι αρχαιολογικές έρευνες στο πλαίσιο κατασκευής του νέου αυτοκινητόδρομου Λεύκτρου-Σπάρτη-Νέες αρχαιολογικές θέσεις», στο Δήμος Σπάρτης, «Ο Περιηγητής της Λακωνίας», Νο 19 | Δ. Σουχλέρης, «Νέες Αγροτικές και Οικιστικές Εγκαταστάσεις Αρχαϊκών, Κλασικών και Πρώιμων Ελληνιστικών Χρόνων στη Βόρεια Λακεδαιμόνα», στο «Τέχνης εμπειρία-Νέα Αρχαιολογικά Ευρήματα και Πορίσματα, ΤΙΜΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΟΣ για την Καθηγήτρια Γεωργία Κοκκορού-Αλευρά», εκδ. ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ-ΚΑΡΔΑΜΙΤΣΑ, Αθήνα, 2020

παρουσία των ελληνικών αρχών στην περιοχή. [...] Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες ιδρύονται και οι βυζαντινές πολίχνες, της Αγόριανης αρχικά και μετέπειτα του Καστρίου, της Βρύσης (Καστανιά [Καστόρειο]), του Λογκανίου και της Κοτίτσας.[...] Ακολουθώντας ως πρότυπο τον Μυστρά, όλοι οι οχυρωμένοι οικισμοί είναι οριοθετημένοι στις ανατολικές κλιτύς του Ταυγέτου, σε φυσικές οχυρές θέσεις: Βορδόνια-Καστρί-Βρύση (Καστανιά [Καστόρειο])-Αγόριανη-Κοτίτσα-Λογκανίος»¹⁵⁹.

Τα χρόνια, που ακολούθησαν έπειτα από την ίδρυσή τους οι ανωτέρω οικισμοί συνέχισαν να υφίστανται, παρακολουθώντας τις ιστορικές εξελίξεις, αφού στοιχεία για ορισμένους από αυτούς αντλούνται από έρευνές στα Οθωμανικά και Βενετικά αρχεία (1461-1715)¹⁶⁰. Εξάιρεση αποτελεί ο οικισμός της Κοτίτσας, ο οποίος αποδιοργανώθηκε τον 18^ο αιώνα¹⁶¹. Σε καταγραφή ο οθωμανός Εβλιγιά Τσελεμπί το 1668 αναφέρεται «στα χωριά Άγιος Βασίλης Λογκανίου (Ayavas), Κοτίτσα (Kokicse), Αγόριανη (Agoryan, Guverenas) και Αλευρού (Alaroz), τα οποία βρίσκονταν επί του δρόμου που συνέδεε τον Λογκανίκο με τον Μυστρά»¹⁶².

Περισσότερα από εκατό χρόνια έπειτα από την καταγραφή του Εβλιγιά Τσελεμπί, το 1789 ένα έγγραφο επιβεβαιώνει την πρώτη ίσως διοικητική ένωση οικισμών της περιοχής μελέτης. «Η Αγόριανη, ο Λογκανίος, η Κοτίτσα, η Τρύπη, η Βορδόνια, το Καστρί, η Καστανιά, τα Περιβόλια και το Γεωργίτσι, συγκροτούν τη γεωγραφικά, διοικητική και πολιτική ενότητα της Πάνω Ρίζας του Ταυγέτου»¹⁶³. Συνεπώς, τα χωρικά όρια της συγκεκριμένης ένωσης του 18^{ου} αιώνα δεν διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό από την σημερινή Δ.Ε. Πελλάνας¹⁶⁴.

¹⁵⁹Σουχλέρης Λ., «Η Αγόριανη της βόρειας Λακεδαιμόνας από τους Παλαιολόγειους χρόνους έως και την Επανάσταση του 1821», στο Εξωραϊστικός και Πολιτιστικός Σύλλογος Αγόριανης & Ν.Π.Π.Π. Δήμου Σπάρτης, «Αρχαιολογική και Ιστορική Περιήγηση στη Βόρεια Λακεδαιμόνα-Πρακτικά Β' Αρχαιολογικής και Ιστορικής Ημερίδας-Αγόριανη 10-08-2011», Σπάρτη, 2013, σελ. 37-38

¹⁶⁰Σουχλέρης Λ., «Η Αγόριανη της βόρειας Λακεδαιμόνας από τους Παλαιολόγειους χρόνους έως και την Επανάσταση του 1821», στο Εξωραϊστικός και Πολιτιστικός Σύλλογος Αγόριανης & Ν.Π.Π.Π. Δήμου Σπάρτης, «Αρχαιολογική και Ιστορική Περιήγηση στη Βόρεια Λακεδαιμόνα-Πρακτικά Β' Αρχαιολογικής και Ιστορικής Ημερίδας-Αγόριανη 10-08-2011», Σπάρτη, 2013

¹⁶¹Σουχλέρης Λ., «Λογκανίος Λακωνίας, επτά αιώνες Κοινοτικού Βίου», στο Περιφέρεια Πελοποννήσου Π.Ε. Λακωνίας & Πολιτιστικός Σύλλογος Λογκανίου, «Εκπαίδευση, Λαϊκός Πολιτισμός, Κοινωνική και Πολιτιστική ζωή στον Λογκανίκο και τον Βόρειο Ταυγέτο τον 20^ο αιώνα (1900-1980)-Ιχνηλατώντας την Νεότερη Ιστορία της Κοινότητας Λογκανίου και του Βορείου Ταυγέτου, ερευνώντας φωτογραφικά στιγμιότυπα του 20^{ου} αιώνα», Σπάρτη, 2019

¹⁶² Σουχλέρης Λ., «Η Αγόριανη της βόρειας Λακεδαιμόνας από τους Παλαιολόγειους χρόνους έως και την Επανάσταση του 1821», στο Εξωραϊστικός και Πολιτιστικός Σύλλογος Αγόριανης & Ν.Π.Π.Π. Δήμου Σπάρτης, «Αρχαιολογική και Ιστορική Περιήγηση στη Βόρεια Λακεδαιμόνα-Πρακτικά Β' Αρχαιολογικής και Ιστορικής Ημερίδας-Αγόριανη 10-08-2011», Σπάρτη, 2013, σελ. 53

¹⁶³ ο.π., σελ. 56

¹⁶⁴ Σημειώνεται ότι, δεν έχουν διαπιστωθεί εκτενείς βιβλιογραφικές αναφορές στην βυζαντινή και κατοπινή αυτής ιστορία των οικισμών Γεωργίτσι, Περιβόλια και Ρεγκόζενα (Άγιος Κωνσταντίνος).

5.2.2 Οι οικισμοί των Βορειών Δήμων από το 1830 έως το 1997

Στην μελέτη, που ακολουθεί, αποτυπώνονται οι σχηματισμοί των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας σε διοικητικά σύνολα, από την εφαρμογή του νόμου «περί συστάσεως των Δήμων» (ΦΕΚ 3/10.01.1834), έως τις προβλέψεις του προγράμματος «Κλεισθένης Ι», ανασύροντας πληροφορίες από την καταγραφή της Ε.Ε.Τ.Α.Α.

Έπειτα από την ίδρυση το νέου ελληνικού κράτους, και σε συνέχεια του του νόμου «περί συστάσεως των Δήμων» (ΦΕΚ 3/10.01.1834) η σημερινή περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας φαίνεται αρχικά να είναι διαιρεμένη σε τέσσερεις δήμους. Το 1835 στην περιοχή μελέτης διαμορφώνονται οι Δήμοι, Βελεμίνης, Βορδώνιας, Καστορίου και Πελλάνης¹⁶⁵. Οι οικισμοί που απαρτίζουν τους συγκεκριμένους Δήμους, καταγράφονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Δήμος	Βελεμίνης	Βορδώνιας	Καστορίου	Πελλάνης
Έδρα	Λογκανίκος	Βορδωνία	Καστανιά	Γεωργίτσι
Οικισμοί	<ul style="list-style-type: none">• Λογκανίκος• Άγιος Βασίλειος• Μαριτσεία• Κυπαρίσι• Κόνιτσα• Μέραγα• Βουτούχι• Αγόργιαννη• Ρεγιδόζενα	<ul style="list-style-type: none">• Βορδωνία• Λογγάστρα• Μιτάτοβα• Σουσιάνη• Τσιριμπεη• Καραβάς• Κοσομέρος• Χασάν Εφέντη• Μπαμπιώτη	<ul style="list-style-type: none">• Καστανιά• Καστρι• Σερβεία• Ντεμίρι• Μπολανεία• Μοσχινεία• Καΐτσα	<ul style="list-style-type: none">• Γεωργίτσι• Αλευρού• Περιβόλια• Δημητσανεία• Παρδάλι

Πίνακας 8: Οι Δήμοι του βορειοανατολικού Ταυγέτου όπως διαμορφώθηκαν το 1835

Πηγή: Ε.Ε.Τ.Α.Α., «Διοικητικές Μεταβολές Δήμων και Κοινοτήτων αναλυτικά», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://www.eetaa.gr/eetaa/metaboles/dk_metaboles.php, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 10.11.2024, ίδια επεξεργασία

Παρατηρείται ότι, ο Δήμος Βορδωνίας εκτείνεται σε μεγάλο βαθμό προς το νότο, περιλαμβάνοντας οικισμούς όπως ο Καραβάς. Συνεπώς, η ένωση, πιθανώς αποτελεί συνέχεια την ένωσης της Πάνω Ρίζας του Ταυγέτου, που εκτεινόταν έως την Τρύπη.

¹⁶⁵ Ε.Ε.Τ.Α.Α., «Διοικητικές Μεταβολές Δήμων και Κοινοτήτων αναλυτικά», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://www.eetaa.gr/eetaa/metaboles/dkmet_details.php?id=6829, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 10.11.2024

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Σύμφωνα με τον νόμο «περί συστάσεως των Δήμων» (ΦΕΚ 3/10.01.1834) συστήθηκαν τριών τάξεων δήμοι, ανάλογα με τον πληθυσμό τους. Πρόκειται για δήμους, α) με τουλάχιστον δέκα χιλιάδες (10.000) κατοίκους, β) με τουλάχιστον δύο χιλιάδες (2.000) κατοίκους, και γ) με λιγότερους των δύο χιλιάδων (2.000) κατοίκων. Σύμφωνα με τα άρθρα 1, 4 και 5 του παραπάνω νόμου, δήμοι σχηματίζονται στις παρακάτω περιπτώσεις.

- α. Δήμους μπορούν να σχηματίσουν οικισμοί με πληθυσμό τουλάχιστον τριακοσίων (300) κατοίκων,
- β. Οικισμοί με πληθυσμό μικρότερο των τριακοσίων (300) κατοίκων, διάσπαρτες κατοικίες και άλλα διάσπαρτα οικοδομήματα πρέπει να σχηματίσουν δήμο ή με την μεταξύ τους συνένωση ή με την προσάρτησή τους σε μεγαλύτερο χωριό ή δήμο, λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες σχέσεις και συγκοινωνίες.
- γ. Εκτεταμένα δάση, έλη, και άλλοι ακαλλιέργητοι τόποι με λίγους κατοίκους πρέπει να προσαρτηθούν στον πλησιέστερο δήμο. Αν οι ίδιοι τόποι αποτελούνται από μεγαλύτερου μεγέθους πληθυσμό, έχουν την δυνατότητα να σχηματίσουν αυτόνομο δήμο.
- δ. Δήμος με λιγότερους των τριακοσίων (300) κατοίκων δύναται να σχηματισθεί μόνο όταν διαπιστώνονται υφιστάμενες σχέσεις και ιδιαίτεροι λόγοι.

Από τα παραπάνω, γίνεται εμφανές ότι, οι πρώτοι δήμοι του νεοσύστατου ελληνικού κράτους σχηματίστηκαν σύμφωνα με πληθυσμιακά, γεωμορφολογικά και συγκοινωνιακά κριτήρια και με γνώμονα τις εσωτερικές σχέσεις ανά περιοχή.

Το 1840 ο Δήμος Βελεμίνης καταργήθηκε¹⁶⁶ και προσαρτήθηκε στο Δήμο Πελλάνης. Ταυτόχρονα, το 1840 και ο Δήμος Βορδωνίας καταργήθηκε και μόνο ο οικισμός Βορδωνία προσαρτήθηκε στο Δήμο Καστορίου, ενώ οι υπόλοιποι οικισμοί του πρώην Δήμου Βορδωνίας προσαρτήθηκαν στον Δήμο Σπάρτης¹⁶⁷. Κατόπιν αυτών των διεργασιών οι Δήμοι διαμορφώθηκαν ως εξής.

Δήμος	Καστορίου	Πελλάνης
--------------	------------------	-----------------

¹⁶⁶ Ε.Ε.Τ.Α.Α., «Διοικητικές Μεταβολές Δήμων και Κοινοτήτων αναλυτικά», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://www.eetaa.gr/eetaa/metaboles/dkmet_details.php?id=90266, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 10.11.2024

¹⁶⁷ Ε.Ε.Τ.Α.Α., «Διοικητικές Μεταβολές Δήμων και Κοινοτήτων αναλυτικά», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://www.eetaa.gr/eetaa/metaboles/dkmet_details.php?id=862, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 10.11.2024

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Έδρα	Καστανιά	Γεωργίτσι	
Οικισμοί	<ul style="list-style-type: none"> Καστανιά Καστρι Σερβείικα Ντεμίρι Μπολανεΐικα Μοσχινεΐικα Καΐτσα Βορδώνια 	<ul style="list-style-type: none"> Γεωργίτσι Αλευρού Περιβόλια Δημητσανεΐικα Παρδάλι Λογκανίκος Άγιος Βασίλειος 	<ul style="list-style-type: none"> Μαριτσέικα Κυπαρίσσι Κόνιτσα Μέραγα Βουτούχι Αγόργιαννη Ρεγκόζενα

Πίνακας 9: Οι Δήμοι του βορειοανατολικού Ταυγέτου όπως διαμορφώθηκαν το 1840

Πηγή: Ε.Ε.Τ.Α.Α., «Διοικητικές Μεταβολές Δήμων και Κοινοτήτων αναλυτικά», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://www.cetaa.gr/cetaa/metaboles/dk_metaboles.php, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 10.11.2024, ίδια επεξεργασία

Πρακτικά, το 1840 δημιουργήθηκαν δύο δήμοι, οι οποίοι αντιστοιχούν στον σημερινό σχηματισμό της Δ.Ε. Πελλάνας. Ο ένα να διατήρησε ως έδρα ορεινό οικισμό Γεωργίτσι και ο άλλος δήμος διατήρησε ως έδρα τον πεδινό οικισμό Καστανιά.

Το 1845 με το ΦΕΚ 32/Α/08.12.1845 ορισμένοι οικισμοί καταργούνται και από τους δύο Δήμους της περιοχής μελέτης, και ταυτόχρονα κάποιοι οικισμοί προσαρτώνται στον Δήμο Πελλάνης.

Δήμος	Καστορίου	Πελλάνης	
Έδρα	Καστανιά	Γεωργίτσι	
Οικισμοί	<ul style="list-style-type: none"> Καστανιά Καστρι Σερβείικα Ντεμίρι Μπολανεΐικα Μοσχινεΐικα Καΐτσα Βορδώνια 	<ul style="list-style-type: none"> Γεωργίτσι Αλευρού Περιβόλια Δημητσανεΐικα Παρδάλι Λογκανίκος Άγιος Βασίλειος 	<ul style="list-style-type: none"> Μαριτσέικα Κυπαρίσσι Κόνιτσα Μέραγα Βουτούχι Αγόργιαννη Ρεγκόζενα Γεωργιτσιάνικα Καλύβια Καρυωτέικα Βεργαδέικα

Πίνακας 10: Οι Δήμοι του βορειοανατολικού Ταυγέτου όπως διαμορφώθηκαν το 1845

Πηγή: Ε.Ε.Τ.Α.Α., «Διοικητικές Μεταβολές Δήμων και Κοινοτήτων αναλυτικά», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://www.cetaa.gr/cetaa/metaboles/dk_metaboles.php, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 10.11.2024, ίδια επεξεργασία

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Σημειώνεται ότι, ο οικισμός Γεωργιτσιάνικα Καλύβια αποτελεί το οικισμό της σύγχρονης Πελλάνας, ο οποίος μετονομάστηκε Πελλάνα με το Προεδρικό Διάταγμα το 1932 (ΦΕΚ 421/2.12.1932)¹⁶⁸.

Με τον κατά κοινή ομολογία ριζοσπαστικό νόμο ΔΝΖ' ΦΕΚ 58/14.2.1912 οι ανωτέρω Δήμοι καταργούνται, συμπεριλαμβανομένων και ορισμένων οικισμών και δημιουργούνται οκτώ (8) κοινότητες. Η κοινότητα Περιβολίων συστάθηκε το 1946 (ΦΕΚ 290/Α/ 26.09.1946), οπότε και αποσπάστηκε από την κοινότητα Γεωργιτσίου¹⁶⁹.

Κοινότητες βορειοανατολικού Ταυγέτου 1912				
Κοινότητα	Καστανιάς	Λογκανίκου	Βορδόνιας	Αλευρούς
Έδρα	Καστανιά	Λογκανίκος	Βορδόνια	Αλευρούς
Οικισμοί	<ul style="list-style-type: none">ΚαστανιάΣερβεΐικαΜπολανείικαΠαρδάλιΚαστρι	<ul style="list-style-type: none">ΛογκανίκοςΒεργαδέικα	<ul style="list-style-type: none">ΒορδόνιαΚαστρι	<ul style="list-style-type: none">ΑλευρούςΠεριβόλια
Κοινότητα	Καλυβίων	Γεωργιτσίου	Ρεγκόζενας	Αγόριαννης
Έδρα	Καλύβια	Γεωργίτσι	Ρεγκόζενα	Αγόριανη
Οικισμοί	<ul style="list-style-type: none">Καλύβια (πρώην Γεωργιτσιάνικα Καλύβια)	<ul style="list-style-type: none">Γεωργίτσι	<ul style="list-style-type: none">Άγιος Κωνσταντίνος	<ul style="list-style-type: none">Αγόριανη

Πίνακας 11: Οι κοινότητες του βορειοανατολικού Ταυγέτου όπως διαμορφώθηκαν βάσει του νόμου ΔΝΖ' ΦΕΚ 58/14.2.1912

Πηγή: Ε.Ε.Τ.Α.Α., «Διοικητικές Μεταβολές Δήμων και Κοινοτήτων αναλυτικά», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://www.eetaa.gr/eetaa/metaboles/dk_metaboles.php, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 10.11.2024, ίδια επεξεργασία

Από το 1912 έως την σύσταση των Δήμων το 1997 σύμφωνα με το σχέδιο «Καποδίστριας» οι παραπάνω κοινότητες διατηρούνται. Σε αυτό το διάστημα των ογδόντα πέντε (85) χρόνων

¹⁶⁸ Προεδρικό Διάταγμα (ΦΕΚ 421/Α/02.12.1932), άρθρο 6

¹⁶⁹ Ε.Ε.Τ.Α.Α., «Διοικητικές Μεταβολές Δήμων και Κοινοτήτων αναλυτικά», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://www.eetaa.gr/eetaa/metaboles/dkmet_details.php?id=5923, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 08.02.2025

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

παρατηρούνται καταργήσεις και αναγνωρίσεις οικισμών στο πλαίσιο της διοικητικής περιοχής των ανωτέρω κοινοτήτων, ωστόσο δεν παρατηρούνται σημαντικές μεταβολές, που να αφορούν την ένταξη ή απένταξη ενός οικισμού σε μία κοινότητα, ο οποίος να βρίσκεται εκτός των ορίων της σημερινής Δ.Ε. Πελλάνας¹⁷⁰.

5.2.3 Η θεσμοθέτηση του Δήμου Πελλάνας

Ο Δήμος Πελλάνας θεσμοθετήθηκε με τον νόμο 2539/1997 (ΦΕΚ 244/Α/4.12.1997) και συγκροτήθηκε από τις κοινότητες Αγίου Κωνσταντίνου, Αγόριανης, Αλευρούς, Βορδόνιας, Γεωργιτσίου, Καστορείου, Λογκανίκου, Πελλάνας και Περιβολίων, οι οποίες καταργήθηκαν¹⁷¹. Η κατάργηση των ανωτέρω κοινοτήτων σήμαινε ότι ο Δήμος Πελλάνας αποτελούνταν από του οικισμούς, Άγιος Κωνσταντίνου, Αγόριανη, Αλευρού, Βεργαδέικα, Βορδόνια, Γεωργίτσι, Γιακουμαίικα, Επάνω Χώρα, Κάμπος, Καστόρειο, Καστρί, Κάστωρ, Κυπαρίσσι, Κοτίτσα, Λογκανίκος, Λόπεσι, Παππαδιάνικα, Παρδάλι, Πελλάνα, Περιβόλια, Σουλήνα και Φουνταιίκα¹⁷². Με το νόμο 2539/1997, οι κοινότητες, αντικαταστάθηκαν με τα δημοτικά διαμερίσματα¹⁷³. Σύμφωνα με δημοσίευμα του φύλλου «Γεωργιτσιάνικα Νέα»¹⁷⁴ φαίνεται ότι ο καποδιστριακός Δήμος Πελλάνας συστάθηκε βάσει του Συμβουλίου περιοχής¹⁷⁵, στο οποίο περιλαμβάνονταν οι εννέα κοινότητες που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη παράγραφο. Στο ίδιο άρθρο σημειώνεται ότι, το συμβούλιο της κοινότητας Γεωργιτσίου πρότεινε την σύσταση ενός Δήμου που θα αποτελούνταν από τις κοινότητες Αγίου Κωνσταντίνου, Γεωργιτσίου, Αγόριανης και Λογκανίκου λόγω κοινών προβλημάτων, κοινών αναπτυξιακών στόχων λόγω της ορεινότητας και μικρής χιλιομετρικής απόστασης. Το όνομα του συγκεκριμένου δήμου προτείνεται να είναι «Δήμος Βορείου Ταυγέτου» και ως έδρα προσδιορίζεται ο οικισμός του Γεωργιτσίου. Το δημοσίευμα συνοδεύεται από χάρτη με την πρόταση της επιτροπής του Νομού Λακωνίας, ο οποίος αποδέχεται

¹⁷⁰ Βάσει δεδομένων που αναζητήθηκαν και βρίσκονται στην ιστοσελίδα της Ε.Ε.Τ.Α.Α. «Διοικητικές Μεταβολές Δήμων και Κοινοτήτων αναλυτικά», χ.τ., χ.χ., σύνδεσμος ανάκτησης https://www.ectaa.gr/ectaa/metaboles/dk_metaboles.php?ltr=%CE%9A&pg=678/, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 10.11.2024

¹⁷¹ Νόμος 2539/1997 (ΦΕΚ 244/Α/04.12.1997), άρθρο 1

¹⁷² Ε.Ε.Τ.Α.Α., «Διοικητικές Μεταβολές Δήμων και Κοινοτήτων αναλυτικά», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://www.ectaa.gr/ectaa/metaboles/dkmet_details.php?id=6829, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 10.11.2024

¹⁷³ Νόμος 2539/1997 (ΦΕΚ 244/Α/4.12.1997), άρθρο 4 | Νόμος 3463/2006 (ΦΕΚ 114/Α/08.06.2006)

¹⁷⁴ χ.ο., «Συνένωση Κοινοτήτων σε Δήμους», στο "«Γεωργιτσιάνικα Νέα» - η αρχαιότερη και ανεξάρτητη εφημερίδα των Βορείων Δήμων, φύλλο 121, Ιούνιος-Ιούλιος 1997

¹⁷⁵ Σύμφωνα με το άρθρο 214 του Προεδρικού Διατάγματος 410/95 (ΦΕΚ 231/Α/14.11.1995) , Τα συμβούλια περιοχής συστήνονταν βάσει συγκοινωνιακών, πληθυσμιακών και δημογραφικών, γεωγραφικών, οικονομικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και οικιστικών συνθηκών.

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

τον παραπάνω δήμο και προτείνει οι υπόλοιποι οικισμοί (οι περισσότεροι εκ των οποίων αναπτύσσονται σε πεδινά εδάφη), που συμπεριλήφθηκαν στον καποδιστριακό Δήμο Πελλάνας, φαίνεται να προτείνεται να σχηματίσουν αυτόνομο Δήμο.

Εικόνα 1: Πρόταση για την διαμόρφωση των καποδιστριακών Δήμων του Νομού Λακωνίας

Πηγή: χ.ο., «Συνένωση Κοινοτήτων σε Δήμους», στο "«Γεωργιτσιάνικα Νέα» - η αρχαιότερη και ανεξάρτητη εφημερίδα των Βορείων Δήμων, φύλλο 121, Ιούνιος-Ιούλιος 1997, σελ. 2, ίδια επεξεργασία

Παρόλα αυτά, τα δημοτικά διαμερίσματα, που τελικά συγκροτήθηκαν στο πλαίσιο του σχεδίου «Καποδιστριας» αποτελούνταν από τους παρακάτω οικισμούς όπως καταγράφονται στον πίνακα, που ακολουθεί.

Δημοτικά Διαμερίσματα Δήμου Πελλάνας (1999-2010)			
Δημοτικό Διαμέρισμα	Δ.Δ. Καστορείου	Δ.Δ. Αγίου Κωνσταντίνου	Δ.Δ. Αγόριανης
Οικισμοί	<ul style="list-style-type: none"> • Καστόρειο, το • Καστρι, το • Κάστωρ, ο 	<ul style="list-style-type: none"> • Άγιος Κωνσταντίνος, ο • Φουνταίικα, τα 	<ul style="list-style-type: none"> • Αγόριανη, η

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Δημοτικό Διαμέρισμα	Δ.Δ. Αλευρούς	Δ.Δ. Βορδόνιας	Δ.Δ. Γεωργιτσίου
Οικισμοί	<ul style="list-style-type: none">• Αλευρούς, η	<ul style="list-style-type: none">• Βορδόνια, η• Επάνω Χώρα, η• Κάμπος, ο• Λόπεσι, το• Παππαδιάνικα, τα• Σουλήνα, η	<ul style="list-style-type: none">• Γεωργίτσι, το
Δημοτικό Διαμέρισμα	Δ.Δ. Λογκανίου	Δ.Δ. Πελλάνας	Δ.Δ. Περιβολίων
Οικισμοί	<ul style="list-style-type: none">• Λογκανικός, ο• Βεργαδαίικα, τα• Γιακουμαίικα, τα• Κοτίτσα, η• Κυπαρίσι, το	<ul style="list-style-type: none">• Πελλάνα, η• Παρδάλι, το	<ul style="list-style-type: none">• Περιβόλια, τα

Πίνακας 12: Τα δημοτικά διαμερίσματα του Δήμου Πελλάνας βάσει του σχεδίου «Καποδίστριας»

Πηγή: Ε.Ε.Τ.Α.Α., «Διοικητικές Μεταβολές Δήμων και Κοινοτήτων αναλυτικά», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://www.eetaa.gr/eetaa/metaboles/dk_metaboles.php, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 10.11.2024 & Νόμος 2539/1997 (ΦΕΚ 244/Α/04.12.1997), άρθρο 1 και άρθρο 4, ίδια επεξεργασία

Ως έδρα του Δήμου Πελλάνας ορίστηκε το Καστόρειο¹⁷⁶. Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 2 του νόμου 2539/1997 (ΦΕΚ 244/Α/04.12.1997), «έδρα [...] είναι ο συνοικισμός στον οποίο εγκαθίστανται οι κεντρικές υπηρεσίες του Δήμου». Με αυτό τον τρόπο γίνεται άμεσα αντιληπτό ότι το Καστόρειο τέθηκε, θεσμικά, ως κέντρο της μελετώμενης περιοχής.

Με τον νόμο 3852/2010 (ΦΕΚ 87/Α/7.6.2010), ο Δήμος Πελλάνας καταργήθηκε και μετατράπηκε σε Δημοτική Ενότητα προσαρτημένη στον Δήμο Σπάρτης¹⁷⁷. Με τον ίδιο νόμο τα δημοτικά διαμερίσματα μετατράπηκαν σε δημοτικές ή τοπικές κοινότητες. Στον νόμο 4555/2018 (ΦΕΚ 133/Α/19.7.2018), δηλαδή το πρόγραμμα Κλεισθένης, το οποίο αποτελεί το ισχύον θεσμικό κείμενο για την τοπική αυτοδιοίκηση, δεν διαπιστώνονται διαφοροποιήσεις σε σύγκριση με το πρόγραμμα Καλλικράτης (Ν. 3852/2010) ως προς την διαμόρφωση των δημοτικών ενοτήτων ή των τοπικών κοινοτήτων.

¹⁷⁶ Νόμος 2539/1997 (ΦΕΚ 244/Α/04.12.1997), άρθρο 1

¹⁷⁷ Νόμος 3852/2010 (ΦΕΚ 87/Α/07.06.2010), άρθρο 2

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Κλείνοντας, από τα παραπάνω, συμπεραίνεται ότι, οι διοικητικοί δεσμοί -τουλάχιστον- της συστάδας των οικισμών των Βορείων Δήμων, που σήμερα αποτελούν γεωγραφικά και διοικητικά την Δ.Ε. Πελλάνας διαμορφώνονται ήδη από τον 18^ο αιώνα και σε μεγάλο βαθμό ταυτίζονται με τα σημερινά όρια της περιοχής μελέτης.

5.3 Η Σπάρτη ως σύγχρονο επαρχιακό αστικό και διοικητικό κέντρο

Η πόλη της Σπάρτης αν και κατά κοινή ομολογία, διαδραμάτισε διαχρονικά σημαντικό ρόλο σε αρκετά γεγονότα της Ιστορίας, «από το 13^ο αιώνα έως τις αρχές του 19^{ου} αιώνα το κέντρο της περιοχής είχε μεταφερθεί στο Μυστράν»¹⁷⁸. Η ανοικοδόμηση της Σπάρτης στη σημερινή της θέση και επί των στρωμάτων της αρχαίας πόλης, αποφασίστηκε το 1834 με βασιλικό διάταγμα¹⁷⁹.

Η ανοικοδόμηση της Σπάρτης δεν αποτελούσε το μοναδικό παράδειγμα ανοικοδόμησης πόλης στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, αφού «στόχος της πολιτείας ήταν ο σχηματισμός βιώσιμων οικισμών και η μετατροπή σωρών ερειπίων ή ασήμαντων χωριών σε πόλεις, ικανές να αναπτύξουν αστικές λειτουργίες»¹⁸⁰. Πράγματι, η πόλη της Σπάρτης φαίνεται να σχεδιάστηκε να λειτουργήσει ως αστικό κέντρο, με σκοπό να φιλοξενήσει 100.000 κατοίκους¹⁸¹. Συγχρόνως, στη νέα πόλη χωροθετήθηκαν και προβλέφθηκαν, μεταξύ άλλων, Δημαρχείο, Ταχυδρομείο, Δικαστήριο, Νομαρχείο, Στρατώνας και Φυλακή¹⁸².

Ο εποικισμός της Σπάρτης ξεκίνησε το 1837¹⁸³. Ωστόσο, το 1899, οπότε και πραγματοποιήθηκε η πρώτη επέκταση του σχεδίου πόλεως, «δεν είχε καλυφθεί ούτε το μισό του αρχικού σχεδίου πόλεως»¹⁸⁴. Συγχρόνως, το Δημαρχείο της πόλης φαίνεται να ολοκληρώθηκε μετά το 1900¹⁸⁵. Η νεοϊδρυθείσα πόλη, συνεπώς, αναπτυσσόταν πληθυσμιακά με αργούς ρυθμούς.

¹⁷⁸ Μανεσιώτη Γ., ερευνητική εργασία εξαμήνου: «Το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς ως ανασταλτικός παράγοντας αστικής ανάπτυξης – Η περίπτωση της Σπάρτης», Ε.Μ.Π., ΔΠΜΣ Πολεοδομία και Χωροταξία, Φεβρουάριος 2023, σελ.6

¹⁷⁹ Ντουβή Κ., «Το σχέδιο Stauffert για την Σπάρτη. Επιπτώσεις στην ανάπτυξη και συγκρότηση του αστικού χώρου», στο «Νέες πόλεις πάνω σε παλιές- Το παράδειγμα της Σπάρτης», Σπάρτη, 1994

¹⁸⁰ Μονιούδη- Γαβαλά Δ., Πολεοδομία στο Ελληνικό Κράτος 1833-1890, έκδοση Τμήματος Διαχείρισης Πολιτισμικού Περιβάλλοντος και Νέων Τεχνολογιών του Πανεπιστημίου Δυτικής Ελλάδας, Αργίτιο, 2012, σελ. 15

¹⁸¹ Ντουβή Κ., «Το σχέδιο Stauffert για την Σπάρτη. Επιπτώσεις στην ανάπτυξη και συγκρότηση του αστικού χώρου», στο «Νέες πόλεις πάνω σε παλιές- Το παράδειγμα της Σπάρτης», Σπάρτη, 1994

¹⁸² ο.π.

¹⁸³ ο.π.

¹⁸⁴ Γιαζόγλου Γ., «Η πολεοδομική εξέλιξη της Σπάρτης 1834-1994», στο «Νέες πόλεις πάνω σε παλιές- Το παράδειγμα της Σπάρτης», Σπάρτη, 1994, σελ. 139

¹⁸⁵ ο.π.

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Όσο αφορά την εξέλιξη της Σπάρτης σε διοικητική έδρα, τουλάχιστον στον α' βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης, τα ανωτέρω δεδομένα, του αργού εποικισμού της νέας πόλης, δικαιολογούν το γεγονός ότι ο οικισμός της Σπάρτης, προσαρτήθηκε στο Δήμο Σπάρτης το 1845, οπότε και ορίστηκε έδρα του. Έως τότε, έδρα του Δήμου είχε οριστεί ο οικισμός της Μαγούλας¹⁸⁶. Έκτοτε, ο Δήμος Σπάρτης με έδρα την Σπάρτη, ή αργότερα ο Δήμος Σπαρτιατών δεν έπαυσε να υφίσταται, έως σήμερα, με την παράλληλη προσθήκη, ή κατάργηση οικισμών¹⁸⁷.

Στην σύγχρονη εποχή, ως καλλικρατικός και μετέπειτα ως δήμος του προγράμματος «Κλεισθένης Ι» ο Δήμος Σπάρτης αποτελείται από τις Δ.Ε. Καρυών, Οινούντος, Πελλάνας, Μυστρά, Θεραπνών, Σπαρτιατών και Φαρίδος, διατηρώντας ως ιστορική έδρα τον οικισμό του Μυστρά¹⁸⁸.

¹⁸⁶Ε.Ε.Τ.Α.Α., «Διοικητικές Μεταβολές Δήμων και Κοινοτήτων αναλυτικά», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://www.ectaa.gr/ectaa/metaboles/dkmet_details.php?id=873, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 16.01.2025

¹⁸⁷ ο.π.

¹⁸⁸ Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Γενική Γραμματεία Χωρικού Σχεδιασμού & Αστικού Περιβάλλοντος, Πλατφόρμα Συμμετοχής, Τοπικά και Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΤΠΣ/ΕΠΣ) του Προγράμματος «Κωνσταντίνος Δοξιάδης», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://polsxedia.ypen.gov.gr/tps_details/%CE%922_68, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 16.01.2025

Κεφάλαιο 6. Ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης της Δ.Ε. Πελλάνας-αναφορές στο αστικό κέντρο της Σπάρτης

6.1 Η ιδέα και ο σκοπός της έρευνας

Με την έννοια αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης -στην προκειμένη περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας- εννοείται η καταγραφή όλων εκείνων των στοιχείων, που σχετίζονται με το εσωτερικό περιβάλλον των εν λόγω οικισμών, και της Δ.Ε. Πελλάνας συνολικά. Για παράδειγμα, πρόκειται για την καταγραφή των δημογραφικών στοιχείων, της υλικοτεχνικής υποδομής, της απασχόλησης ή της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας διατηρεί ως σκοπό, αφενός την κατανόηση της ταυτότητας της περιοχής μελέτης και τον εντοπισμό πιθανών ειδικών χαρακτηριστικών της και αφετέρου τη διερεύνηση του χαρακτήρα της σχέσης, που έχει διαμορφωθεί με το αστικό κέντρο της Σπάρτης, μέσω της σύγκρισης και συσχέτισης των δεδομένων, και της εξαγωγής διαπιστώσεων και συμπερασμάτων, λαμβάνοντας υπόψη και της ανάλυση που προηγήθηκε στο πρώτο μέρος.

6.2 Η μεθοδολογία της έρευνας

Για την αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης σε γενικές γραμμές θα αναλυθούν οι τομείς, «φύση», «άνθρωπος», «οικονομία» και χρήσεις εδάφους, οι οποίοι «αποτελούν το μέχρι σήμερα μεθοδολογικό πλαίσιο διερεύνησης της υπάρχουσας κατάστασης για τον σχεδιασμό του χώρου σε χωροταξική και σε πολεοδομική κλίμακα»¹⁸⁹. Ειδικότερα, αρχικά, ορίστηκαν οι βασικοί ερευνητικοί άξονες ανάλυσης και οι υποκατηγορίες αυτών. Βασικούς γενικούς θεματικούς άξονες για την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του εσωτερικού περιβάλλοντος της Δ.Ε. Πελλάνας αποτελούν οι κατηγορίες: «κοινωνία», «περιβάλλον», «οικονομία», «οικιστικό περιβάλλον», «υποδομές» και «πολιτισμός και αθλητισμός». Οι εν λόγω ερευνητικοί άξονες υποδιαιρούνται στις κατηγορίες, που αναλύονται στον πίνακα, που ακολουθεί.

Θεματικοί άξονες ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης
--

¹⁸⁹ Λουκάκης Π., «Σημειώσεις Χωροταξίας: Βασικές έννοιες – Τομείς ανάλυσης – Μεθοδολογία μελετών – Πλαίσιο προτάσεων», 2013, στο Πολεοδομικές & Χωροταξικές Εξελίξεις – Ελλάδα 1952-2012: εμπειρίες δράσης, εκδ. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, 2017, σελ. 130

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

κοινωνία	περιβάλλον	οικονομία	οικιστικό περιβάλλον	υποδομές	πολιτισμός και αθλητισμός
δημογραφία	γεωμορφολογία	απασχόληση	πολεοδομική θεώρηση	μεταφορές- μετακινήσεις	πολιτιστική κληρονομιά
ηλικιακή σύνθεση	φυσικοί πόροι	πρωτογενής παραγωγικός τομέας	οικιστική εξέλιξη	οδικό δίκτυο	ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς
μορφωτικό επίπεδο	υδάτινοι πόροι	δευτερογενής παραγωγικός τομέας	κτηριακό απόθεμα	ύδρευση-άρδευση	εκκλησιαστική τέχνη και αρχιτεκτονική
	ενέργεια	τριτογενής παραγωγικός τομέας		δομές υγείας	δομές πολιτισμού
	απορρίμματα- πιέσεις φυσικού περιβάλλοντος	τόπος εργασίας απασχολούμενων		δομές παιδείας	πολιτιστικά σωματεία
				τηλεπικοινωνιακό δίκτυο	αθλητική δραστηριότητα
				δομές αγροτικής παραγωγής	γαστρονομία
				κοινωνικές υπηρεσίες	άυλη πολιτιστική κληρονομιά

Πίνακας 13: Θεματικοί άξονες ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης της Δ.Ε. Πελλάνας

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Διατηρώντας ως βασικό σκοπό την κατανόηση της ταυτότητας της Δ.Ε. Πελλάνας και την αξιολόγηση του χαρακτήρα της σχέσης, που έχει διαμορφωθεί με το αστικό κέντρο της Σπάρτης, η έρευνα επικεντρώνεται κυρίως στην παράθεση δεδομένων που αφορούν τους οικισμούς ή τις κοινότητες (ανάλογα με την διαθεσιμότητα δεδομένων) της περιοχής μελέτης. Όπου κρίνεται απαραίτητη η χρήση της μεθόδου της σύγκρισης για την αξιολόγηση της σχέσης των δύο μεγεθών, παρατίθενται δεδομένα, που αφορούν το αστικό κέντρο της Σπάρτης.

Ως χρονική περίοδος μελέτης, στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας, όπως προαναφέρθηκε, ορίστηκε η περίοδος 2010-2024. Στο παρόν κεφάλαιο, λόγω της προτεραιότητας στην εμβάθυνση σε στοιχεία που αφορούν την υφιστάμενη κατάσταση, όπως περιεγράφηκε παραπάνω, παρουσιάζονται τα πιο πρόσφατα κι ενημερωμένα δεδομένα που υφίστανται και αντιστοιχούν στην εκάστοτε θεματική ενότητα. Ωστόσο, λόγω του γεγονότος ότι, σε ορισμένους θεματικούς άξονες παρατηρούνται αξιοσημείωτες μεταβολές στα δεδομένα στα έτη που προηγήθηκαν του 2011, τέθηκε ως αναγκαία η επιμέρους διεύρυνση της χρονικής περιόδου μελέτης, ώστε και μέσω της μεθόδου της σύγκρισης να αναδειχθούν δεδομένα, που επηρεάσουν την υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής μελέτης.

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με την αξιοποίηση ποικίλων ερευνητικών εργαλείων, όπως σημειώνεται και στην παράγραφο που ακολουθεί, προκειμένου η έρευνα να καταστεί όσο το δυνατόν περισσότερο ολοκληρωμένη, τροφοδοτώντας με παρατηρήσεις που αφορούν την σύγχρονη σχέση που έχει αναπτυχθεί ανάμεσα στη μελετώμενη συστάδα οικισμών της υπαίθρου με το εγγύς διοικητικό αστικό κέντρο.

6.3 Τα εργαλεία της έρευνας

Για την τεκμηρίωση της καταγραφής της υφιστάμενης κατάστασης βασικές πηγές πληροφοριών αποτέλεσαν, η βιβλιογραφία, η αποδελτίωση ερευνών της ΕΛΣΤΑΤ, τα αρχεία δημοσίων υπηρεσιών, φορέων και σωματείων και τα αντίστοιχα δεδομένα, που είναι αναρτημένα στο διαδίκτυο (δικτυογραφική έρευνα). Συγχρόνως, διεξήχθησαν επιτόπιες επισκέψεις στους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας, σε δημόσιες υπηρεσίες, δομές, φορείς και σωματεία, του Δήμου Σπάρτης με σκοπό την λήψη πρωτογενών δεδομένων. Στο πλαίσιο των εν λόγω επισκέψεων, πραγματοποιήθηκαν σύντομες συζητήσεις με υπευθύνους και αρμόδιους υπαλλήλους, οι οποίοι κατείχαν και γνωρίζουν στοιχεία σχετικά με την περιοχή μελέτης.

6.4 Παρουσίαση της έρευνας

Στις παραγράφους, που ακολουθούν, παρουσιάζονται και σχολιάζονται τα δεδομένα, που έχουν συλλεχθεί και αφορούν την υφιστάμενη κατάσταση της Δ.Ε. Πελλάνας, κατηγοριοποιημένα σύμφωνα με τους ερευνητικούς άξονες «κοινωνία», «περιβάλλον», «οικονομία», «οικιστικό περιβάλλον», «υποδομές» και «πολιτισμός και αθλητισμός». Επισημαίνεται ότι, επιδιώκεται η κατανόηση της ταυτότητας της περιοχής μελέτης, και η αξιολόγηση του χαρακτήρα της σχέσης των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με το αστικό κέντρο της Σπάρτης. Σημειώνεται ότι, στο παρόν

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

υποκεφάλαιο πραγματοποιείται κυρίως η απλή, παράθεση χωρίς διευρυμένο σχολιασμό των δεδομένων, που αντιστοιχούν στους παραπάνω ερευνητικούς άξονες.

6.4.1 Κοινωνία

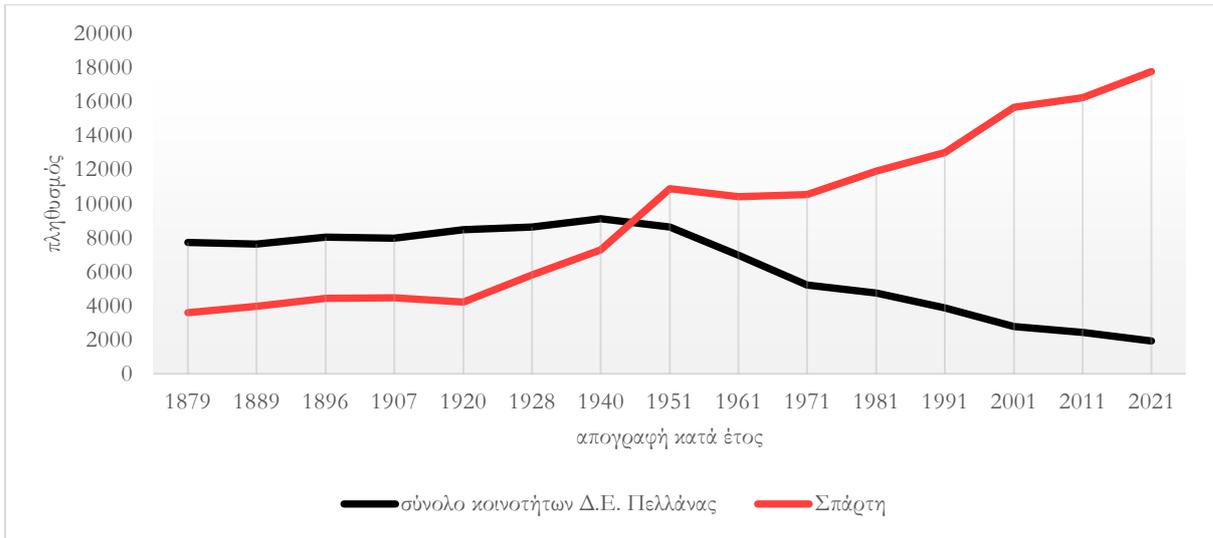
Η πληθυσμιακή καταγραφή, σε πρώτο επίπεδο, σκοπό έχει να συμβάλλει στην κατανόηση του μεγέθους των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης, ως προς το ανθρώπινο δυναμικό τους. Συγχρόνως, μέσω της εξέτασης της εξέλιξης της πληθυσμιακής καμπύλης, πρόκειται να διερευνηθεί η κινητικότητα του πληθυσμού των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης, μεταπολεμικά. Στο πλαίσιο της βέλτιστης σκιαγράφησης της ταυτότητας του πληθυσμού της περιοχής μελέτης, θα παρατεθούν δεδομένα, αναφορικά με την ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού, προκειμένου να αξιολογηθεί ο βαθμός γήρανσής του. Έπειτα, θα παρουσιαστούν στοιχεία σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο των μόνιμων κατοίκων.

Η εξέλιξη του μεγέθους του πληθυσμού της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης

Έπειτα από την ίδρυση του σύγχρονου ελληνικού κράτους, και έως τις δεκαετία του 1940 και του 1950, ο συνολικός πληθυσμός των κοινοτήτων και των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας ξεπερνούσε αυτόν την Σπάρτης (διάγραμμα 1). Το εν λόγω φαινόμενο, αποδίδεται στο γεγονός ότι, καθώς η Σπάρτη ήταν ένα νέο πολεοδομικό κατασκευάσμα χωρίς αξιόλογη παρουσία κατοίκων, όπως αναφέρθηκε στο πέμπτο κεφάλαιο. Η δεκαετία του 1940 αποτελεί σημείο τομής. Παρατηρείται η αιφνίδια, φθίνουσα πορεία του πληθυσμού των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και η ραγδαία αύξηση του πληθυσμού στην πόλη της Σπάρτης. Η δεκαετία του 1940 χαρακτηρίζεται ως το ορόσημο οπότε εκκινεί το φαινόμενο της ελληνικής αστικοποίησης και εσωτερικής μετανάστευσης. Έκτοτε σε καμία κοινότητα, δεν σημειώνεται αντιστροφή του φαινομένου. Αξιοσημείωτη μείωση του πληθυσμού στις κοινότητες της Δ.Ε. Πελλάνας καταγράφεται κυρίως μεταξύ των δεκαετιών του 1940 και του 1950. Όσο αφορά την Σπάρτη, την περίοδο 1951-1971, παρατηρείται μείωση πληθυσμού, η οποία αποκαθίσταται από το 1971 κι έπειτα, όπως συνέβη στα περισσότερα μικρά και μεσαία αστικά κέντρα της ελληνικής επικράτειας.

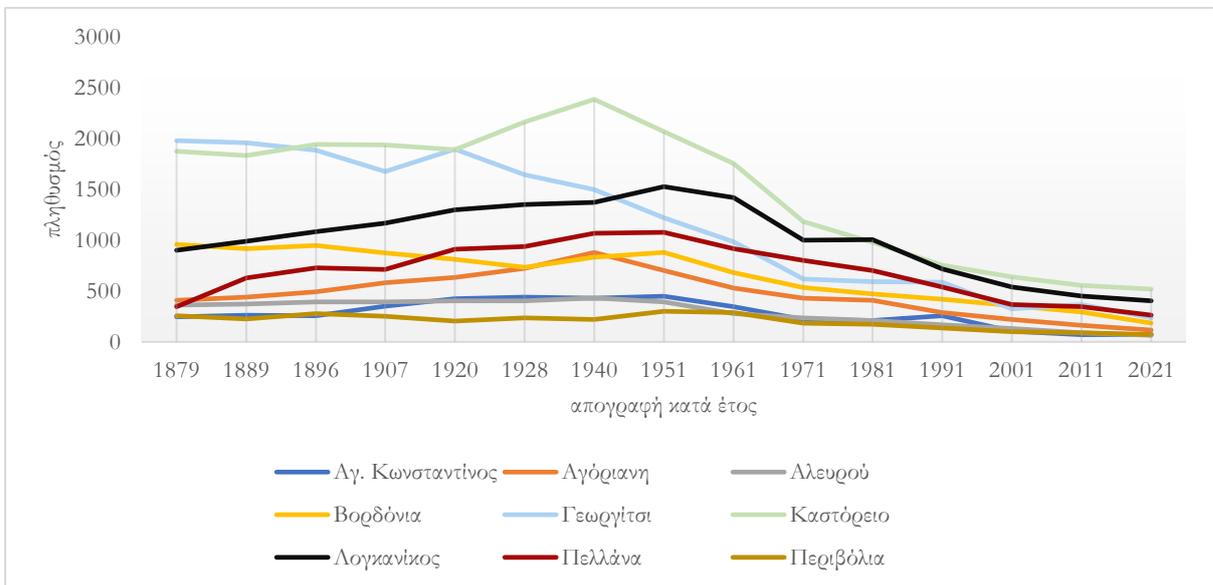

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Διάγραμμα 1: Η εξέλιξη του πληθυσμού της Δ.Ε. Πελλάνας και της Σπάρτης

Πηγή: Ιδία επεξεργασία βάσει των απογραφών της ΕΛΣΤΑΤ (1879-2021)¹⁹⁰

Διάγραμμα 2: Η εξέλιξη του πληθυσμού των κοινοτήτων της Δ.Ε. Πελλάνας και της Σπάρτης

Πηγή: Ιδία επεξεργασία βάσει των απογραφών της ΕΛΣΤΑΤ (1879-2021)¹⁹¹

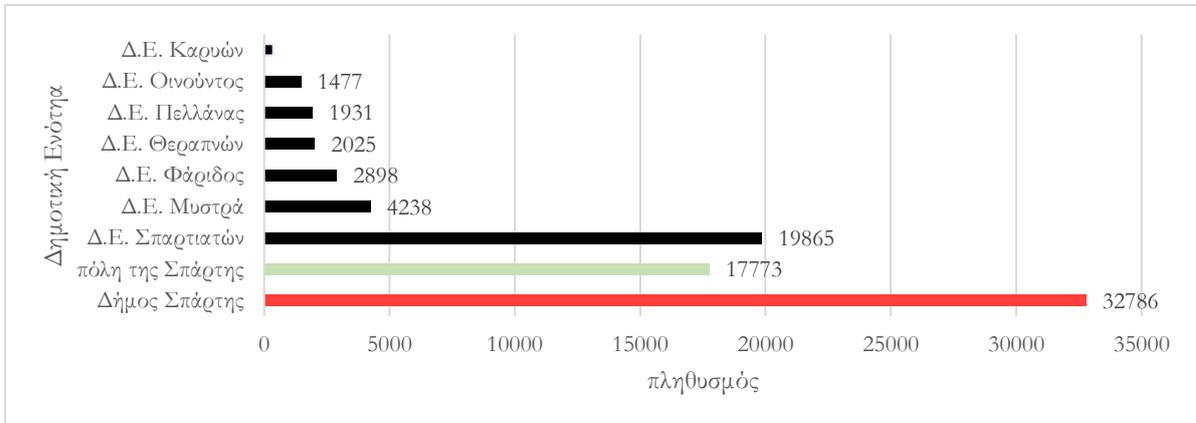
Παρατηρώντας τα δεδομένα, ο σημερινός μόνιμος πληθυσμός της Δ.Ε. Πελλάνας, σύμφωνα με την απογραφή του 2021, ανέρχεται σε 1931 κατοίκους, αντιστοιχώντας στο 10% του μόνιμου πληθυσμού της πόλης της Σπάρτης, ο οποίος ανέρχεται σε 17.773 κατοίκους και στο 6% του συνόλου του πληθυσμού του Δήμου. Συγχρόνως, όπως αποτυπώνεται στο διάγραμμα, που

¹⁹⁰ Σημειώνεται ότι έως την απογραφή του έτους 1991, πρόκειται για καταγραφή πραγματικού πληθυσμού.

¹⁹¹ ο.π.

ακολουθεί, η Δ.Ε. Πελλάνας αποτελεί την τρίτη κατά σειρά, σε μειωμένο πληθυσμό, Δ.Ε. του Δήμου Σπάρτης. Αντίθετα, η πόλη της Σπάρτης φέρει το 54% του μόνιμου πληθυσμού του συνόλου του Δήμου.

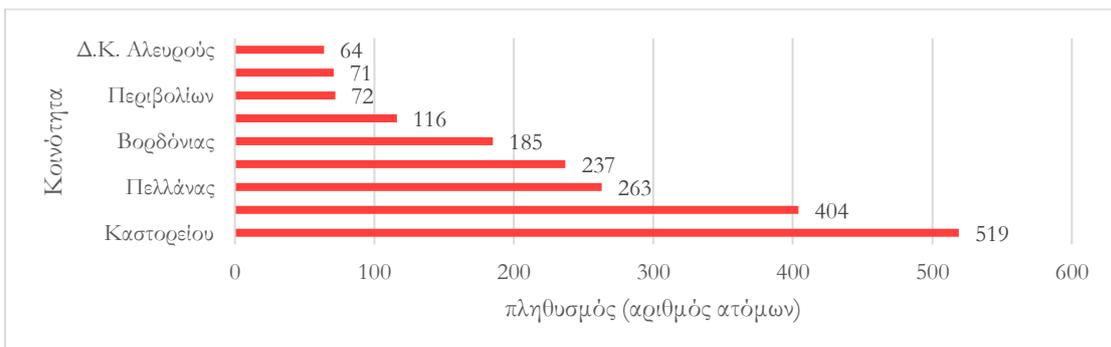

Διάγραμμα 3: Η πληθυσμιακή κατάσταση των Δημοτικών Ενότητων του Δήμου Σπάρτης

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, «Αποτελέσματα της Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών έτους 2021 που αφορούν στο Μόνιμο Πληθυσμό της Χώρας», 2023, ανακτήθηκε από

https://www.statistics.gr/documents/20181/17286366/APOF_APOT_MON_DHM_KOIN.pdf/41ae8e6c-5860-b58e-84f7-b64f9bc53ec4, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 25.01.2025, ίδια επεξεργασία

Όσο αφορά την υφιστάμενη κατάσταση του μόνιμου πληθυσμού στις κοινότητες της περιοχής μελέτης, σύμφωνα με τον από 21.04.2023, πίνακα της ΕΛΣΤΑΤ της απογραφής του 2021, σε σύνολο 1931 κατοίκων, τον περισσότερο πληθυσμό διατηρεί η κοινότητα Καστορείου με 519 μόνιμους κατοίκους και ακολουθούν η κοινότητα Λογκανίκου, η κοινότητα Πελλάνας και η κοινότητα Γεωργιτσίου. Αντίθετα, τον χαμηλότερο πληθυσμό, καταγράφουν, η κοινότητα Αλευρούς με 62 μόνιμους κατοίκους, η κοινότητα Αγίου Κωνσταντίνου με 71 και η κοινότητα Περιβολίων με 72 μόνιμους κατοίκους.

Διάγραμμα 4: Ο μόνιμος πληθυσμός των κοινοτήτων της Δ.Ε. Πελλάνας, βάσει της απογραφής της ΕΛΣΤΑΤ του έτους 2021

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, «Αποτελέσματα της Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών έτους 2021 που αφορούν στο Μόνιμο Πληθυσμό της Χώρας», 2023, ανακτήθηκε από

https://www.statistics.gr/documents/20181/17286366/APOF_APOT_MON_DHM_KOIN.pdf/41ae8e6c-5860-b58e-84f7-b64f9bc53ec4, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 25.01.2025, ίδια επεξεργασία

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Συγχρόνως, περισσότερες από τις μισές κοινότητες φιλοξενούν μόνιμο πληθυσμό, λιγότερο των τριακοσίων (300) κατοίκων, επομένως ο βαθμός αντιπροσωπευτικότητάς τους και κατ' επέκταση ο βαθμός αντιπροσωπευτικότητας της Δ.Ε. Πελλάνας στο δημοτικό συμβούλιο είναι περιορισμένος, βάσει των δεδομένων που παρατέθηκαν στο τέταρτο κεφάλαιο της παρούσας έρευνας. Λόγω του γεγονότος ότι το πρόγραμμα «Κλεισθένης Ι» θεσπίστηκε το 2018 (ΦΕΚ 133/Α/19.07.2018), όταν ίσχυε η απογραφή πληθυσμού του έτους 2011, υφίστανται τοπικά συμβούλια σε τέσσερις από τις εννέα κοινότητες (Γεωργιτσίου, Καστορείου, Λογκανίκου και Πελλάνας)¹⁹². Ταυτόχρονα, λόγω του μειωμένου πληθυσμού της Δ.Ε. Πελλάνας και των ενδογενών διαφορών που προκύπτουν στον πληθυσμό κάθε κοινότητας, το χρηματικό ποσοστό που αντιστοιχεί είναι περιορισμένο σε σύγκριση για παράδειγμα με αυτό της Δ.Ε. Σπαρτιατών που ουσιαστικά αντιστοιχεί στο αστικό κέντρο της Σπάρτης. Μελετώντας, δειγματοληπτικά, τα πρακτικά των συνεδριάσεων του δημοτικού συμβουλίου από το 2011 έως το 2024 για την κατάρτιση του τεχνικού προγράμματος του Δήμου¹⁹³, παρατηρείται ότι οι πόροι της ΣΑΤΑ ή πρώην ΣΑΤΑ, κατανέμονται με βάση το πληθυσμιακό κριτήριο με αποτέλεσμα τα ποσά που αντιστοιχούν στην Δ.Ε. Πελλάνας και κατ' επέκταση των επιμέρους κοινοτήτων, να είναι ιδιαιτέρως μειωμένα και να εξαντλούνται σε έργα οδοποιίας και μικρά τεχνικά έργα.

Ενδεικτικά αναφέρεται τοποθέτηση Δημοτικού Σύμβουλου, στη συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου για την ψήφιση του τεχνικού προγράμματος του 2024.

2016, '17 κάτι τέτοιο. Όσον αφορά το κριτήριο με το οποίο εντάχθηκαν τα νέα έργα. Κυρίως τα νέα έργα που βλέπουμε σε αυτό το τεχνικό πρόγραμμα είναι αυτά που έχουν το γενικό τίτλο που ορθώς ίσως να αναρωπιέστε Οδοποιία και Τεχνικά Έργα Δημοτικής Ενότητας τάδε. Τι γίνεται λοιπόν; Η ΚΑΠ του 2024 που είναι 640.310 κατανέμεται με πληθυσμιακά κριτήρια σε κάθε Δημοτική Ενότητα και στη συνέχεια η κατανομή γίνεται περαιτέρω και ανά Τοπική Κοινότητα. Σε γενικές γραμμές με αυτό τον τρόπο καλύπτουμε το 75 με 80% των αιτημάτων που κάνουν οι κοινότητες που κατά κανόνα αφορούν έργα ασφαλτοστρώσεων,τσιμεντοστρώσεων ή μικρών τεχνικών έργων του τύπου μια χιβάδα, ένα μικρό τοίχο αντιστήριξης και τα λοιπά. Δηλαδή ο όρος τεχνικά έργα εδώ δεν είναι κάτι πομπώδες, είναι μικροκατασκευές, που είναι συνωδά έργα οδοποιίας ουσιαστικά. Αυτή λοιπόν είναι μία πρώτη προσέγγιση της κατανομής των ΚΑΠ ανά Δημοτική Ενότητα με πληθυσμιακά κριτήρια. Εδώ να σημειώσω ότι ειδικά φέτος οι μισές

Εικόνα 2: Απόσπασμα από πρακτικό συνεδρίασης του Δήμου Σπάρτης για την ψήφιση του τεχνικού προγράμματος του έτους 2024

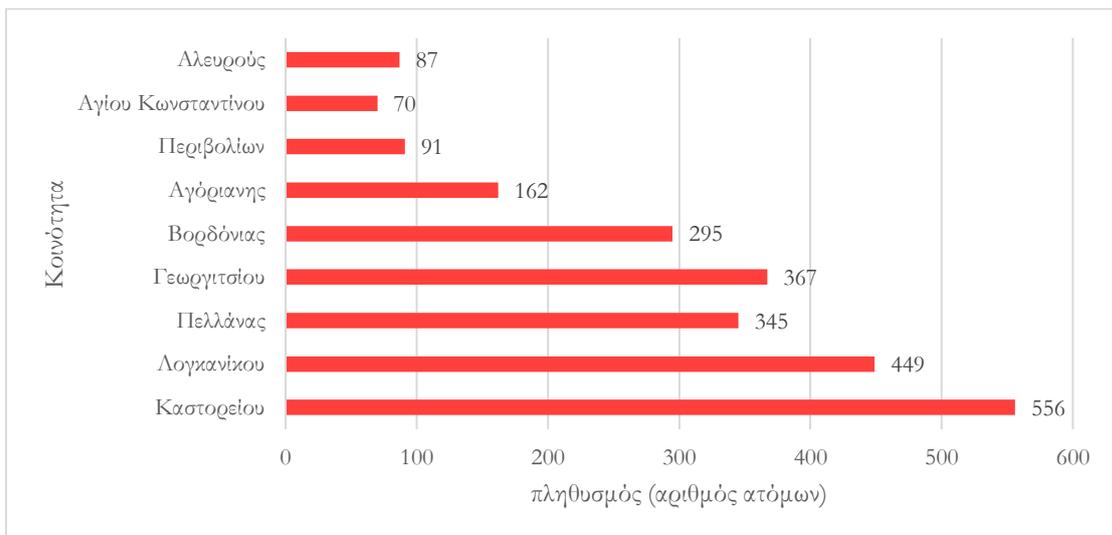
Πηγή: Βαζακάκος Κ., στο Δήμος Σπάρτης, «Θέμα 1º: Έγκριση τεχνικού προγράμματος Δήμου Σπάρτης οικονομικού έτους 2024», Πρακτικό 6/15.02.2024, ΑΔΑ: 6ΔΝΜΩ1Ν-ΖΜΠ σελ. 10, ίδια επεξεργασία

¹⁹² Γκλέκα Ε., Υπάλληλος ΚΕΠ Δήμου Σπάρτης - γραμματειακή υποστήριξη τοπικών συμβουλίων κοινοτήτων Δ.Ε. Πελλάνας, προφορική μαρτυρία, 10.12.2024

¹⁹³ Δήμος Σπάρτης, «Θέμα 15º: Περί ψήφισης τεχνικού προγράμματος έτους 2012», Πρακτικό 7/29.02.2012, ΑΔΑ: Β44ΘΩ1Ν-ΘΙ5 | Δήμος Σπάρτης, «Θέμα 1º: Έγκριση τεχνικού προγράμματος Δήμου Σπάρτης οικονομικού έτους 2024», Πρακτικό 6/15.02.2024, ΑΔΑ: 6ΔΝΜΩ1Ν-ΖΜΠ

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

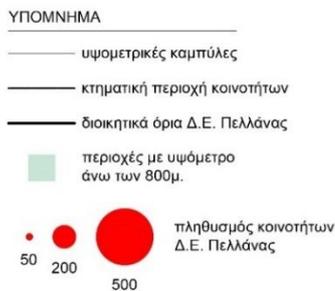
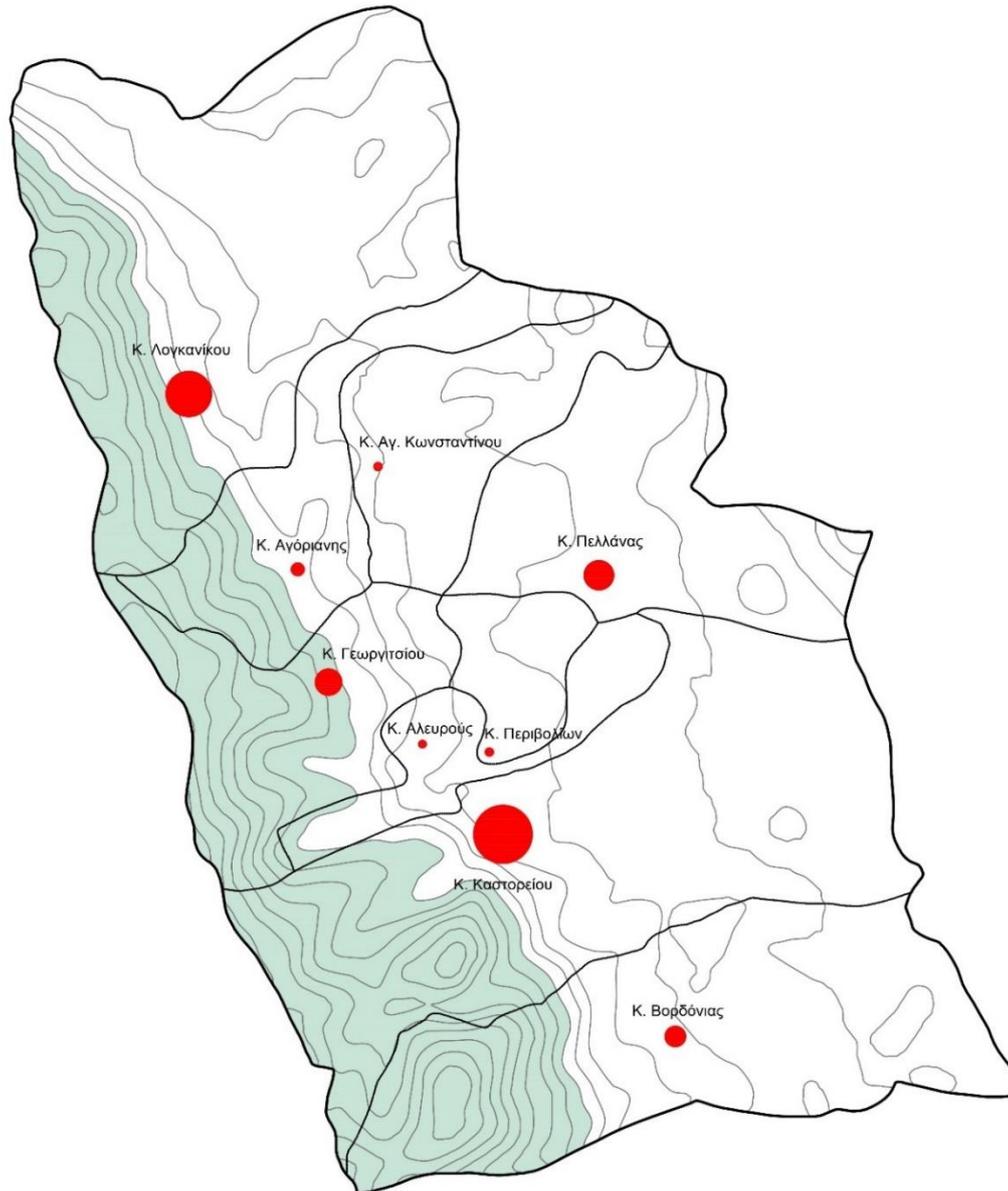

Διάγραμμα 5: Ο μόνιμος πληθυσμός των τοπικών κοινοτήτων της Δ.Ε. Πελλάνας, βάσει της απογραφής της ΕΛΣΤΑΤ του έτους 2011

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, «Πίνακας αποτελεσμάτων ΝΟΜΙΜΟΥ Πληθυσμού – Απογραφής 2011», ανακτήθηκε από <https://www.statistics.gr/el/2011-census-pop-hous>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 14.02.2025

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Χάρτης 2: Μόνιμος πληθυσμός των τοπικών κοινοτήτων της Δ.Ε. Πελλάνας, βάσει της απογραφής της ΕΛΣΤΑΤ του έτους 2021

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, «Αποτελέσματα της Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών έτους 2021 που αφορούν στο Μόνιμο Πληθυσμό της Χώρας», 2023, ανακτήθηκε από https://www.statistics.gr/documents/20181/17286366/ΑΠΟΦ_ΑΡΟΤ_ΜΟΝ_ΔΗΜ_ΚΟΙΝ.pdf/41ae8e6c-5860-b58e-84f7-b64f9bc53ec4, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 25.01.2025, ίδια επεξεργασία

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Ηλικιακή σύνθεση του μόνιμου πληθυσμού

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΣΥΝΟΛΟ	0 - 4	5 - 9	10 - 14	15 - 19	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 39	40 - 44	45 - 49	50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69	70 - 74	75+
Δ.Ε. ΠΕΛΛΑΝΑΣ	1.933	28	53	48	40	52	70	68	77	81	93	134	148	178	176	176	506
κ. Καστορείου	519	9	25	20	9	7	19	18	31	22	26	34	32	44	43	43	132
Καστορείων	432	8	21	13	9	8	18	13	26	20	21	27	33	34	36	36	107
Καστρίων	73	4	0	3	0	0	4	3	0	3	3	9	3	7	5	9	23
Κάστωρ	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0
κ. Αγίου Κων/νου	71	0	0	4	3	0	0	0	5	6	4	5	3	4	15	4	17
Άγιος Κων/νος	55	0	0	4	3	0	0	0	0	6	5	7	3	3	12	4	7
Φουνταίικα	19	0	0	0	0	0	0	0	3	0	3	0	0	0	0	3	7
κ. Αγόριανης	114	0	4	0	3	4	4	5	3	4	3	8	8	6	5	5	44
Αγόριανη	114	0	4	0	3	4	4	5	3	4	3	8	8	6	5	5	44
κ. Αλευρούς	63	3	3	0	0	0	3	3	5	3	0	4	3	6	5	10	20
Αλευρού	63	3	3	0	0	0	3	3	5	3	0	4	3	6	5	10	20
κ. Βορδονίας	185	3	4	5	4	5	7	10	10	6	9	14	11	19	11	19	50
Βορδόνια	53	0	0	0	0	3	0	0	0	0	3	4	5	7	4	6	19
Επάνω Χώρα	38	3	0	3	3	0	0	3	0	0	3	0	5	7	0	3	8
Κάμπος	40	0	4	3	0	0	0	0	3	6	3	3	4	3	4	3	7
Λόπεσι	13	0	0	0	0	0	0	3	3	0	0	0	0	3	0	3	5
Παπαδαϊνικά	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0
Σουλίνα	45	0	0	0	4	0	3	5	0	0	3	6	4	5	5	3	11
κ. Γεωργιτίσιου	235	4	3	3	5	0	5	15	5	14	17	9	12	32	33	21	52
Γεωργίσιον	235	4	3	3	5	0	5	15	5	14	17	9	12	32	33	21	52
κ. Λογκανίκου	403	8	8	5	13	14	23	6	16	14	16	30	36	44	39	40	100
Λογκανίκος	295	8	4	5	8	4	16	9	9	11	10	24	25	31	23	28	82
Βεργαδαίικα	37	0	0	0	0	4	4	0	0	3	3	3	7	5	3	0	9
Γιακουμαίικα	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0
Κοτίτσα	13	0	0	0	3	0	0	0	3	0	5	0	0	4	0	0	0
Κυπαρίσιον	48	0	3	0	3	3	3	0	3	0	0	0	3	7	9	9	14
κ. Πελλάνας	262	3	7	7	3	10	5	9	9	7	9	14	26	23	21	22	83
Πελλάνα	198	3	5	4	3	10	5	9	9	0	10	10	21	20	19	14	64
Παρδάλιον	66	0	0	5	3	3	3	0	0	4	0	3	7	6	4	10	22
κ. Περιβολίων	71	0	4	4	0	0	4	3	0	5	5	9	8	3	4	6	12
Περιβόλια	71	0	4	4	0	0	4	3	0	5	5	9	8	3	4	6	12
Σπάρτη	16.783	700	843	970	822	707	729	938	1.085	1.326	1.316	1.312	1.244	1.094	977	759	1.960

Πίνακας 14: Μόνιμος πληθυσμός των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης κατά ηλικία, βάσει της απογραφής της ΕΛΣΤΑΤ του έτους 2021

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, «Γ01. Μόνιμος πληθυσμός κατά φύλο και ομάδες ηλικιών. Οικισμοί», 2021, ανακτήθηκε από <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SAM03/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 25.01.2025

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Παρατηρείται ότι υφίστανται οικισμοί, όπως για παράδειγμα τα Παππαδιάνικα ή τα Γιακουμαίικα οι οποίοι τοποθετούνται στο όριο της ολικής ερήμωσης. Συγχρόνως, από τους συνολικά 22 οικισμούς που απογράφηκαν οι 17 έχουν πληθυσμό λιγότερο των 100 κατοίκων.

Όσο αφορά την ηλικιακή σύνθεση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας, αναδεικνύεται ότι, σχεδόν το μισό μέρος του μόνιμου πληθυσμού αποτελείται από άτομα ηλικία άνω των 65 ετών. Συγχρόνως, μόλις το 1% του πληθυσμού, αντιστοιχεί σε άτομα ηλικίας μηδέν έως τεσσάρων ετών. Παρατηρείται, επίσης, ότι, σε δεκαπέντε οικισμούς από τους συνολικά είκοσι δύο της Δ.Ε. Πελλάνας, δεν καταγράφονται άτομα της ηλικιακής ομάδας μηδέν έως τεσσάρων ετών. Βέβαια, και στο αστικό κέντρο της Σπάρτης ο πληθυσμός των ατόμων ηλικίας μηδέν έως τεσσάρων ετών είναι συντριπτικά μικρότερος σε σύγκριση με το ποσοστό που καταγράφουν αθροιστικά τα ηλικιακά μεγέθη σαράντα πέντε ετών και άνω.

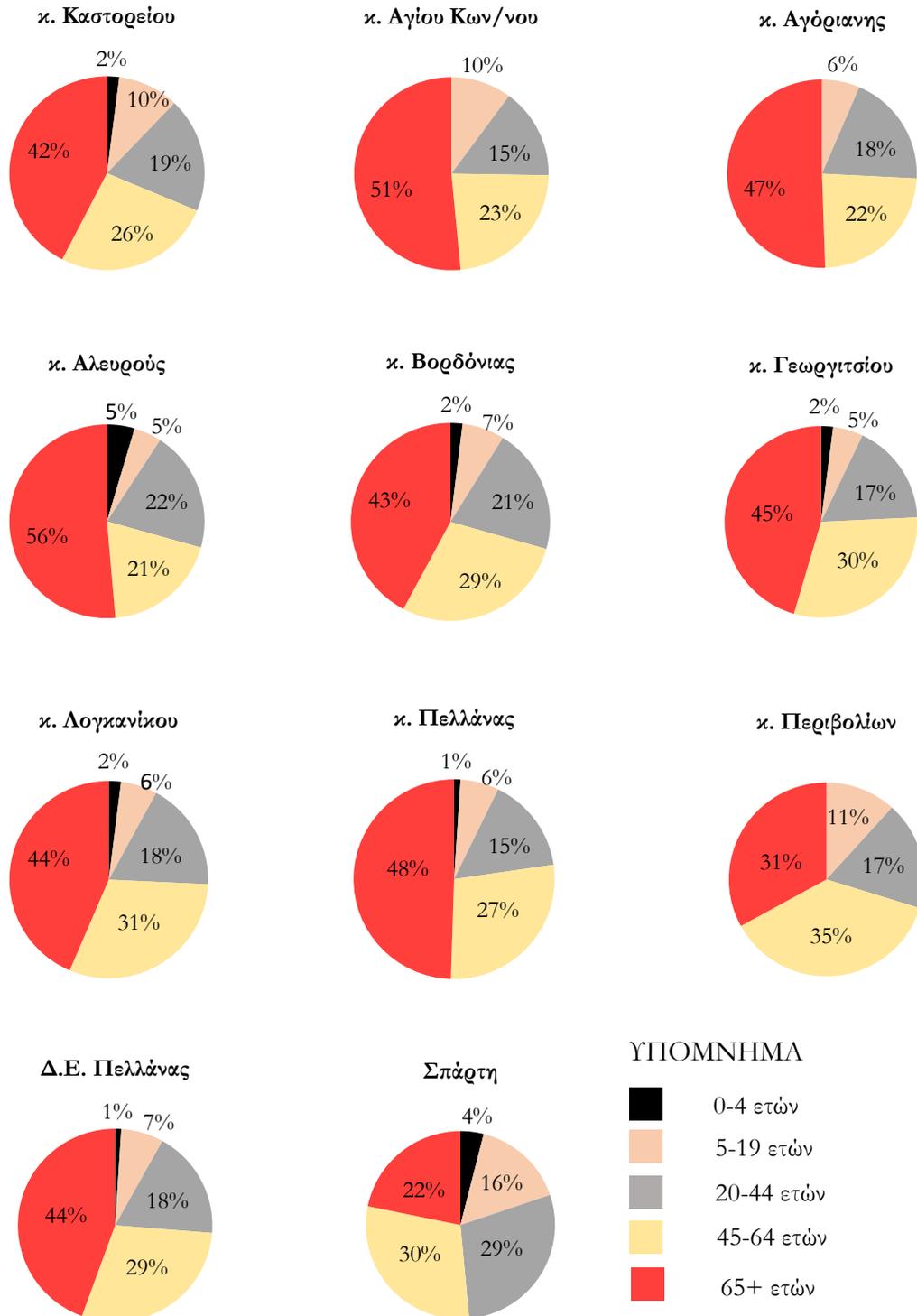
Περιγραφή	Ομάδες ηλικιών					
	Σύνολο	0-4	5-19	20-44	45-64	65+
Δ. Ε. ΠΕΛΛΑΝΑΣ	1.933	1%	7%	18%	29%	44%
		28	141	348	553	858
κ. Καστορείου	519	2%	10%	19%	26%	42%
		9	54	97	136	218
κ. Α. Κωνσταντίνου	71	0%	10%	15%	23%	51%
		0	7	11	16	36
κ. Αγόριανης	114	0%	6%	18%	22%	47%
		0	7	20	25	54
κ. Αλευρούς	63	5%	5%	22%	21%	56%
		3	3	14	13	35
κ. Βορδονίας	185	2%	7%	21%	29%	43%
		3	13	38	53	80
κ. Γεωργιτσίου	235	2%	5%	17%	30%	45%
		4	11	39	70	106
κ. Λογκανίκου	403	2%	6%	18%	31%	44%
		8	26	73	126	179
κ. Πελλάνας	262	1%	6%	15%	27%	48%
		3	17	40	72	126
κ. Περιβολίων	71	0%	11%	17%	35%	31%
		0	8	12	25	22
Σπάρτη	16.783	4%	16%	29%	30%	22%
		700	2.635	4.785	4.966	3.696

Πίνακας 15: Μόνιμος πληθυσμός των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης, κατά ηλικιακές ομάδες βάσει της απογραφής της ΕΛΣΤΑΤ του έτους 2021

Πηγή: όπως στον πίνακα 14, ίδια επεξεργασία

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

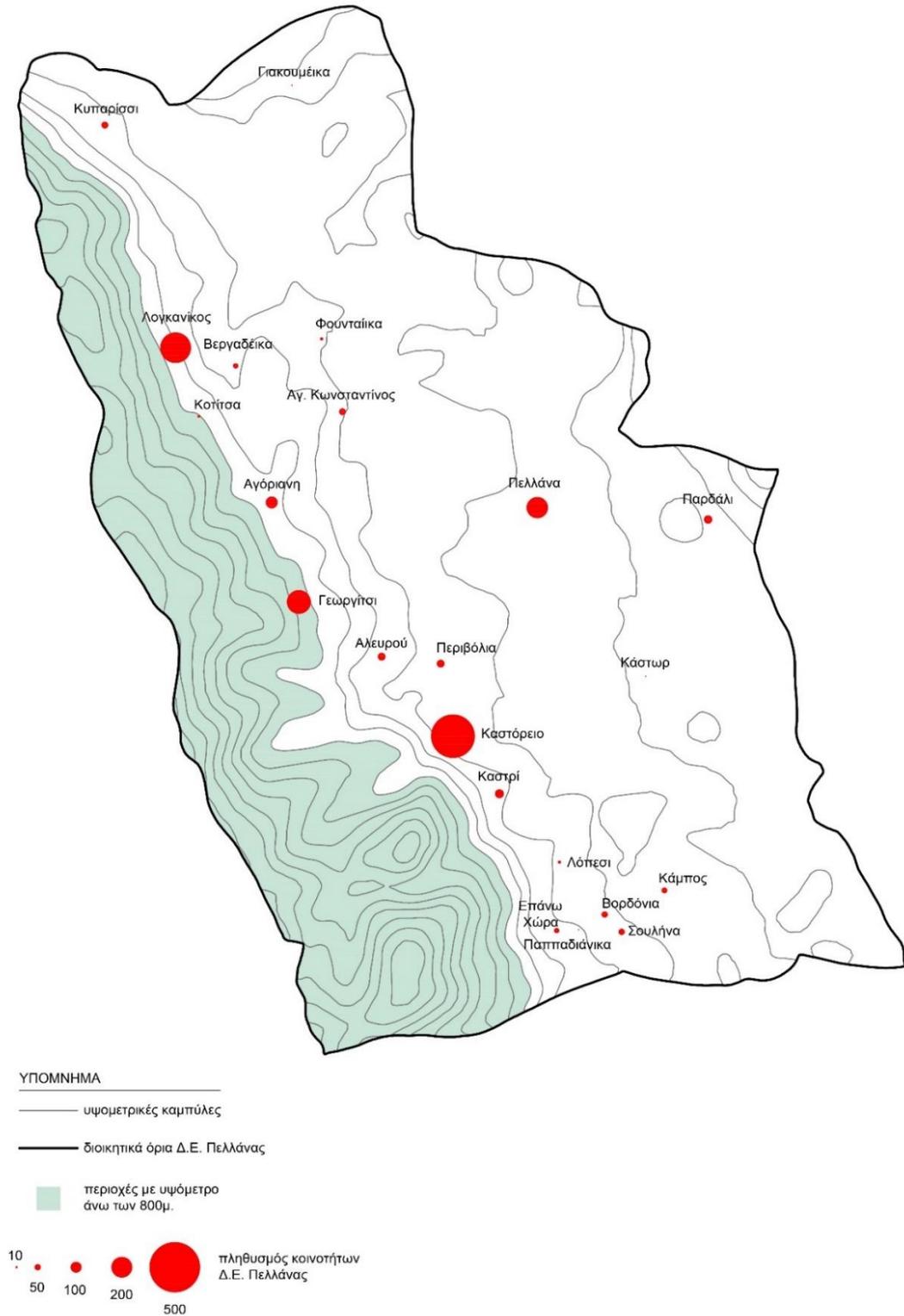

Πίνακας 16. Διαγράμματα μόνιμου πληθυσμού των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης, κατά ηλικιακές ομάδες, βάσει της απογραφής της ΕΛΣΤΑΤ του έτους 2021

Πηγή: όπως στον πίνακα 14, ίδια επεξεργασία

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Χάρτης 3: Μόνιμος πληθυσμός των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας, βάσει της απογραφής της ΕΛΣΤΑΤ του έτους 2021

Πηγή: όπως στον πίνακα 14, ίδια επεξεργασία

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

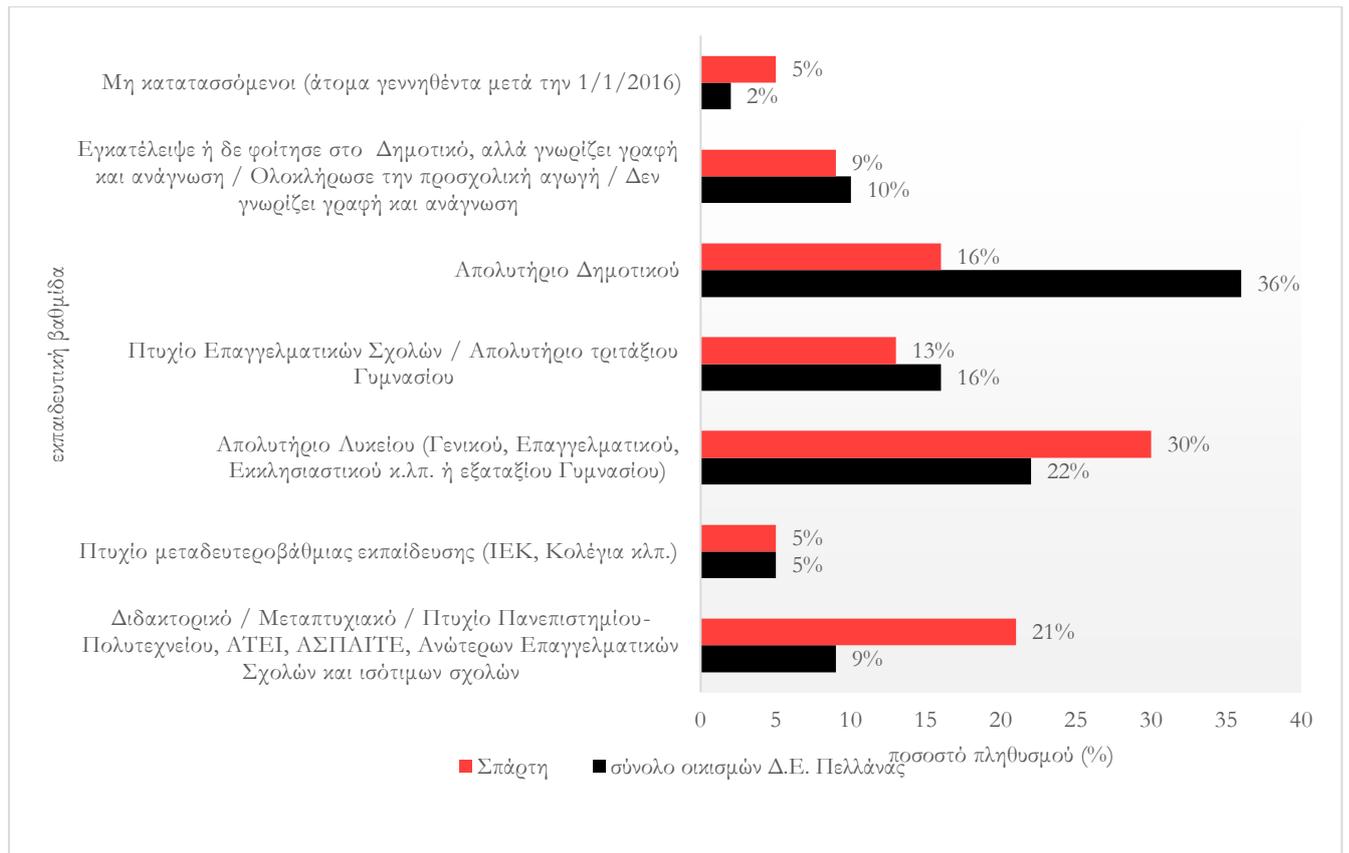
Όσο αφορά την περιοχή μελέτης, το μεγαλύτερο μέρος του μόνιμου πληθυσμού καταλαμβάνουν οι παραγωγικές ηλικίες, δεκαπέντε έως εξήντα εννέα (15-69) ετών. Ο γηραιότερος πληθυσμός, συγκεντρώνεται στην κ. Αγόριανης, ενώ ο νεότερος συγκεντρώνεται στην κ. Περιβολίων. Τα περισσότερα άτομα ηλικία πέντε έως δεκατεσσάρων (5-14) ετών και δεκαπέντε έως εξηταεννέα (15-69) ετών συγκεντρώνονται στην κ. Καστορείου και έπειτα στην κ. Λογκανίκου. Γενικότερα, οι οικισμοί της Δ.Ε. Πελλάνας παρουσιάζουν ομοιογένεια ως προς την ηλικιακή σύνθεσή τους. Παρατηρείται η γήρανση του μόνιμου πληθυσμού της Δ.Ε. Πελλάνας καθώς, δεν διαπιστώνεται υψηλός αριθμός γεννήσεων, δεδομένο που αποτυπώνεται στα μειωμένα ποσοστά, του πληθυσμού των παιδιών. Βέβαια, το ζήτημα της γήρανσης του πληθυσμού δεν παρατηρείται μόνο στους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας, αλλά και στην Σπάρτη. Εξαιρουμένου του γεγονότος ότι, στην Σπάρτη, το ποσοστό των ηλικιωμένων είναι μειωμένο σε σχέση με αυτό της Δ.Ε. Πελλάνας, οι ηλικιακή κατανομή του πληθυσμού φαίνεται να αντιστοιχεί στα ίδια ποσοστά με εκείνα της Δ.Ε. Πελλάνας. Βάσει των στατιστικών δεδομένων, ο πληθυσμός των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης, φαίνεται ότι, τείνουν να προσεγγίσουν την έντονη ηλικιακή συρρίκνωση. Ιδιαίτερα οι οικισμοί της Δ.Ε. Πελλάνας οδηγούνται στην καθολική πληθυσμιακή ερήμωση.

Μορφωτικό επίπεδο του μόνιμου πληθυσμού των κοινοτήτων της Δ.Ε. Πελλάνας και της Σπάρτης

Το μορφωτικό επίπεδο στην περιοχή μελέτης, φαίνεται να είναι ιδιαίτερα μειωμένο, καθώς πάνω από το 1/2 του μόνιμου πληθυσμού δεν έχει προχωρήσει τις σπουδές του στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αντίθετα, συγκριτικά μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού, που διαμένει στην Σπάρτη, έχει αποφοιτήσει από ιδρύματα της δευτεροβάθμιας και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Διάγραμμα 6: Το μορφωτικό επίπεδο του μόνιμου πληθυσμού της Δ.Ε. Πελλάνας και της πόλης της Σπάρτης, κατά εκπαιδευτική βαθμίδα βάσει της απογραφής της ΕΛΣΤΑΤ του έτους 2021

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, «Γ04.Μόνιμος πληθυσμός κατά φύλο και επίπεδο εκπαίδευσης. Οικισμοί», 2021, ανακτήθηκε από <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SAM03/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 25.01.2025, ίδια επεξεργασία

6.4.2 Περιβάλλον

Ο δεύτερος άξονας μελέτης αφορά την αξιολόγηση της διαθεσιμότητας, φυσικών πόρων στην περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας και της διαπίστωσης πιθανής περιβαλλοντικής επιβάρυνσης από δραστηριότητες και λειτουργίες του αστικού κέντρου της Σπάρτης. Συγχρόνως, μέσω του εν λόγω άξονα μελέτης επιχειρείται η κατανόηση του χώρου, στον οποίο αναπτύσσεται η περιοχή μελέτης, ως προς τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά του. Συνεπώς, πρόκειται να παρατεθούν στοιχεία, που αφορούν, την γεωμορφολογία, την διαθεσιμότητα φυσικών και ειδικότερα υδάτινων πόρων, τις μορφές της χρησιμοποιούμενης ενέργειας και τις πιθανές πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον, κυρίως λόγω ρύπων.

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Γεωμορφολογία

Η Δημοτική Ενότητα Πελλάνας καταλαμβάνει έκταση 153.263 τ.χλμ.¹⁹⁴ και χαρακτηρίζεται από την ΕΛΣΤΑΤ ως ορεινή¹⁹⁵. Αποτελείται από αγροτικές κοινότητες, οι οποίες ορίζονται ως ορεινές ή ημιορεινές¹⁹⁶.

περιγραφή	αστικότητα	ορεινότητα	έκταση (τ.χλμ.)
Δ. Ε. ΠΕΛΛΑΝΑΣ	αγροτική	ορεινή	153.263
Δ. Κ. Καστορείου	αγροτική	ημιορεινή	35.266
Δ. Κ. Αγίου Κωνσταντίνου	αγροτική	ημιορεινή	9.999
Δ. Κ. Αγόριανης	αγροτική	ορεινή	10.916
Δ. Κ. Αλευρούς	αγροτική	ορεινή	5.673
Δ. Κ. Βορδονίας	αγροτική	ορεινή	24.672
Δ. Κ. Γεωργιτσίου	αγροτική	ορεινή	11.999
Δ. Κ. Λογκανίκου	αγροτική	ορεινή	35.460
Δ. Κ. Πελλάνας	αγροτική	ημιορεινή	15.252
Δ. Κ. Περιβολίων	αγροτική	ημιορεινή	4.026
Σπάρτη	αστική	πεδινή	-

Πίνακας 17: Περιγραφή των Δημοτικών Κοινοτήτων της Δ.Ε. Πελλάνας και της πόλης της Σπάρτης, βάσει της αστικότητας, της ορεινότητας και της έκτασής τους, βάσει βάσει της απογραφής της ΕΛΣΤΑΤ του έτους 2021
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, «Απογραφή πληθυσμού 2021. Μόνιμος πληθυσμός κατά αστικότητα, ορεινότητα και έκταση», ανακτήθηκε από <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SAM08/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 25.01.2025

Σημειώνεται, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα ότι, το σύνολο των κοινοτήτων της Δ.Ε. Πελλάνας χαρακτηρίζονται ως αγροτικές. Καμία κοινότητα δεν χαρακτηρίζεται πεδινή. Αντίθετα, το σύνολο των κοινοτήτων της Δ.Ε. Πελλάνας περιλαμβάνονται στο κατάλογο ορεινών περιοχών, σύμφωνα με την οδηγία «81/645/ΕΟΚ όπως αυτή ισχύει μετά την τροποποίησή της από την απόφαση 83/339/ΕΟΚ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τις οδηγίες 85/148/ΕΟΚ, 89/588/ΕΟΚ, 93/66/ΕΟΚ και την απόφαση 94/516/ΕΚ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής»¹⁹⁷.

¹⁹⁴ ΕΛ.ΣΤΑΤ., «Απογραφή πληθυσμού 2021. Μόνιμος πληθυσμός κατά αστικότητα, ορεινότητα και έκταση», ανακτήθηκε από <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SAM08/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 25.01.2025

¹⁹⁵ ο.π.

¹⁹⁶ ο.π.

¹⁹⁷ ΟΠΕΚΑ, Επίδομα Ορεινών και Μειονεκτικών Περιοχών, χ.τ., χ.χ., Ανακτήθηκε από <https://opeka.gr/oikogeneia/epidoma-oreinon-kai-meioneftikon-periochon/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 08.03.2025 & προφορική επιβεβαίωση Ελένης Γιλέκα υπαλλήλου Κ.Ε.Π. 0797 Δήμου Σπάρτης, Φεβρουάριος 2025

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Πράγματι, μεγάλο μέρος της περιοχής μελέτης εκτείνεται στο ορεινό βόρειο τμήμα της κοιλάδας του Ευρώτα, με ορισμένους από τους οικισμούς να χωροθετούνται στην ανατολική πλευρά και στους πρόποδες του Ταυγέτου, και άλλους στα πεδινά τμήματα της κοιλάδας.

Συγχρόνως, το υψόμετρο του εκάστοτε οικισμού της Δ.Ε. Πελλάνας, ποικίλει, όπως αποτυπώνεται και στον πίνακα, που ακολουθεί.

Περιγραφή	Υψόμετρο
Δ. Κ. Καστορείου	-
Καστόρειον	480μ.
Καστρίον	533μ.
Κάστωρ	298μ.
Δ. Κ. Α. Κωνσταντίνου	-
Άγιος Κωνσταντίνος	594μ.
Φουνταίικα	528μ.
Δ. Κ. Αγόριανης	-
Αγόριανη	747μ.
Δ. Κ. Αλευρούς	-
Αλευρού	593μ.
Δ. Κ. Βορδονίας	-
Βορδόνια	454μ.
Επάνω Χώρα	544μ.
Κάμπος	357μ.
Λόπεσι	502μ.
Παππαδιάνικα	419μ.
Σουλήνα	486μ.
Δ. Κ. Γεωργιτσίου	-
Γεωργίτσιον	935μ.
Δ. Κ. Λογκανίκου	-
Λογκανίκος	732μ.
Βεργαδαίικα	555μ.
Γιακουμαίικα	389μ.
Κοτίτσα	768μ.
Κυπαρίσσιον	510μ.
Δ. Κ. Πελλάνας	-
Πελλάνα	382μ.
Παρδάλιον	303μ.
Δ. Κ. Περιβολίων	-
Περιβόλια	498μ.
Σπάρτη	202μ.

Πίνακας 18: Υψόμετρο των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και της πόλης της Σπάρτης

Πηγή: Κτηματολόγιο, «Θέαση»,χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://maps.gov.gr/gis/map/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.02.2025, ίδια επεξεργασία

Το Γεωργίτσι αναπτύσσεται σε υψόμετρο μεγαλύτερο των εννιάκοσίων (900) μέτρων, ενώ ο Κάστωρ σε υψόμετρο περίπου τριακοσίων (300) μέτρων και η Σπάρτη σε υψόμετρο διακοσίων δύο (202) μέτρων. Είναι, επομένως, αναπόφευκτη η διαπίστωση ενδογενών διαφοροποιήσεων στην Δ.Ε. Πελλάνας, οι οποίες οφείλονται στην θέση των οικισμών στο χώρο.

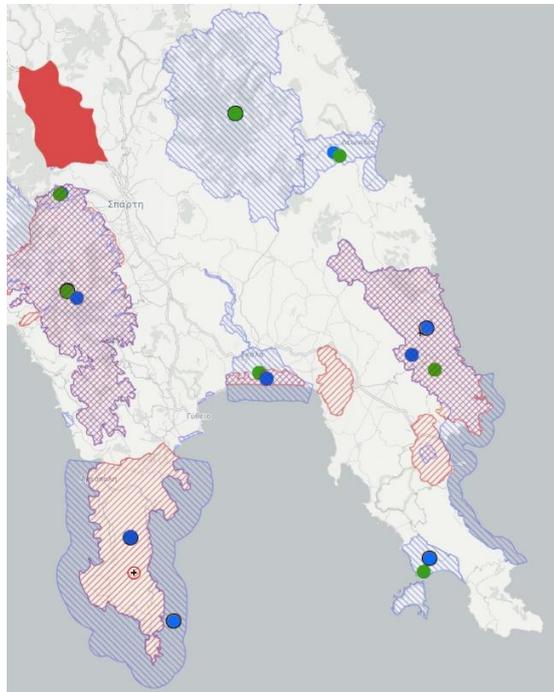

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Φυσικοί πόροι

Ο Ταΰγετος αποτελεί στο μεγαλύτερο μέρος του κατάφυτο ορεινό όγκο, πλούσιο σε φυσικούς πόρους. Στον Ταΰγετο «κυριαρχούν τα έλατα, τα πλατάνια και τα μαύρα πεύκα. Από τα σπάνια φυτά (πάνω από 100 φυτρώνουν αποκλειστικά στον Ταΰγετο) αξιοπρόσεκτο είναι το κυκλάμινο της Πελοποννήσου, που φύεται μόνο εκεί»¹⁹⁸. Όσο αφορά την πανίδα, στον Ταΰγετο αναπτύσσονται έντομα, πεταλούδες, ερπετά, αμφίβια, θηλαστικά και περίπου 85 είδη της ορνιθοπανίδας¹⁹⁹. Συγχρόνως, στον ίδιο ορεινό όγκο «έχουν καταγραφεί περισσότερα από 110 είδη πεταλούδων»²⁰⁰.

Η πλούσια σε ενδημικά είδη χλωρίδα και πανίδα του Ταΰγétου, τον έχουν εντάξει στο μεγαλύτερο μέρος του στο δίκτυο προστασίας της φύσης, Natura 2000 (εικόνα 2). Παρά το γεγονός ότι η περιοχή μελέτης αναπτύσσεται στο βόρειο και ανατολικό τμήμα του Ταΰγétου, δεν προβλέπεται καμία ρύθμιση για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντός της ως χωρικού συνόλου.

■ Δ.Ε. Πελλάνας

Εικόνα 2: Περιοχές Natura 2000 Νομού Λακωνίας

Πηγή: Natura 2000, ανακτήθηκε από: <https://natura2000.eea.europa.eu/expertviewer/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 03.02.2025, ίδια επεξεργασία

¹⁹⁸ Δήμος Σπάρτης, «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα - Α' Φάση Στρατηγικός Σχεδιασμός 2011-2014», χ.τ., χ.χ., σελ. 34

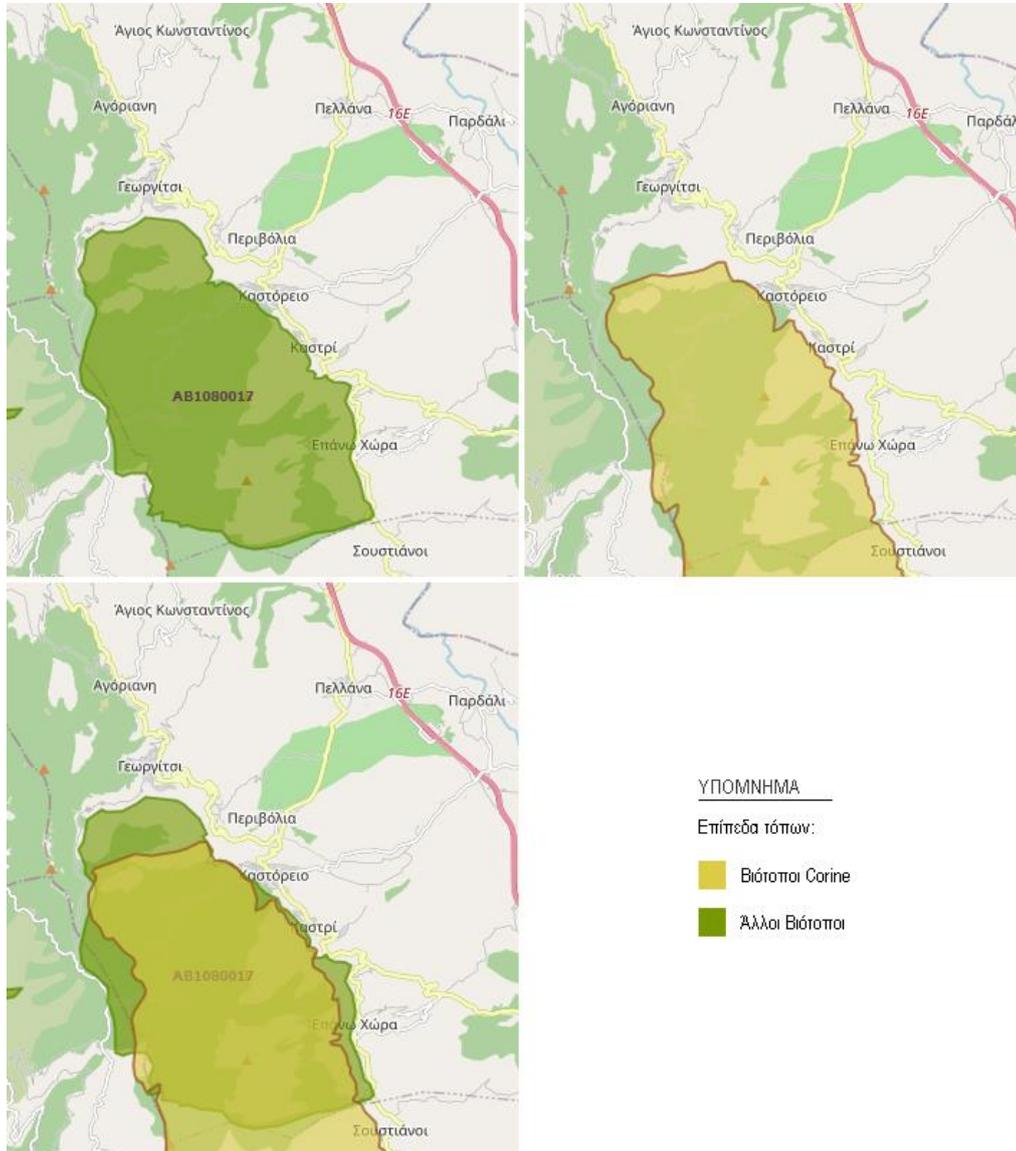
¹⁹⁹ ο.π., σελ.

²⁰⁰ ο.π., σελ. 35

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Από την έως τώρα έρευνά προκύπτει ότι μέρος της περιοχής μελέτης περιλαμβάνεται στην «Βάση Δεδομένων για την Ελληνική Φύση - Φιλότης»²⁰¹ και κατατάσσεται στις κατηγορίες, «Άλλοι βιότοποι»²⁰² και «Βιότοποι Corine».

Πίνακας 19: Χάρτες προστατευόμενων περιοχών Δ.Ε. Πελλάνας

Πηγή: Φιλότης- Βάση δεδομένων για την Ελληνική Φύση, χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://filotis.itia.ntua.gr/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025, ίδια επεξεργασία

²⁰¹ Φιλότης- Βάση δεδομένων για την Ελληνική Φύση, χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://filotis.itia.ntua.gr/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

²⁰² Σύμφωνα με την περιγραφή της ιστοσελίδας, <https://filotis.itia.ntua.gr/info/>, «το αρχείο ΑΛΛΟΙ ΒΙΟΤΟΠΟΙ περιλαμβάνει όλους τους τόπους που έχουν εντοπιστεί και είναι σημαντικοί για ένα τουλάχιστον απειλούμενο είδος χλωρίδας ή πανίδας, αλλά οι οποίοι δεν περιλαμβάνονται στους βιοτόπους CORINE».

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Στην περίπτωση της κατάταξης μέρους της περιοχής μελέτης στην κατηγορία «Άλλοι βιότοποι», η κατάσταση του τόπου χαρακτηρίζεται ως υποβαθμισμένη και χωρίς προτεραιότητα προστασίας²⁰³. Στον συγκεκριμένο χώρο προσδίδεται οικολογική αξία, καθώς αναπτύσσονται ενδημικά είδη και τρωτά είδη χλωρίδας²⁰⁴.

Στην περίπτωση των βιοτόπων Corine, τμήμα της Δ.Ε. Πελλάνας (εντός κόκκινου κύκλου στον χάρτη 4 που ακολουθεί) συμπεριλαμβάνεται σε μία ευρύτερη περιοχή που βρίσκεται ανάμεσα στις Π.Ε. Μεσσηνίας και Λακωνίας.

Χάρτης 4: Χάρτες προστατευόμενων βιοτόπων Corine τμήματος της Δ.Ε. Πελλάνας

Πηγή: Φιλότις- Βάση δεδομένων για την Ελληνική Φύση, χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://filotis.itia.ntua.gr/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025, ιδία επεξεργασία

Η κατάσταση του συγκεκριμένου τόπου, χαρακτηρίζεται, ως αργής υποβάθμισης. Οι πυρκαγιές, η ανεξέλεγκτη επέκταση του οδικού δικτύου και το παράνομο κυνήγι, καταγράφονται ως απειλές για την περιοχή. Παράλληλα, ως προς την τρωτότητα, ο τόπος φαίνεται να κινδυνεύει από πυρκαγιές, κατασκευή δρόμων και τουριστική ανάπτυξη χωρίς προσεκτικό σχεδιασμό. Η προτεραιότητα προστασίας προσδιορίζεται ως πολύ επείγουσα. Ως προς την αξία της περιοχής, αναφέρεται ότι πρόκειται για «βουνό εξαιρετικής αισθητικής και ιστορικής αξίας, σημαντική περιοχή για μεταναστευτικά πουλιά και σπάνια είδη (ερπετά, φυτά)»²⁰⁵. Πιθανώς, οι εν λόγω κίνδυνοι προσδιορίζονται, βάσει των προβλέψεων για την αναπτυξιακή προοπτική της συγκεκριμένης

²⁰³ Φιλότις- Βάση δεδομένων για την Ελληνική Φύση, χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/c/AB1080017/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

²⁰⁴ ο.π.

²⁰⁵ Φιλότις- Βάση δεδομένων για την Ελληνική Φύση, χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/c/A00060083/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

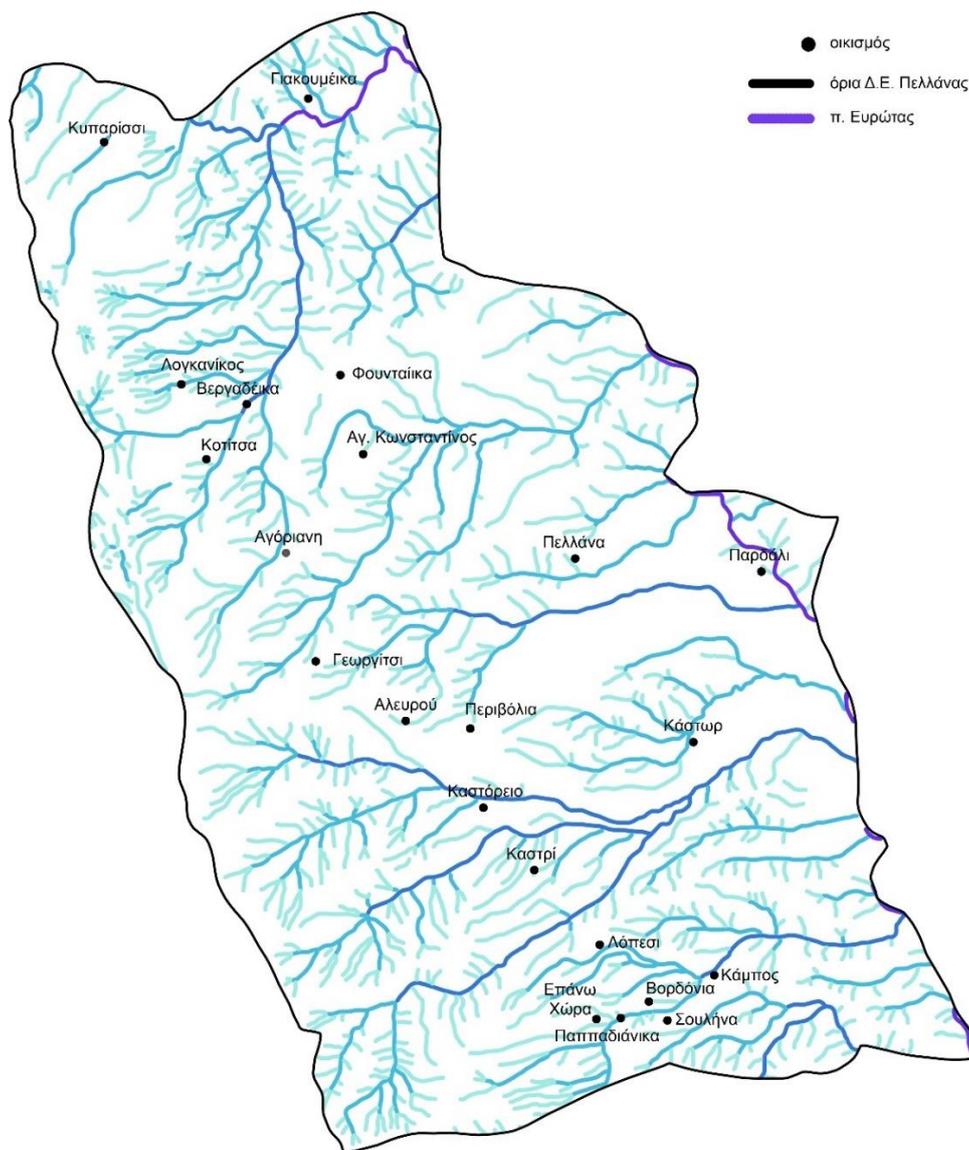

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

περιοχής, που παρουσιάζονται σε αντίστοιχα αναπτυξιακά σχέδια, τα οποία θα παρουσιαστούν στο επόμενο κεφάλαιο.

Υδάτινοι πόροι

Εντός των ορίων της Δ.Ε. Πελλάνας ρέει μικρό τμήμα του ποταμού Ευρώτα. Ωστόσο, η περιοχή μελέτης καθίσταται πλούσια σε παραπόταμους, αλλά και ρέματα, όπως φαίνεται στον χάρτη που ακολουθεί.

Χάρτης 5: Υδρογραφικό δίκτυο Δ.Ε. Πελλάνας

Πηγή: Ε.Α.Γ.Μ.Ε., «Υδρογραφικό δίκτυο», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://gaia.igme.gr/portal/apps/webappviewer/index.html?pid=46eae22415674d5983727359c7adddf>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 01.02.2025, ιδία επεξεργασία

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Η αφθονία υδάτινων πόρων στο μεγαλύτερο μέρος της περιοχής μελέτης προκύπτει και από το γεγονός ότι το σύστημα ύδρευσης της πλειοψηφίας των οικισμών βασίζεται στις πηγές.

Οι οικισμοί της Δ.Ε. Πελλάνας υδρεύονται από πηγές και γεωτρήσεις που βρίσκονται στην περιοχή μελέτης²⁰⁶. Στο πίνακα, που ακολουθεί παρατίθενται αναλυτικά τα μέσα ύδρευσης, που αντιστοιχούν σε οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας, οι οποίοι στην πλειονότητά τους υδρεύονται από φυσικές πηγές.

οικισμός	ύδρευση μέσω πηγής (αριθμός πηγών)	ύδρευση μέσω γεώτρησης (αριθμός γεωτρήσεων)
Καστόρειο	3 φυσικές πηγές	-
Άγιος Κωνσταντίνος	2 φυσικές πηγές	1 γεώτρηση
Περιβόλια-Αλευρού	1 φυσική πηγή	-
Αγόριανη	6 φυσικές πηγές	-
Πελλάνα	6 φυσικές πηγές	1 γεώτρηση
Παρδάλι	-	1 γεώτρηση
Κουρεμένος	-	1 γεώτρηση
Φουντέικα	1 φυσική πηγή	-
Καστρι	1 φυσική πηγή	-
Βεργαδέικα	2 φυσικές πηγές	-
Κυπαρρίσι	1 φυσική πηγή	-
Βορδόνια	2 φυσικές πηγές	1 γεώτρηση
Γεωργίτσι	12 φυσικές πηγές	1 γεώτρηση
Λογκανίκος	6 φυσικές πηγές	-

Πίνακας 20: Πηγές ύδρευσης οικισμών Δ.Ε. Πελλάνας

Πηγή: Κ. Ντουβή, Προϊσταμένη Τεχνικής Υπηρεσίας Δημοτικής Επιχείρησης Ύδρευσης Αποχέτευσης Σπάρτης (Δ.Ε.Υ.Α.Σ.), 2024

Όσο αφορά τα μέσα άρδευσης, λαμβάνοντας υπόψη την με αριθμό πρωτοκόλλου _25515,24195(2023)_/31.03.2024 απάντηση του Τμήματος Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Πολιτικής Προστασίας της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών, Χωροταξίας, Υπηρεσίας Δόμησης και Περιβάλλοντος του Δήμου Σπάρτης, δεν υφίστανται «πλήρης καταγραφή και τεκμηρίωση των εκτάσεων και ιδιωτικών υδροληψιών λόγω ανεπαρκούς ανθρώπινου δυναμικού και υλικών πόρων της Υπηρεσίας»²⁰⁷.

Ενέργεια

²⁰⁶ Ντουβή Α., Προϊσταμένη Τεχνικής Υπηρεσίας Δημοτικής Επιχείρησης Ύδρευσης Αποχέτευσης Σπάρτης (Δ.Ε.Υ.Α.Σ.), 2024

²⁰⁷ Δήμος Σπάρτης, Τμήμα Περιβάλλοντος Ενέργειας και Πολιτικής Προστασίας, Αρ. πρωτ. _25515,24195(2023)_/31.03.2024, «Χορήγηση στοιχείων στα πλαίσια επόνησης Διπλωματικής διατριβής»

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Στους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας, χρησιμοποιούνται ως ενεργειακοί πόροι ο ηλεκτρισμός, το πετρέλαιο, η ηλιακή ενέργεια, η βιομάζα και άλλες πηγές ενέργειας, πλην, ωστόσο του φυσικού αερίου, για το οποίο δεν υφίστανται αντίστοιχες παροχές και υποδομές²⁰⁸.

Όσο αφορά τις προβλέψεις εγκατάστασης Α.Π.Ε στην Δ.Ε. Πελλάνας, όπως φαίνεται στον χάρτη 6 στην περιοχή του Καστορείου, βρίσκεται υπό αξιολόγηση, η ανάπτυξη υδροηλεκτρικού σταθμού, για την αξιοποίηση της υδατικής ενέργειας. Όσο αφορά την αιολική ενέργεια, όπως φαίνεται στον χάρτη 6, έχουν απορριφθεί ή ανακληθεί θέσεις εγκατάστασης αιολικών σταθμών στον ορεινό όγκο του Ταυγέτου. Συγχρόνως, στην περιοχή μελέτης εντοπίζεται η ανάπτυξη μικρού αριθμού φωτοβολταϊκών σταθμών.

Συμπληρωματικά, σημειώνεται ότι, σχεδιάζεται η υλοποίηση διασυνδετήριου αγωγού φυσικού αερίου Ελλάδας Ιταλίας²⁰⁹. Μεταξύ των κοινοτήτων, από τις οποίες πρόκειται να διέλθει ο αγωγός εντοπίζονται, οι κοινότητες, Βορδόνιας, Καστορείου, Αλευρούς, Περιβολίων, Πελλάνας, Αγίου Κωνσταντίνου, Αγόριανης και Λογκανίκου²¹⁰.

Εικόνα 3: Η όδευση του αγωγού φυσικού αερίου East Med

Πηγή: ΔΕΠΑ Διεθνών Έργων, «Διασυνδετήριος Αγωγός Eastern Mediterranean Pipeline (EastMed)», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://depa-int.gr/eastern-mediterranean-pipeline/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.02.2025

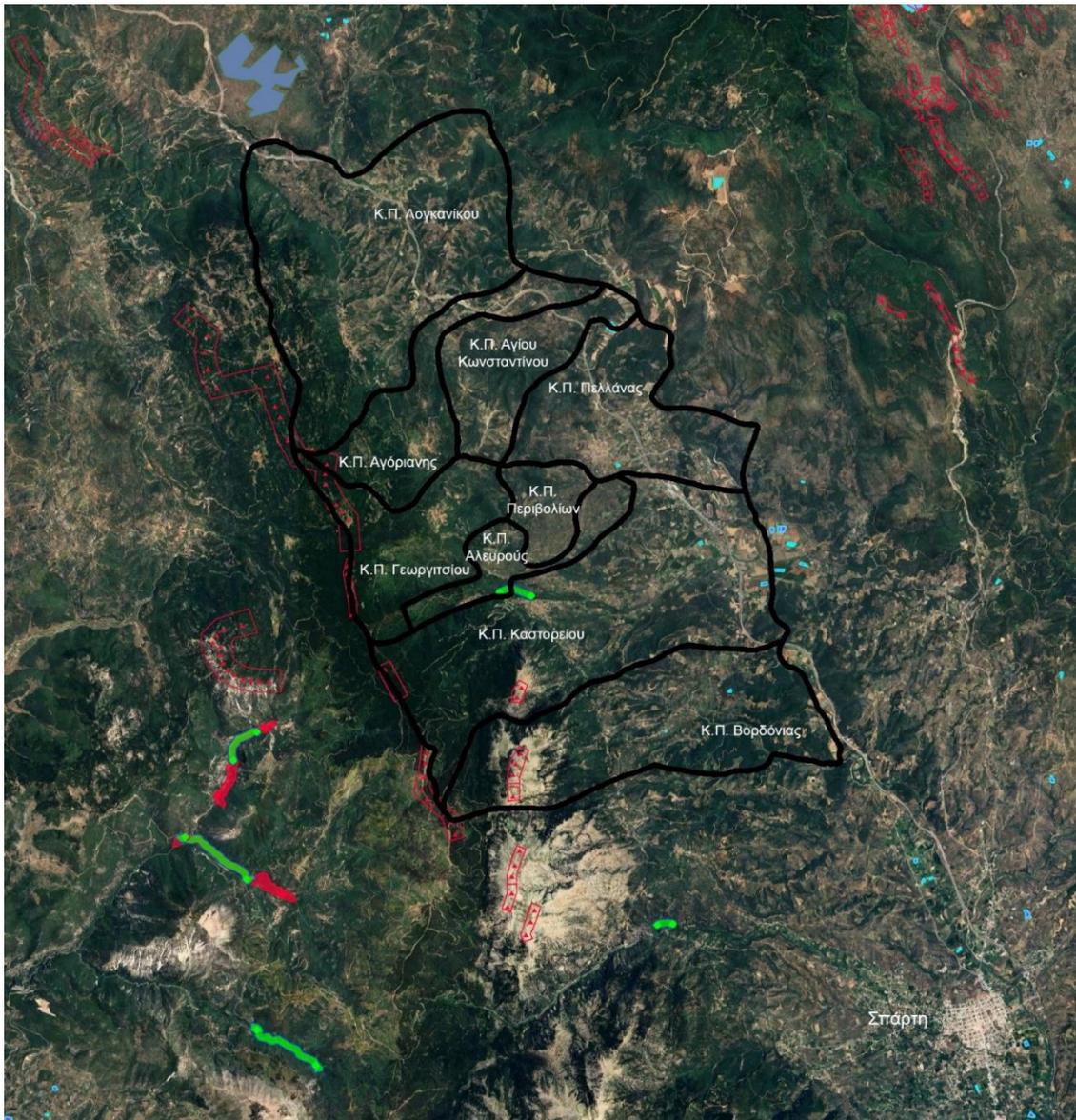
²⁰⁸ Ίδια γνώση γράφουσας.

²⁰⁹ Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, «Σημαντικά Εθνικά και Διεθνή Έργα Φυσικού Αερίου», χ.χ., χ.τ., ανακτήθηκε από <https://ypen.gov.gr/energeia/ydrogonanthrakes/fysiko-aerio/simantika-ethnika-kai-diethni-erga-fysi/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

²¹⁰ Δήμος Σπάρτης, «Δελτία Τύπου-Ενημέρωση για τον αγωγό East Med», χ.τ., 22.06.2022, ανακτήθηκε από <https://www.sparta.gov.gr/index.php/deltia/item/1019920-enimerosi-gia-ton-agogo-east-med>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Αιολικοί Σταθμοί με Ενσωματωμένη Αποθήκευση (περ. 11B άρθρου 10 ν. 4685/2020) - Άδεια Παραγωγής

Φωτοβολταϊκοί Σταθμοί - Βεβαίωση Καταχώρισης Πολυγώνου

Α/Γ Αιολ. και Υβριδ. Σταθμών - Απόρριψη/Ανάκληση/Αυτοδίκαιη Παύση

Υ/Η Σταθμοί (Διακρ.) - Απόρριψη/Ανάκληση/Αυτοδίκαιη Παύση

Αιολικοί Σταθμοί - Απόρριψη/Ανάκληση/Αυτοδίκαιη Παύση

Υ/Η Σταθμοί (Πολύγωνα) - Απόρριψη/Ανάκληση/Αυτοδίκαιη Παύση

Υ/Η Σταθμοί (Ομαδ.) - Απόρριψη/Ανάκληση/Αυτοδίκαιη Παύση

Υ/Η Σταθμοί (Πολύγωνα) - Άδεια Παραγωγής

Υ/Η Σταθμοί (Διακρ.) - Άδεια Παραγωγής

Χάρτης 6. Εγκαταστάσεις Α.Π.Ε. στην Δ.Ε. Πελλάνας

Πηγή: ΡΑΔΕΥ, «Γεωπληροφοριακός χάρτης», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από

<https://geo.rae.gr/?lon=22.388262106823195&lat=37.161857080818905&zoom=12>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 03.02.2025, ίδια επεξεργασία

Απορρίμματα – Πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον

Στην περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας, δεν εντοπίζονται ισχυρές πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον. Πίεση, φαίνεται να αποτελεί ο μύκητας *Ceratocystis platani*, ο οποίος προσβάλλει το δένδρο, Πλάτανος ο Ανατολικός (*Platanus orientalis*). Στο παρελθόν φαίνεται να έχουν εκδοθεί αποφάσεις για την δέσμευση ζωνών προστασίας από την διεύθυνση Δασών Λακωνίας για τις Δημοτικές Κοινότητες Πελλάνας, Λογκανίκου και Καστορείου²¹¹.

Όσο αφορά υποδομές που δύνανται να επιβαρύνουν το φυσικό περιβάλλον, στην κτηματική περιφέρεια της κ. Αγόριανης, πλησίον του οικισμού Φουνταίικα, από το 2020 έχει εγκριθεί η εγκατάσταση «Μονάδας Ανακύκλωσης Αποβλήτων από Εισιαφές, Κατασκευές & Κατεδαφίσεις»²¹². Το 2022 αποφασίστηκε η προσθήκη μίας ακόμα δραστηριότητας στην εν λόγω μονάδα, η οποία αφορά, «Εγκαταστάσεις αποθήκευσης στερεών μη επικινδυνων αποβλήτων»²¹³. Τέλος, το 2023, εγκρίθηκε συγχρόνως, η εγκατάσταση «Μονάδας Αποθήκευσης στερεών μη επικινδυνων αποβλήτων (Ογκωδών)»²¹⁴.

Πρόσθετες πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον, δύνανται να θεωρηθούν η μη ύπαρξη συστήματος βιολογικού καθαρισμού σε κανένα οικισμό της Δ.Ε. Πελλάνας, οι διάσπαρτες παρακείμενες στο επαρχιακό τοπικό δίκτυο μικρές χωματερές και οι απόρριψη απορριμμάτων στα ρέματα και τους ποταμούς²¹⁵.

6.4.3 Οικονομία

Στην ανάλυση, που ακολουθεί αρχικά επιχειρείται να ενισχυθεί η κατανόηση της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης, ως προς την οικονομική δραστηριότητα, μέσω της παράθεσης στοιχείων αναφορικά με τον βαθμό απασχόλησης των κατοίκων, και τον εντοπισμό του επικρατέστερου παραγωγικού τομέα. Συγχρόνως, μέσω της παρουσίασης δεδομένων που αφορούν

²¹¹ Διεύθυνση Δσών Λακωνίας, Αρ. Πρωτ. 1868/ 29-8-2012 (ΑΔΑ: Β4ΘΗΟΡ1Φ-Υ4Ο) | Διεύθυνση Δασών Λακωνίας, Αρ. Πρωτ. 7093/187/21-03-2016 (ΑΔΑ: ΩΔ52ΟΡ1Φ-ΑΑΡ)

²¹² Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας & Ιονίου, Γενική Διεύθυνση Χωροταξικής & Περιβαλλοντικής Πολιτικής, Διεύθυνση Περιβάλλοντος & Χωρικού Σχεδιασμού, Τμήμα Περιβαλλοντικού & Χωρικού Σχεδιασμού, απόφαση με αρ. πρωτ. 59332/26.05.2020 (ΑΔΑ: 9ΠΛΜΟΡ1Φ-2Ω6)

²¹³ Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας & Ιονίου, Γενική Διεύθυνση Χωροταξικής & Περιβαλλοντικής Πολιτικής, Διεύθυνση Περιβάλλοντος & Χωρικού Σχεδιασμού, Τμήμα Περιβαλλοντικού & Χωρικού Σχεδιασμού, απόφαση με αρ. πρωτ. 149051/24.11.2022 (ΑΔΑ: Ψ3ΟΟΟΡ1Φ-Σ54)

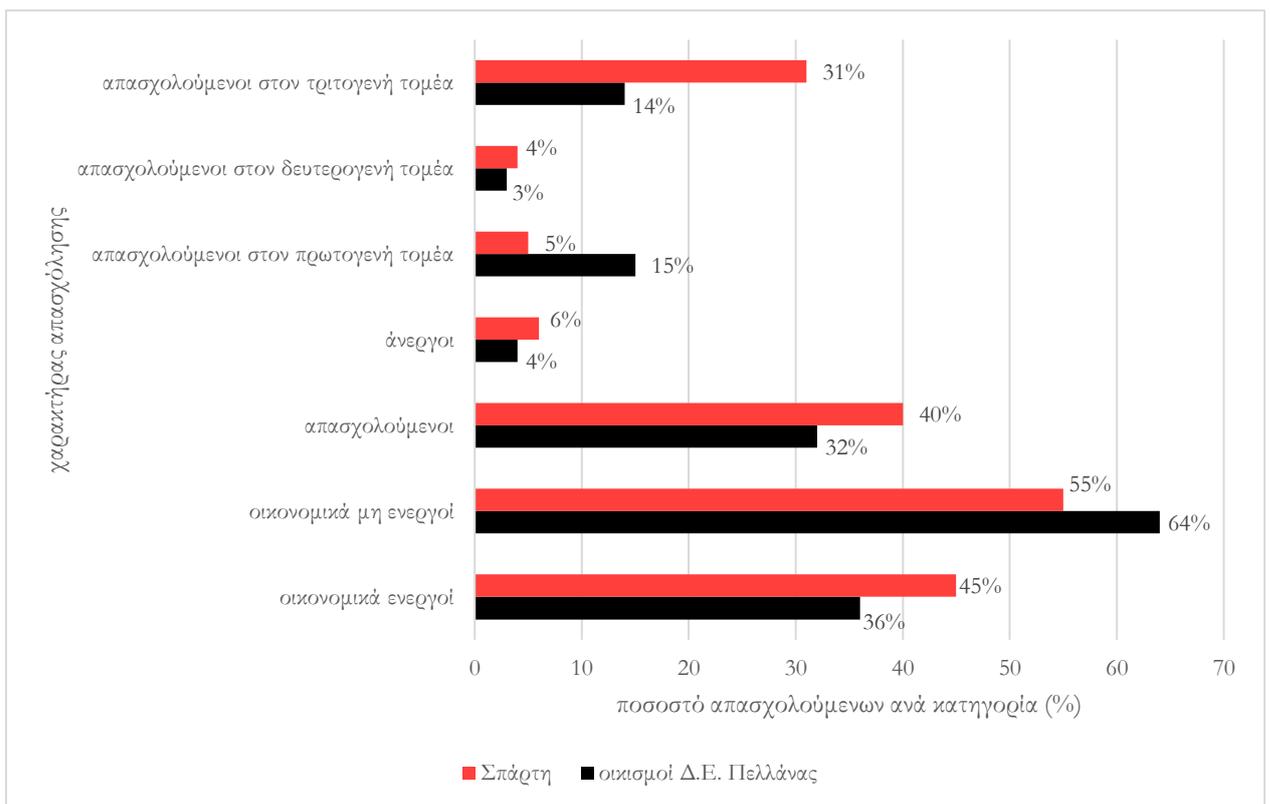
²¹⁴ Περιφέρεια Πελοποννήσου, Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιβάλλοντος & Υποδομών, Διεύθυνση Περιβάλλοντος & Χωρικού Σχεδιασμού, απόφαση με αρ. πρωτ. 288742/24.08.2023 (ΑΔΑ: 9ΦΤΘ7Λ1-ΚΜΩ)

²¹⁵ Ίδια γνώση γράφουσας.

την δραστηριότητα ανά παραγωγικό τομέα επιδιώκεται να αξιολογηθεί το μέγεθος της εξάρτησης του πληθυσμού των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας από τις παροχές και την αγορά του αστικού κέντρου της Σπάρτης, Τέλος, επιπρόσθετο στοιχείο για την αξιολόγηση της αλληλεπίδρασης των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με το αστικό κέντρο της Σπάρτης αποτελεί η καταγραφή δεδομένων αναφορικά με το ποσοστό των απασχολούμενων και τον τόπο εργασίας του σε σχέση με τον τόπο μόνιμης κατοικίας τους.

Απασχόληση μόνιμου πληθυσμού των κοινοτήτων της Δ.Ε. Πελλάνας και της Σπάρτης

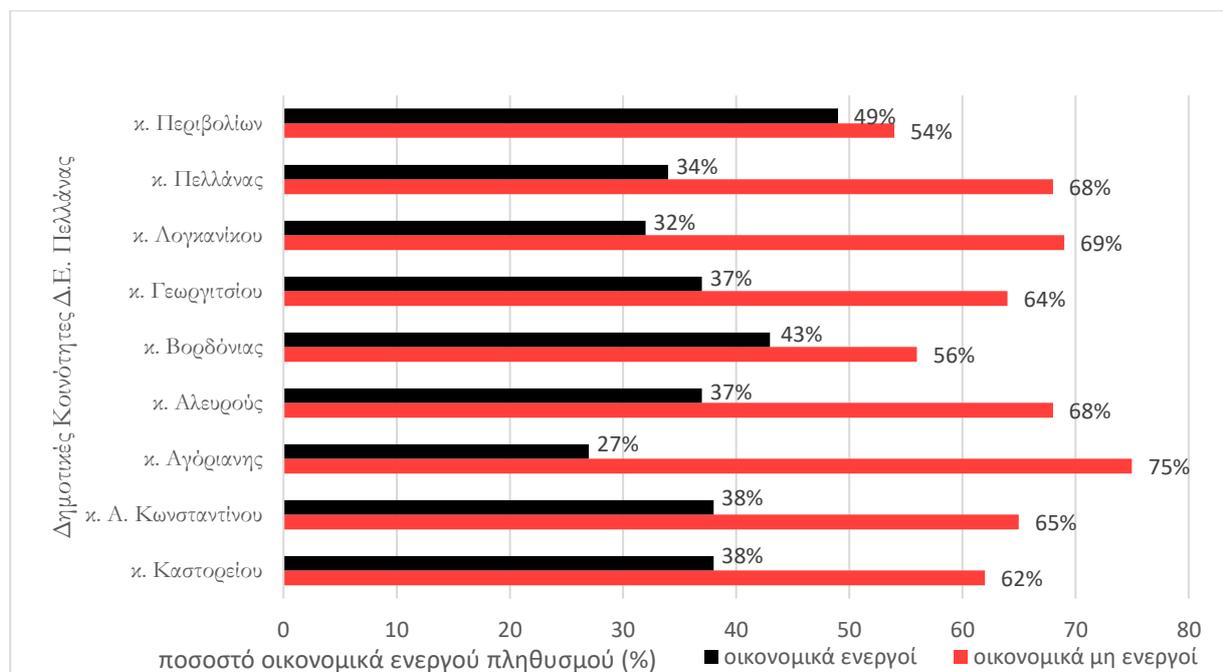
Διάγραμμα 7: Η απασχόληση στο σύνολο της Δ.Ε. Πελλάνας και της πόλης της Σπάρτης, κατά απασχολούμενους, οικονομικά ενεργούς και παραγωγικό τομέα, βάσει της απογραφής του έτους 2021 της ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, «Γ04. Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός, απασχολούμενοι κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας, άνεργοι. Δημοτικές Κοινότητες», ανακτήθηκε από <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SAM04/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 14.02.2025, ίδια επεξεργασία

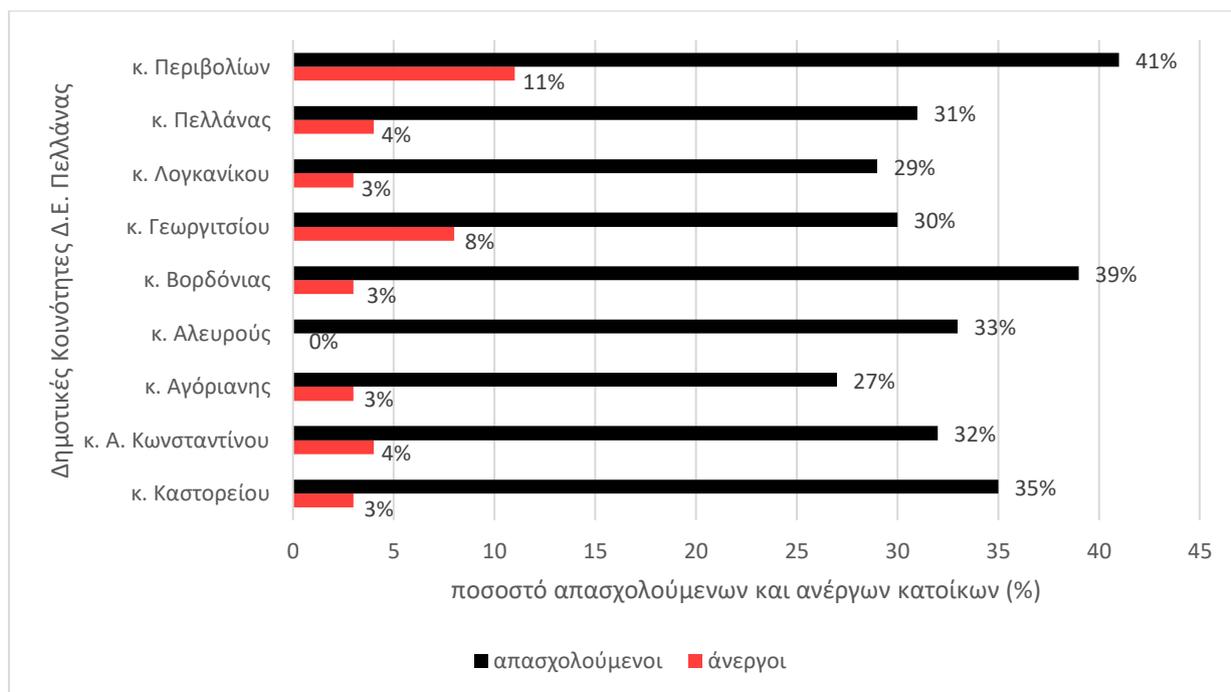
Στην Δ.Ε. Πελλάνας, το μεγαλύτερο ποσοστό των μόνιμων κατοίκων, κατατάσσεται στην κατηγορία «οικονομικά μη ενεργοί». Το εν λόγω φαινόμενο, διαπιστώνεται ότι αναπτύσσεται ομοιογενώς, στο σύνολο των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας.

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Διάγραμμα 8: Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός κατά κοινότητα της Δ.Ε. Πελλάνας βάσει της απογραφής του έτους 2021 της ΕΛΣΤΑΤ
 Πηγή: όπως στο διάγραμμα 7

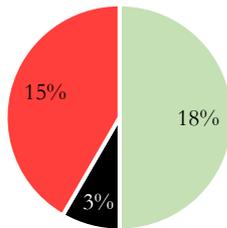
Διάγραμμα 9: Απασχολούμενοι και άνεργοι κατά κοινότητα της Δ.Ε. Πελλάνας βάσει της απογραφής του έτους 2021 της ΕΛΣΤΑΤ
 Πηγή: όπως στο διάγραμμα 7

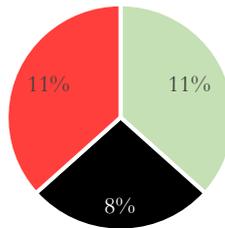
Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Παράλληλα, όπως απεικονίζεται στα διαγράμματα, που ακολουθούν, ενώ πρόκειται για αμιγώς αγροτική περιοχή, φαίνεται ότι το ποσοστό των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα, ταυτίζεται με το ποσοστό των απασχολούμενων στον τριτογενή τομέα στο σύνολο των Δ.Κ. της Δ.Ε. Πελλάνας, με εξαίρεση την κ. Αλευρούς και την κ. Βορδόνιας, στις οποίες επικρατεί η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα.

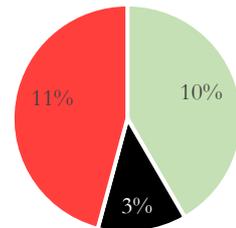
κ. Καστορείου

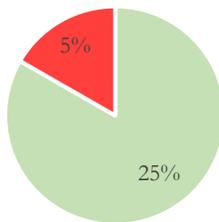
κ. Αγίου Κων/νου

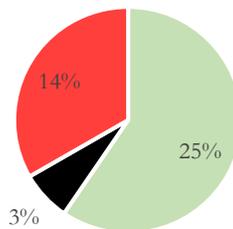
κ. Αγόριανης

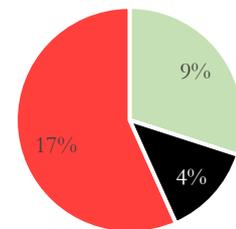
κ. Αλευρούς

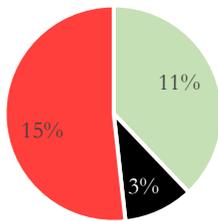
κ. Βορδόνιας

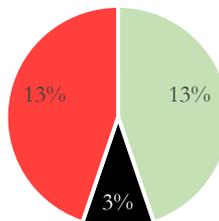
κ. Γεωργιτσίου

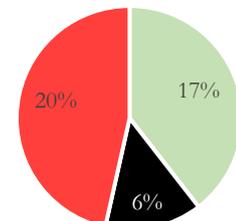
κ. Λογκανίκου

κ. Πελλάνας

κ. Περιβολίων

Υπόμνημα

■ Πρωτογενής τομέας

■ Δευτερογενής τομέας

■ Τριτογενής τομέας

Διάγραμμα 10: Απασχολούμενοι κατά κοινότητα της Δ.Ε. Πελλάνας κατά παραγωγικό τομέα, βάσει της απογραφής της ΕΛΣΤΑΤ του έτους 2021

Πηγή: όπως στο διάγραμμα 7

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Δραστηριότητα στον πρωτογενή τομέα παραγωγής

Ο πρωτογενής τομέας παραγωγής αφορά, μεταξύ άλλων την ενασχόληση με την γεωργία, την κτηνοτροφία ή τα δάση. Η απασχόληση στην περιοχή μελέτης με τον πρωτογενή τομέα, φαίνεται να περιορίζεται στην ενασχόληση με την γεωργία και την κτηνοτροφία.

Στον τομέα της γεωργίας, σύμφωνα με τον Προϊστάμενο του Τμήματος Φυτικής και Ζωικής Παραγωγής της Δ.Α.Ο.Κ. Π.Ε. Λακωνίας, Κωνσταντίνο Βουνάση, στην περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας, η κύρια εκμετάλλευση είναι το ελαιόδεντρο, και κατά πολύ μικρότερο βαθμό τα κηπευτικά (κυρίως στην Δ.Κ. Καστορείου), ενώ οι ετήσιες καλλιέργειες έχουν μειωθεί σε μεγάλο βαθμό, λόγω των καταστροφών, που προκαλεί ο πληθυσμός των αγριόχοιρων²¹⁶.

Όσο αφορά τον τομέα της κτηνοτροφίας, στην περιοχή ενδιαφέροντος, σύμφωνα με στοιχεία²¹⁷ του Τμήματος Κτηνιατρικής της Δ.Α.Ο.Κ. Π.Ε. Λακωνίας, καταγράφονται εκμεταλλεύσεις αιγοπροβάτων, βοοειδών και χοίρων. Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνεται η κατανομή των εκμεταλλεύσεων ανά Δημοτικό Διαμέρισμα, σύμφωνα με τις απογραφές για το έτος 2023 του Τμήματος Κτηνιατρικής της Δ.Α.Ο.Κ. της Π.Ε. Λακωνίας. Τα Δ.Δ. Καστορείου, Πελλάνας και Βορδόνιας, φαίνεται να συγκεντρώνουν τον κύριο όγκο της κτηνοτροφικής δραστηριότητας.

περιγραφή	μονάδες εκμετάλλευσης αιγοπροβάτων	μονάδες εκμετάλλευσης βοοειδών	μονάδες εκμετάλλευσης χοίρων
Δ.Δ. Αγίου Κων/νου	-	-	-
Δ.Δ. Αγόριανης	1	-	-
Δ.Δ. Αλευρούς	-	-	-
Δ.Δ. Βορδόνιας	6	5	2
Δ.Δ. Γεωργιτσίου	2	-	-
Δ.Δ. Καστορείου	14	10	-
Δ.Δ. Λογκανίου	3	-	-
Δ.Δ. Πελλάνας	9	4	-
Δ.Δ. Περιβολίων	-	1	-

Πίνακας 21. Αριθμός εκμεταλλεύσεων ζωικού κεφαλαίου κατά Δημοτικό Διαμέρισμα της Δ.Ε. Πελλάνας, βάσει απογραφών για το έτος 2023 του Τμήματος Κτηνιατρικής της Δ.Α.Ο.Κ. Π.Ε. Λακωνίας
Πηγή: Ε. Παπαγεωργακοπούλου, Προϊσταμένη Τμήματος Κτηνιατρικής της Δ.Α.Ο.Κ. Π.Ε. Λακωνίας, 23.01.2024, ίδια επεξεργασία

Συγχρόνως, η Ελένη Παπαγεωργακοπούλου, Προϊσταμένη του Τμήματος Κτηνιατρικής της Δ.Α.Ο.Κ. επιβεβαίωσε την λειτουργία ενός ιχθυοτροφείου στο Καστόρειο.

²¹⁶ Κ. Βουνάσης, Προϊστάμενος του Τμήματος Φυτικής και Ζωικής Παραγωγής της Δ.Α.Ο.Κ. Π.Ε. Λακωνίας, προφορική μαρτυρία, 16.09.2024

²¹⁷ Ε. Παπαγεωργακοπούλου, Προϊσταμένη Τμήματος Κτηνιατρικής της Δ.Α.Ο.Κ. Π.Ε. Λακωνίας, 23.01.2024

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Όσο αφορά την μελισσοκομία, οι ανωτέρω Προϊστάμενοι Τμημάτων της Δ.Α.Ο.Κ., επιβεβαίωσαν την ανάπτυξη του τομέα στην περιοχή, ωστόσο διαπιστώθηκε δυσκολία στην καταγραφή αριθμού μελισσοκόμων, καθώς οι καταχωρήσεις των στοιχείων τους, πραγματοποιούνται ανά Περιφερειακή Ενότητα, κι όχι ανά Δημοτική Κοινότητα.

Συμπεραίνεται, λοιπόν, ότι, η ενασχόληση με των πρωτογενή τομέα, των κατοίκων της Δ.Ε. Πελλάνας περιορίζεται στην καλλιέργεια του ελαιόδεντρου και την εκτροφή αιγοπροβάτων. Ταυτόχρονα, όσο αφορά την κτηνοτροφία, φαίνεται να περιορίζεται στους οικισμούς, που χωρικά, βρίσκονται σε χαμηλότερο υψόμετρο και περισσότερο πεδινά εδάφη, δηλαδή, στο Καστόρειο, την Πελλάνα και την Βορδόνια.

Δραστηριότητα στον δευτερογενή τομέα παραγωγής

Για την καταγραφή της δραστηριότητας στον δευτερογενή τομέα παραγωγής των κατοίκων της περιοχής μελέτης, πραγματοποιήθηκε έρευνα τριών σταδίων. Αρχικά, αναζητήθηκαν πληροφορίες στην Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Π.Ε. Λακωνίας²¹⁸, στην συνέχεια αναζητήθηκαν οι επιχειρήσεις, που είναι εγγεγραμμένες στον Εμπορικό Σύλλογο Καστορείου²¹⁹ και τέλος πραγματοποιήθηκε επιτόπια επίσκεψη στους οικισμούς της περιοχής μελέτης²²⁰. Τα αποτελέσματα της ανωτέρω έρευνας αποτυπώνονται στον πίνακα που ακολουθεί.

περιγραφή	Δ.Α.Ο.Κ. Π.Ε. Λακωνίας	Εμπορικός Σύλλογος Καστορείου	επιτόπια έρευνα
κ. Αγίου Κωνσταντίνου	1 ελαιοτριβείο	-	-
κ. Αγόριανης	-	-	1 εργαστήριο ζυμαρικών
κ. Αλευρούς	1 ελαιοτριβείο	-	-
κ. Βορδόνιας	1 ελαιοτριβείο	-	1 σιδηρουργείο
κ. Γεωργιτσίου	-	-	-
κ. Καστορείου	1 ελαιοτριβείο 1 μονάδα μεταποίησης αλιευμάτων	2 αρτοποιεία 2 σιδηρουργεία 1 ζυλουργείο	1 οικοτεχνία
κ. Λογκανίκου	2 ελαιοτριβεία	-	2 σιδηρουργεία
κ. Πελλάνας	2 ελαιοτριβεία	-	1 αρτοποιείο

²¹⁸ Κ. Βουνάσης, Προϊστάμενος του Τμήματος Φυτικής και Ζωικής Παραγωγής της Δ.Α.Ο.Κ. Π.Ε. Λακωνίας, προφορική μαρτυρία, 16.09.2024

²¹⁹ Εμπορικός Σύλλογος Καστανιάς «Ο Κάστωρ», Βιβλίο πρακτικών των συνεδριάσεων του συλλόγου, Πράξη 57/18.06.2017

²²⁰ Η επιτόπια έρευνα διεξήχθη τον Σεπτέμβριο του 2024.

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

			1 σιδηρουργείο
κ. Περιβολίων	-	-	-

Πίνακας 22: Αριθμός Βιοτεχνιών/Βιομηχανιών κατά είδος κατά κοινότητα της Δ.Ε. Πελλάνας
Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Το Καστόρειο, συγκεντρώνει την μεγαλύτερη δραστηριότητα στον δευτερογενή τομέα παραγωγής, καθώς εκεί εδράζονται οι 8 από τις συνολικά 20 αντίστοιχες επιχειρήσεις που αναπτύσσονται στην Δ.Ε. Πελλάνας. Η δραστηριότητα στους υπόλοιπους οικισμούς είναι πενιχρή, αν λάβουμε υπόψη το γεγονός, ότι ουσιαστικά, από τα ελαιοτριβεία, ενεργό τα τελευταία χρόνια είναι μόνο εκείνο που εδράζεται στην Πελλάνα²²¹.

Δραστηριότητα στον τριτογενή τομέα παραγωγής

Όπως και στην περίπτωση του δευτερογενούς τομέα, για την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης, αρχικά, αναζητήθηκαν πληροφορίες στην Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Π.Ε. Λακωνίας²²², στην συνέχεια αναζητήθηκαν οι επιχειρήσεις, που είναι εγγεγραμμένες στον Εμπορικό Σύλλογο Καστορείου²²³ και τέλος πραγματοποιήθηκε επιτόπια επίσκεψη²²⁴ στους οικισμούς της περιοχής μελέτης. Σημειώνεται ότι, στο εν λόγω σημείο της έρευνας, δεν καταγράφονται δημόσιες υπηρεσίες, που πιθανώς αναπτύσσονται σε οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας.

κοινότητα	Δ.Α.Ο.Κ. Π.Ε. Λακωνίας	Εμπορικός Σύλλογος Καστορείου	επιτόπια έρευνα	άλλη πηγή
κ. Αγόριανης	-	-	1 κατάστημα εστίασης 1 κατάστημα ψιλικών	1 επιχείρηση βραχυχρόνιας μίσθωσης ²²⁵
κ.Αλευρούς	-	-	1 μάντρα οικοδομικών υλικών	
κ.Βορδόνιας	-	-	2 καταστήματα εστίασης	

²²¹ Κ. Βουνάσης, Προϊστάμενος του Τμήματος Φυτικής και Ζωικής Παραγωγής της Δ.Α.Ο.Κ. Π.Ε. Λακωνίας, προφορική μαρτυρία, 16.09.2024

²²² ο.π.

²²³ Εμπορικός Σύλλογος Καστανιάς «Ο Κάστωρ», Βιβλίο πρακτικών των συνεδριάσεων του συλλόγου, Πράξη 57/18.06.2017

²²⁴ Η επιτόπια έρευνα διεξήχθη τον Σεπτέμβριο του 2024.

²²⁵ Airbnb, «Αγόριανη Λακωνίας-Πέτρινο Σπίτι», Αγόριανη Λακωνίας, χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.airbnb.gr/rooms/44270262>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 30.12.2024

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

κ.Γεωργιτσίου	-	-	2 καταστήματα εστίασης	3 τουριστικά καταλύματα ²²⁶
κ.Καστορείου	1 σταθμός συγκέντρωσης γάλακτος	6 καταστήματα εστίασης 1 φαρμακείο 2 πρατήρια καυσίμων 3 καταστήματα υπεραγορών 1 τεχνικό γραφείο 1 επιχείρηση ταξί 1 συνεργείο αυτοκινήτων 1 μάντρα οικοδομικών υλικών 1 ταπητοκαθαριστήριο 1 κομμωτήριο 1 επιχείρηση ειδών δώρων 1 κρεοπωλείο	1 οικιοτεχνία βιολογικών προϊόντων	
κ.Λογκανίικου	-	-	5 καταστήματα εστίασης 1 κατάστημα φιλικών	
κ.Πελλάνας	1 μονάδα τυποποίησης ελαιόλαδου		3 καταστήματα εστίασης και φιλικών 2 πρατήρια καυσίμων	
κ.Περιβολίων	-	-	-	1 επιχείρηση βραχυχρόνιας μίσθωσης ²²⁷

Πίνακας 23: Αριθμός επιχειρήσεων τριτογενούς τομέα κατά είδος κατά κοινότητα της Δ.Ε. Πελλάνας

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Το Καστόρειο φαίνεται να διατηρεί τον ρόλο του εμπορικού κέντρου της περιοχής μελέτης, με το Γεωργίτσι, την Πελλάνα και τον Λογκανίκο να ακολουθούν, δηλαδή στους οικισμούς που

²²⁶ Ε. Καλλέργης, Αναπλ. Προϊστάμενος Διεύθυνσης Ποιοτικών Προτύπων, Τμήμα Μητρώου Τουριστικών Επιχειρήσεων και Παραπόνων, Υπουργείο Τουρισμού, απάντηση σε αίτημα της γράφουσας την 12^η Ιανουαρίου 2024.

²²⁷ Airbnb, «Ταΰγετος Απόδραση στη Σπάρτη», Περιβόλια Λακωνίας, χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.airbnb.gr/rooms/1341368288105697863?location>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.02.2025

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

συγκρατούν μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού. Συγχρόνως, στο Γεωργίτσι, στην Αγόριανη και στα Περιβόλια, φαίνεται να βρίσκεται σε μικρή ανάπτυξη η τουριστική δραστηριότητα.

Ειδικότερα, στην Αγόριανη υφίσταται κατάλυμα βραχυχρόνιας μίσθωσης που προσφέρει 10 κλίνες²²⁸. Επίσης, στα Περιβόλια, αναπτύσσεται κατάλυμα βραχυχρόνιας μίσθωσης, που διαθέτει δυνατότητα φιλοξενίας έξι επισκεπτών²²⁹. Στο Γεωργίτσι αναπτύσσεται ένα κύριο τουριστικό κατάλυμα και δύο μη κύρια τουριστικά καταλύματα. Όσο αφορά το κύριο τουριστικό κατάλυμα, πρόκειται για ξενοδοχείο τριών αστέρων με εννέα δωμάτια και δεκαπέντε κλίνες. Όσο αφορά τα μη κύρια τουριστικά καταλύματα, πρόκειται για μία επιχείρηση ενοικιαζόμενων δωματίων δύο κλειδιών με πέντε δωμάτια και δέκα κλίνες, και για μία επιχείρηση ενοικιαζόμενων δωματίων χωρίς κατηγοριοποίηση με έντεκα κλίνες²³⁰. Συνεπώς, βάσει των παραπάνω, στην περιοχή μελέτης, προσφέρονται συνολικά 46 κλίνες και 18 καταστήματα εστίασης (μεταξύ αυτών βρίσκονται αριστά μικρά καφενεία).

Από τα παραπάνω δεδομένα συνεπάγεται η διαπίστωση ότι, η πλειονότητα των οικισμών δεν διαθέτει τις απαραίτητες υπηρεσίες για την εξυπηρέτηση των αναγκών των μόνιμων κατοίκων, με συνέπεια, οι τελευταίοι να πρέπει να μετακινηθούν είτε στο Καστόρειο, είτε στην Σπάρτη για την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες που σχετίζονται, τουλάχιστον με την κάλυψη βασικών τους αναγκών. Σημειώνεται ότι, παρατηρήθηκε ότι, το Καστόρειο σε όλους τους παραγωγικούς τομείς παρουσιάζει την μεγαλύτερη δυναμικότητα σε σύγκριση με τους υπόλοιπους οικισμούς.

Τόπος εργασίας απασχολούμενων

Μέσο για να κατανοηθεί η αλληλεπίδραση των κατοίκων της περιοχής μελέτης με άλλους οικισμούς της ίδια ή διαφορετικής Δημοτικής Ενότητας, αποτελεί η καταγραφή των απασχολούμενων, συγκρίνοντας τον τόπο μόνιμης κατοικίας τους με τον τόπο εργασίας τους. Ακολουθούν διαγράμματα που βασίζονται στην απογραφή του έτους 2011, λόγω μη διαθεσιμότητας δεδομένων από την τελευταία απογραφή κατά τον χρόνο διεξαγωγής της έρευνας. Σημειώνεται ότι, το 2011, δεν είχε τεθεί σε λειτουργία ο αυτοκινητόδρομος Λεύκτρο – Σπάρτη, το οποίο έχει συμβάλλει στην μείωση των χρονικών αποστάσεων.

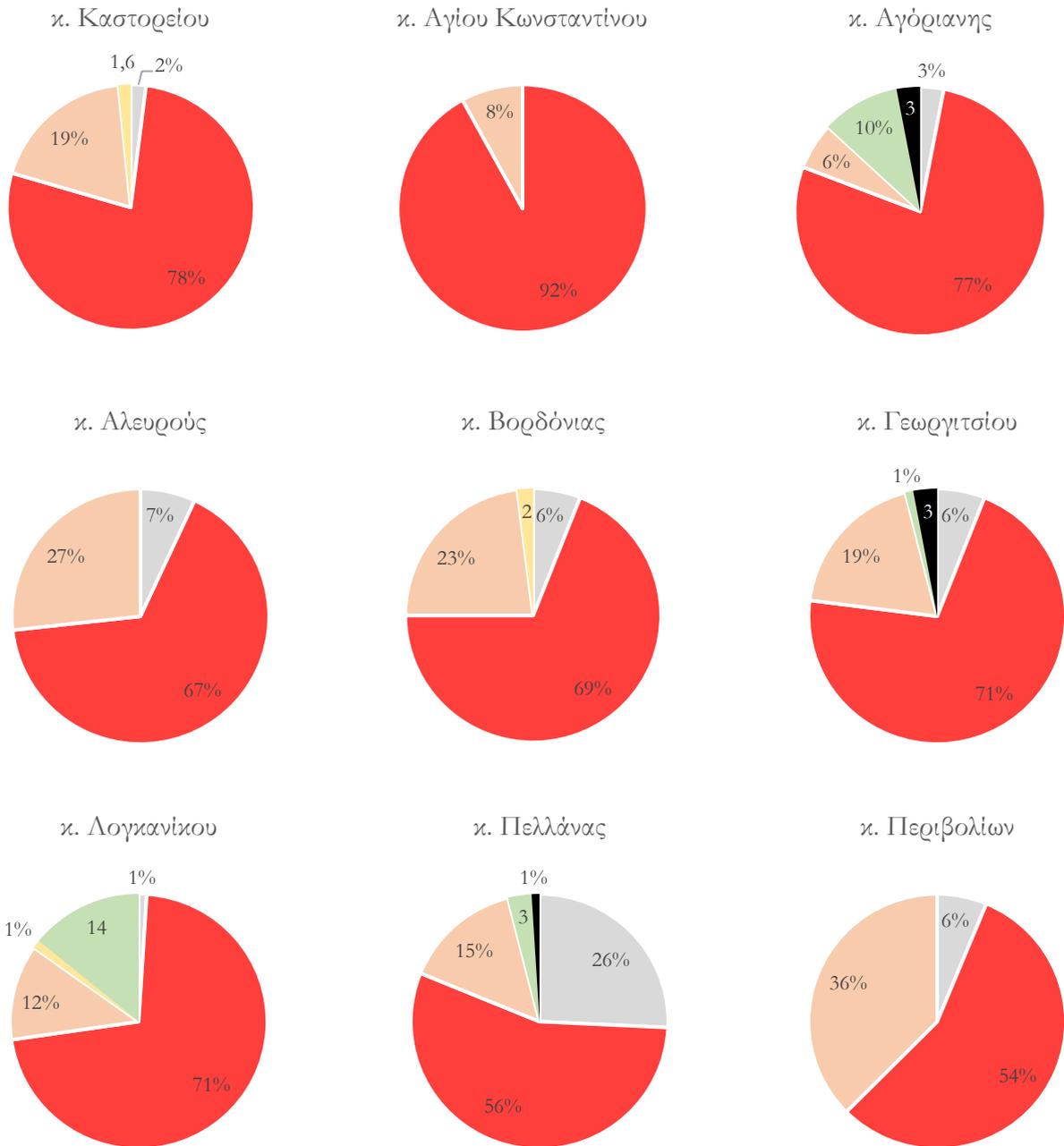
²²⁸ Airbnb, «Αγόριανη Λακωνίας-Πέτρινο Σπίτι», Αγόριανη Λακωνίας, χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.airbnb.gr/rooms/44270262>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 30.12.2024

²²⁹ Airbnb, «Γαύγετος Απόδραση στη Σπάρτη», Περιβόλια Λακωνίας, χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.airbnb.gr/rooms/1341368288105697863?location>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.02.2025

²³⁰ Ε. Καλλέργης, Αναπλ. Προϊστάμενος Διεύθυνσης Ποιοτικών Προτύπων, Τμήμα Μητρώου Τουριστικών Επιχειρήσεων και Παραπώνων, Υπουργείο Τουρισμού, απάντηση σε αίτημα της γράφουσας την 12^η Ιανουαρίου 2024.

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Υπόμνημα

- σε μη μόνιμο μέρος
- στην ίδια κοινότητα
- σε άλλον οικισμό του ίδιου Δήμου
- σε άλλο Δήμο της ίδιας Π.Ε.
- σε άλλη Π.Ε. της ίδιας Περιφέρειας
- σε άλλη Περιφέρεια

Διάγραμμα 11: Απασχολούμενοι της Δ.Ε. Πελλάνας κατά κοινότητα μόνιμης κατοικίας και τόπο εργασίας, βάσει της απογραφής του έτους 2011

Πηγή: Ίδια επεξεργασία βάσει απόρρητων δεδομένων απογραφής του έτους 2011 της ΕΛΣΤΑΤ

Στο σύνολο των μελετώμενων κοινοτήτων, οι πλειοψηφία των απασχολούμενων μόνιμων κατοίκων φαίνεται να εργάζεται σε οικισμούς της ίδιας κοινότητας. Παρατηρείται ότι, περίπου το 10% των απασχολούμενων των κοινοτήτων της Αγόριανης και του Λογκανίκου εργάζονται σε άλλη Περιφερειακή Ενότητα της ίδιας Περιφέρειας. Το δεδομένο αυτό, πιθανώς αιτιολογείται λόγω της εγγύτητας των οικισμών των συγκεκριμένων κοινοτήτων με τα αστικά κέντρα της Μεγαλόπολης και της Τρίπολης²³¹. Δύναται να διαπιστωθεί έτσι, η αλληλεπίδραση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και με άλλα αστικά κέντρα εκτός της Σπάρτης, λόγω του παράγοντα της γεωγραφικής εγγύτητας. Τέλος, περίπου το 1/4 των απασχολούμενων μεταβαίνει για να εργαστεί σε άλλο οικισμό του ίδιου δήμου. Σε αυτό το μέρος του δείγματος, πιθανώς συγκαταλέγονται άτομα που μετακινούνται προς το αστικό κέντρο της Σπάρτης.

6.4.4 Οικιστικό περιβάλλον

Η ανάλυση του παρόντος κεφαλαίου εμβαθύνει στην διερεύνηση, κυρίως, της οικιστικής εξέλιξης της περιοχής μελέτης. Αρχικά, θα καταγραφούν οι κατηγορίες, στις οποίες κατανέμονται οι οικισμοί βάσει του Π.Δ. 24.04.1985 (ΦΕΚ 181/Δ/03.05.1985). Στη συνέχεια, θα πραγματοποιηθεί ανάλυση των δεδομένων βάσει του προγράμματος Corine Land Cover και θα παρατεθούν δεδομένα, που αφορούν το κτηριακό απόθεμα της περιοχής μελέτης.

Πολεοδομική θεώρηση οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας

Την δεκαετία του 1980 και στις αρχές της δεκαετίας του 1990 πραγματοποιήθηκε ο καθορισμός των ορίων των οικισμών της χώρας μέχρι 2.000 κατοίκους και η κατανομή τους σε κατηγορίες, βάσει του Π.Δ. 24.4.1985 ΦΕΚ (181/Δ/3.5.1985). Στον πίνακα, που ακολουθεί φαίνεται το αντίστοιχο ΦΕΚ, που εκδόθηκε για κάθε οικισμό της Δ.Ε. Πελλάνας.

Δημοτική Κοινότητα	οικισμός	ΦΕΚ καθορισμού ορίων οικισμού, κατηγορίας αυτού και καθορισμού όρων και περιορισμών δόμησής του
Αγίου Κωνσταντίνου	Άγιος Κωνσταντίνος	ΦΕΚ 682/Δ/27.9.1988
	Φουνταίικα	ΦΕΚ 681/Δ/26.9.1988
Αγόριανης	Αγόριανη	ΦΕΚ 874/Δ/6.12.1988
Αλευρούς	Αλευρού	ΦΕΚ 618/Δ/24.8.1988
Βορδόνιας	Βορδόνια	ΦΕΚ 128/Δ/1.3.1989
	Επάνω Χώρα	ΦΕΚ 160/Δ/15.3.1989
	Κάμπος	ΦΕΚ 135/Δ/7.3.1989
	Λόπεσι	ΦΕΚ 128/Δ/1.3.1989
	Σουλήγνα	ΦΕΚ 134/Δ/7.3.1989

²³¹ Ίδια γνώση της γράφουσας.

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

	Παπαδιάνια	ΦΕΚ 135/Δ/7.3.1989
Γεωργιτσίου	Γεωργίτσι	ΦΕΚ 874/Δ/6.12.1988
Καστορείου	Καστόρειο	ΦΕΚ 245/Δ/27.4.1990
	Καστρί	ΦΕΚ 197/Δ/12.4.1989
Λογκανίου	Λογκανικός	ΦΕΚ 873/Δ/6.12.1988
	Βεργαδαίικα	ΦΕΚ 246/Δ/27.4.1990
	Κυπαρίσσι	ΦΕΚ 245/Δ/27.4.1990
Πελλάνας	Πελλάνα	ΦΕΚ 682/Δ/27.9.1988
	Παρδάλι	ΦΕΚ 357/Δ/13.5.1988
Περιβολίων	Περιβόλια - Μπολανέικα	ΦΕΚ 92/Δ/11.2.1993

Πίνακας 24: ΦΕΚ καθορισμού ορίων οικισμού, κατηγορίας αυτού και καθορισμού όρων και περιορισμών δόμησής του κατά οικισμό της Δ.Ε. Πελλάνας

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Στο πλαίσιο των ανωτέρω ΦΕΚ, βάσει του Π.Δ. 24.4.1895 ΦΕΚ (181/Δ/3.5.1985), οι οικισμοί μελέτης κατανεμήθηκαν σε κατηγορίες ανάλογα με την θέση τους ως προς την θάλασσα και τον αστικό χώρο, ως προς το βαθμό τουριστικοποίησής τους, ως προς το αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον που παρουσιάζουν, ως προς την συνεκτικότητα των κτισμάτων τους, την δυναμικότητά τους και του πληθυσμιακού μεγέθους τους.

Σύμφωνα με τον πίνακα 25, κανένας οικισμός δεν χαρακτηρίζεται ως περιαστικός, παραλιακός ή τουριστικός. Συγχρόνως, το αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας δεν προσδιορίζεται ως αξιόλογο συνεπώς δεν χρήζουν ιδιαίτερης προστασίας και χαρακτηρίζονται αδιάφοροι. Ως προς την δυναμικότητά τους, η πλειονότητα των οικισμών χαρακτηρίζονται στάσιμοι και οι υπόλοιποι φθίνοντες, με τους περισσότερους να προσδιορίζονται μικροί ως προς το πληθυσμιακό τους μέγεθος. Ως μεσαίου πληθυσμιακού μεγέθους, χαρακτηρίζονται οι οικισμοί, Αγόριανης, Αλευρούς, Γεωργιτσίου, Καστορείου, Καστρίου, Λογκανίου και Πελλάνας, οι οποίοι ως επί το πλείστον αποτελούν έδρες των ομώνυμων κοινοτήτων.

οικισμός	θέση στο χώρο	βαθμός προστασίας	δυναμικότητα	βαθμός διασποράς	μέγεθος
Άγιος Κωνσταντίνος	ούτε περιαστικός, ούτε παραλιακός ή τουριστικός	αδιάφορος	στάσιμος	συνεκτικός	μικρός
Φουνταίικα	>>	>>	στάσιμος	συνεκτικός	μικρός
Αγόριανη	>>	>>	στάσιμος	διάσπαρτος	μεσαίος
Αλευρούς	>>	>>	στάσιμος	συνεκτικός	μεσαίος
Βορδόνια	>>	>>	φθίνων	συνεκτικός	μικρός
Επάνω Χώρα	>>	>>	φθίνων	συνεκτικός	μικρός
Κάμπος	>>	>>	στάσιμος	διάσπαρτος	μικρός
Λόπεση	>>	>>	στάσιμος	συνεκτικός	μικρός
Σουλίνα	>>	>>	φθίνων	συνεκτικός	μικρός
Παπαδιάνια	>>	>>	φθίνων	συνεκτικός	μικρός

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Γεωργίτσι	>>	>>	στάσιμος	συνεκτικός	μεσαίος
Καστόρειο	>>	>>	στάσιμος	συνεκτικός	μεσαίος
Καστρί	>>	>>	στάσιμος	διάσπαρτος	μεσαίος
Λογιανίκος	>>	>>	στάσιμος	διάσπαρτος	μεσαίος
Βεργαδαίικα	>>	>>	στάσιμος	διάσπαρτος	μικρός
Κυπαρίσι	>>	>>	στάσιμος	διάσπαρτος	μικρός
Πελλάνα	>>	>>	στάσιμος	συνεκτικός	μεσαίος
Παρδάλι	>>	>>	στάσιμος	συνεκτικός	μικρός
Περιβόλια - Μπολανάικα	>>	>>	φθίνοντες	διάσπαρτοι	μικροί

Πίνακας 25: Πολεοδομική θεώρηση οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας βάσει του Π.Δ. 24.4.1895 ΦΕΚ (181/Δ/3.5.1985) και των ΦΕΚ του πίνακα 24

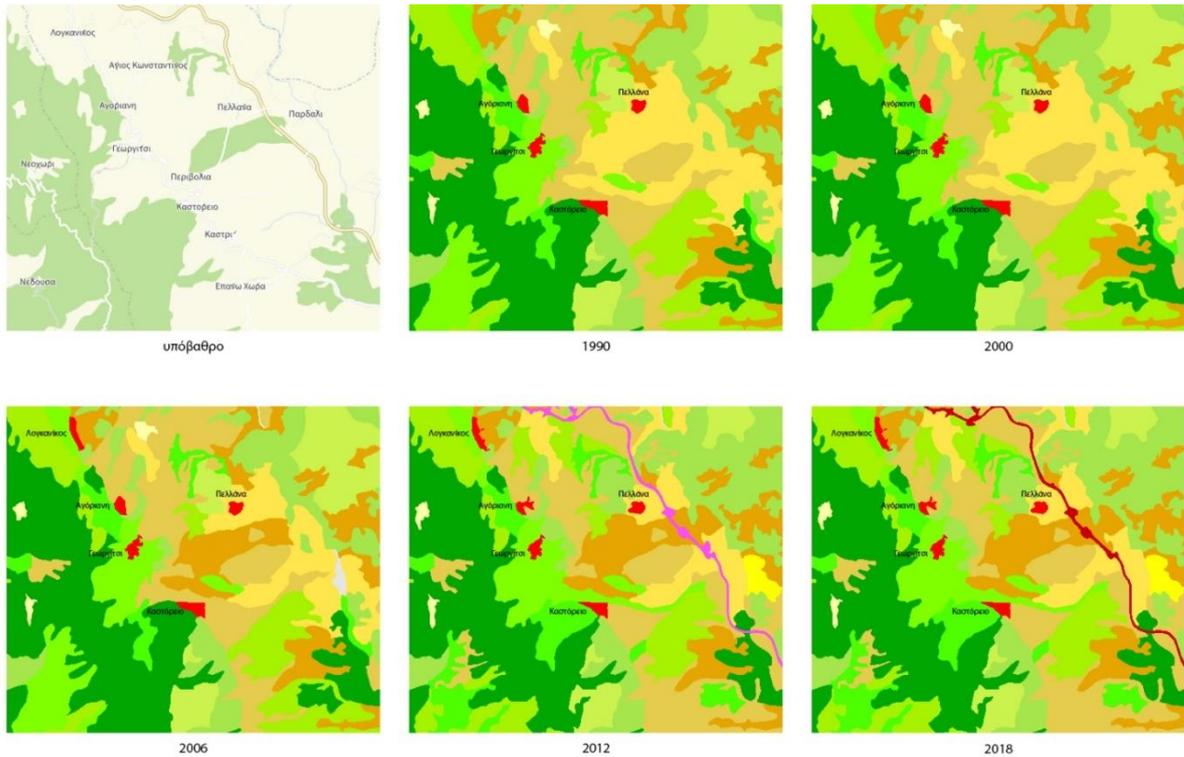
Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Οικιστική εξέλιξη της περιοχής μελέτης (CORINE)

Από τους χάρτες του corine land cover, που ακολουθούν (διάγραμμα 12), φαίνεται ότι η εικόνα της περιοχής μελέτη έχει μεταβληθεί σε μεγάλο βαθμό κατά την διάρκεια των τελευταίων, περίπου, τριών δεκαετιών. Σε πρώτη ανάγνωση παρατηρείται η διάνοιξη και κατασκευή του αυτοκινητόδρομου Λεόντρου- Σπάρτης, ο οποίος φαίνεται να βρίσκεται σε άμεση επαφή με τον οικισμό της Πελλάνας. Στη συνέχεια, αναδεικνύεται μεταβολή στον τύπο κάλυψης της περιοχής μελέτης. Ουσιαστικά, η καλλιεργήσιμη περιοχή τείνει να μετατραπεί σε δασική. Το συγκεκριμένο φαινόμενο επαληθεύεται από την μειωμένη ενασχόληση των κατοίκων με τον πρωτογενή τομέα και την συνεχή συρρίκνωση του πληθυσμού. Η μείωση της χρονικής απόστασης από την Σπάρτη, λόγω του παραπάνω αυτοκινητοδρόμου, φαίνεται ότι, δεν ώθησε τον πληθυσμό που διαμένει στο εν λόγω αστικό κέντρο να δραστηριοποιηθεί οικονομικά εκ νέου στην περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας.

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Corine Land cover
 ΥΠΟΜΝΗΜΑ

112. ασυνεχής αστικός ιστός	243. γεωργία
121. εργοτάξιο	311. δάσος πλατύφυλλων
122. οδικό δίκτυο	312. δάσος κωνοφόρων
212. μόνιμα αρδευόμενη γη	313. μικτό δάσος
223. καλλιέργεια ελαιόδεντρων	321. φυδικά λιβάδια
242. πολύπλοκα πρότυπα πολιτοποίησης	323. σκληροφυλλική βλάστηση
243. γεωργία	324. μεταβατικό δάσος - θάμνοι
	331. αμμόλοφοι

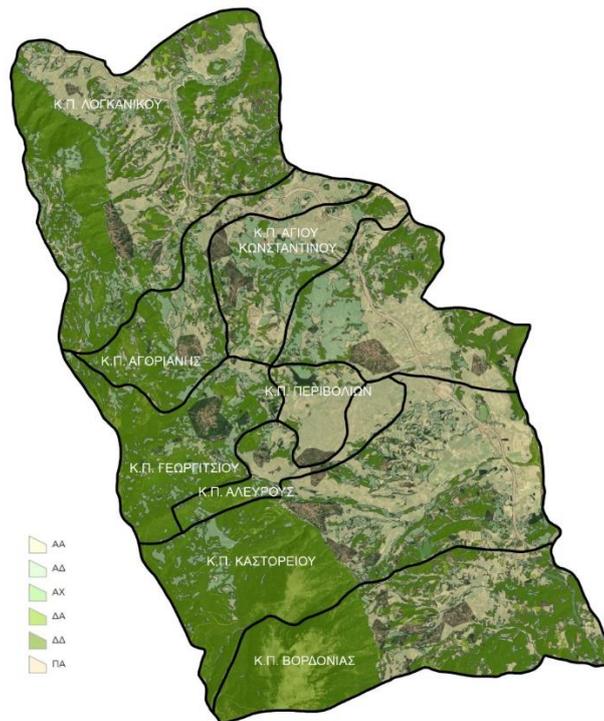
Διάγραμμα 12: Χάρτες εξέλιξη της κάλυψης της περιοχής Δ.Ε. Πελλάνας βάσει του Corine Land cover

Πηγή: Copernicus, «Data viewer», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://land.copernicus.eu/en/map-viewer?product=130299ac96e54c30a12edd575eff80f7>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.02.2025, ίδια επεξεργασία

Η επικράτηση της δασικής έκτασης έναντι της καλλιεργήσιμης αποτυπώνεται και στους δασικούς χάρτες του Ελληνικού Κτηματολογίου. Παράλληλα, αποτυπώνεται και το πλήθος των μικροιδιοκτησιών, που έχουν δηλωθεί στην εν λόγω περιοχή. Προφανώς, μεγάλα τμήματα του συγκεκριμένου χώρου, που πλέον χαρακτηρίζονται δασικές εκτάσεις, στο παρελθόν αποτελούσαν καλλιεργήσιμες γαίες. Πρόκειται, ουσιαστικά για ένα επιπρόσθετο δεδομένο, το οποίο αναδεικνύει την συρρίκνωση και την εγκατάλειψη της περιοχής μελέτης.

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Χάρτης 7: Δασικός χάρτης Δ.Ε. Πελλάνας

Πηγή: Κτηματολόγιο, «Δασικοί χάρτες», ανακτήθηκε από: <https://maps.ktimatologio.gr/index.html?locale=el>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.02.2025, ίδια επεξεργασία

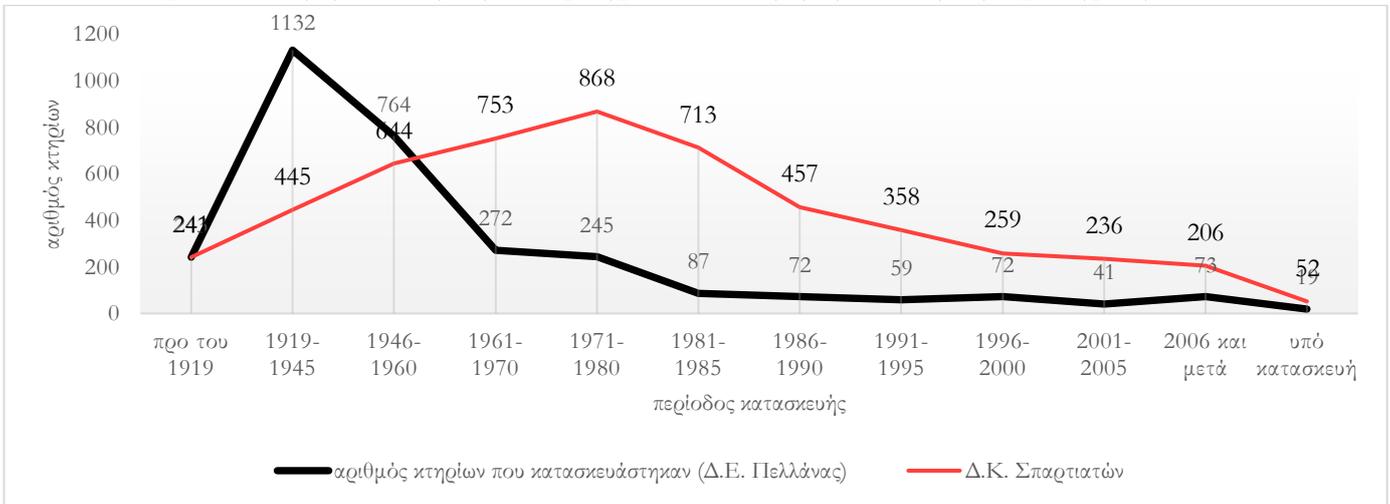
Χάρτης 8: Κτηματογράφηση Δ.Ε. Πελλάνας

Πηγή: Κτηματολόγιο, «Ανάρτηση κτηματογράφησης», ανακτήθηκε από: <https://maps.ktimatologio.gr/index.html?locale=el>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.02.2025, ίδια επεξεργασία

Κτηριακό απόθεμα - κτήρια ανά χρόνο κατασκευής

Στην περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας, ο μεγαλύτερος όγκος τόσο νέων κτηρίων γενικότερα, όσο και νέων κανονικών κατοικιών, κατασκευάστηκε έως τα μέσα της δεκαετίας του 1940. Έκτοτε, ακολουθώντας την φθίνουσα πορεία του πληθυσμού, η οικοδομική δραστηριότητα στην περιοχή μελέτης σχεδόν έπαυσε. Το αντίστροφο φαίνεται να συνέβη με την ανέγερση κτηρίων και κανονικών κατοικιών στην Σπάρτη. Τις περιόδους αύξησης του πληθυσμού παρατηρείται και αύξηση της οικοδομικής δραστηριότητας.

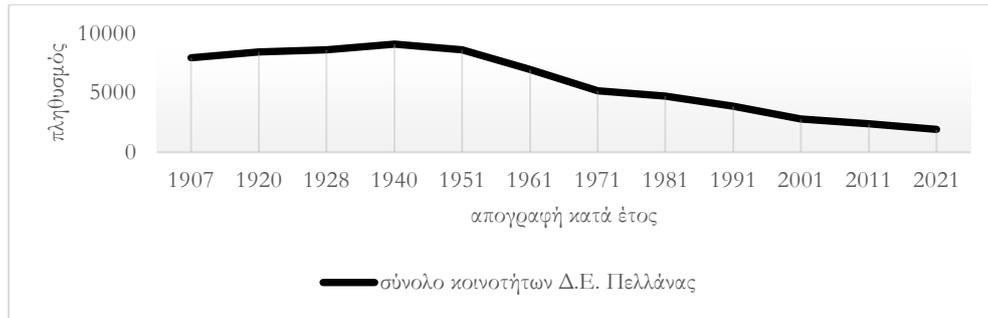
Διάγραμμα 13: Κτήρια κατά περίοδο κατασκευής των τοπικών κοινοτήτων της Δ.Ε. Πελλάνας και της κοινότητας Σπαρτιατών βάσει της απογραφής κτηρίων της ΕΛΣΤΑΤ το έτος 2011
 Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, «Πίνακας 5. Κτίρια κατά χρονική περίοδο κατασκευής. Σύνολο Ελλάδος, μεγάλες γεωγραφικές περιοχές, Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, Περιφέρειες, Περιφερειακές Ενότητες, Δήμοι, Δημοτικές Ενότητες, Δημοτικές / Τοπικές Κοινότητες», 2011, ανακτήθηκε από <https://www.statistics.gr/el/census-buildings-2011>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 13.02.2025, ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 14: Κανονικές κατοικίες κατά περίοδο κατασκευής των κοινοτήτων της Δ.Ε. Πελλάνας και της Δ.Κ. Σπαρτιατών βάσει της απογραφής κτηρίων της ΕΛ.ΣΤΑΤ. το έτος 2021
 Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, «Γ03. Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2021. Κανονικές κατοικίες κατά κατάσταση κατοικίας (κατοικούμενες, κενές) και περίοδο κατασκευής», 2021, ανακτήθηκε από <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SAM05/2021>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 13.02.2025, ίδια επεξεργασία

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Διάγραμμα 15: Εξέλιξη του μόνιμου πληθυσμού του συνόλου των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και της Σπάρτης και του αστικού κέντρου της Σπάρτης από την απογραφή του έτους 1907 έως την απογραφή του έτους 2021

Πηγή: Ίδια επεξεργασία βάσει των απογραφών της ΕΛΣΤΑΤ (1879-2021)²³²

Η πλειονότητα των κτηρίων συγκεντρώνεται στον οικισμό του Καστορείου, και ακολουθούν οι οικισμοί του Λογκανίκου, του Γεωργιτσίου και της Πελλάνας. Μικρότερο κτηριακό απόθεμα παρουσιάζει ο οικισμός των Περιβολίων. Από τον πίνακα, που ακολουθεί, φαίνεται ότι, το 79% των κτηρίων της Δ.Ε. Πελλάνας φέρει ως χρήση την κατοικία.

Περιγραφή διοικητικής διαίρεσης	Σύνολο κτιρίων	Κτήρια αποκλειστικής χρήσης									
		Σύνολο κτιρίων αποκλειστικής χρήσης	Αποκλειστική χρήση κτιρίων								
			Κατοικία	Εκκλησία - Μοναστήρι	Ενοδοχείο	Εργοστάσιο - Εργαστήριο	Σχολικό κτίριο	Κατάστημα - Γραφείο	πάρκινγκ	Νοσοκομείο, κλινική κλπ.	Άλλη χρήση
Δ.Κ. Σπαρτιατών	5.232	4.505	3.711	33	4	32	29	301	5	0	390
Δ.Ε. ΠΕΛΛΑΝΑΣ	3.079	3.008	2.434	103	7	21	15	33	5	0	390
Καστορείου	747	711	594	17	2	4	2	14	0	0	78
Άγιος Κων/νος	140	140	128	6	0	1	2	1	0	0	2
Αγόριανη	254	254	221	7	1	2	1	6	0	0	16
Αλευρού	127	125	102	6	0	1	1	1	1	0	13
Βορδόνια	233	233	186	11	0	2	2	3	0	0	29
Γεωργίτσι	407	402	367	15	3	0	1	1	0	0	15
Λογκανίκος	715	695	480	25	1	5	3	2	3	0	176
Πελλάνα	365	357	286	10	0	6	2	4	1	0	48
Περιβόλια	91	91	70	6	0	0	1	1	0	0	13

Πίνακας 26: Κτήρια κατά αποκλειστική χρήση, κατά τοπική κοινότητα της Δ.Ε. Πελλάνας, βάσει της απογραφής κτηρίων της ΕΛΣΤΑΤ το έτος 2011

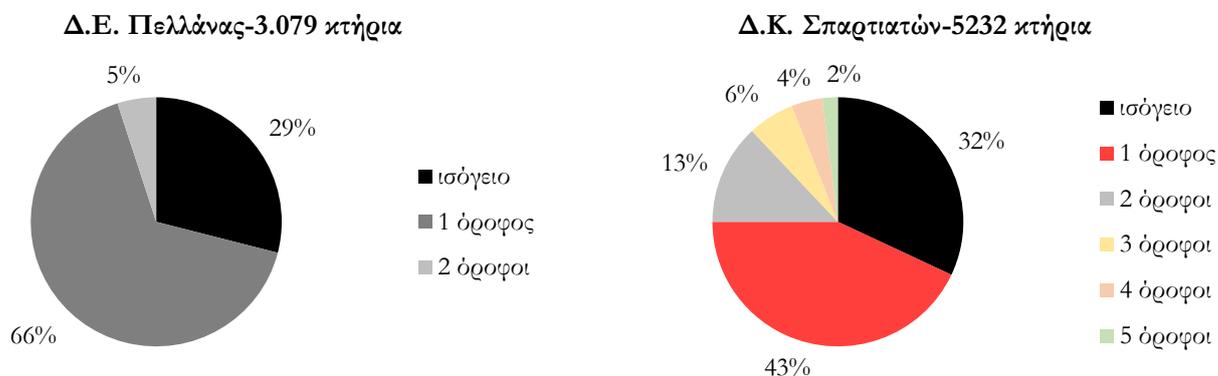
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, «Πίνακας 2. Κτίρια κατά χρήση. Σύνολο Ελλάδος, μεγάλες γεωγραφικές περιοχές, Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, Περιφέρειες, Περιφερειακές Ενότητες, Δήμοι, Δημοτικές Ενότητες, Δημοτικές / Τοπικές Κοινότητες», 2011, ανακτήθηκε από <https://www.statistics.gr/el/census-buildings-2011>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 13.02.2025

²³² Σημειώνεται ότι έως την απογραφή του έτους 1991, πρόκειται για καταγραφή πραγματικού πληθυσμού.

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Βέβαια πρόκειται για χαμηλά κτήρια. Το 66% των κτηρίων αποτελείται από ισόγειο κι έναν ακόμα όροφο, ενώ μόλις το 29% διαθέτει και δεύτερο όροφο.

Διάγραμμα 16: Κτήρια κατά αριθμό ορόφων, στη Δ.Ε. Πελλάνας και στην Δ.Κ. Σπαρτιατών, βάσει της απογραφής κτηρίων της ΕΛΣΤΑΤ το έτος 2011

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, «Πίνακας 1. Κτίρια κατά αριθμό ορόφων. Σύνολο Ελλάδος, μεγάλες γεωγραφικές περιοχές, Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, Περιφέρειες, Περιφερειακές Ενότητες, Δήμοι, Δημοτικές Ενότητες, Δημοτικές/ Τοπικές Κοινότητες, 2011, ανακτήθηκε από <https://www.statistics.gr/el/census-buildings-2011>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 13.02.2025, ίδια επεξεργασία

οικισμός	Κανονικές κατοικίες									
	Σύνολο	Περίοδος κατασκευής								
		Πριν από το 1919	1919-1945	1946-1960	1961-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2010	2011-2015	2016 και μετά
Δ.Κ. Σπαρτιατών	11.573	111	334	793	3.350	2.577	1.777	2.328	248	55
Δ.Ε. Πελλάνας	2492	595	749	503	322	141	79	68	16	8
Καστόρειο	471	82	121	108	73	38	18	26	3	4
Καστρί	111	13	39	24	21	11	3	0	0	0
Κάστωρ	21	7	7	3	3	0	0	3	0	0
Άγιος Κων/νος	84	32	32	11	8	3	3	0	0	0
Φουνταίικα	32	10	11	7	3	0	4	0	0	0
Αγόριανη	186	64	29	19	34	29	11	3	0	0
Αλευρού	103	6	58	16	11	7	0	0	0	0
Βορδόνια	49	12	14	6	6	3	0	3	0	0
Επάνω Χώρα	43	15	11	9	3	0	3	0	0	0
Κάμπος	24	0	6	3	11	0	3	0	0	0
Λόπεσι	11	11	0	0	0	0	0	0	0	0
Παππαδιάνικα	11	3	3	0	0	0	0	3	0	0
Σουλήνα	39	13	18	8	9	0	0	3	0	0
Γεωργίτσι	386	157	82	37	49	14	18	17	7	4
Λογκανίκος	419	113	139	91	38	15	13	7	3	0

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

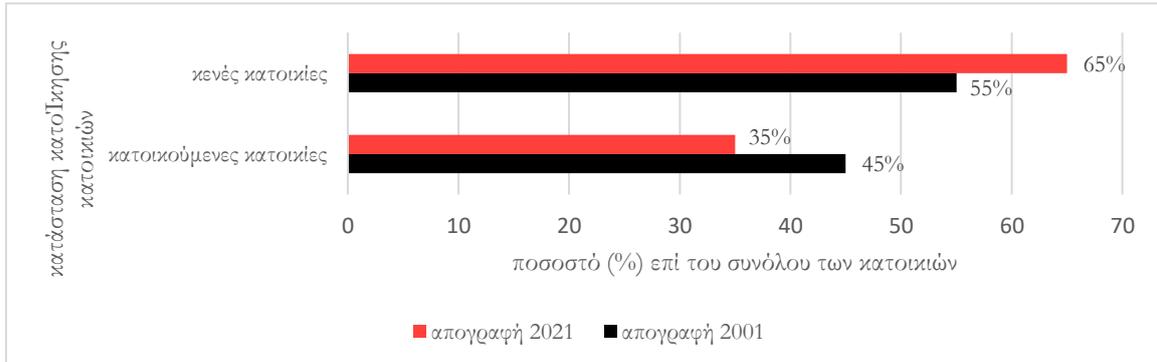
Βεργαδαίικα	59	4	30	15	8	0	0	0	0	0
Γιακουμαίικα	38	0	9	18	5	0	0	0	0	0
Κοτίικα	13	0	5	8	3	0	0	0	0	0
Κυπαρίικα	42	3	13	23	0	0	0	0	0	0
Πελλάικα	217	41	73	61	31	8	0	3	3	0
Παρδάικα	62	5	22	22	3	0	0	0	0	0
Περιβόικα	71	4	27	14	3	13	3	0	0	0

Πίνακας 27: Κανονικές κατοικίες ανά οικισμό κατά περίοδο κατασκευής κατά οικισμό της Δ.Ε. Πελλάνας βάσει της απογραφής της ΕΛΣΤΑ. το έτος 2021

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, «Γ03. Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2021. Κανονικές κατοικίες κατά κατάσταση κατοικίας (κατοικούμενες, κενές) και περίοδο κατασκευής», 2021, ανακτήθηκε από <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SAM05/2021>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 13.02.2025

Σύμφωνα με τον πίνακα το φαινόμενο της παύσης της οικοδομικής επέκτασης των οικισμών είναι καθολικό, στον σύνολο των οικισμών της περιοχής μελέτης. Συγχρόνως, χαρακτηριστική είναι τάση προς τον εκμηδενισμό της οικοδομικής δραστηριότητας στον τομέα της κατοικίας στο σύνολο των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας.

Κατοικούμενες και κενές κατοικίες ανά οικισμό

Διάγραμμα 17: Ποσοστό κατοικούμενων και κενών κατοικιών στο σύνολο της Δ.Ε. Πελλάνας, βάσει των απογραφών του 2001 και του 2021 της ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή: Ίδια επεξεργασία βάσει της απογραφής πληθυσμού 2001 και της απογραφής πληθυσμού κατοικιών 2021

Όσο αφορά την κατοίκηση στα ανωτέρω κελύφη κατοικίας της Δ.Ε. Πελλάνας, φαίνεται ότι είναι σε αξιοσημείωτο ποσοστό περιορισμένη, ενώ συγχρόνως, φθίνει. Βάσει της απογραφής του 2021, φαίνεται ότι, το 65% των κανονικών κατοικιών της Δ.Ε. Πελλάνας είναι κενές, δηλαδή μπορεί να χρησιμοποιούνται, μεταξύ άλλων, για ενοικίαση, για πώληση ή ως εξοχικές. Βάσει της απογραφής της ΕΛΣΤΑΤ του έτους 2021, το 64% των κενών κανονικών κατοικιών της Δ.Ε. Πελλάνας χρησιμοποιούνται ως εξοχικές κατοικίες.

6.4.5 Υποδομές

Στον συγκεκριμένο άξονα θα αναλυθεί η υφιστάμενη κατάσταση των υποδομών της περιοχής μελέτης, προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα σε σχέση με το μέγεθος της εξάρτησης των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας από την Σπάρτη για την κάλυψη βασικών τους αναγκών, που σχετίζονται με την ανάπτυξη υποδομών. Συγχρόνως, επιχειρείται να κατανοηθεί, κυρίως μέσω των δεδομένων που αφορούν τις ενότητες «υποδομές μεταφορών-μετακινήσεων» και «οδικό δίκτυο», ο βαθμός προσβασιμότητας των κατοίκων της περιοχής μελέτης στο αστικό κέντρο της Σπάρτης, και να αξιολογηθεί ο βαθμός συνδεσιμότητάς τους.

Ειδικότερα, ο ερευνητικός άξονας «υποδομές» αποτελείται από τις εξής κατηγορίες:

- Υποδομές μεταφορών – μετακινήσεων
- Οδικό δίκτυο
- Δομές ύδρευσης και άρδευσης
- Δομές υγείας
- Δομές παιδείας
- Τηλεπικοινωνιακό δίκτυο
- Δομές αγροτικής παραγωγής
- Δομές τοπικής αυτοδιοίκησης

Υποδομές μεταφορών – μετακινήσεων

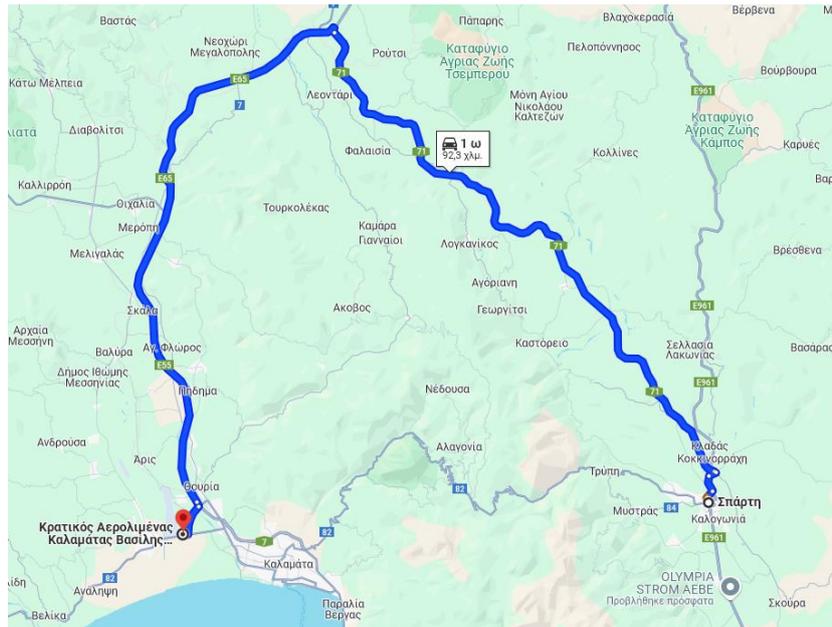
Οι μεταφορές και οι μετακινήσεις στο σύνολο του Δήμου Σπάρτης πραγματοποιούνται αποκλειστικά μέσω του οδικού δικτύου. Ο Δήμος Σπάρτης ως μη παραθαλάσσιος, δεν διαθέτει λιμάνι, το επίγειό του, θεωρείται το Γύθειο. Συγχρόνως, δεν υφίσταται σιδηροδρομική γραμμή, ούτε αεροδρόμιο. Το εγγύτερο αεροδρόμιο καθίσταται ο Κρατικός Αερολιμένας Καλαμάτας «Βασίλης Κωνσταντακόπουλος», το οποίο βρίσκεται στην πόλη της Μεσσήνης και απέχει από την Σπάρτη 92.3 χλμ. και μία ώρα μέσω του αυτοκινητόδρομου Α71 και Ε55²³³. Στόχο του Δήμου Σπάρτης αποτελεί «η μετατροπή του στρατιωτικού Αεροδρομίου Σπάρτης σε πολιτικό»²³⁴. Το βασικό μέσο μαζικής μεταφοράς (ΜΜΜ), στο σύνολο του Δήμου Σπάρτης, καθίσταται το ΚΤΕΛ Λακωνίας.

²³³ Google, «Σπάρτη-Κρατικός Αερολιμένας Καλαμάτας «Βασίλης Κωνσταντακόπουλος»», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.google.com/maps/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 20.09.2024

²³⁴ Τ.Π.Σ. Δήμου Σπάρτης (Δ.Ε. Καρυών, Οινόυτος, Πελλάνας, Μυστρά, Θεραπνών, Σπαρτιατών, Φάριδος), Παρουσίαση αρχικών πορισμάτων και κεντρικού σεναρίου χωρικής ανάπτυξης, Σπάρτη, 2024, σελ. 7

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Χάρτης 10: Οδική σύνδεση μεταξύ του αστικού κέντρου της Σπάρτης και του Κρατικού Αερολιμένα Καλαμάτας «Βασίλης Κωνσταντακόπουλος»

Πηγή: Google, «Σπάρτη-Κρατικός Αερολιμένας Καλαμάτας «Βασίλης Κωνσταντακόπουλος»», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.google.com/maps/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 20.09.2024, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 20.09.2024, ίδια επεξεργασία

Η περιοχή μελέτης εξυπηρετείται από το ΚΤΕΛ Λακωνίας και μερικώς από το ΚΤΕΛ Αρκαδίας. Όσο αφορά το ΚΤΕΛ Λακωνίας, λειτουργούν δύο γραμμές, οι οποίες φιλοδοξούν, ουσιαστικά, να ικανοποιήσουν την ανάγκη μετακίνησης των κατοίκων της Δημοτικής Ενότητας Πελλάνας, κυρίως, προς το Καστόρειο, την έδρα δηλαδή του καποδιστριακού Δήμου Πελλάνας, και την Σπάρτη. Η πρώτη γραμμή αντιστοιχεί την διαδρομή, Σπάρτη – Παρδάλι – Πελλάνα – Περιβόλια – Καστόρειο, και το αντίστροφο. Η δεύτερη γραμμή αντιστοιχεί στην διαδρομή, Σπάρτη – Λογκανίκος – Αγόριανη – Γεωργίτσι – Αλευρού – Περιβόλια – Καστόρειο – Καστρί – Κάμπος Βορδόνιας – Καραβάς – Σπάρτη, και το αντίστροφο. Το Καστόρειο λειτουργεί ως διαμετακομιστικό κέντρο για τους επιβάτες της πρώτης γραμμής, στην περίπτωση που μετακινούνται προς ή από την Σπάρτη, κι επακολούθως επιβιβάζονται ή αποβιβάζονται προς ή από την δεύτερη γραμμή. Οι συγκεκριμένες διαδρομές είναι ενεργές καθημερινά εκτός του Σαββάτου και της Κυριακής, κατά την διάρκεια του σχολικού έτους, οπότε και τα λεωφορεία λειτουργούν και ως σχολικά οχήματα, μεταφέροντας μαθητές που διαμένουν σε οικισμούς της Δημοτικής Ενότητας Πελλάνας, στις σχολικές μονάδες που λειτουργούν στο Καστόρειο. Τους θερινούς μήνες, οι ανωτέρω διαδρομές προσαρμόζονται, και τα δρομολόγια των λεωφορείων δεν είναι ενεργά καθημερινά²³⁵.

²³⁵ Ίδια γνώση της γράφουσας.

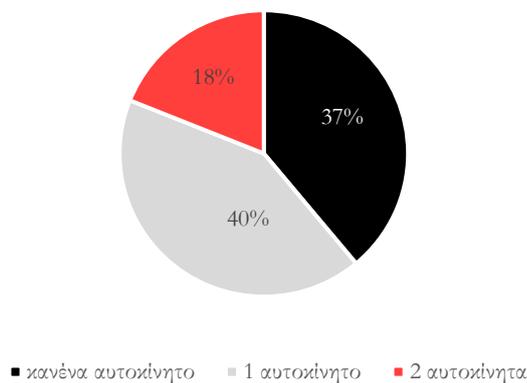
Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Διαπιστώνεται με αυτό τον τρόπο η έλλειψη επαρκούς συγκοινωνίας μεταξύ των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και η ανελαστικότητα των δρομολογίων.

Όσο αφορά, το ΚΤΕΛ Αρκαδίας, τρεις φορές την εβδομάδα, εκτελείται δρομολόγιο από την Τρίπολη προς το Γεωργίτσι (μέσω των οικισμών Κυπαρισσού, Λογκανίκου και Αγόριανης) και το αντίστροφο²³⁶. Μέσω των συγκεκριμένων δρομολογίων εξυπηρετούνται ταξιδιώτες οι οποίοι επιθυμούν να ταξιδέψουν προς ή από την Αθήνα και προς ή από άλλες πόλεις της Πελοποννήσου, καθώς ο σταθμός του ΚΤΕΛ Αρκαδίας της Τρίπολης αποτελεί σημαντικό συγκοινωνιακό κόμβο.

Συμπεραίνεται ότι, η συγκοινωνιακή συνδεσιμότητα των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας, με τα αστικά κέντρα, αλλά και μεταξύ τους, είναι ελλιπής. Οι κάτοικοι των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας, καθίστανται, έτσι, σε μεγάλο βαθμό απομονωμένοι και κυρίως εκείνου, που εξαρτώνται αποκλειστικά από τα ΜΜΜ.

Στα παραπάνω δεδομένα προστίθεται η διαπίστωση ότι, βάσει της απογραφής της ΕΛ.ΣΤΑΤ. του 2011, το 37% του συνόλου των νοικοκυριών της Δ.Ε. Πελλάνας δεν διαθέτε αυτοκίνητο, το 40% διαθέτε ένα αυτοκίνητο, και το 18% διαθέτε δύο αυτοκίνητα. Συνεπώς, τα άτομα που συγκροτούν το 1/3 του συνόλου των νοικοκυριών της περιοχής μελέτης, είναι εξαρτημένα από άλλα μέσα μεταφοράς, πιθανώς, μεταξύ αυτών και των Μ.Μ.Μ.

Διάγραμμα 18: Αριθμός αυτοκινήτων κατά νοικοκυριό στο σύνολο της Δ.Ε. Πελλάνας, βάσει της απογραφής του 2011 της ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή: Ίδια επεξεργασία βάσει απόρρητων δεδομένων απογραφής του έτους 2011 της ΕΛΣΤΑΤ

²³⁶ ΚΤΕΛ Ν. Αρκαδίας Α.Ε., «Επιλέξτε το ταξίδι σας», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://ktelbus.gr/ark/ticketweb/#/mapPageWithStop>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Οδικό δίκτυο

Οι μετακινήσεις στο σύνολο του Δήμου Σπάρτης εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την ποιότητα του οδικού δικτύου, καθώς εκτελούνται αποκλειστικά διαμέσου αυτού. Στον Επιχειρησιακό Προγραμματισμό του Δήμου Σπάρτης, για την περίοδο 2021-2014, σημειώνεται ότι,

«ο Δήμος Σπάρτης διαθέτει εκτεταμένο οδικό δίκτυο το οποίο, παρά τις όποιες επεμβάσεις έχουν γίνει, παρουσιάζει προβλήματα που σχετίζονται με την οδική ασφάλεια. Απαιτούνται νέες χαράξεις οδικών αξόνων, ασφαλοστρώσεις και αναβάθμισή του σε όλη την έκταση του Δήμου. Η οδική προσπελασιμότητα του Δήμου εξασφαλίζεται με την Εθνική Οδό Τρίπολης – Σπάρτης και το επαρχιακό – δημοτικό οδικό δίκτυο. Επισημαίνεται επίσης ότι οι αποστάσεις των τοπικών κοινοτήτων με την έδρα του Δήμου και μεταξύ τους είναι πολύ μεγάλες (π.χ. Λογκανίκος – Σπάρτη 40 χλμ., Λογκανίκος – Αγριάνοι 80 χλμ.). Το αγροτικό οδικό δίκτυο είναι εκτεταμένο και απαιτεί αντίστοιχης έκτασης παρεμβάσεις συντήρησης και βελτιώσεων»²³⁷.

Τα παραπάνω δεδομένα και προβλήματα που αφορούν το οδικό δίκτυο ισχύουν μέχρι σήμερα, και δύναται να τα διαπιστώσει κανείς, μέσω επίσκεψης στους οικισμούς ενδιαφέροντος. Παρόλα αυτά, από το 2016, στο οδικό δίκτυο της περιοχής έχει προστεθεί ο κλάδος Λεύκτρο – Σπάρτη του αυτοκινητόδρομου Κόρινθος – Τρίπολη – Καλαμάτα. Το συγκεκριμένο τμήμα του αυτοκινητοδρόμου διαθέτει τρεις εξόδους προς τους οικισμούς της περιοχής ενδιαφέροντος²³⁸, με αποτέλεσμα να έχουν ανατραπεί οι χρονικές αποστάσεις ορισμένων οικισμών της περιοχής ενδιαφέροντος από την Σπάρτη, καθιστώντας τους περισσότερο προσβάσιμους. Πιο συγκεκριμένα, ο αυτοκινητόδρομος φέρει εξόδους, στην Δημοτική Κοινότητα Λογκανίκου, στην Δημοτική Κοινότητα Αγίου Κωνσταντίνου και στην Δημοτική Ενότητα Πελλάνας. Σύμφωνα με τα δεδομένα που παρατίθενται στην ιστοσελίδα του αναδόχου φορέα του αυτοκινητόδρομου, από την έξοδο στην Δ.Κ. Λογκανίκου μεταξύ άλλων εξυπηρετούνται, ο Λογκανίκος και το Γεωργίτσι - συνεπώς και η Αγόριανη-, από την έξοδο στην Δ.Κ. Αγίου Κωνσταντίνου εξυπηρετούνται, τα Φουνταίικα, ο Άγιος Κωνσταντίνος και τα Βεργαδέϊικα, και από την έξοδο στην Δ.Κ. Πελλάνας, εξυπηρετούνται μεταξύ άλλων, η Πελλάνα, το Καστόρειο, το Παρδάλι και η Αλευρού (επομένως και τα Περιβόλια)²³⁹.

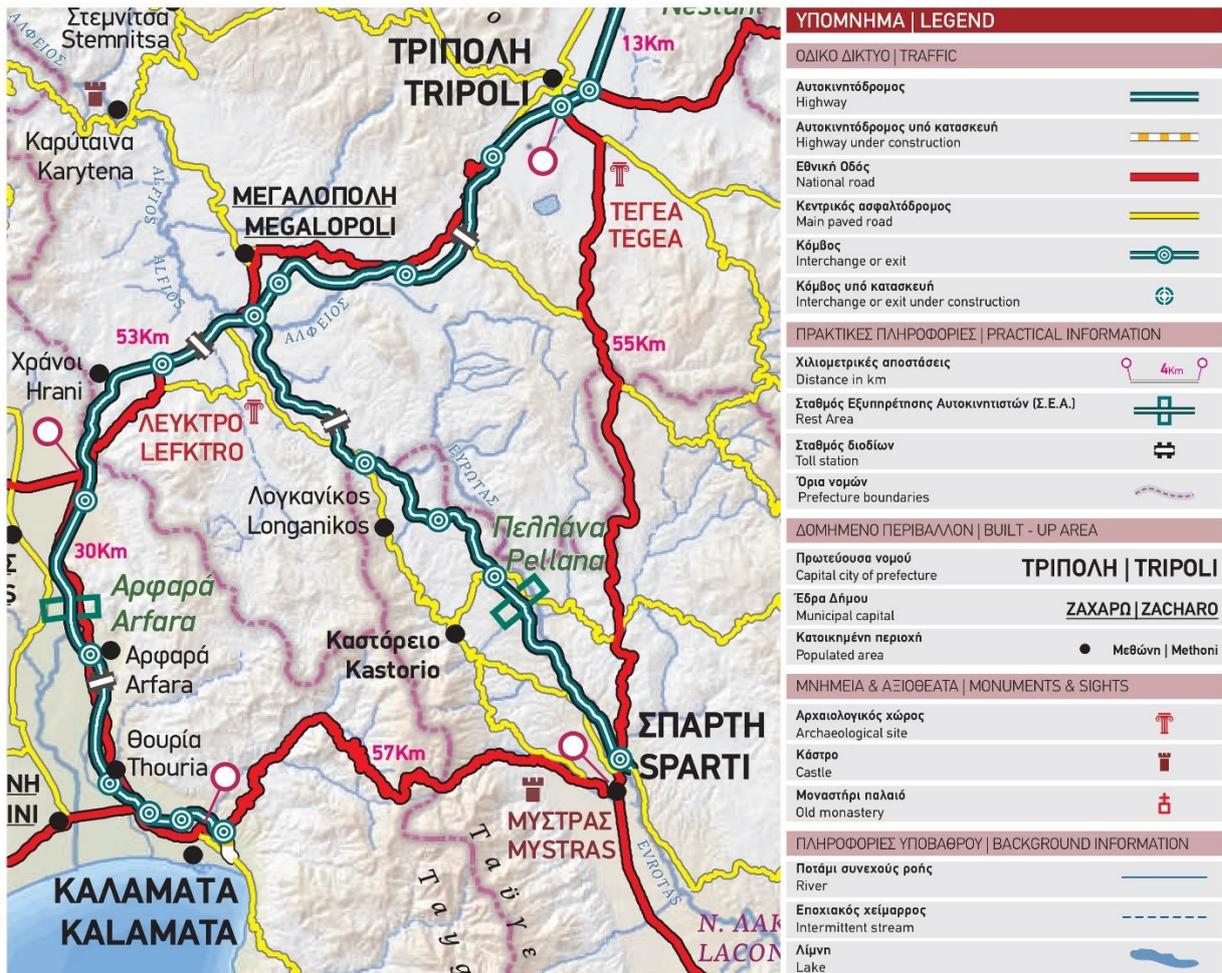
²³⁷ Δήμος Σπάρτης, «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα - Α' Φάση Στρατηγικός Σχεδιασμός 2011-2014», χ.τ., χ.χ., σελ. 89

²³⁸ Μορέας, «Πληροφορίες προορισμών», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.moreas.com.gr/leitourgia/pliροφοries-proorismou>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

²³⁹ ο.π.

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Εικόνα 3: Η οδευση του αυτοκινητόδρομου Λεύκτρο – Σπάρτης

Πηγή: Μορέας, «Το έργο και η Κατασκευή του», χ.τ.,χ.χ., ανακτήθηκε από https://www.moreas.com.gr/wp-content/uploads/2022/06/Moreas_Map_040917_compressed.pdf, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 07.03.2025, ίδια επεξεργασία

περιγραφή	προς ή από Σπάρτη μέσω του αυτοκινητόδρομου Λεύκτρο -Σπάρτη		προς ή από Σπάρτη μέσω του παλαιού επαρχιακού οδικού δικτύου	
	Χρονική απόσταση (λεπτά)	Χιλιομετρική απόσταση (χλμ.)	Χρονική απόσταση (λεπτά)	Χιλιομετρική απόσταση (χλμ.)
Άγιος Κωνσταντίνος	25	28.8	-	-
Αγόριανη	32	31.9	46	37.7
Αλευρού	27	26.3	34	24.2
Βορδόνια	-	-	21	15
Γεωργίτσι	35	31.3	43	29.2
Καστόρειο	25	25	27	20.2

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Λογκανίκος	31	31,4	-	-
Πελλάνα	18	20	-	-
Περιβόλια	23	23.6	32	22.3

Πίνακας 28: Η χρονική και χιλιομετρική απόσταση των εδρών των κοινοτήτων της Δ.Ε. Πελλάνας από το αστικό κέντρο της Σπάρτης

Πηγή: Ανακτήθηκε από <https://www.google.com/maps/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.02.2025, ιδία επεξεργασία

Παρατηρώντας τον πίνακα 28, φαίνεται ότι, η λειτουργία του αυτοκινητόδρομου Λεύκτρου - Σπάρτης καθίσταται καθοριστική για την μείωση των χρονικών αποστάσεων των περισσότερων εδρών κοινοτήτων (που συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού) της Δ.Ε. Πελλάνας από το αστικό κέντρο της Σπάρτης. Εξαιρεση αποτελούν το Καστόρειο και η Βορδόνια. Σημειώνεται ότι, η Βορδόνια, ουσιαστικά δεν δύναται να εξυπηρετηθεί από το εν λόγω έργο.

Τέλος, επισημαίνεται η ασυνέχεια, που διαπιστώνεται ανάμεσα στην ποιότητα του οδοστρώματος και γενικά της υποδομής του αυτοκινητόδρομου και την ποιότητα του επαρχιακού δικτύου που συνδέει τους οικισμούς με τον αυτοκινητόδρομο.

Δομές υγείας

Στους οικισμούς της περιοχής μελέτης, το Κέντρο Υγείας Καστορείου αποτελεί την μοναδική ενεργή δομή υγείας. Συνεπώς, ο ασθενής πρέπει να απευθυνθεί στις πλησιέστερες δομές υγείας, που εδράζονται στην Σπάρτη, μεταξύ των οποίων, κατατάσσεται και το Γενικό Νοσοκομείο Σπάρτης.

Όσο αφορά το Κέντρο Υγείας Καστορείου, διαθέτει μία γιατρό, -η οποία βρίσκεται στην δομή μία φορά την εβδομάδα-, και μία βοηθό νοσηλεύτη, ένα διοικητικό υπάλληλο, δεν πραγματοποιούνται εφημερίες και δεν διατίθεται ασθενοφόρο όχημα²⁴⁰. Παρόλα αυτά, βάσει της υπουργικής απόφασης Γ3α/ΓΠ 113082 ΦΕΚ 89/Β/19.1.2015, το Κέντρο Υγείας Καστορείου ως αποκεντρωμένη οργανική μονάδα της 6^{ης} ΥΠΕ και «ως περιοχή ευθύνης [...] ορίζονται η έδρα του [δηλαδή το Καστόρειο] και τα Τοπικά Διαμερίσματα Αγίου Κωνσταντίνου, Αγόριανης, Αλευρούς, Βορδονίων, Γεωργιτσίου, Λογκανίκου, Πελλάνας και Περιβολίων»²⁴¹. Όσο αφορά τις

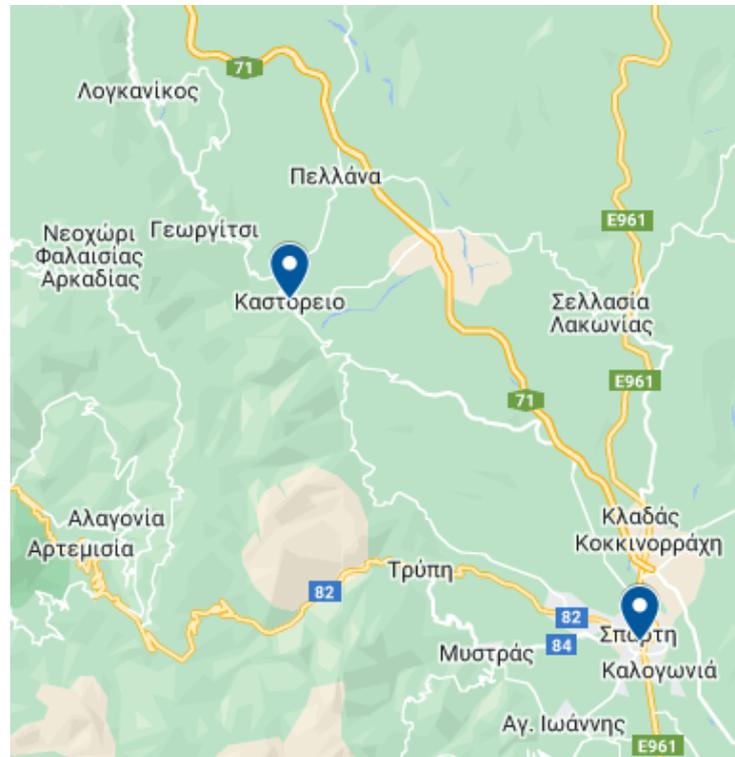
²⁴⁰ Σαραντοπούλου Κανέλλα, Εργαζόμενη στο Κ.Υ. Καστορείου ως ΤΕ Διοικητικού – Λογιστικού, προφορική μαρτυρία, 16.09.2024

²⁴¹ Υπουργική Απόφαση Γ3α/ΓΠ 113082 (ΦΕΚ 89/Β/19.01.2015)

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

θέσεις στελέχωσης του εν λόγω Κέντρου Υγείας, προβλέπονται 8 θέσεις ιατρικού προσωπικού και 30 θέσεις που αφορούν κυρίως παραϊατρικό προσωπικό²⁴².

Χάρτης 11: Κέντρα Υγείας 6^{ης} ΥΠΕ στην Δ.Ε. Πελλάνας

Πηγή: Ανακτήθηκε από

<https://www.google.com/maps/d/viewer?ll=37.233372446553794%2C22.619214776085617&z=11&mid=1C81raBa-dwtsOqBvejUfMh05eEADCKYj>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 05.02.2025, ίδια επεξεργασία

Εξαιρουμένου του Κέντρου Υγείας Καστορείου, συμπληρωματικά στην περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας και συγκεκριμένα, στον οικισμό του Γεωργιτσίου προβλέπεται Περιφερειακό Ιατρείο²⁴³. Ωστόσο, η θέση του Περιφερειακού Ιατρείου Γεωργιτσίου φαίνεται να έχουν μείνει κενές εδώ και αρκετά χρόνια, προικαλώντας την αγανάκτηση των κατοίκων, όπως θα διαπιστώσουμε και από την έρευνα στον τοπικό τύπο στο κεφάλαιο οκτώ. Στα παραπάνω δεδομένα προστίθεται το γεγονός ότι, δεν πραγματοποιούνται επισκέψεις αγροτικού ιατρού στους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας²⁴⁴.

²⁴² Ο.π.

²⁴³ 6^η ΥΠΕ, «ΚΥ-ΠΠ», χ.τ.,χ.χ., ανακτήθηκε από

<https://www.google.com/maps/d/viewer?ll=37.189646501900484%2C22.54000865417324&z=11&mid=1C81raBa-dwtsOqBvejUfMh05eEADCKYj>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 05.02.2025

²⁴⁴ Σαραντοπούλου Κανέλλα, Εργαζόμενη στο Κ.Υ. Καστορείου ως ΤΕ Διοικητικού – Λογιστικού, προφορική μαρτυρία, 16.09.2024

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Συγχρόνως, σημειώνεται ότι, στην περιοχή των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας, είναι ενεργό το Πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι» του Δήμου Σπάρτης²⁴⁵.

Συμπερασματικά, στην ακραία περίπτωση του έκτακτου γεγονότος διαπιστώνεται ότι, η περιοχή μελέτης είναι ουσιαστικά αποκλεισμένη, αφού δεν υφίσταται ασθενοφόρο και οδηγός ασθενοφόρου, στο Κέντρο Υγείας δεν πραγματοποιούνται εφημερίες και είναι υποστελεχωμένο δεν υφίστανται ιδιωτικά ιατρεία, ενώ δραστηριοποιείται μόνο ένα φαρμακείο στο Καστόρειο.

Δομές παιδείας

Στην Δημοτική Ενότητα Πελλάνας, πλέον, λειτουργούν πέντε σχολικές μονάδες, στους οικισμούς Λογκανίκος και Καστόρειο, με ολιγάριθμο πληθυσμό μαθητών σε σύγκριση με το δυναμικό των μαθητών που φέρουν οι σχολικές μονάδες στην Σπάρτη. Πιο συγκεκριμένα, στον οικισμό του Λογκανίκου λειτουργεί Διθέσιο Δημοτικό Σχολείο, στο οποίο, ενδεικτικά, φοιτούν έξι (6) μαθητές²⁴⁶, το τρέχον μαθητικό έτος (2024-2025). Στον οικισμό του Καστορείου λειτουργεί Νηπιαγωγείο, Τριθέσιο Δημοτικό Σχολείο, Γυμνάσιο και Λύκειο.

Τηλεπικοινωνιακό δίκτυο

Όπως φαίνεται στον χάρτη που ακολουθεί η ταχύτητα διαδικτύου σε συσκευή κινητής τηλεφωνίας στις περιοχές μελέτης χαρακτηρίζεται εξαιρετική και πολύ καλή, με εξαίρεση τμήματα που βρίσκονται στον ορεινό χώρο του Ταυγέτου. Όσο αφορά τη σύνδεση στο διαδίκτυο μέσω μη ασύρματης πηγής, το δίκτυο των οπτικών ινών δεν λειτουργεί στους μελετώμενους οικισμούς, ωστόσο διατίθεται δυνατότητα εγκατάστασης σταθερών γραμμών διαδικτύου χαμηλότερων ταχυτήτων²⁴⁷.

Επισημαίνεται ότι, βάσει του νόμου 4563/2018 (ΦΕΚ 169/Α/2018) ο οικισμός Βορδόνιας χαρακτηρίζεται ως εκτός τηλεοπτικής κάλυψης από τους ελληνικούς τηλεοπτικούς σταθμούς ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας.

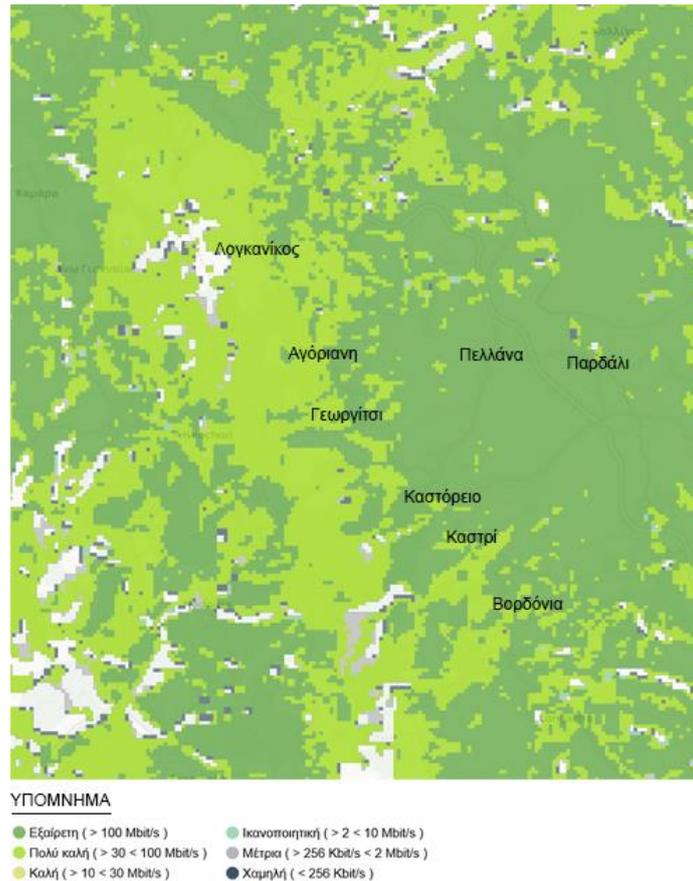
²⁴⁵ Δήμος Σπάρτης, «Νομικά Πρόσωπα Υποκατηγορίες», χ.χ., χ.τ., ανακτήθηκε από <https://www.sparti.gov.gr/index.php/2018-01-04-11-18-45/item/136-2018-01-04-22-55-10>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 16.02.2025

²⁴⁶ Π. Μπουζιάνης, Διευθυντής Διθέσιου Δημοτικού Σχολείου Λογκανίκου, προφορική μαρτυρία, 22.09.2024

²⁴⁷ COSMOTE, «Έλεγχος διαθέσιμης υποδομής και ταχυτήτων», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.cosmote.gr/cshop/jsp/diathesimotita-adsl-vdsl-cosmotetv.jsp?ct=res>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.01.2025

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Χάρτης 12: Ποιότητα ταχύτητας διαδικτύου σε συσκευή κινητής τηλεφωνίας στην περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας

Πηγή: COSMOTE, «Έλεγχος διαθέσιμης υποδομής και ταχυτήτων», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.cosmote.gr/eshop/jsp/diathesimotita-adsl-vdsl-cosmotetv.jsp?ct=res>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.01.2025, ίδια επεξεργασία

Δομές αγροτικής παραγωγής

Στην περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας λειτουργεί εγχειοβελτιωτικό έργο, δηλαδή Τοπικός Οργανισμός Εγγείων Βελτιώσεων (Τ.Ο.Ε.Β.) στην κτηματική περιφέρεια της Δ.Κ. Πελλάνας²⁴⁸. Ο χαρακτήρας του συγκεκριμένου εγχειοβελτιωτικού έργου επικεντρώνεται στην εξοικονόμηση νερού για την τροφοδοσία των καλλιεργειών²⁴⁹.

Δομές τοπικής αυτοδιοίκησης

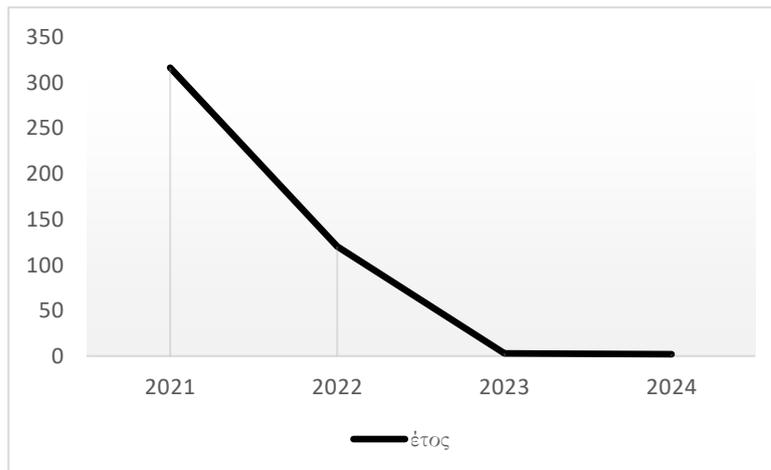
²⁴⁸ Γ. Μπουραζάνης, Προϊστάμενος Τμήματος Εγγείων Βελτιώσεων Δ.Α.ΟΚ. Π.Ε. Λακωνίας, προφορική μαρτυρία, 16.09.2024

²⁴⁹ Ίδια γνώση της γράφουσας

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Το Καστόρειο διατέλεσε έδρα του καποδιστριακού Δήμου Πελλάνας, στο οποίο στεγάζονταν οι υπηρεσίες του Δήμου και ο χώρος του Κέντρου Εξυπηρέτησης Πολιτών (Κ.Ε.Π.) 0797. Η εφαρμογή του προγράμματος «Καλλικράτης» το 2011 ενθάρρυνε την μετακίνηση των δημοτικών υπαλλήλων της Δ.Ε. Πελλάνας στην έδρα του νεοσύστατου καλλικρατικού Δήμου Σπάρτης, την Σπάρτη. Στο Καστόρειο παρέμεινε μόνο μία θέση δημοτικού υπάλληλου και οι δύο θέσεις του Κέντρου Εξυπηρέτησης Πολιτών (Κ.Ε.Π.) 0797. Η δημοτική υπάλληλος που υπηρετούσε στην ανωτέρω θέση μετακινήθηκε οριστικά στην Σπάρτη τον Οκτώβριο του 2020²⁵⁰. Συγχρόνως, η υπάλληλος που υπηρετεί στο Κ.Ε.Π. 0797, συνυπηρετεί από το 2020, στο Κ.Ε.Π. 0209 του Δήμου Σπάρτης. Πιο συγκεκριμένα, η εν λόγω υπάλληλος επισκέπτεται το Κ.Ε.Π. 0797 μία φορά την εβδομάδα (από το 2023), ενώ για τις υπόλοιπες ημέρες έχει τοποθετηθεί στο Κ.Ε.Π. 0209 στην Σπάρτη. Από τα στατιστικά λειτουργίας του Κ.Ε.Π. 0797, φαίνεται να έχει για το έτος 2024 σχεδόν μηδενικές υποθέσεις²⁵¹ αφού οι πολίτες εξυπηρετούνται από το αμέσως κοντινότερο Κ.Ε.Π. που βρίσκεται στην Σπάρτη²⁵².

Διάγραμμα 19: Στατιστικά Θυρίδων ΚΕΠ 0797 Δήμου Σπάρτης της περιόδου 2021-2024

Πηγή: Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, «Στατιστικά Θυρίδων ΚΕΠ», ΚΕΠ 0797 Δήμου Σπάρτης, 2024, ανακτήθηκε από <https://thyrides-stats.services.gov.gr/kepstats>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 07.03.2025, ιδία επεξεργασία

6.4.6 Πολιτισμός και αθλητισμός

Στην εν λόγω υποενότητα αποτυπώνονται κυρίως, το πολιτιστικό απόθεμα, η αθλητική δραστηριότητα και οι πιθανοί γαστρονομικοί ιδιωματισμοί της Δ.Ε. Πελλάνας. Η εν λόγω καταγραφή αποτελεί, μεταξύ άλλων, την αφετηρία αξιολόγησης του βαθμού ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας.

²⁵⁰ Γ. Μαχαίρα, δημοτική υπάλληλος Δήμου Σπάρτης, προφορική μαρτυρία, 07.01.2025

²⁵¹ Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, «Στατιστικά Θυρίδων ΚΕΠ», ΚΕΠ 0797 Δήμου Σπάρτης, 2024, ανακτήθηκε από <https://thyrides-stats.services.gov.gr/kepstats>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 07.03.2025

²⁵² Η υπεύθυνη υπάλληλος του Κ.Ε.Π. 0797 Ελένη Γιλέκα, επιβεβαίωσε προφορικά την συγκεκριμένη παρατήρηση.

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Πιο συγκεκριμένα, ο θεματικός άξονας «πολιτισμός και αθλητισμός» αναλύεται στα πεδία έρευνας, που ακολουθούν:

- Απόθεμα πολιτιστικής κληρονομιάς
- Βιομηχανική αρχαιολογία
- Εκκλησιαστική αρχιτεκτονική
- Ενεργές δομές πολιτισμού
- Σύγχρονη πολιτιστική δραστηριότητα κι ενεργά πολιτιστικά σωματεία
- Σύγχρονη αθλητική δραστηριότητα κι ενεργά σωματεία
- Γαστρονομία: προϊόντα ΠΟΠ και ΠΓΕ
- Ενέργειες προβολής και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Πολιτιστική κληρονομιά

Προκειμένου να καταγραφεί αναλυτικά η ορατή, απτή και αποκαλυφθείσα πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής μελέτης²⁵³, χρειάστηκε να συνδυαστούν διαφορετικοί τρόποι έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, αρχικά συγκεντρώθηκε το πληροφοριακό υλικό, που είναι αναρτημένο στην ιστοσελίδα του Αρχαιολογικού Κτηματολογίου²⁵⁴ και στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αναφορικά με το «Αρχείο Παραδοσιακών Οικισμών και Διατηρητέων Κτιρίων»²⁵⁵. Στην συνέχεια, στάλθηκε αίτημα προς την Εφορεία Αρχαιοτήτων Λακωνίας, προκειμένου να κοινοποιηθούν στην γράφουσα μνημεία της περιοχής μελέτης, ανά Τοπική Κοινότητα, που προστατεύονται από τις διατάξεις του νόμου 4858/ 2021 «Κύρωση Κώδικα νομοθεσίας για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς»²⁵⁶, τα οποία δεν περιλαμβάνονται στο Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο. Συγχρόνως, η γράφουσα διεξήγαγε επιτόπια έρευνα στο αρχείο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Λακωνίας, και πιο

²⁵³ Όπως αναφέρθηκε και στο πέμπτο κεφάλαιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας, στο πλαίσιο των εργασιών διάνοιξης του νέου αυτοκινητόδρομου Λεβιτρού-Σπάρτης, αποκαλύφθηκαν πολλές και σημαντικές αρχαιότητες στις κτηματικές περιφέρειες Βορδόνιας, Καστορείου, Πελλάνας, Αγόριανης και Λογκανίκου, οι οποίες δεν είναι ορατές λόγω της κατασκευής του αυτοκινητόδρομου.

²⁵⁴ Διεύθυνση Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων, χ.τ., χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

²⁵⁵ Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, «Διατηρητέα κτήρια», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://estia.minenv.gr/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

²⁵⁶ Εφορεία Αρχαιοτήτων Λακωνίας, «Σχετικά με αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία αρμοδιότητας ΕΦΑΛΑΚ στην Δ.Ε. Πελλάνας του Δήμου Σπάρτης», αρ. πρωτ. 575221/17.01.2024

συγκεκριμένα στις καρτέλες, που αντιστοιχούν σε κάθε τοπική κοινότητα, με σκοπό την σφαιρική καταγραφή, του συνόλου της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής μελέτης²⁵⁷.

Από την παραπάνω έρευνα, προέκυψε ότι, στην Δημοτική Ενότητα Πελλάνας, συγκεντρώνεται σημαντικός αριθμός αρχαιολογικού υλικού, μνημείων και νεότερων αρχιτεκτονικών καταλοίπων, όπως καταγράφονται και στους παρακάτω πίνακες. Τα εν λόγω αρχαία και νεότερα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα προέρχονται από ποικίλες χρονικές και ιστορικές περιόδους. Άλλωστε, όπως αποτυπώθηκε και στο πέμπτο κεφάλαιο, στην περιοχή καταγράφεται ανθρώπινη οικιστική δραστηριότητα ήδη από τους προϊστορικούς χρόνους.

Αρχαία μνημεία			
περιγραφή	πηγή		
οικισμός	αρχαιολογικό κτηματολόγιο	απάντηση ΕΦ.Α.ΛΑΚ. σε αίτημα της γράφουσας	επιτόπια έρευνα σε αρχαιολογικές καρτέλες ΕΦ.Α.ΛΑΚ.
Καστόρειο	-	Σπηλαιώδης ναός Εισοδίων Θεοτόκου (Παναγία Μεσοσπορίτισσα)	Ερειπωμένο κτίσμα (Ναός Αγίου Ιωάννη);
		Ενοριακός ναός Γεννήσεως Θεοτόκου (19 ^{ος} αι.)	
		Κοιμητηριακός ναός Αγίου Νικολάου (τέλη 18 ^{ου} -αρχές 19 ^{ου} αι.)	
Αγόριανη	Ναός Αγίου Νικολάου (14 ^{ος} αι.)	Αρχιτεκτονικά λείψανα οχυρωματικής εγκατάστασης βυζαντινών χρόνων στη θέση «Άγιος Αθανάσιος»	-
		Αρχαία Κρήνη στη θέση «Μάρμαρο Χλέβενας»	
Βορδόνια	-	Ερείπια φράγκικου οχυρού και ερειπωμένος ναός Αγίου Δημητρίου (αρχές 18 ^{ου} αι.)	Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου (Νεκροταφείο), (19 ^{ος} αι.)
		Ναός Εισοδίων Θεοτόκου (18 ^{ος} αι.)	Ναός Ζωοδόχου Πηγής (Νεκροταφείο Σουλήνας)
		Ναός Προφήτη Ηλία (19 ^{ος} αι.) Ναός Αγίου Σπυρίδωνα (19 ^{ος} αι.)	
Γεωργίτσι	Καθολικό Μονής Προφήτη Ηλία (17 ^{ος} αι.)	Μονή Προφήτη Ηλία (1619)	-
		Ναός Αγίου Δημητρίου (18 ^{ος} αι.)	
		Ναός Αγίου Γεωργίου (18 ^{ος} αι.)	
		Τμήμα αρχαίου οδικού δικτύου (αρχατροχιές) στην	

²⁵⁷ Η έρευνα διεξήχθη τον Σεπτέμβριο του έτους 2024.

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

		κορυφογραμμή του Ταυγέτου στη θέση «Μαλεβός»	
Καστρί	Μονή Καστρίου	Ερείπια κάστρου δυτικά του σημερινού οικισμού	
	Ναός Αγίου Γεωργίου	Ερειπωμένος ναός στη θέση «Μετόχι» (μεταβυζαντινοί χρόνοι)	-
	Ναός Αγίου Δημητρίου		
Λογανίκος	Ναός Αγίου Γεωργίου	Βυζαντινός ναός Αγίων Αποστόλων Λογανίκου (14 ^{ος} αι.)	Κάστρο βυζαντινό
	Ναός Ανάληψης	Προεπαναστατική οικία οπλαρχηγού Παπακαλού (18 ^{ος} – 19 ^{ος} αι.)	Φρουριακή κατασκευή (περίοδος Φραγκοκρατίας)
	Ναός Κοίμησης της Θεοτόκου	Κρήνη πρωτοβυζαντινών χρόνων στη θέση «Άγιος Ιωάννης Κυπαρισσίου»	-
Περιβόλια			Πέτρινο Πηγάδι
Πελλάνα	Νεκροταφείο στη θέση «Σπηλιές» των Μυκηναϊκών χρόνων	Ακρόπολη αρχαίας Πελλάνας στη θέση «Παλιόκαστρο». Αρχιτεκτονικά λείψανα από την Πρώιμη εποχή του Χαλκού (3 ^η χιλιετία) έως τους βυζαντινούς χρόνους	-
		Αρχαία Κρήνη στη θέση «Κεφαλόβρυσσο-Μάρμαρο»	
		Γεφύρι Κεφαλόβρυσσου. Ιστορικό διατηρητέο μνημείο που ανάγεται τους χρόνους της Τουρκοκρατίας	

Πίνακας 29: Κατάλογος αρχαίων μνημείων Δ.Ε. Πελλάνας
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Νεότερα μνημεία		
περιγραφή	πηγή	
οικισμός	αρχαιολογικό κτηματολόγιο	αρχείο Παραδοσιακών Οικισμών και Διατηρητέων Κτιρίων Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας
Καστόρειο	Κέλυφος κτιρίου Σκαρλατινή	-
	Κτίριο	
	Κτίριο Σπηλιώτη	
Βορδόνια	-	Διατηρητέο κτήριο του 19 ^{ου} αι. στον οικισμό Σουλήνα
Γεωργίτσι	Κτήριο Παλαιού Δημοτικού Σχολείου	-

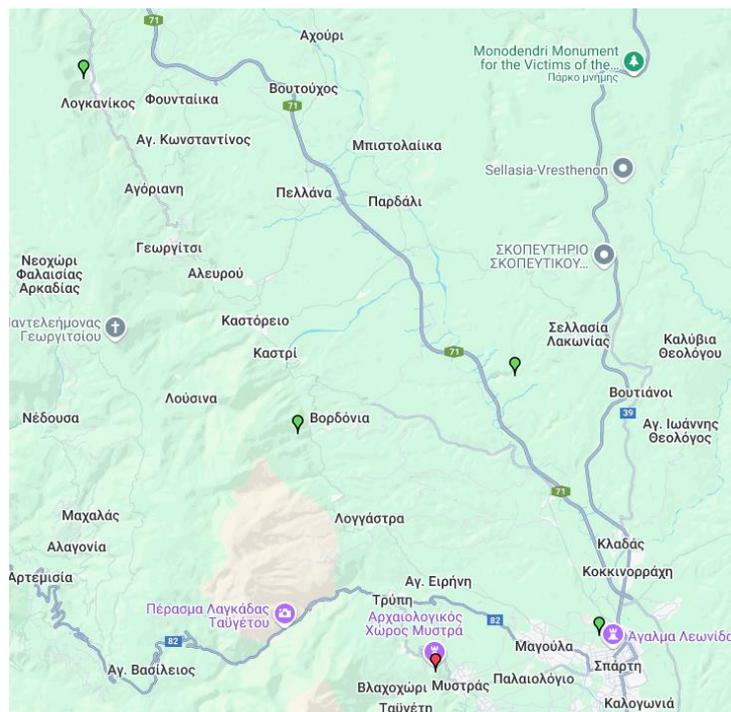
Πίνακας 30: Κατάλογος νεότερων μνημείων Δ.Ε. Πελλάνας
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Στους παραπάνω καταλόγους του πολιτιστικού αποθέματος της περιοχής της Δ.Ε. Πελλάνας προστίθενται ρωμαϊκά λουτρά που ανασκάφηκαν στην Λακωνία και την νότια Αρκαδία, τα οποία βρίσκονται σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο στον Σταθμό Εξυπηρέτησης Αυτοκινήτων (ΣΕΑ) Πελλάνας²⁵⁸.

Στον χάρτη, που ακολουθεί, απεικονίζονται τα οχυρά του Λογκανίκου και της Βορδόνιας καταχωρημένα στην ιστοσελίδα «ελληνικά άστρα»²⁵⁹. Στο πολιτιστικό απόθεμα της περιοχής μελέτης δεν μπορεί να αγνοηθεί η θέση των οχυρών, που βρίσκονται στους οικισμούς Βορδόνια, Καστρί, Αγόριανη και Λογκανίκος.

Χάρτης 13: Τα οχυρά του Λογκανίκου και της Βορδόνιας, σε σχέση με το Κάστρο του Μυστρά
Πηγή: Καστρολόγος, «Χάρτης Κάστρων», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.kastra.eu/map.php>,
ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 30.12.2024

Το σύνολο των παραπάνω δεδομένων αποδεικνύει το μέγεθος του πολιτιστικού αποθέματος της περιοχής μελέτης. Πρόκειται για μνημεία, που αφορούν ένα ευρύ φάσμα της αρχαιολογίας, από τους μυκηναϊκούς, βυζαντινούς, νεώτερους και σύγχρονους χρόνους.

Βιομηχανική Αρχαιολογία

²⁵⁸ Μάρκου Ε., «Η Σπάρτη και οι αρχαιότητες της», χ.τ., 04.12.2013, ανακτήθηκε από <https://www.archaiologia.gr/print-article/?print=63020>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.01.2025

²⁵⁹ Καστρολόγος, «Χάρτης Κάστρων», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.kastra.eu/map.php>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 30.12.2024

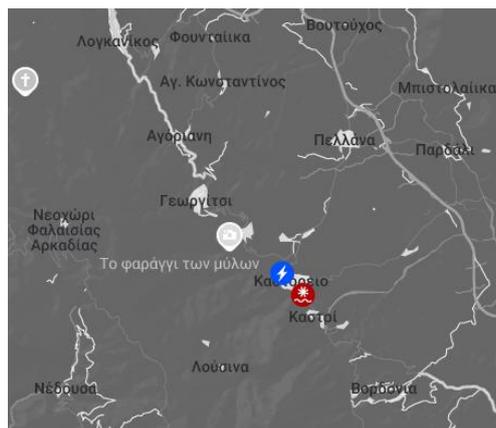

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Στους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας, υφίστανται κτίσματα, τα οποία άπτονται στον τομέα της βιομηχανικής αρχαιολογίας. Πρόκειται κυρίως για προβιομηχανικά ερείπια, όπως νερόμυλοι, νεροτριβές, αλευρόμυλοι, ελαιοτριβεία και αλώνια²⁶⁰.

Από την ομάδα ΒΙ.Δ.Α.²⁶¹ έχουν καταγραφεί σχετικά κατάλοιπα στον οικισμό του Καστορείου, τα οποία αφορούν κτήριο παραγωγής, μετάδοσης και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας²⁶² και κτήριο αλευρόμυλου²⁶³. Σύμφωνα με άρθρο του περιοδικού Πολυδεύκης, στον οικισμό του Καστορείου φαίνεται να υπήρχαν πλήθος νερόμυλων²⁶⁴.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

 Παραγωγή, μετάδοση και διανομή ηλεκτρικής ενέργειας

 Νερόμυλος

Χάρτης 14: Σημεία βιομηχανικής αρχαιολογίας βάσει του καταλόγου της ομάδας ΒΙ.Δ.Α.

Πηγή: ΒΙ.Δ.Α., «Αναζήτηση δελτίων βιομηχανικών καταγραφών», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://vidarchives.gr/reports>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 30.12.2024

Παράλληλα, σημαντική θέση, στους οικισμούς, Κυπαρίσσι, Λογκανίκος, Βεργαδεία, Κοτίτσα, Αγόριανη, Φουνταϊα, Άγιος Κωνσταντίνος, Γεωργίτσι και Πελλάνα (Γεωργιτσιάνια Καλύβια), όπως αποτυπώνεται στα εγκεκριμένα σχέδια που συντάχθηκαν κυρίως την δεκαετία του 1980, από το Υπουργείο Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος για την οριοθέτηση των οικισμών,

²⁶⁰ Επιτόπια επίσκεψη στους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας.

²⁶¹ ΒΙ.Δ.Α., «Αναζήτηση δελτίων βιομηχανικών καταγραφών», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://vidarchives.gr/reports>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 30.12.2024

²⁶² Φασουράκης Η., «Ηλεκτρική Εταιρεία Κοινότητας Καστορείου», χ.τ., 2018 στο ΒΙ.Δ.Α., «Αναζήτηση δελτίων βιομηχανικών καταγραφών», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://vidarchives.gr/reports/2018_09_1306, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 30.12.2024

²⁶³ Ζερμπίνος Κ., «Αλευρόμυλος – Ελαιοτριβείο Μονής Ζωοδόχου Πηγής - Παναγίας», χ.τ., 2023 στο ΒΙ.Δ.Α., «Αναζήτηση δελτίων βιομηχανικών καταγραφών», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://vidarchives.gr/reports/2023_10_2784, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 30.12.2024

²⁶⁴ «Πολυδεύκης»-περιοδική έκδοση του Πολιτιστικού Συλλόγου Καστορείου Πολυδεύκης, Τεύχος 5, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2009

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

διαπιστώνεται ότι είχαν τα αλώνια. Εντός του οικισμού της Αγόριανης, για παράδειγμα και πλησίον των ορίων αυτού απαριθμούνται περίπου 30 αλώνια²⁶⁵.

Εκκλησιαστική αρχιτεκτονική

Η περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας, ιερατικά υπάγεται στην Ιερά Μητρόπολη Μονεμβασίας και Σπάρτης και αποτελεί την Β' Αρχιερατική Περιφέρεια Καστορείου²⁶⁶. Η Ιερά Μητρόπολη Μονεμβασίας και Σπάρτης, στην οποία υπάγεται η περιοχή μελέτης, αναγνωρίζει δώδεκα (12) ενορίες, στις οποίες λειτουργούν συνολικά εκατόν εννέα (109) ναοί, ενοριακοί και εξωκλήσια. Στον οικισμό του Καστρίου παραμένει ενεργό μοναστήρι, στο οποίο υπάγονται δύο ναοί²⁶⁷. Ειδικότερα, στον παρακάτω πίνακα καταγράφονται αναλυτικά οι ναοί που αριθμεί η κάθε ενορία.

περιγραφή	αριθμός ναών
Ενορία Αγόριανης	13
Ενορία Αλευρούς	7
Ενορία Βεργαδέϊκων	3
Ενορία Βορδόνιας	13
Ενορία Γεωργιτσίου	16
Ενορία Καστορείου	10
Ενορία Καστρίου	7
Ενορία Κυπαρισσιού	4
Ενορία Λογκανίκου	17
Ενορία Παρδαλίου	4
Ενορία Πελλάνας	7
Ενορία Περιβολίων	8
Μονή Καστρίου	2

Πίνακας 31: Πλήθος ναών της Δ.Ε. Πελλάνας κατά ενορία

Πηγή: Στοιχεία από το αρχείο Ιεράς Μητρόπολης Μονεμβασίας και Σπάρτης, τα οποία εστάλησαν στην γράφουσα μέσω μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου την 17^η Νοεμβρίου 2023, ίδια επεξεργασία

Σε συνδυασμό με τα δεδομένα για την πολιτιστική κληρονομιά, που παρουσιάστηκαν σε προηγούμενη υποενότητα, φαίνεται ότι, στην Δ.Ε. Πελλάνας υφίσταται πλούσιο δίκτυο ναών, ανεγερμένοι σε διάφορες χρονικές περιόδους, από τους βυζαντινούς χρόνους έως τη σύγχρονη εποχή.

²⁶⁵ Υπουργείο Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος, Διεύθυνση Χωροταξίας, Οριοθέτηση Οικισμού, 15.11.1988

²⁶⁶ Ιερά μητρόπολη Μονεμβασίας και Σπάρτης, «Β' Αρχιερατική Περιφέρεια Καστορείου», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://immspartis.gr/gnorimia/enories/#B>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 30.12.2024

²⁶⁷ Στοιχεία από το αρχείο Ιεράς Μητρόπολης Μονεμβασίας και Σπάρτης, τα οποία εστάλησαν στην γράφουσα μέσω μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου την 17^η Νοεμβρίου 2023.

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Δομές πολιτισμού

Στην περιοχή μελέτης ως δημόσια δομή πολιτισμού δύναται να θεωρηθεί μόνο η Βιβλιοθήκη Καστορείου²⁶⁸. Σε ιδιωτικό κτήμα στην περιοχή του Αγίου Κωνσταντίνου, έχει ανεγερθεί ανοιχτό αμφιθέατρο, στο οποίο με πρωτοβουλία του ιδιοκτήτη διοργανώνονται εκδηλώσεις²⁶⁹, ενώ το 2005, στο Καστρί ξεκίνησε να λειτουργεί Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, το οποίο δεν βρίσκεται πλέον σε λειτουργία²⁷⁰. Ουσιαστικά, στην περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας, με το πλούσιο πολιτιστικό απόθεμα, που περιγράφηκε παραπάνω δεν αναπτύσσεται καμία δομή πολιτισμού, όπως μουσείο ή θέατρο. Σημειώνεται ότι, κινητά ευρήματα του Αρχαιολογικού χώρου Πελλάνας βρίσκονται στο Παλιό Αρχαιολογικό Μουσείο Σπάρτης²⁷¹.

Σύγχρονη πολιτιστική δραστηριότητα κι ενεργά πολιτιστικά σωματεία

Στο αρχείο του Πρωτοδικείου Σπάρτης, έπειτα από έρευνα που διενεργήθηκε από την γράφουσα²⁷², στην περιοχή μελέτης, καταγράφονται ως ενεργά 31 σωματεία, ενώ μόλις ένα φαίνεται να έχει διαλυθεί. Από τα 31 σωματεία, τα 16 αντιστοιχούν σε πολιτιστικούς συλλόγους. Στον πίνακα, που ακολουθεί, αποτυπώνεται το σύνολο των σωματείων, που αναπτύσσονται στους οικισμούς της Δημοτικής Ενότητας Πελλάνας.

ΣΩΜΑΤΕΙΑ ΟΙΚΙΣΜΩΝ Δ.Ε. ΠΕΛΛΑΝΑΣ		
ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ		
α/α	ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΣΩΜΑΤΙΟΥ	ΕΔΡΑ ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ
1	Αγροτικός Σύλλογος Καστορείου	Καστόρειο
2	Αγροτικός Σύλλογος Λογκανίκου	Λογκανίκος
3	Αγροτικός Σύλλογος Βορδώνιας	Βορδόνια
4	Αγροτικός Σύλλογος Βορδώνιας «Ο Ευρώτας»	Βορδόνια
ΑΘΛΗΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ		

²⁶⁸ kastoreio portal, «Βιβλιοθήκη Καστορείου», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://kastoreioportal.gr/index.php/vivliothiki-kastoreiou/vivlia-sti-vivliothiki-kastoreiou>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

²⁶⁹ Facebook, «Σπαντίδου Αμφιθέατρο», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.facebook.com/profile.php?id=61563394791844>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

²⁷⁰ Επίτοπια επίσκεψη τον Σεπτέμβριο του 2024.

²⁷¹ Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, Αυτοτελές Τμήμα Νομοθετικής Πρωτοβουλίας και Κοινοβουλευτικού Ελέγχου, αριθμ. πρωτ. ΥΠΠΟΑ/ΑΤΝΠΚΕ/75315/537/20.06.2017, «Απάντηση στην υπ' αριθμ. 1391/9.3.2017 Αναφορά με θέμα: «Αξιοποίηση αρχαιολογικών χώρων Σπάρτης»», Ανακτήθηκε από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/67715b2c-ec81-4f0c-ad6a-476a34d732bd/10108795.pdf>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.1.2025

²⁷² Η έρευνα διεξήχθη την 19^η Σεπτεμβρίου 2024, στο αρχείο των Σωματείων του Πρωτοδικείου Σπάρτης, κατόπιν συνεννόησης της γράφουσας με την Πρόεδρο Αθανασία Κατσαργύρη, έπειτα από απόρριψη αίτησης της πρώτης για παραχώρηση καταλόγου με τα ανωτέρω στοιχεία, λόγω έλλειψης καταρτισμένου καταλόγου από πλευράς του Πρωτοδικείου Σπάρτης.

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

α/α	ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΣΩΜΑΤΙΟΥ	ΕΔΡΑ ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ
1	Αθλητικός Σύλλογος Καστορείου «Ο Κάστωρ»	Καστόρειο
2	Αθλητικός Σύλλογος Πελλάνας «Ο Ταΰγετος»	Πελλάνα
3	Αθλητικός Σύλλογος Πελλάνας «Οι Διόσκουροι»	Πελλάνα
4	Αθλητική Ένωση Λογκανίκου	Λογκανίκος
5	Πολιτιστικός Αθλητικός Σύλλογος Βορδώνιας «Ο Ζωγράφος»	Βορδόνια
ΕΜΠΟΡΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ		
α/α	ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΣΩΜΑΤΙΟΥ	ΕΔΡΑ ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ
1	Εμπορικός Σύλλογος Καστανιάς «Ο Κάστωρ»	Καστόρειο
2	Κυνηγετικός Σύλλογος Βόρειας Λακεδαίμονος	Καστόρειο
ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΓΟΝΕΩΝ		
α/α	ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΣΩΜΑΤΙΟΥ	ΕΔΡΑ ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ
1	Σύλλογος Γονέων Μαθητών Λυκείου Καστορείου	Καστόρειο
2	Σύλλογος Γονέων Μαθητών Γυμνασίου Καστορείου	Καστόρειο
3	Σύλλογος Γονέων των Μαθητών Δημοτικού Σχολείου Καστορείου	Καστόρειο
ΆΛΛΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ		
α/α	ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΣΩΜΑΤΙΟΥ	ΕΔΡΑ ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ
1	Εξωραϊστικός Σύλλογος Γεωργιτσίου	Γεωργίτσι
2	Πολιτιστικός Σύλλογος Γεωργιτσίου	Γεωργίτσι
3	Σωματείο Διάσωσης Σχολικού Κτηρίου Γεωργιτσίου	Γεωργίτσι
4	Πολιτιστικός και Εξωραϊστικός Σύλλογος Καστορείου	Καστόρειο
5	Σύλλογος Καστοριτών Λακωνίας «Η Λουσίνα»	Καστόρειο
6	Σύλλογος Φίλων Ταυγέτου «Η Λουσίνα»	Καστόρειο
7	Πολιτιστικός Σύλλογος Καστορείου «Ο Πολυδεύκης»	Καστόρειο
8	Πολιτιστικός Σύλλογος Περιβολίων	Περιβόλια
9	«Ο ΤΙΝΔΑΡΕΩ»	Πελλάνα
10	Πολιτιστικός Σύλλογος Πελλάνας «Η Λακεδαίμων»	Πελλάνα
11	Πολιτιστικός Σύλλογος Πελλάνας «Οι Διόσκουροι»	Πελλάνα
12	Πολιτιστικός Σύλλογος Παρδαλίου «Άγιος Δημήτριος»	Παρδάλι
13	Πολιτιστικός Σύλλογος Λογκανίκου	Λογκανίκος
14	Σύλλογος Πυροπροστασίας Λογκανίκου	Λογκανίκος
15	Πολιτιστικός Σύλλογος Βεργαδεΐαωτών «Ο Άγιος Νικόλαος»	Βεργαδεΐα
16	Εξωραϊστικός και Πολιτιστικός Σύλλογος νέων Αγόριανης Λακωνίας	Αγόριανη

Πίνακας 32: Ενεργά σωματεία στους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας

Πηγή: Επιτόπια επίσκεψη κι έρευνα στο αρχείο των Σωματείων του Πρωτοδικείου Σπάρτης, 19.09.2024, ίδια επεξεργασία

Ο ανωτέρω πίνακας αποδεικνύει ότι επιδιώκεται ή επιδιώχθηκε, κατά το παρελθόν, οργανωμένη πολιτιστική δράση σε οκτώ οικισμούς της Δημοτικής Ενότητας Πελλάνας. Η ίδια γνώση και η έρευνα στον τοπικό τύπο, τις ιστοσελίδες και τους λογαριασμούς των πολιτιστικών φορέων στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, αναδεικνύει ότι ορισμένα από τα παραπάνω σωματεία, έχουν διευρύνει την πολιτιστική τους δράση, διοργανώνοντας εκδηλώσεις ιστορικού και λαογραφικού

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

ενδιαφέροντος, καθιερώνοντας πολιτιστικές εβδομάδες και φεστιβάλ και εκδίδοντας τεύχη περιοδικού τύπου ή συγγράμματα. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι,

- ο Πολιτιστικός Σύλλογος Καστορείου Λακεδαιμόνος «Ο Πολυδεύκης» εκδίδει από το 2008, τριμηνιαίο περιοδικό, το οποίο πραγματεύεται, κυρίως, τοπικά νέα και πολιτιστικά ζητήματα σχετικά με την περιοχή μελέτης. Το περιοδικό μετράει 66 δημοσιευμένα τεύχη²⁷³.
- ο Πολιτιστικός Σύλλογος Γεωργιτσίου εκδίδει από το 2011 έως το 2019, το διμηνιαίο φύλλο «Γεωργιτσιάνικα Νέα», το οποίο πραγματεύεται, κυρίως, τοπικά νέα και πολιτιστικά ζητήματα σχετικά με την περιοχή μελέτης²⁷⁴.
- ο Πολιτιστικός Σύλλογος Γεωργιτσίου έχει καθιερώσει, στα τέλη του Οκτωβρίου, την «Γιορτή Τσίπουρου», η οποία αφιερώνεται στο απόσταγμα, το οποίο προκύπτει από την επεξεργασία προϊόντων του σταφυλιού, που φύονται και στην περιοχή μελέτης²⁷⁵.
- ο Πολιτιστικός Σύλλογος Λογκανίου, διοργανώνει πολιτιστικές εκδηλώσεις ιστορικού και λαογραφικού ενδιαφέροντος, δημοσιεύοντας παράλληλα τεύχη, με το αντίστοιχο επιστημονικό υλικό, το οποίο συγκεντρώνει. «Ο Λογκανικός και η Βόρεια Λακεδαιμόνα από την Μυκηναϊκή εποχή έως και την επανάσταση του 1831»²⁷⁶, ««Λακωνίας τόπος: Μνημεία, άνθρωποι, Τοπία» - Ο Λογκανικός και οι κοινότητες του βόρειου Ταΰγету. Τα αρχαία και βυζαντινά μνημεία της Λακεδαιμόνος» ή Εκπαίδευση, «Λαϊκός Πολιτισμός, Κοινωνική και Πολιτιστική ζωή στον Λογκανικό και τον Βόρειο Ταΰγету τον 20^ο αιώνα (1900-1980)»²⁷⁷, αποτελούν ορισμένους από τους τίτλους των εκδοτικών εγχειρημάτων του συγκεκριμένου σωματείου.

²⁷³ Πολιτιστικός Σύλλογος Καστορείου «Πολυδεύκης», «Περιοδικό», χ.τ., χ.χ. ανακτήθηκε από <https://www.polydefkis.gr/περιοδικο>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.02.2025

²⁷⁴ «Γεωργιτσιάνικα Νέα»-διμηνιαία έκδοση του Εκπολιτιστικού Συλλόγου Γεωργίτσι «Το μπαλκόνι του Μωριά», Φύλλο 1, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2011 | «Γεωργιτσιάνικα Νέα»-διμηνιαία έκδοση του Εκπολιτιστικού Συλλόγου Γεωργίτσι «Το μπαλκόνι του Μωριά», Φύλλο 50, Μάρτιος-Μάιος 2019

²⁷⁵ Πολιτιστικός Σύλλογος Γεωργιτσίου, «Δράσεις», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.georgitsiculture.org/δρασεις>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.02.2025

²⁷⁶ Π.Ε. Λακωνίας & Πολιτιστικός Σύλλογος Λογκανίου & Ν.Π.Π.Π. Δήμου Σπάρτης, «5^η Αρχαιολογική και ιστορική Ημερίδα για την Λακεδαιμόνα – «Ο Λογκανικός και η Βόρεια Λακεδαιμόνα από την Μυκηναϊκή εποχή έως την επανάσταση του 1821»», τεύχος περιλήψεων, Λογκανικός, 2016

²⁷⁷ Σουχλέρης Λ., «Λογκανικός Λακωνίας, επτά αιώνες Κοινοτικού Βίου», στο Περιφέρεια Πελοποννήσου Π.Ε. Λακωνίας & Πολιτιστικός Σύλλογος Λογκανίου, «Εκπαίδευση, Λαϊκός Πολιτισμός, Κοινωνική και Πολιτιστική ζωή στον Λογκανικό και τον Βόρειο Ταΰγету τον 20^ο αιώνα (1900-1980)-Ιχνηλατώντας την Νεότερη Ιστορία της Κοινότητας Λογκανίου και του Βορείου Ταΰγету, ερευνώντας φωτογραφικά στιγμιότυπα του 20^{ου} αιώνα», Σπάρτη, 2019

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

- Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Αγόριανης αναπτύσσει έντονη πολιτιστική δράση, μέσω της καθιέρωσης της πολυήμερης πολιτιστικής εβδομάδας «Πολιτιστικό Καλοκαίρι στην Αγόριανη», η οποία διοργανώνεται κάθε Αύγουστο. Μεταξύ των εκδηλώσεων, που φιλοξενούνται στην ανωτέρω πολιτιστική εβδομάδα, κατατάσσεται μία σειρά από Αρχαιολογικές και Ιστορικές Ημερίδες με τίτλο «Αρχαιολογική και Ιστορική Περιήγηση στη Βόρεια Λακεδαίμονα», από τις οποίες έχουν προκύψει δύο συγγράμματα πρακτικών²⁷⁸, κι ένα, το οποίο βρίσκεται υπό έκδοση²⁷⁹. Η τελευταία έκδοση του συλλόγου αφορά τα «100 χρόνια από την θεμελίωση του Ιερού Ναού της Κοιμήσεως της Θεοτόκου Αγόριανης του Δήμου Σπάρτης (1924-2024)» στο πλαίσιο της Ημερίδας, «Ιχνηλατώντας την Νεότερη Ιστορία της Κοινότητας Αγόριανης και του Βορείου Ταΰγέτου, από τους Βαλκανικούς πολέμους (1912-1913) έως και το 1980»²⁸⁰.

Αναδεικνύεται με αυτό τον τρόπο η προσπάθεια της τοπικής κοινωνίας, για την έρευνα και διάδοση της τοπικής ιστορίας.

Σύγχρονη αθλητική δραστηριότητα

Στην Δ.Ε. Πελλάνας η αθλητική δραστηριότητα είναι περιορισμένη. Αν και , όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα, ως ενεργά παρουσιάζονται 6 αθλητικά σωματεία, μόνο η Αθλητική Ένωση Λογκανίκου χαρακτηρίζεται ως πράγματι ενεργή, με την ποδοσφαιρική ομάδα για το αγωνιστική περίοδο 2024-2025, να αγωνίζεται στον Α΄ Όμιλο, της Β΄ Κατηγορίας ερασιτεχνικών ομάδων Π.Ε. Λακωνίας²⁸¹.

²⁷⁸ Σουχλέρης Λ., «Ιστορικά και αρχαιολογικά στοιχεία από τον Λογκανίκο Λακεδαίμονος. Νέα πορίσματα», στο Εξωραϊστικός Πολιτιστικός Σύλλογος Αγόριανης & Δήμος Σπάρτης, Πρακτικά Α΄ Αρχαιολογικής και Ιστορικής Ημερίδας, «Αρχαιολογική και ιστορική περιήγηση στη βόρεια Λακεδαίμονα», Αγόριανη, 2010 | Σουχλέρης Λ., «Η Αγόριανη της βόρειας Λακεδαίμονας από τους Παλαιολόγειους χρόνους έως και την Επανάσταση του 1821», στο Εξωραϊστικός και Πολιτιστικός Σύλλογος Αγόριανης & Ν.Π.Π. Δήμου Σπάρτης, «Αρχαιολογική και Ιστορική Περιήγηση στη Βόρεια Λακεδαίμονα-Πρακτικά Β΄ Αρχαιολογικής και Ιστορικής Ημερίδας-Αγόριανη 10-08-2011», Σπάρτη, 2013

²⁷⁹ Ίδια γνώση της γράφουσας ως μέλος του Δ.Σ. Εξωραϊστικού και Πολιτιστικού Συλλόγου Αγόριανης για την περίοδο 2022-2025.

²⁸⁰ Περιφέρεια Πελοποννήσου & Εξωραϊστικός και Πολιτιστικός Σύλλογος Αγόριανης, ««Ιχνηλατώντας την Νεότερη Ιστορία της Κοινότητας Αγόριανης και του Βορείου Ταΰγέτου, από τους Βαλκανικούς πολέμους (1912-1913) έως και το 1980»- «100 χρόνια από την θεμελίωση του Ιερού Ναού της Κοιμήσεως της Θεοτόκου Αγόριανης του Δήμου Σπάρτης (1924-2024)»», Σπάρτη, 2024

²⁸¹ Χ. Αγγάνης, Πρόεδρος της ποδοσφαιρικής ομάδας «Αθλητική Ένωση Λογκανίκου», προφορική μαρτυρία, 22.09.2024

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Όσο αφορά την συμμετοχή σε αθλητικές εκδηλώσεις, η περιοχή περιλαμβάνεται στην αθλητική εκδήλωση «Δρόμος Αθανάτων»²⁸². Πρόκειται για διαδρομή 142χλμ., η οποία θέτει ως εκκίνηση την πόλη της Τρίπολης και ως τερματισμό την Καλαμάτα²⁸³. Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης διαδρομής, οι συμμετέχοντες αθλητές καλούνται να διασχίσουν τους οικισμούς, Κυπαρίσσι, Λογκανίκος, Αγόριανη, Γεωργίτσι, Αλευρού, Καστόρι, Καστρί και Βορδόνια²⁸⁴, στους περισσότερους εκ των οποίων προβλέπεται η ύπαρξη σταθμών ανεφοδιασμού²⁸⁵. Συμπληρωματικά σημειώνεται ότι, στο Καστόρειο τα τελευταία έτη διοργανώνεται ο ορεινός ημιμαραθώνιος στο Καστόρειο²⁸⁶.

Στην περιοχή μελέτης, εξαιρουμένου του γεγονότος ότι, πλέον δεν παρατηρείται ιδιαίτερη αθλητική δραστηριότητα, συμπληρωματικά, δεν υφίστανται αξιοσημείωτες δομές αθλητισμού. Σε ορισμένους οικισμούς, συναντά κανείς εγκαταλελειμμένα γήπεδα ποδοσφαίρου και καλαθοσφαίρισης²⁸⁷, τα οποία συνήθως συνδέονται με τις σχολικές μονάδες, που ήταν ενεργές παλαιότερα.

Γαστρονομία: Προϊόντα ΠΟΠ και ΠΓΕ

Στην περιοχή μελέτης δεν παράγεται κάποιο προϊόν, το οποίο συγκαταλέγεται στον κατάλογο προϊόντων Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ) ή Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ). Βέβαια, ο Πολιτιστικός Σύλλογος Καστορείου «ο Πολυδεύκης» έδωσε το σύγγραμμα με τίτλο «Καστανιώτικες συνταγές» στο οποίο καταγράφονται, μεταξύ άλλων, τόσο συνταγές φαγητών και άλλων παρασκευασμάτων, όσο και δραστηριότητες που σχετίζονται με την καθημερινότητα εντός της οικείας²⁸⁸.

Ενέργειες προβολής και ανάδειξης πολιτιστικής κληρονομιάς

²⁸² Αθάνatoi, «10ος δρόμος αθανάτων - επετειακός», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <http://www.athanatoi.gr/piepsilonrhoiotagamarhoalphaphieta.html>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

²⁸³ ο.π.

²⁸⁴ ο.π.

²⁸⁵ ο.π.

²⁸⁶ Runmag, «11ος Καστόρειος Ορεινός Ημομαραθώνιος Ταυγέτου στις 22 Δεκεμβρίου 2024», χ.τ., 04.12.2024, ανακτήθηκε από <https://irunmag.gr/races/trail/11os-kastoreios/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.02.2025 & ίδια γνώση της γράφουσας

²⁸⁷ Παρατήρηση από επίτοπια έρευνα.

²⁸⁸ Πολιτιστικός Σύλλογος Καστορείου «Πολυδεύκης», «Πολιτισμός», ανακτήθηκε από <https://www.polydefkis.gr/πολιτισμος>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 30.12.2024

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Όσο αφορά ενέργειες προβολής και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς της Δ.Ε. Πελλάνας το Υπουργείο Πολιτισμού έχει υλοποιήσει έργα, «που αφορούν στην αρχιτεκτονική αποκατάσταση μνημείων, στον ευπρεπισμό και στη διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου τους, στην συντήρηση του γραπτού του διακόσμου αλλά και του κειμηλιακού πλούτου που διασώζουν»²⁸⁹. Συνεπώς, από το Υπουργείο Πολιτισμού έχουν υλοποιηθεί τα παρακάτω έργα συντήρησης και αποκατάστασης, τα οποία εντοπίζονται κυρίως στους ναούς:

1. Αγίου Νικολάου Αγόριανης
2. Αγίου Δημητρίου Καστρίου
3. Προφήτη Ηλία Γεωργιτσίου
4. Αγίων Αποστόλων Λογανίκου²⁹⁰.

Την τρέχουσα χρονική περίοδο, με σκοπό την προστασία και την ανάδειξη, βρίσκονται σε εξέλιξη εργασίες συντήρησης και αποκατάστασης του ναού του Αγίου Γεωργίου Λογανίκου, στο πλαίσιο του έργου «Συντήρηση, αποκατάσταση και στατική ενίσχυση του βυζαντινού ναού Αγίου Γεωργίου Λογανίκου, Δ. Σπάρτης, Π.Ε. Λακωνίας»²⁹¹.

Όσο αφορά τον Αρχαιολογικό Χώρο της Πελλάνας, σύμφωνα με την Υπουργός Πολιτισμού, το 2022,

«η ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου της Πελλάνας περιελήφθη στο έργο με τίτλο «Πολιτιστικές Διαδρομές σε Εμβληματικούς Αρχαιολογικούς Χώρους και Μνημεία», το οποίο χρηματοδοτείται από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Στόχος του έργου είναι να συνδυάσει την πολιτιστική κληρονομιά με την ανάπτυξη (οικονομική, πράσινη και κοινωνική) και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα, καθώς και να δημιουργήσει προοπτικές και λύσεις για την ενίσχυση του πολιτιστικού τουρισμού και η δημιουργία μιας ολοκληρωμένης εμπειρίας αναφορικά με τον

²⁸⁹ Ντουβή Κ., «Αποκατάσταση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών ναών στη βόρεια Λακεδαίμονα. Το έργο της 5ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων» στο Εξωραϊστικός και Πολιτιστικός Σύλλογος Αγόριανης & Ν.Π.Π. Δήμου Σπάρτης, «Αρχαιολογική και Ιστορική Περιήγηση στη Βόρεια Λακεδαίμονα-Πρακτικά Β' Αρχαιολογικής και Ιστορικής Ημερίδας-Αγόριανη 10-08-2011», Σπάρτη, 2013, σελ. 63

²⁹⁰ ο.π.

²⁹¹ Υπουργείο Πολιτισμού, «Απάντηση στη με αριθμό πρωτοκόλλου 4484/23.4.2024 Ερώτηση με θέμα: «Επείγουσες σωστικές εργασίες για τη συντήρηση, αποκατάσταση και στατική ενίσχυση του ναού του Αγίου Γεωργίου Λογανίκου Δήμου Σπάρτης», Αθήνα, αρ. πρωτ. 183708/18.05.2024, ανακτήθηκε από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/67715b2c-ec81-4f0c-ad6a-476a34d732bd/12581170.pdf>, <https://diavgeia.gov.gr/doc/6ΨΩΞ46NKOT-HXΨ?inline=true>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.01.2025

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

πολιτιστικό και περιβαλλοντικό πλούτο κάθε περιοχής και η ανάδειξη των άυλων και υλικών πτυχών και αξιών τους»²⁹².

Βέβαια έως σήμερα, δεν έχουν υλοποιηθεί εξελίξεις στο εν λόγω έργο, δεδομένο που επαληθεύεται από την επίσκεψη και από τις δηλώσεις της Υπουργού Πολιτισμού τον Σεπτέμβριο του 2024 στον Αρχαιολογικό Χώρο Πελλάνας²⁹³.

Η Προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Λακωνίας, Ευαγγελία Πάντου, στην ερώτηση της γράφουσας «με ποια κριτήρια πραγματοποιείται η επιλογή αποκατάστασης κάποιου μνημείου μιας περιοχής», ως παράδειγμα έφερε τον ναό του Αγίου Νικολάου Αγόριανης. Πιο συγκεκριμένα, υποστήριξε ότι στον ναό του Αγίου Νικολάου Αγόριανης διατηρούνται σημαντικές τοιχογραφίες και η χρονολόγηση της ανέγερσής του αντιστοιχεί σε εκείνη του Κάστρου του Μυστρά, στοιχεία τα οποία καθιστούν το μνημείο σημαντικό αποκτώντας συνεπώς προτεραιότητα σε πιθανά προγράμματα αναστήλωσης, αποκατάστασης και ανάδειξης μνημείων, σε σύγκριση με άλλα μνημεία της περιοχής. Συμπληρωματικά, αναφέρθηκε στην πολυπλοκότητα που θέτει το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για την περάτωση μελετών αποκατάστασης, αποτελώντας παράγοντα δυσκολίας για πρωτοβουλίες αποκατάστασης και εν συνεχεία ανάδειξης μνημείων σε κάθε περιοχή.

Όσο αφορά την προβολή μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς της Δ.Ε. Πελλάνας, ως επιλεγμένοι αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία αρμοδιότητας της Εφορείας Αρχαιοτήτων Λακωνίας, στην επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Πολιτισμού εμφανίζονται:

- ο Αρχαιολογικός Χώρος Πελλάνας, και
- ο ναός Αγίου Νικολάου Αγόριανης²⁹⁴.

Τέλος, αναφορικά με την επισκεψιμότητα των μνημείων, σύμφωνα με την προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Λακωνίας, Ευαγγελία Πάντου, ορισμένοι από του αποκατεστημένους

²⁹² Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, «Απάντηση στη με αριθμό πρωτοκόλλου 316/3.11.2022 Αναφορά με θέμα: «“Σφραγισμένο” επί 20ετία το μνημείο της Πελλάνας θέτει θέματα που αφορούν στην 20ετή καθυστέρηση στη λειτουργία του αρχαιολογικού χώρου Πελλάνας», αρ. πρωτ. 536867/21.11.2022, ανακτήθηκε από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/67715b2c-ec81-4f0c-ad6a-476a34d732bd/12138429.pdf>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.01.2025

²⁹³ Υπουργείο Πολιτισμού, «Λίνα Μενδώνη: Το Υπουργείο Πολιτισμού υλοποιεί ένα πρόγραμμα έργων 60 εκατ. Ευρώ στη Λακωνία», χ.τ.,05.09.2024 Ανακτήθηκε από <https://culture.gov.gr/el/Information/SitePages/view.aspx?nID=5086>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.01.2025

²⁹⁴ Υπουργείο Πολιτισμού, «Εφορεία Αρχαιοτήτων Λακωνίας», ανακτήθηκε από <https://www.culture.gov.gr/el/ministry/SitePages/viewyphresia.aspx?iID=1664>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.01.2025

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

ναούς είναι επισκέψιμοι κατόπιν συνεννόηση με την Υπηρεσία και το ελάχιστο ιερατικό συμβούλιο²⁹⁵.

6.4 Η ανάλυση της έρευνας

Όσο αφορά την υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής της Δ.Ε. Πελλάνας διαπιστώνεται η γενικευμένη πληθυσμιακή συρρίκνωση των οικισμών, που την απαρτίζουν. Η εν λόγω πτωτική τάση του πληθυσμού έχει επιφέρει την σταδιακή ερήμωση του κτηριακού αποθέματος, τα μειωμένα ποσοστά απασχόλησης στο σύνολο των παραγωγικών τομέων και την παύση λειτουργίας πλήθος υποδομών. Ταυτόχρονα, η στασιμότητα στην ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα, στην αξιοποίηση του πλούτου της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού περιβάλλοντος, η ελλιπής συγκοινωνιακή σύνδεση με όμορους οικισμούς και αστικά κέντρα, η υποστελέχωση των εναπομεινάντων δομών, αποτελούν ορισμένους από τους παράγοντες οι οποίοι ανάγουν την περιοχή σε άγονο έδαφος. Κατά συνέπεια, οι μόνιμοι κάτοικοι βρίσκονται σε σχέση άμεσης εξάρτησης από το αστικό κέντρο της Σπάρτης. Η εξάρτηση αυτή χαρακτηρίζεται ως πολυεπίπεδη, αφού, για παράδειγμα στην Σπάρτη συγκεντρώνεται το σύνολο των υπηρεσιών του δήμου, οι δομές υγείας και οι περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης. Ταυτόχρονα, η αγορά της Σπάρτης είναι σαφώς μεγαλύτερη από εκείνη των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας προσφέροντας πλήθος αγαθών και υπηρεσιών, που δύναται να καλύψουν, τουλάχιστον βασικές ανάγκες των καταναλωτών. Συνοπτικά, από τα παραπάνω προκύπτει ότι η Σπάρτη ως μικρό επαρχιακό αστικό κέντρο και πρώην έδρα νομού, έχει εξελιχθεί σε τοπικό πόλο ανάπτυξης, μεταξύ άλλων, λόγω των αυτοδιοικητων μεταρρυθμίσεων. Τέλος, η Σπάρτη συνεπικουρεί στην συρρίκνωση των οικισμών της περιφέρειας της και ενθαρρύνει με διάφορους τρόπους, την σχέση εξάρτησής τους από αυτή, διατηρώντας, για παράδειγμα, ως διοικητικό κέντρο του Δήμου, το σύνολο των δημόσιων κοινωνικών υπηρεσιών.

²⁹⁵ Ε. Πάντου, Προϊσταμένη Εφορείας Αρχαιοτήτων Λακωνίας, προφορική μαρτυρία, 16.09.2024

Κεφάλαιο 7. Προβλέψεις θεσμικών κειμένων για το οικιστικό δίκτυο μελέτης

Στον παρόν κεφάλαιο πρόκειται να αναλυθούν η θέση της περιοχής μελέτης στις προβλέψεις θεσμικών κειμένων χωρικού σχεδιασμού και οι προβλέψεις για το δίπολο οικισμοί Δ.Ε. Πελλάνας-αστικό κέντρο Σπάρτης, ως περίπτωσης του δίπολου, οικισμοί της υπαίθρου – επαρχιακά αστικά κέντρα. Συνεπώς, πρόκειται να μελετηθούν το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. (ΦΕΚ 128/Α/3.7.2008), το Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου (ΦΕΚ 1485/Β/10.10.2003), το επικρατέστερο σενάριο για το Τ.Π.Σ. Δήμου Σπάρτης και η «Στρατηγική ΟΧΕ του Ορεινού όγκου Ταΰγέτου των Δήμων Καλαμάτας και Σπάρτης».

Σημειώνεται ότι, το Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου αποτελεί το μοναδικό θεσμοθετημένο Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο, του οποίου δεν έχει εγκριθεί αναθεώρηση²⁹⁶. Συγχρόνως, το πιο πρόσφατο εγκεκριμένο επιχειρησιακό πρόγραμμα του Δήμου Σπάρτης, θεσπίστηκε για την περίοδο 2011-2014. Ως εκ τούτου, παρατηρείται η έλλειψη επικαιροποιημένων θεσμοθετημένων αναπτυξιακών κατευθύνσεων σε επίπεδο χωρικού σχεδιασμού, δημιουργώντας αμηχανία στην αξιολόγηση του αναπτυξιακού μέλλοντος των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας.

7.1 Οι διατάξεις του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. για το μελετώμενο οικιστικό δίκτυο

Η ανάλυση του τρίτου κεφαλαίου της παρούσας εργασίας, ανέδειξε, μεταξύ άλλων, ότι, το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. περιλαμβάνει γενικές κατευθύνσεις για την αναπτυξιακή προοπτική του εθνικού χώρου. Συνεπώς, στο πλαίσιο του παρόντος υποκεφαλαίου θα παρουσιαστούν οι εξειδικευμένες προβλέψεις για την περιοχή μελέτης, λαμβάνοντας υπόψη και τον γενικό χαρακτήρα του εν λόγω θεσμικού σχεδίου. Πιο συγκεκριμένα σε πρώτο επίπεδο, θα διερευνηθεί η θέση του αστικού κέντρου της Σπάρτης στον οικιστικό δίκτυο των αστικών κέντρων και στην συνέχεια οι προβλεπόμενες αναπτυξιακές κατευθύνσεις. Σε δεύτερο επίπεδο θα παρατεθούν οι προβλέψεις για τον ορεινό και αγροτικό χώρο στον οποίο εντάσσεται η περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας.

²⁹⁶ Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, «Εθνική Πολιτική», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://ypen.gov.gr/chorikos-schediasmos/chorotaxia/ethniki-politiki/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 08.02.2025

7.1.1 Η θέση της Σπάρτης στο εθνικό οικιστικό δίκτυο

Το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., στο πλαίσιο ιεράρχησης των αστικών κέντρων ως πόλων ανάπτυξης, δεν χαρακτηρίζει την Σπάρτη, ούτε πρωτεύοντα, ούτε δευτερεύοντα εθνικό πόλο ανάπτυξης²⁹⁷. Με αυτό τον τρόπο, αναδεικνύεται ότι, η Σπάρτη δεν αξιολογείται ως

ιδιαίτερα σημαντικό ή δυναμικό αστικό κέντρο²⁹⁸. Ωστόσο, όπως φαίνεται και στον χάρτη 15, ο άξονας ανάπτυξης Κεντρικής Πελοποννήσου, «αναπτύσσεται κατά μήκος του οδικού άξονα Κόρινθος – Τρίπολη – Καλαμάτα/ Σπάρτη – Γύθειο – Νεάπολη, συμπεριλαμβάνοντας και τα πλησίον νησιά (Κύθηρα, Αντικύθηρα)»²⁹⁹.

Σύμφωνα με το άρθρο 6 του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. η πραγματοποίηση των αξόνων ανάπτυξης, μεταξύ των οποίων, και του άξονα ανάπτυξης Κεντρικής Πελοποννήσου, στηρίζεται στη χωροθέτηση κυρίως των δικτύων μεταφορών και συγκοινωνιών, των επικοινωνιών και της ενέργειας. Ως απόρροια, της εν λόγω λογικής, όπως απεικονίζεται και στον χάρτη 16, προβλέπεται νέο και αναβαθμιζόμενο οδικό δίκτυο, το οποίο αντιστοιχεί στον αυτοκινητόδρομο Κόρινθος - Τρίπολη – Καλαμάτα και Σπάρτη – Γύθειο – Νεάπολη³⁰⁰. Τμήμα, του εν λόγω οδικού άξονα αποτελεί ο ενεργός αυτοκινητόδρομος Λεύκτρο – Σπάρτη. Συνεπώς, με αυτό τον τρόπο η Σπάρτη προβλεπόταν να αποκτήσει μια περισσότερο κομβική λειτουργία ως μέρος του ανωτέρω οικιστικού δικτύου προς ανάπτυξη.

Όσο αφορά την χωρική διάρθρωση του αστικού δικτύου, η οποία χαρακτηρίζεται ως πολυκεντρική και ισόρροπη παρατηρείται ότι η Σπάρτη ως νομαρχιακό, αστικό κέντρο με πληθυσμό μεγαλύτερο των 10.000 κατοίκων, ορίζεται να εξαρτάται λειτουργικά από την Τρίπολη³⁰¹. Πιθανώς, η συγκεκριμένη πρόβλεψη σχεδιάζεται στο πλαίσιο της προώθησης της συνεργασίας «μεταξύ πόλεων που ανήκουν στην ίδια χωρική ενότητα»³⁰². Συγχρόνως, όπως φαίνεται και στον χάρτη 17, προβλέπεται η συνλειτουργία της Τρίπολης με την Καλαμάτα. Στο σημείο αυτό, σημειώνεται ότι, μεταξύ των γενικών κατευθύνσεων για τον σχεδιασμό της χωρικής ανάπτυξης, βρίσκεται και η ανάπτυξη της συνεργασία πόλης – υπαίθρου «με στόχο την αξιοποίηση της δυναμικής των αστικών κέντρων και τη διάχυσή της από τα μεγάλα αστικά κέντρα (πόλοι ανάπτυξης) στα μικρότερα και

²⁹⁷ Απόφαση 6876/4871/2008 (ΦΕΚ 128/Α/03.07.2008), άρθρο 5

²⁹⁸ ο.π.

²⁹⁹ ο.π., σελ. 2270

³⁰⁰ ο.π., άρθρο 6

³⁰¹ ο.π., άρθρο 8

³⁰² ο.π., σελ. 2287

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

στην υπαίθρου»³⁰³. Ως εκ τούτου, καθίσταται σαφές ότι, η Σπάρτη ως μικρότερο αστικό κέντρο συνεργαζόμενο με την Τρίπολη, φέρει τον ρόλο της διάχυσης της δυναμικής της ως αστικό κέντρο στην υπαίθρο επιρροής της, στην οποία περιλαμβάνεται και η περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας.

Στο πλαίσιο της προώθησης της συνεργασίας και της εταιρικής σχέσης πόλης – υπαίθρου, στο πλαίσιο του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., όπως αναφέρθηκε και στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, παρουσιάζονται περαιτέρω κατευθύνσεις με στόχο την «βελτίωση της ελκυστικότητας και [την] αποκατάσταση της δημογραφικής ευρωστίας της υπαίθρου, με την δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης στους κατοίκους της, όπως και η εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στις υπηρεσίες, στις υποδομές και στη γνώση»³⁰⁴. Η περιοχή μελέτης, ουσιαστικά, εντάσσεται στην χωρική ενότητα, που αντιστοιχεί στα διοικητικά όρια της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

7.1.2 Οι προβλέψεις για τον αγροτικό και τον ορεινό χώρο

Όσο αφορά την χωρική οργάνωση και ανάπτυξη του ορεινού, παρακτινίου, νησιωτικού και αγροτικού χώρου, καθώς και των παραμεθόριων περιοχών, μεταξύ άλλων, γενική επιδίωξη αποτελεί η σύνδεση «με βασικά αστικά κέντρα της λοιπής χώρας, ώστε να εξασφαλιστεί η συνοχή και η περιφερειακή ισορροπία»³⁰⁵. Καθώς, όπως έχει αναφερθεί, η περίπτωση μελέτης που αναλύεται στην παρούσα διπλωματική εργασία, όπως θα διαπιστωθεί σε επόμενα κεφάλαια, αντιστοιχεί στο αγροτικό και ορεινό χώρο, θα εστιάσουμε το ενδιαφέρον μας στις αναφορές του Σχεδίου για τις συγκεκριμένες περιοχές.

Στόχο του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. για τον αγροτικό χώρο αποτελεί η συγκράτηση του πληθυσμού και η δημιουργία κινήτρων για την προσέλκυση ηλικιακά νέων ατόμων³⁰⁶. Γι' αυτό το λόγο, ο αγροτικός χώρος προτείνεται να συνδυαστεί με τον τουρισμό και να ανταποκρίνεται στα χαρακτηριστικά μιας ελκυστικής περιοχής «οίκησης, αναψυχής και ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων, ιδιαίτερα δε του πρωτογενή τομέα»³⁰⁷. Παράλληλα, προωθείται για τις περιαστικές αγροτικές περιοχές ο έλεγχος της άναρχης αστικοποίησης εις βάρος της γόνιμης γης, η οποία δύναται να παραλάβει και τις χρήσεις του ελεύθερου χώρου ή του χώρου αναψυχής.

³⁰³ Απόφαση 6876/4871/2008 (ΦΕΚ 128/Α/03.07.2008), άρθρο 5, σελ. 2287

³⁰⁴ ο.π., άρθρο 8, σελ. 2289

³⁰⁵ Απόφαση 6876/4871/2008 (ΦΕΚ 128/Α/03.07.2008), άρθρο 9, σελ. 2291

³⁰⁶ ο.π.

³⁰⁷ ο.π.

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Για τον ορεινό χώρο, ο οποίος σύμφωνα με το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., χαρακτηρίζεται κυρίως αγροτικός, παρουσιάζεται σύνολο αναπτυξιακών κατευθύνσεων, που όπως θα διαπιστώσουμε παρακάτω, επιχειρούν να εκμεταλλευτούν το σύνολο των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που δύναται να κατέχει ο συγκεκριμένος χώρος, και να ενδυναμώσουν τις υφιστάμενες δομές. Πιο συγκεκριμένα, «στον ορεινό χώρο, επιδιώκεται η ανασυγκρότηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων, η συγκράτηση του πληθυσμού και η ισόρροπη σχέση μεταξύ πόλης και υπαίθρου με τη στήριξη, μεταξύ άλλων, των δυναμικότερων μικρών οικισμών»³⁰⁸. Ειδικότερα, προωθείται η ανάδειξη πιθανών πολιτιστικών πόρων και η ενδυνάμωση της πρόσβασης σε υποδομές, επικοινωνία και γνώση. Τέλος, η ενίσχυση των ήδη δυναμικών μικρών οικισμών, προγραμματίζεται να αναχθεί σε μοχλό μετατροπής τους σε κέντρα αναφοράς των λοιπών οικισμών της ευρύτερης περιοχής τους³⁰⁹.

Συμπερασματικά, το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. επικεντρώνεται στην πολυκεντρική ανάπτυξη του εθνικού οικιστικού δικτύου, την οποία επιδιώκει μέσω του προσδιορισμού αστικών κέντρων και μικρότερων οικισμών, ως πιλότους για τον μερικό εξαστισμό των περιορισμένης δυναμικής οικισμών της υπαίθρου. Όσο αφορά την περίπτωση μελέτης, φαίνεται ότι ρόλο πιλότου αναλαμβάνει η Σπάρτη, καθώς διοικητικά η Δ.Ε Πελλάνας υπάγεται στην επικράτειά της, χωρίς η συγκεκριμένη διαπίστωση να αναφέρεται ρητά. Βέβαια, παρά τις παραπάνω παραδοχές λαμβάνοντας υπόψη τα συμπεράσματα του έκτου κεφαλαίου που προηγήθηκε, δεν παρατηρήθηκε καμία πρωτοβουλία αναζωογόνησης οικισμών της Δ.Ε Πελλάνας. Αντίθετα εντάθηκε το φαινόμενο της ερήμωσης της περιοχής, σε συνάρτηση με την μαζική παύση λειτουργίας αριστών δημόσιων κοινωνικών υπηρεσιών, λόγω της μεταφοράς τους στην έδρα του καλλικρατικού Δήμου Σπάρτης. Στο ίδιο πλαίσιο, δεν παρατηρήθηκε κάποιο εγχείρημα, για παράδειγμα ανασυγκρότησης των παραγωγικών δραστηριοτήτων, συγκράτησης του πληθυσμού ή ανάδειξης των πολιτιστικών πόρων. Κατά συνεπεία δεν ευνοήθηκε ούτε η ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα, ούτε ήπιων και προσεκτικά σχεδιασμένων τουριστικών δραστηριοτήτων στον ορεινό χώρο. Εξαιρεση αποτελεί η κατασκευή και ολοκλήρωση του αυτοκινητόδρομου Λεύιτρου – Σπάρτης, η οποία εξυπηρετεί μέρος των οικισμών και λόγω της ασυνέχειας του οδικού δικτύου η ελκυστικότητα των οικισμών ως προορισμών φθίνει.

³⁰⁸ Ο.π.

³⁰⁹ Ο.π.

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

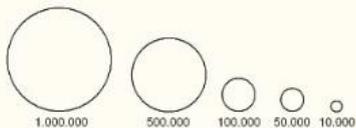
Χάρτης 5: Πύλες - Πόλοι και Άξονες Ανάπτυξης

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΠΟΛΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

- Μητροπόλεις
- Πρωτεύοντες εθνικοί πόλοι
- Δευτερεύοντες εθνικοί πόλοι
- Λοιποί εθνικοί πόλοι

**ΙΕΡΑΡΧΙΣΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ
 ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ 2001**

ΑΞΟΝΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

- Κύριοι χερσαίοι άξονες ανάπτυξης
- Θαλάσσιοι άξονες σύνδεσης

**ΠΟΛΥΠΟΛΙΚΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ
 ΝΗΣΙΩΤΙΚΟ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ
 ΒΟΡΕΙΟΥ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ**

- Περιοχή νησιωτικού πολυπολικού συμπλέγματος
- Κύριες αναπτυξιακές ενότητες
- Εξωτ.: κύριες λειτουργικές συνδέσεις με ηπειρωτική χώρα & Κρήτη.

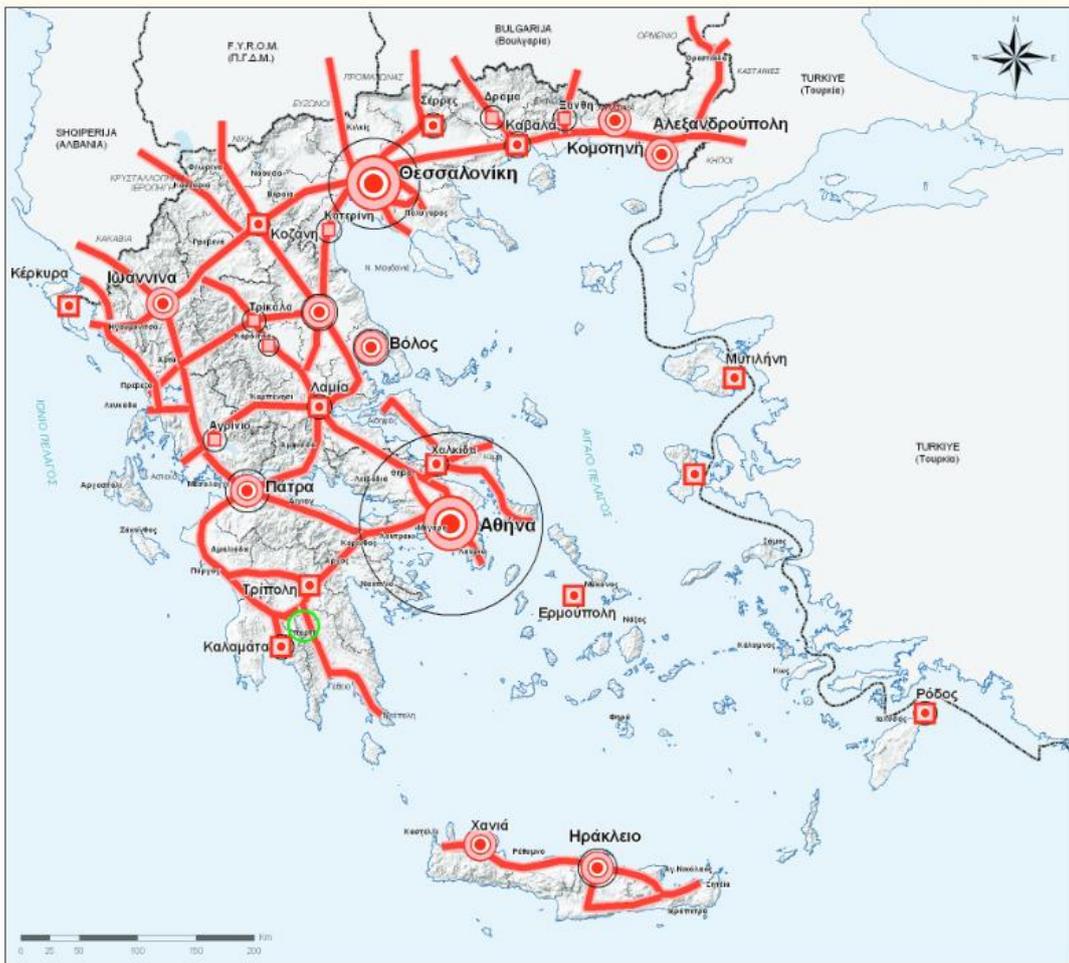
*Πηγή: ΕΣΥΕ - Απογραφή 2001

περιοχή Δ.Ε. Πελλάνας

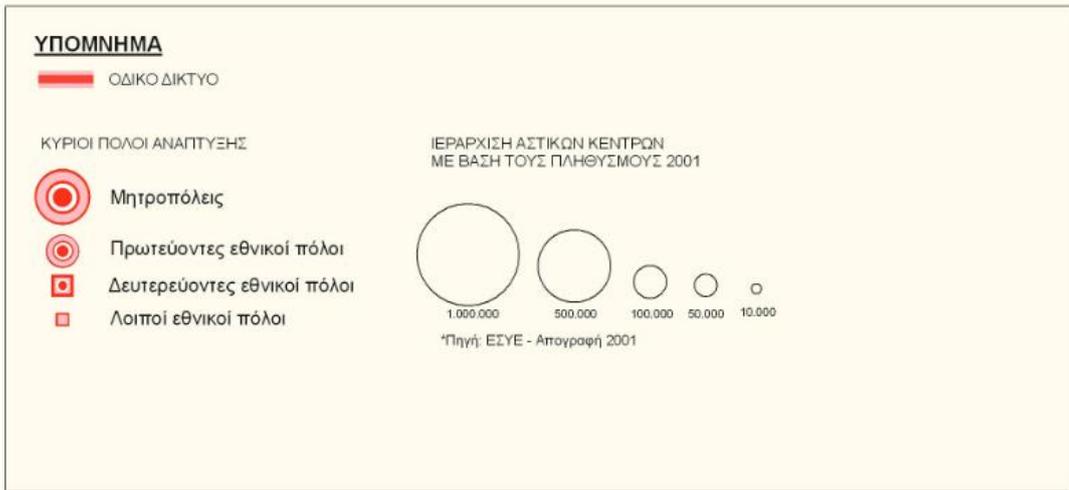
Χάρτης 15: Πρόταση Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.: «Πύλες- Πόλοι και Άξονες Ανάπτυξης»
 Πηγή: Απόφαση 6876/4871/2008 (ΦΕΚ 128/Α/03.07.2008), σελ. 2267, ίδια επεξεργασία

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Χάρτης 6.1 : Νέο και Αναβαθμιζόμενο Οδικό Δίκτυο

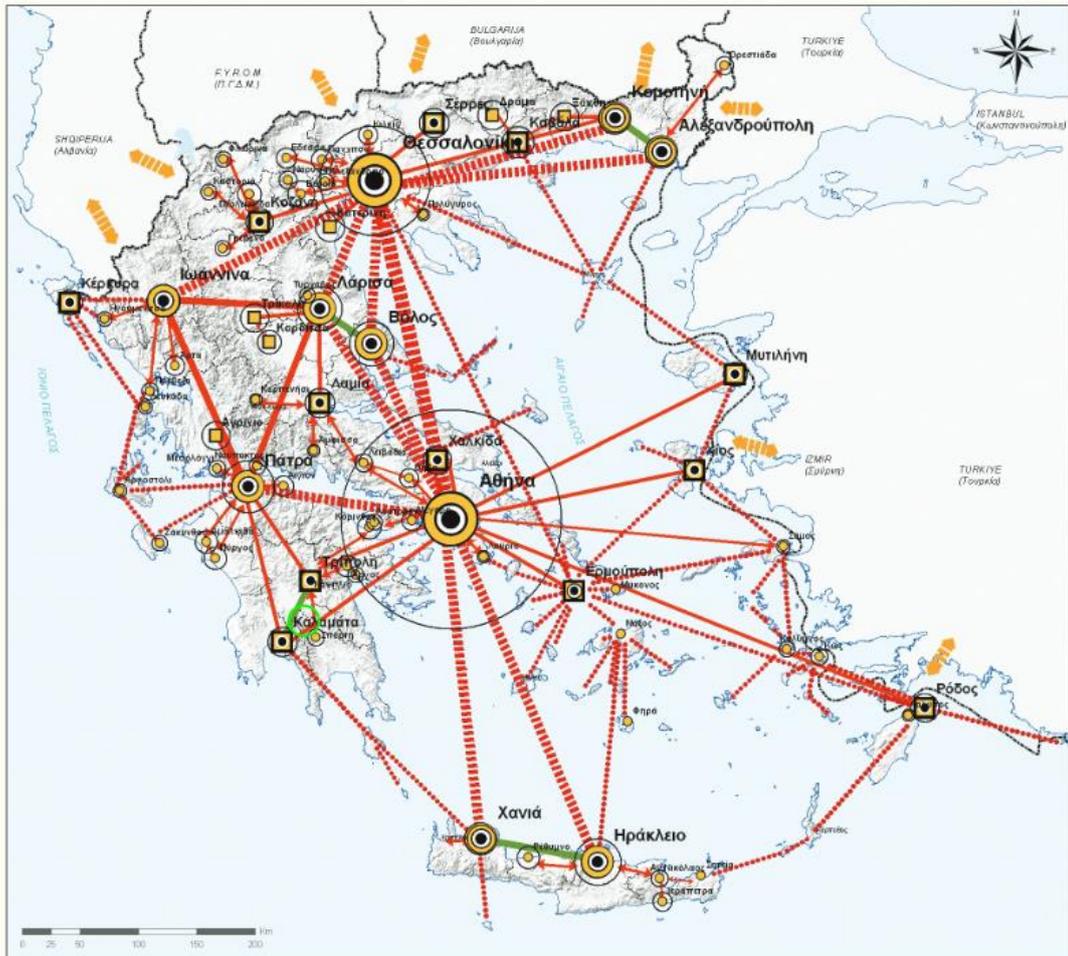

περιοχή Δ.Ε. Πελλάνας

Χάρτης 16: Πρόταση Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.: «Νέο και Αναβαθμιζόμενο Οδικό Δίκτυο»
 Πηγή: Απόφαση 6876/4871/2008 (ΦΕΚ 128/Α/03.07.2008), σελ. 2275, ίδια επεξεργασία

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Χάρτης 8.1: Πολυκεντρική και ισόρροπη χωρική ανάπτυξη

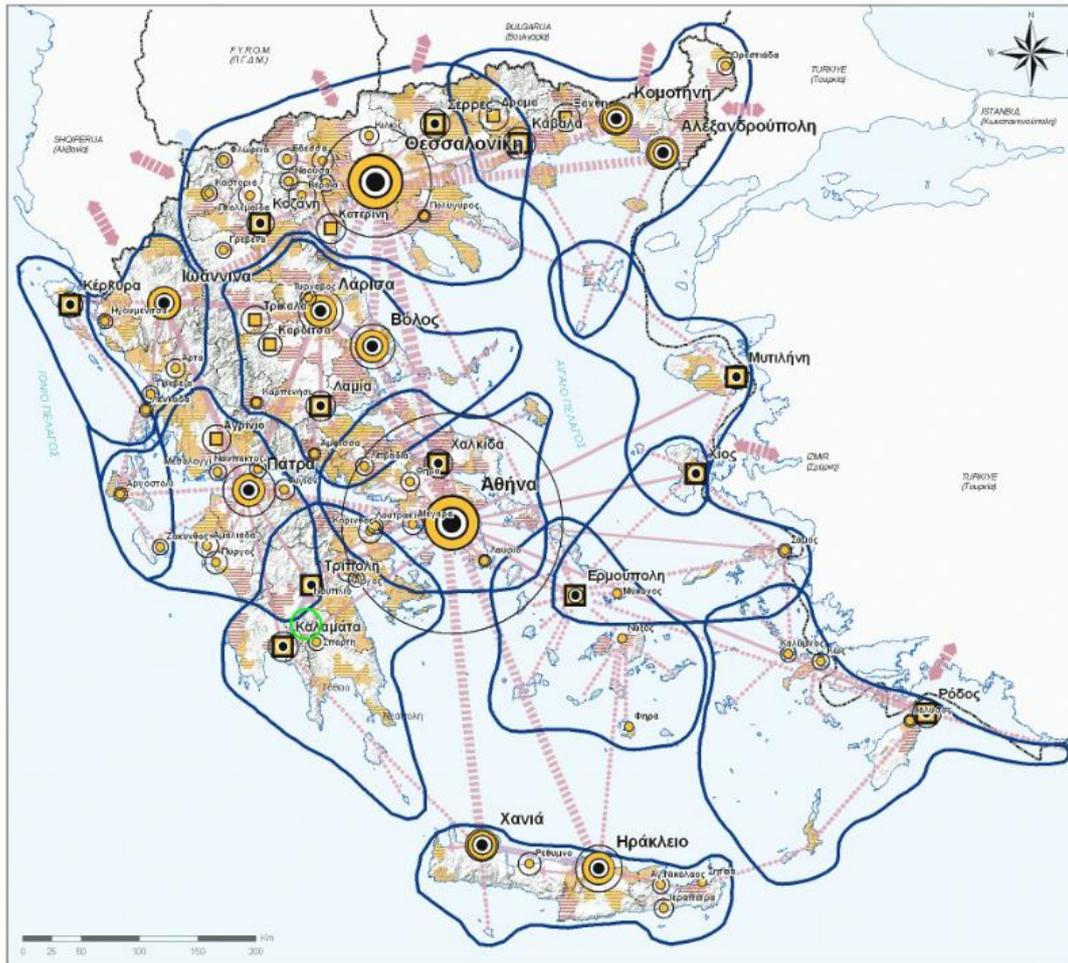

περιοχή Δ.Ε. Πελλάνας

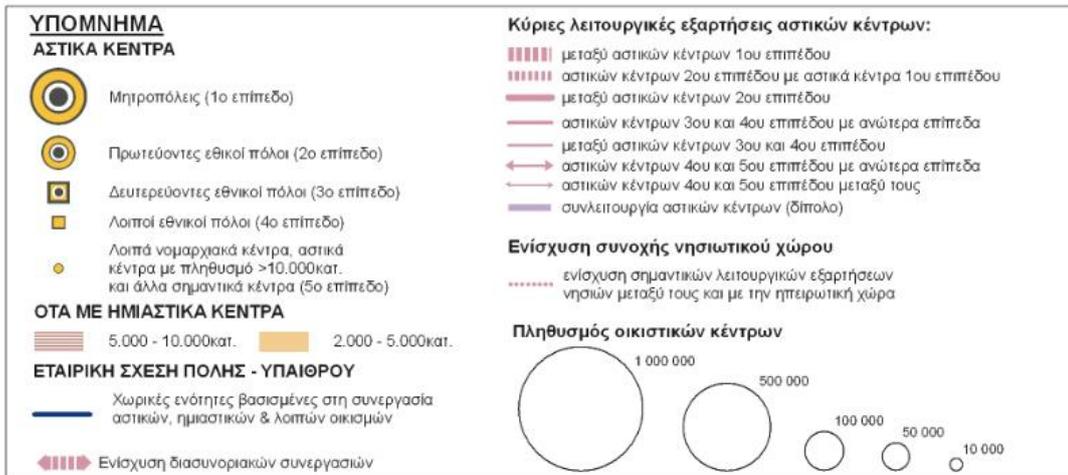
Χάρτης 17: Πρόταση Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.: «Πολυκεντρική και ισόρροπη χωρική ανάπτυξη»
 Πηγή: Απόφαση 6876/4871/2008 (ΦΕΚ 128/Α/03.07.2008), σελ. 2288, ίδια επεξεργασία

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Χάρτης 8.2: Εταιρική σχέση πόλης - υπαίθρου

○ περιοχή Δ.Ε. Πελλάνας

Χάρτης 18: Πρόταση Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.: «Εταιρική σχέση πόλης – υπαίθρου»
 Πηγή: Απόφαση 6876/4871/2008 (ΦΕΚ 128/Α/03.07.2008), σελ. 2290, ίδια επεξεργασία

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

7.2 Οι διατάξεις του Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου για το μελετώμενο οικιστικό δίκτυο

Βάσει του νόμου 2742/1999 (ΦΕΚ 207/Α/1999), προβλέπεται η σύνταξη Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης³¹⁰. Συνοπτικά, στο πλαίσιο των Π.Π.Χ.Σ.Α.Α., προσδιορίζονται «οι βασικές προτεραιότητες και οι στρατηγικές επιλογές για την ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη του χώρου στο επίπεδο της περιφέρειας, οι οποίες θα προωθούν την ισότιμη ένταξή της στον ευρύτερο διεθνή, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο»³¹¹.

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο, θα αναλυθεί το Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.³¹² Περιφέρειας Πελοποννήσου, το οποίο εγκρίθηκε το 2003 και έκτοτε δεν έχει αναθεωρηθεί και αφορά την περιοχή μελέτης. Ειδικότερα πρόκειται να μελετηθεί η θέση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης στο οικιστικό δίκτυο της Περιφέρειας Πελοποννήσου, οι πιθανές προβλέψεις για την μεταξύ τους σχέση και οι προβλέψεις για τον ορεινό και τον αγροτικό χώρο.

Συμπληρωματικά, αναφέρεται ότι,

7.2.1 Τα προβλήματα και οι προοπτικές ανάπτυξης των οικισμών της Δ.Ε Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης

Όπως και στο Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., σε πρώτο επίπεδο το Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου καταγράφει την υφιστάμενη κατάσταση του χώρου, εντοπίζει προβλήματα και αναπτυξιακές προοπτικές και προχωρά στην ανάπτυξη της πρότασης των αναπτυξιακών κατευθύνσεων.

Όπως φαίνεται και στο χάρτη 19, ως προβλήματα στην περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας ορίζονται, η ύπαρξη μη προστατευόμενων περιοχών περιβαλλοντικής ευαισθησίας, που αφορούν τον ορεινό όγκο του Ταυγέτου και ο εντοπισμός ζώνης με κίνδυνο πληθυσμιακή αποψίλωσης, η οποία αφορά σχεδόν το σύνολο των οικισμών. Η Σπάρτη, φαίνεται αν εντάσσεται στις ζώνες πίεσης αστικοποίησης.

Όσο αφορά τις προοπτικές της περιοχής μελέτης (χάρτης 20), το ενδιαφέρον φαίνεται να εντοπίζεται στην αξιοποίηση της γεωργικής γης και στην ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού. Πιο συγκεκριμένα, ως γεωργική γη πρώτης προτεραιότητας προσδιορίζονται τα τμήματα σε επαφή με τον ποταμό Ευρώτα και ο χώρος που ορίζεται από τις κτηματικές περιφέρειες της Πελλάνας

³¹⁰ Νόμος 2742/1999 (ΦΕΚ 207/Α/07.11.1999), άρθρο 8

³¹¹ ο.π., σελ. 4164

³¹² Απόφαση 25294/2003 (ΦΕΚ 1485/Β/10.10.2003)

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

του Καστορείου και της Βορδόνιας, νοτιοανατολικά. Ως ζώνη εναλλακτικού τουρισμού και πολυδραστηριοτήτων προσδιορίζεται ο χώρος που περιγράφεται από τους οικισμούς που αναπτύσσονται στις πλαγιές του Ταΰγέτου, όπως το Καστόρειο, το Γεωργίτσι, η Αγόριανη ή ο Λογανίκος. Επιπροσθέτως σημειώνεται ότι, η περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας εντάσσεται στην εμβέλεια δευτερεύοντος άξονα ανάπτυξης, ο οποίος ταυτίζεται με τον οδικό άξονα, που συνδέει την Σπάρτη με την Μεγαλόπολη (πριν την λειτουργία του αυτοκινητόδρομου Λεύκτρο - Σπάρτη). Το αστικό κέντρο της Σπάρτη προσδιορίζεται ως κέντρο περιφερειακής και τοπικής εμβέλειας, που συνδέεται με τον Μυστρά, πολιτιστικό πόρο διεθνούς εμβέλειας και γειτνιάζει με περιοχή ανάπτυξης του δευτερογενούς τομέα.

Συμπληρωματικά, σημειώνεται ότι, στο πλαίσιο του Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου για τον Δήμο Πελλάνας προτείνονται ως χωρικές παρεμβάσεις η σύνταξη, EXM/ΠΕΧΠ για την ορεινή ζώνη (Ταΰγετος) του Δήμου³¹³.

7.2.2 Η θέση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης στην πρόταση του Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου

Το αστικό κέντρο της Σπάρτης προσδιορίζεται ως δευτερεύοντας πόλος ανάπτυξης περιφερειακής εμβέλειας και συμπεριλαμβάνεται στους εξής άξονες περιφερειακής εμβέλειας,

- Πάτρα – Τρίπολη – Σπάρτη – Γύθειο
- Καλαμάτα – Σπάρτη
- Σπάρτη – Μεγαλόπολη - Πύργος
- Σπάρτη – Σκάλα – Μονεμβάσια Νεάπολη³¹⁴.

Στον άξονα Σπάρτη – Μεγαλόπολη – Πύργος, περιλαμβάνονται και οικισμοί της Δ.Ε. Πελλάνας, όπως αποτυπώνεται και στον χάρτη 21.

Ως τοπικοί μηχανισμοί προώθησης των αναπτυξιακών προωθήσεων, συγκροτούνται χωρικές ενότητες «με κριτήρια μορφολογίας εδάφους, κοινωνικό – ιστορικά και παραγωγικών δυνατοτήτων ανάπτυξης»³¹⁵. Στις εν λόγω χωρικές ενότητες περιλαμβάνεται και η Σπάρτη ως οικιστικό κέντρο 2^{ου} επιπέδου ιεράρχησης, ως αστικό νομαρχιακό κέντρο. Το Καστόρειο ως έδρα Ο.Τ.Α. βάσει

³¹³ Απόφαση 25294/2003 (ΦΕΚ 1485/Β/10.10.2003), σελ. 20807

³¹⁴ ο.π., άρθρο 3

³¹⁵ ο.π., σελ. 20785

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

του νόμου 2539/1997, με εξυπηρετούμενο πληθυσμό λιγότερο των 10.000 κατοίκων περιλαμβάνεται στα οικιστικά κέντρα 4^{ου} επιπέδου (χάρτης 22).

Ειδικότερα, τα οικιστικά κέντρα 4^{ου} επιπέδου ενισχύονται από τις μεσαίες και μικρές πόλεις της Περιφέρειας ώστε να λειτουργήσουν ως τοπικά κέντρα ανάπτυξης³¹⁶. Κατόπιν τα οικιστικά κέντρα 4^{ου} επιπέδου, όπως περιγράφεται στο Π.Π.Χ.Σ.Α.Α., διασφαλίζουν:

- «την παροχή διοικητικών και κοινωνικών υπηρεσιών προς τα οικιστικά κέντρα χαμηλότερου επιπέδου,
- την αναδιάρθρωση και ενίσχυση των αναπτυξιακών κινήτρων για την στήριξη και προσέλκυση των ΜΜΕ,
- την ενθάρρυνση δημιουργίας και ανάπτυξης διαδημοτικών σχέσεων και αλληλεξαρτήσεων με προοπτική την επίτευξη ενός ιεραρχημένου «οικιστικού δικτύου» ως προς το σύνολο των οικισμών των οποίων οι υφιστάμενες σχέσεις περιορίζονται ως ακτινωτές εξαρτήσεις από τις έδρες των Νομών και ενίσχυση των υποδομών (τεχνικών, διοικητικών, κοινωνικών) για την:
- [την] Δημιουργία προϋποθέσεων ανάπτυξης (ήπιες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, βιοτεχνία, οικοτεχνία),
- [την] δικτύωση των οικιστικών κέντρων όλων των επιπέδων και ιδιαίτερος των ορεινών και απομονωμένων περιοχών
- [την] κινητοποίηση του δυναμικού τους που θα συμβάλλει στην ενδογενή ανάπτυξη»³¹⁷.

Το ρόλο της διάχυσης της αστικής δυναμικής της προς το οικιστικό κέντρο του Καστορείου φαίνεται να αναλαμβάνει η Σπάρτη, συνεπώς δημιουργείται το πρώτο δείγμα αλληλεπίδρασης των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας από το αστικό κέντρο της Σπάρτης. Άλλωστε στην περιγραφή της ως οικιστικού κέντρου 2^{ου} επιπέδου περιγράφεται ότι, «στην ζώνη άμεσης εξάρτησης και επιρροής του περιλαμβάνονται οι Δήμοι Πελλάνας, Οινούντος, Μυστρά, Θεραπνών, Φάριδος και η Κοινότητα Καρμών»³¹⁸. Σημειώνεται ότι, η εν λόγω πρόβλεψη φαντάζει προοικονομία του καλλικρατικού Δήμου Σπάρτης.

Στο πλαίσιο των αναπτυξιακών κατευθύνσεων του Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου, για τους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας προβλέπεται πεδινή ζώνη αγροτικής ανάπτυξης και ορεινή ζώνη

³¹⁶ ο.π.

³¹⁷ ο.π., σελ. 20787,20788

³¹⁸ ο.π., σελ. 20789

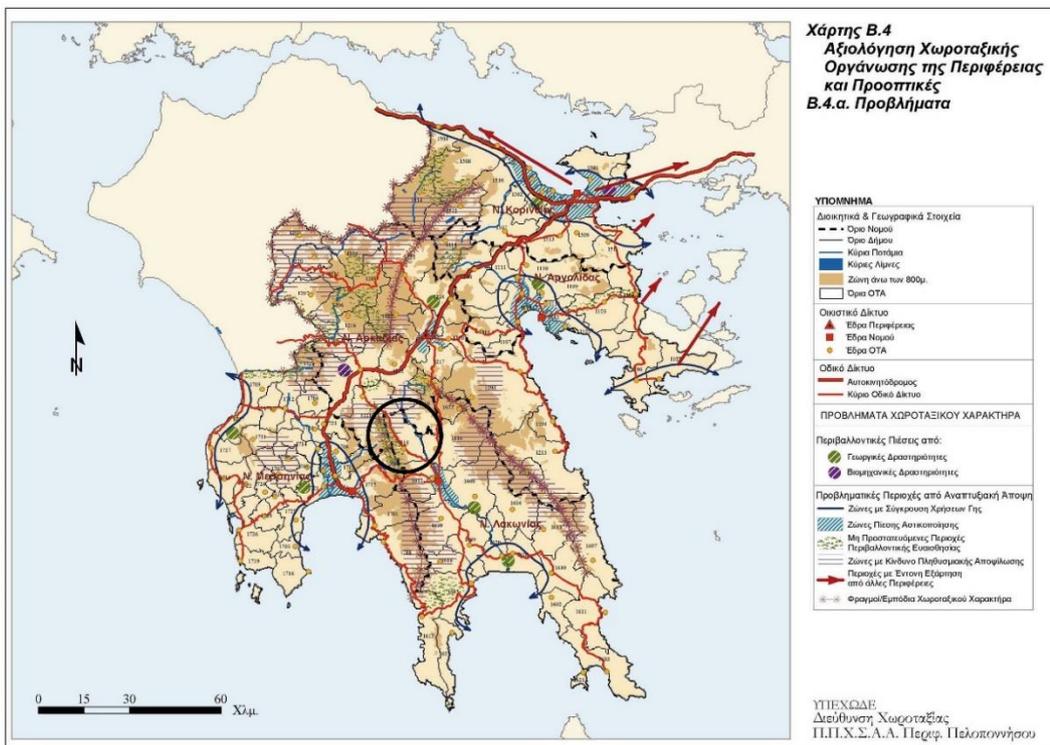
Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

εναλλακτικού τουρισμού και πολυδραστηριοτήτων (χάρτης 21). Πρόκειται ουσιαστικά για παρεμβάσεις που αφορούν τον πρωτογενή και τριτογενή παραγωγικό τομέα.

7.2.3 Αναπτυξιακές κατευθύνσεις για τους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας και το αστικό κέντρο της Σπάρτης στην πρόταση του Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου

Στο Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου αναπτύσσονται κατευθύνσεις μόνο για τον ορεινό χώρο, ως ανθρωπογεωγραφική κοινότητα. Προβλέπονται παρεμβάσεις που αφορούν:

- Την προώθηση του εναλλακτικού τουρισμού
- Την ενίσχυση της προσβασιμότητας του οδικού δικτύου και την ανάπτυξη τουριστικών διαδρομών
- Την ενδυνάμωση της εγκαθίδρυσης υπηρεσιών, ιδιαίτερα σε ορεινά οικιστικά κέντρα,
- Την ενθάρρυνση της ανάπτυξης του πρωτογενούς τομέα,
- Και την προώθηση της βελτίωσης των τηλεπικοινωνιακών δικτύων³¹⁹.

περιοχή Δ.Ε. Πελλάνας

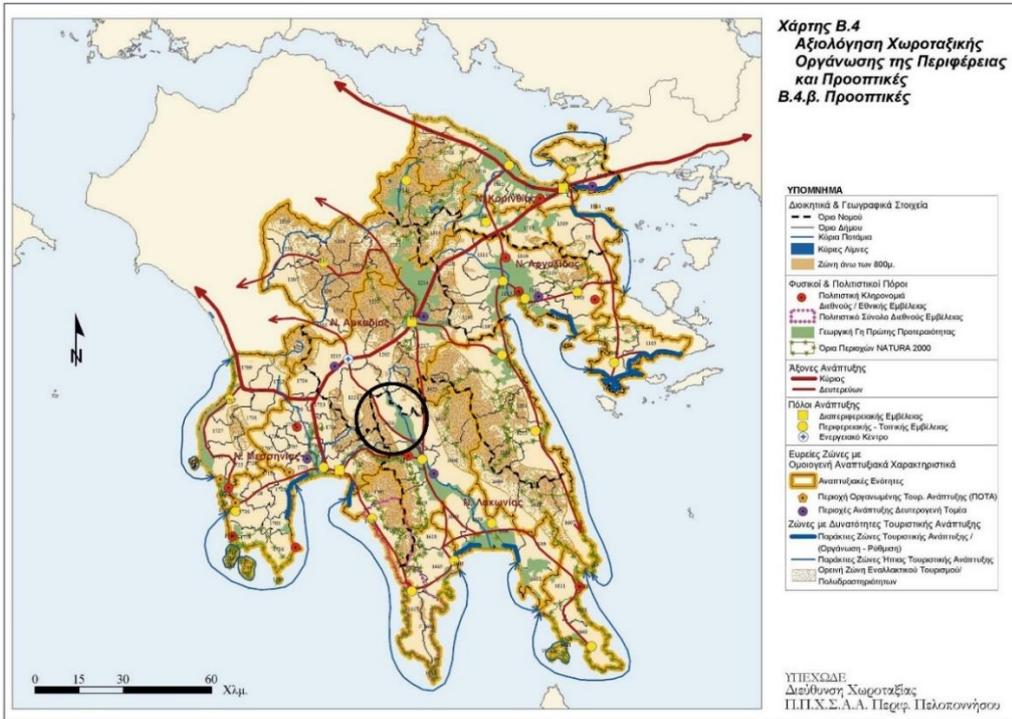
Χάρτης 19: Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου: «Αξιολόγηση Χωροταξικής Οργάνωσης της Περιφέρειας και Προοπτικές» - Προβλήματα

Πηγή: Απόφαση 25294/2003 (ΦΕΚ 1485/Β/10.10.2003), σελ. 20814, ίδια επεξεργασία

³¹⁹ Απόφαση 25294/2003 (ΦΕΚ 1485/Β/10.10.2003)

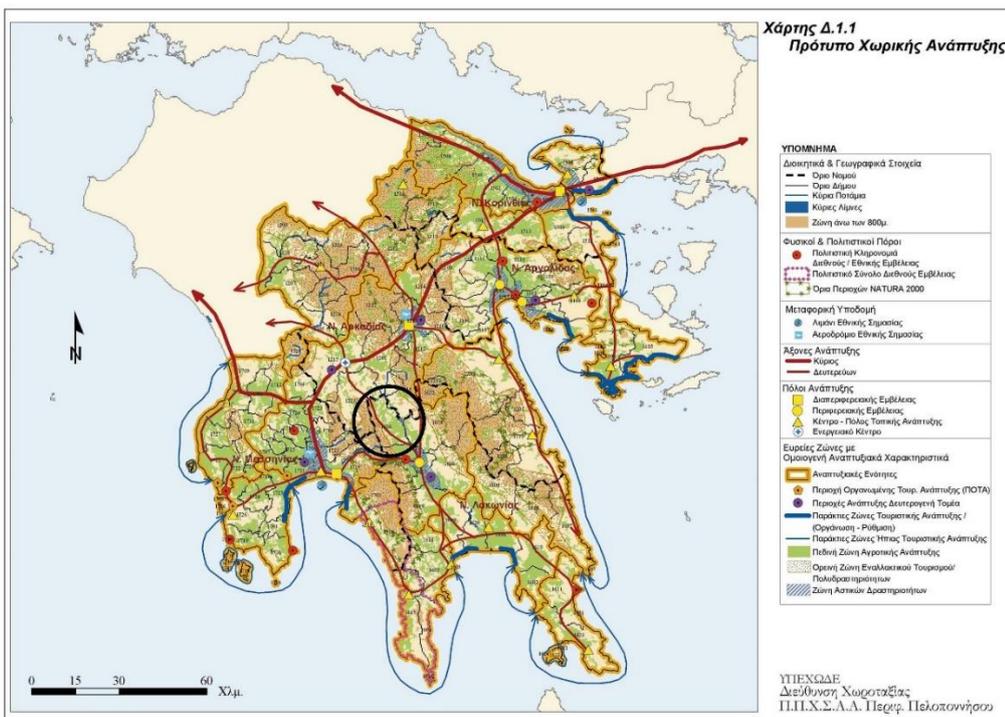

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

○
 περιοχή Δ.Ε. Πελλάνας

Χάρτης 20: Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου: «Αξιολόγηση Χωροταξικής Οργάνωσης της Περιφέρειας και Προοπτικές» - Προοπτικές
 Πηγή: Απόφαση 25294/2003 (ΦΕΚ 1485/Β/10.10.2003), σελ. 20815, ίδια επεξεργασία

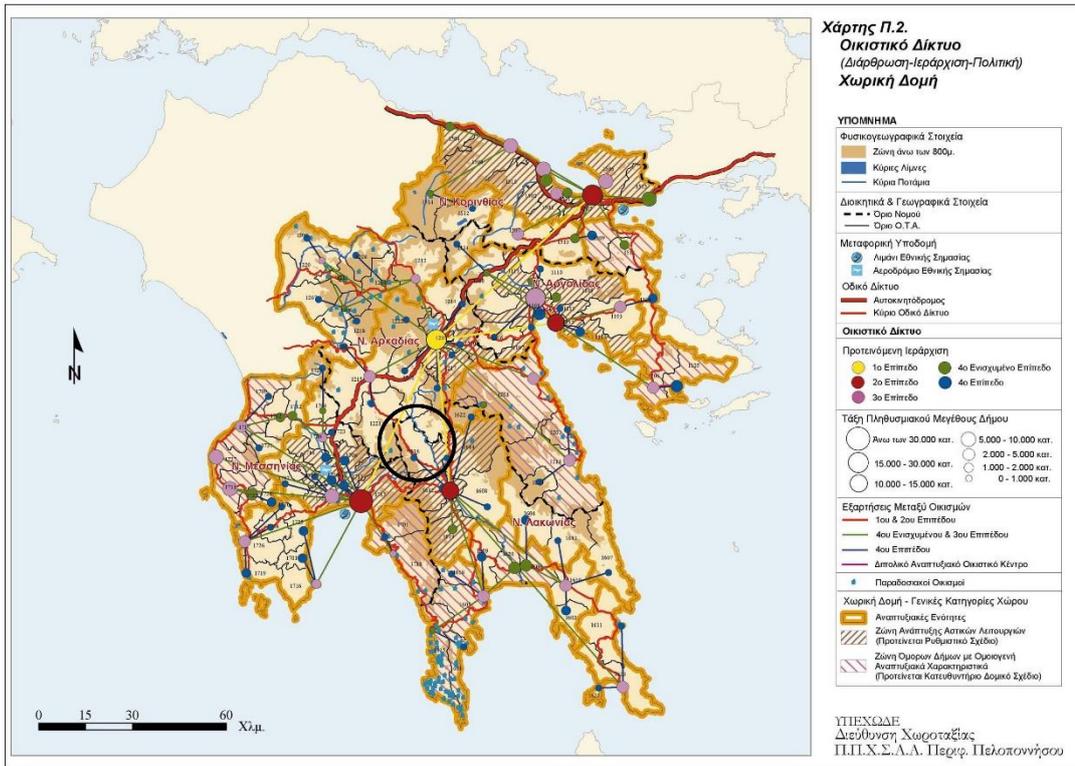

○
 περιοχή Δ.Ε. Πελλάνας

Χάρτης 21: Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου: «Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης»
 Πηγή: Απόφαση 25294/2003 (ΦΕΚ 1485/Β/10.10.2003), σελ. 20816, ίδια επεξεργασία

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

περιοχή Δ.Ε. Πελλάνας

Χάρτης 22: Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου: «Οικιστικό Δίκτυο (Διάρθρωση-Ιεράρχηση-Πολιτική)-Χωρική Δομή»

Πηγή: Απόφαση 25294/2003 (ΦΕΚ 1485/Β/10.10.2003), σελ. 20817, ίδια επεξεργασία

Όπως και στην περίπτωση του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., αν και προβλέπονται ρυθμίσεις συνεργασίας μεταξύ αστικών κέντρων και υπαίθρου, στην προκειμένη περίπτωση, μεταξύ των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης δεν καταγράφεται να έχουν αναπτυχθεί αντίστοιχα εγχειρήματα. Με αυτό τον τρόπο οι μικροί, μη δυναμικοί οικισμοί της υπαίθρου τείνουν στην εγκατάλειψη και την αναπτυξιακή παρακμή, αφού πρακτικά ενισχύεται η ανάπτυξη των αστικών κέντρων.

7.3 Οι προβλέψεις του ΤΠΣ του Δήμου Σπάρτης για το μελετώμενο οικιστικό δίκτυο

Ο Δήμος Σπάρτης έχει ενταχθεί στο πλαίσιο σύνταξης Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων. Στην παρούσα φάση έχει πραγματοποιηθεί καταγραφή βασικών δεδομένων που αφορούν την υφιστάμενη κατάσταση του Δήμου Σπάρτης και έχουν συνταχθεί τρία σενάρια που διαφοροποιούνται ως προς την ηπιότητα των προτεινόμενων παρεμβάσεων³²⁰.

³²⁰Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Γενική Γραμματεία Χωρικού Σχεδιασμού & Αστικού Περιβάλλοντος, Πλατφόρμα Συμμετοχής, Τοπικά και Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΤΠΣ/ΕΠΣ) του Προγράμματος

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης, για την σύνταξη του ΤΠΣ Δήμου Σπάρτης, μεταξύ άλλων, παρατηρείται ότι,

- «Ο Δήμος Σπάρτης φθίνει πληθυσμιακά και ταυτόχρονα μειώνονται ο πρωτογενής και ο δευτερογενής τομέας, αυξάνεται ανεργία και μόνο ο τριτογενής τομέας παρουσιάζει μια μικρή αύξηση. [...]
- Ο τουρισμός αποτελεί οικονομική δραστηριότητα που εμφανίζει δυναμική, κυρίως λόγω του αρχαιολογικού χώρου του Μυστρά, αλλά και του παγκόσμιου brand name που εξασφαλίζει η αρχαία Σπάρτη.
- Ο πρωτογενής παραγωγικός τομέας, παρά την μείωσή του, αποτελεί ισχυρό στοιχείο της περιοχής λόγω του εξαιρετικού ελαιόλαδου που παράγει η περιοχή αλλά και των εσπεριδοειδών (πορτοκάλια).
- Η έλλειψη οργανωμένου υποδοχέα καταγράφεται ως σοβαρό μειονέκτημα για την ανάπτυξη της μεταποίησης και των logistics. [...]
- Η περιοχή μελέτης διαθέτει ένα εκτεταμένο δίκτυο οικισμών, στο οποίο κεντρικό λειτουργικό ρόλο διαδραματίζει η πόλη της Σπάρτης, αλλά και ο οικισμός του Μυστρά λόγω του σημαντικού αρχαιολογικού χώρου που υπάρχει στην περιοχή αυτή. [...]
- Αναφορικά με τον εξωοικιστικό χώρο, δεν παρατηρούνται συγκρούσεις, οχλήσεις και σημαντικές πολεοδομικές αστοχίες³²¹.

Ουσιαστικά, βάσει των παραπάνω, καταγράφεται για ακόμα μία φορά ο κεντρικός ρόλος της Σπάρτης στο σύνολο του δήμου και αναγνωρίζονται προοπτικές ανάπτυξης στα πεδία του τουρισμού και της γεωργίας. Συγχρόνως, είκοσι έτη, έπειτα από την θέσπιση του Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου, φαίνεται ότι δεν έχουν υλοποιηθεί αλλαγές και επεμβάσεις, που σχετίζονται με την αναπτυξιακή προοπτική των οικισμών της περιοχής μελέτης.

Διευκρινίζεται ότι, το σύνολο των σεναρίων για τις προβλέψεις του ΤΠΣ Δήμου Σπάρτης συντάχθηκαν διατηρώντας ως βασικούς στόχους:

1. Την ενίσχυση της Σπάρτης ως τουριστικού προορισμού
2. Την ενίσχυση και υποστήριξη του πρωτογενούς τομέα
3. Την βελτίωση της χωρικής και πολεοδομικής οργάνωσης του αστικού χώρου
4. Την ενίσχυση της βιομηχανικής δραστηριότητας

«Κωνσταντίνος Δοξιάδης», χ.τ., χ.χ., https://polsxedia.ypen.gov.gr/tps_details/%CE%922_68, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 14.01.2025

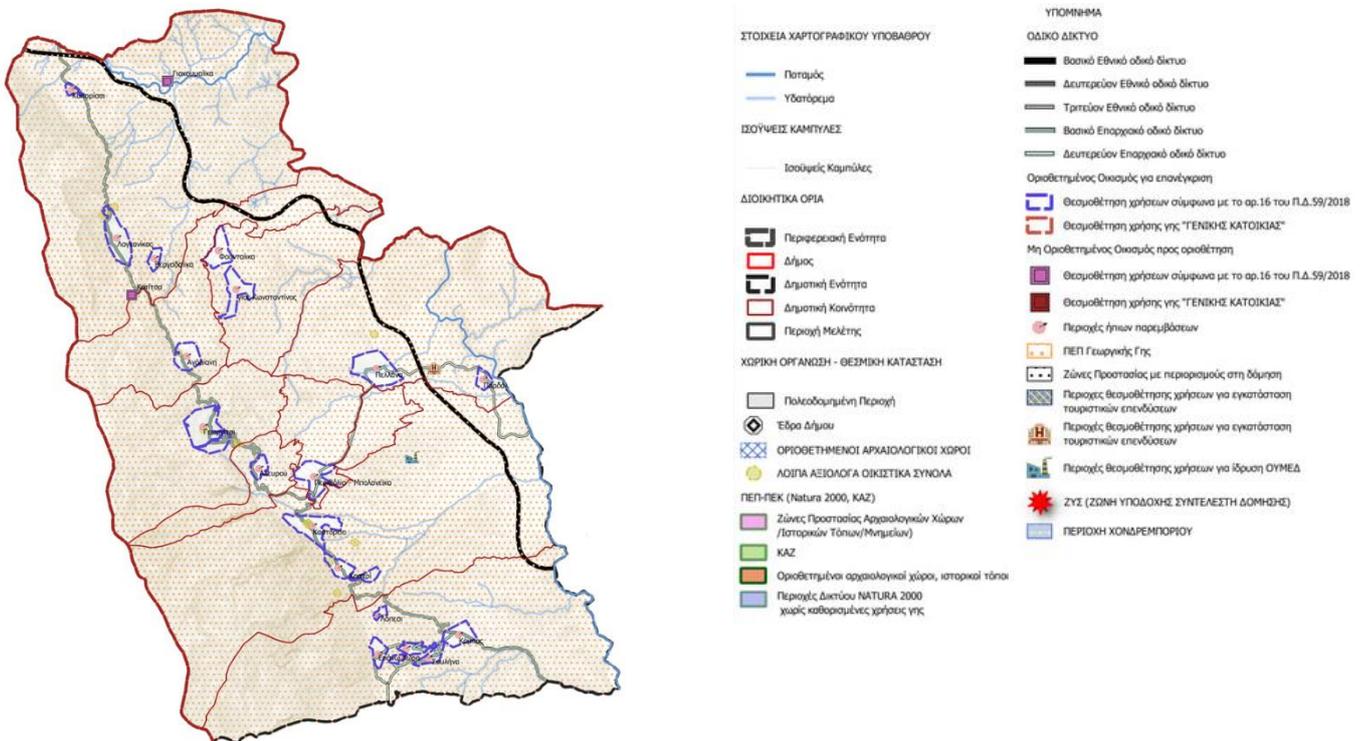
³²¹ Δήμος Σπάρτης, «Γοπικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Σπάρτης – Παρουσίαση αρχικών πορισμάτων και κεντρικού σεναρίου χωρικής ανάπτυξης», Σπάρτη, 2024, σελ.5-6, ανακτήθηκε από https://polsxedia.ypen.gov.gr/tps_details/B2_68, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 11.02.2024

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

5. Την χωρική οργάνωση του εξωαστικού χώρου, και
6. Την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Ως βασικό σενάριο για την ανάπτυξη του ΤΠΣ Δήμου Σπάρτης έχει επιλεγθεί το τρίτο, το οποίο περιλαμβάνει ήπιες παρεμβάσεις. Στο πλαίσιο του τρίτου σεναρίου, για την περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας, το σύνολο των οικισμών περιγράφονται ως περιοχές ήπιων παρεμβάσεων. Ειδικότερα, στους οικισμούς Αγόριανη, Γεωργίτσι, Καστόρειο, Καστρί, Λογκανίκο και Πελλάνα σημειώνονται σημεία με την ένδειξη λοιπά αξιολογικά οικιστικά σύνολα, τα οποία πιθανώς αντιστοιχούν σε μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς. Τέλος, στην κτηματική περιοχή της Πελλάνας σημαίνεται περιοχή θεσμοθέτησης χρήσεων για εγκατάσταση τουριστικών επενδύσεων και περιοχή θεσμοθέτηση χρήσεων για ίδρυση Οργανωμένος Υποδοχέα Μεταποιητικών και Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων (ΟΥΜΕΔ).

Χάρτης 23: Το σχέδιο του επικρατέστερου σεναρίου του ΤΠΣ Δήμου Σπάρτης

Πηγή: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Γενική Γραμματεία Χωρικού Σχεδιασμού & Αστικού Περιβάλλοντος, Πλατφόρμα Συμμετοχής, Τοπικά και Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΤΠΣ/ΕΠΣ) του Προγράμματος «Κωνσταντίνος Δοξιάδης», χ.τ., χ.χ., https://polsxedia.ypen.gov.gr/tps_details/%CE%922_68, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 14.01.2025, ίδια επεξεργασία

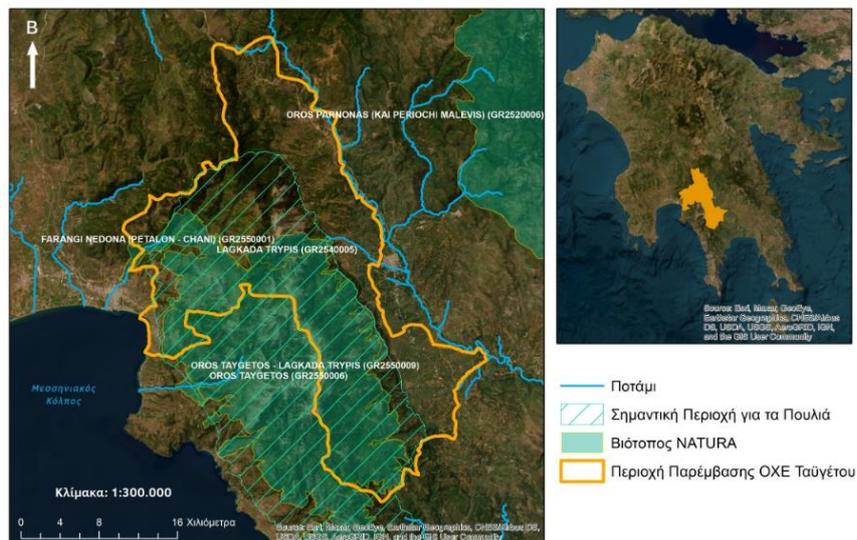

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

7.4 Η «Στρατηγική ΟΧΕ του Ορεινού όγκου Ταυγέτου των Δήμων Καλαμάτας και Σπάρτης»

Στο πρόγραμμα του ΕΣΠΑ 2021-2027 έχει ενταχθεί και προετοιμάζεται η «Στρατηγική ΟΧΕ του Ορεινού όγκου Ταυγέτου των Δήμων Καλαμάτας και Σπάρτης»³²². Το συγκεκριμένο στρατηγικό σχέδιο περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων και την περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας³²³.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΟΧΕ ΤΑΥΓΕΤΟΥ

Χάρτης 23: Ενδεικτική περιοχή παρέμβασης ΟΧΕ Ταυγέτου

Πηγή: Δήμος Καλαμάτας & Δήμος Σπάρτης & Περιφέρεια Πελοποννήσου, «Πλαίσιο εκκίνησης της Διαβούλευσης για το Σχεδιασμό της Στρατηγικής ΟΧΕ Ορεινού Όγκου Ταυγέτου», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://www.ppel.gov.gr/wp-content/uploads/2023/12/%CE%9F%CE%A7%CE%95-%CE%A4%CE%91%CE%AB%CE%93%CE%95%CE%A4%CE%9F%CE%A5_19.12.2023-2.pdf, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 14.01.2025

Το όραμα της ΟΧΕ Ταυγέτου αφορά την «συνολική αναβάθμιση του ορεινού όγκου του Ταυγέτου, μέσα από την ενδυνάμωση της παραγωγικής ικανότητας στην αγροδιατροφή και τουρισμό, με στοιχεία βάσης την εξωστρέφεια, τη δικτύωση και την ενσωμάτωση καινοτομίας, σε άρρηκτη σύνδεση με τη διασφάλιση των κατάλληλων υποδομών προστασίας και ανάδειξης του οικολογικού και πολιτιστικού πλούτου, με οριζόντιο

³²² Δήμος Καλαμάτας & Δήμος Σπάρτης & Περιφέρεια Πελοποννήσου, «Πύλη Ενημέρωσης και Διαβούλευσης για τη Στρατηγική ΟΧΕ του Ορεινού Όγκου Ταυγέτου των Δήμων Καλαμάτας και Σπάρτης» χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://oxe-taygetoy.espa2127.gr/>, ημερομηνία ανάκτησης 14.01.2025

³²³ Δήμος Καλαμάτας & Δήμος Σπάρτης & Περιφέρεια Πελοποννήσου, «Πλαίσιο εκκίνησης της Διαβούλευσης για το Σχεδιασμό της Στρατηγικής ΟΧΕ Ορεινού Όγκου Ταυγέτου», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://www.ppel.gov.gr/wp-content/uploads/2023/12/%CE%9F%CE%A7%CE%95-%CE%A4%CE%91%CE%AB%CE%93%CE%95%CE%A4%CE%9F%CE%A5_19.12.2023-2.pdf, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 14.01.2025

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

γνώμονα την ενίσχυση της κοινωνικοοικονομικής συνοχής και της υποστήριξης της καθημερινότητας των ανθρώπων»³²⁴.

Ουσιαστικά, πρόκειται για την ενθάρρυνση της ανάδειξης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της ανωτέρω περιοχής, που συγχωνεύονται στους τομείς του φυσικού περιβάλλοντος, της πολιτιστικής κληρονομιάς, της γεωργίας και της κτηνοτροφίας.

7.5 Σύνοψη κεφαλαίου

Η επισκόπηση των παραπάνω σχεδίων και αναπτυξιακών κατευθύνσεων, αναδεικνύει, όσο αφορά την Δ.Ε. Πελλάνας, ότι, προωθείται η εκμετάλλευση των συγκριτικών της πλεονεκτημάτων. Ουσιαστικά, δίνεται προτεραιότητα στην ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα, και κυρίως στις ορεινές περιοχές, στην καλλιέργεια εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Το ΤΠΣ Δήμου Σπάρτης, θέτει νέες παραμέτρους, οι οποίες σχετίζονται με τον τουρισμό και την μεταποίηση, θέτοντας στο επίκεντρο τον οικισμό της Πελλάνας, ο οποίος καθίσταται ως ο εγγύτερος τόσο στο αστικό κέντρο της Σπάρτης, όσο και στον αυτοκινητόδρομο Λεύκτρο – Σπάρτη. Τέλος, παρατηρείται ότι, διαχρονικά επιδιώκεται η συνεργασία μεταξύ υπαίθρου και πόλης, όμως, τουλάχιστον όσο αφορά την περίπτωση μελέτης, αυτό δεν έχει επιτευχθεί.

³²⁴Δήμος Καλαμάτας & Δήμος Σπάρτης & Περιφέρεια Πελοποννήσου, «Στρατηγική ΟΧΕ Ορεινού Όγκου Ταΰγετου», χ.τ., χ.χ., ανηθήθηκε από <https://oxe-taygetoy.espa2127.gr/page/stratigiki-oxe-2>, ημερομηνία ανάκτησης 14.01.2025

Κεφάλαιο 8. Έρευνα στον τοπικό τύπο

Διατηρώντας ως βασικό σκοπό τη σφαιρική διερεύνηση της σχέσης των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με την Σπάρτη, στο παρόν κεφάλαιο πρόκειται να μελετηθεί, αν και πώς αποτυπώνεται η εν λόγω σχέση στον σύγχρονο τοπικό τύπο. Μέσω της συγκεκριμένης ανάλυσης, αρχικά επιδιώκεται ο εντοπισμός άμεσων αναφορών στον χαρακτήρα της σχέσης των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με τη Σπάρτη και γενικότερα στο δίπολο οικισμοί της υπαίθρου-επαρχιακά αστικά κέντρα. Σε δεύτερο επίπεδο, μέσω της καταγραφής αναφορών στην υφιστάμενη κατάσταση του εσωτερικού περιβάλλοντος της περιοχής μελέτης, επιχειρείται η περαιτέρω αποτύπωση της ταυτότητάς της, κι έμμεσα η εξαγωγή συμπερασμάτων για τον χαρακτήρα της σχέσης της με το αστικό κέντρο της Σπάρτης υπό την έννοια του βαθμού αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασής τους.

8.1 Η αποτύπωση της σχέσης των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με το αστικό κέντρο της Σπάρτης στον τοπικό τύπο

Η έρευνα στον τοπικό τύπο θα ακολουθήσει τα χαρακτηριστικά της ποιοτικής έρευνας. Στις παραγράφους που ακολουθούν αναλύονται, μεταξύ άλλων, η ιδέα, ο σκοπός, οι στόχοι, τα ερευνητικά ερωτήματα, η διάρθρωση και η μεθοδολογία της εν λόγω έρευνας.

8.1.1 Η ιδέα της έρευνας στον τοπικό τύπο

Στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας, επιχειρείται η ανάλυση του τοπικού τύπου από το 2010 έως σήμερα. Ως χρονική περίοδος μελέτης επιλέγονται τα τελευταία περίπου 15 χρόνια, καθώς από το 2011 κι έπειτα εφαρμόστηκε το πρόγραμμα «Καλλικράτης», οπότε και ήδη θεσμοθετημένες με το σχέδιο «Καποδίστριας» συστάδες οικισμών της υπαίθρου εντάχθηκαν στην διοίκηση μεγαλύτερων Δήμων. Σημειώνεται ότι, η έρευνα εκτείνεται από το έτος 2010, καθώς πρόκειται για προπαρασκευαστικό έτος των μεταρρυθμίσεων του προγράμματος «Καλλικράτης». Ως απόρροια αυτών των μεταρρυθμίσεων, η αλληλεπίδραση, των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με το αντίστοιχο διοικητικό αστικό κέντρο της Σπάρτης, κατά κάποιο τρόπο θεωρείται δεδομένη, και απομένει να διερευνηθεί τι χαρακτήρα απέκτησε και αποκτά. Πιο συγκεκριμένα στην παρακάτω έρευνα στον τοπικό τύπο, σε πρώτο επίπεδο, πρόκειται να διερευνηθεί, αν και πώς σκιαγραφείται η σχέση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με την Σπάρτη και σε δεύτερο επίπεδο, να ενισχυθούν και να εμπλουτισθούν τα δεδομένα, που σχετίζονται με την αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης, προκειμένου, όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγική παράγραφο του παρόντος κεφαλαίου, να εξαχθούν εμμέσως συμπεράσματα για την αξιολόγηση

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

της σχέσης, που έχει αναπτυχθεί μεταξύ των μελετώμενων μεγεθών, ως προς τον βαθμό αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασής τους.

8.1.2 Ο σκοπός της έρευνας στον τοπικό τύπο

Μέσω της διερεύνησης της αρθρογραφίας των τοπικών εφημερίδων και περιοδικών, επιδιώκεται η βαθύτερη κατανόηση των στάσεων, των αντιλήψεων και των συσχετισμών, που έχουν διαμορφωθεί και παγιωθεί στην πραγματικότητα της μελετώμενης τοπικής κοινωνίας, όσο αφορά την σχέση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας, με το εγγύτερο αστικό διοικητικό κέντρο, την Σπάρτη. Η επιδιωκόμενη εμβάθυνση πρόκειται να επιτευχθεί μέσω της διερεύνησης απόψεων, που εκφράζονται σε άρθρα σχετικά με το εξεταζόμενο δίπολο. Εναλλακτικά, η καταγραφή δεδομένων, που σχετίζονται με την περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης των υπό διερεύνηση οικισμών, ως κύριο σκοπό διατηρεί την έμμεση εξαγωγή συμπερασμάτων, αναφορικά με την σχέση των συγκεκριμένων οικισμών με το αστικό κέντρο της Σπάρτης, συνεκτιμώντας τα αντίστοιχα δεδομένα, που έχουν παρατεθεί σε προηγούμενα κεφάλαια.

8.1.3 Οι στόχοι της έρευνας στον τοπικό τύπο

Σε συνέχεια της προηγηθείσας υποενότητας, βασικοί στόχοι της έρευνας στον τοπικό τύπο της Δ.Ε. Πελλάνας, αποτελούν:

- η κατανόηση της σχέσης των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με την Σπάρτη, μέσω της ανάλυσης άρθρων και αναφορών σε άρθρα, που άμεσα αναφέρονται στην εν λόγω σχέση.
- η συλλογή δεδομένων αναφορικά, με την υφιστάμενη κατάσταση της Δ.Ε. Πελλάνας, προκειμένου να κατανοηθεί και να αξιολογηθεί, έμμεσα, ο χαρακτήρας που έχει αποκτήσει η σχέση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με την Σπάρτη, μέσω της ανίχνευσης παραγόντων που καθορίζουν τον βαθμό αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασής τους.

8.1.4 Τα ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα αντλούνται από τους στόχους της έρευνας, όπως καταγράφηκαν παραπάνω. Συνεπώς, ως ερευνητικά ερωτήματα για την εν λόγω έρευνα στον τοπικό τύπο της Δ.Ε. Πελλάνας θεωρούνται τα παρακάτω:

1. Υφίστανται άρθρα στα μελετώμενα έντυπα του τοπικού τύπου, τα οποία φέρουν ευθείες αναφορές στο δίπολο οικισμός υπαίθρου-πόλη, και πιο συγκεκριμένα στην σχέση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με την Σπάρτη;
2. Αν υφίστανται άρθρα, που αναφέρονται στο δίπολο οικισμών υπαίθρου πόλης και οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας – Σπάρτη, πώς περιγράφεται η εν λόγω σχέση;

3. Σε ποια θέματα επικεντρώνονται οι αναφορές στην υφιστάμενη κατάσταση της Δ.Ε. Πελλάνας, ως προς τους ερευνητικούς άξονες, «κοινωνία», «περιβάλλον», «οικονομία», «οικιστικό περιβάλλον», «υποδομές» και «πολιτισμός και αθλητισμός»;

8.1.5 Η διάρθρωση και η μεθοδολογία της έρευνας στον τοπικό τύπο

Στην περιοχή μελέτης, υφίσταται σημαντική δραστηριότητα στον τομέα του τύπου³²⁵. Ωστόσο, καθώς το ενδιαφέρον της έρευνας επικεντρώνεται στην χρονική περίοδο, από την εφαρμογή του προγράμματος «Καλλιγράτης» μέχρι σήμερα, θα αναλυθούν τα έντυπα, που τυπώθηκαν εντός του συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος (2010-2024). Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για το φύλλο «Γεωργιτσιάνικα Νέα», για το περιοδικό «Πολυδεύκης» και για το φύλλο «Το Εξπρές του Καστορείου». Εν συντομία αναφέρεται ότι, το φύλλο «Γεωργιτσιάνικα Νέα» κυκλοφόρησε για πρώτη φορά το έτος 1977³²⁶, το περιοδικό «Πολυδεύκης» κυκλοφόρησε για πρώτη φορά το έτος 2008³²⁷ και το φύλλο «Το Εξπρές του Καστορείου» κυκλοφόρησε για πρώτη φορά το έτος 2016³²⁸.

Ειδικότερα, όσο αφορά την μέθοδο και διάρθρωση της έρευνας, αρχικά θα αναγνωσθεί το σύνολο των εντύπων των παραπάνω εκδόσεων του τύπου από το 2010 που αποτελεί προπαρασκευαστικό έτος για την μετάβαση στο πρόγραμμα «Καλλιγράτης έως σήμερα. Στην συνέχεια, θα πραγματοποιηθεί περιγραφή της ταυτότητας των μελετώμενων εντύπων, δηλαδή θα πραγματοποιηθούν αναφορές, στον χρόνο κυκλοφορίας τους, στον εκδότη τους, στον σκοπό έκδοσής τους. Συγχρόνως, θα γίνει σύντομη αναφορά στον περιεχόμενο της αρθρογραφίας τους. Έπειτα, θα υλοποιηθεί η αποδελτίωση των εντύπων, σύμφωνα με κριτήρια, που θα παρατεθούν παρακάτω. Οι προς ανάλυση επιλεγμένες αναφορές, αρχικά θα καταταχθούν σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία θα περιέχει τα αποσπάσματα, που αναφέρονται άμεσα στο δίπολο οικισμοί της υπαίθρου- πόλη και οικισμοί της Δ.Ε. Πελλάνας-Σπάρτη. Η δεύτερη κατηγορία θα περιλαμβάνει τις αναφορές που αντιστοιχούν στην περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης.

³²⁵Γεωργιάδης Ν., «Ο Σπαρτιατικός Τύπος (1860-2015)», εκδ. Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Σπάρτης, Σπάρτη, 2019

³²⁶ «Γεωργιτσιάνικα Νέα» - ανεξάρτητη τοπική εφημερίδα, φύλλο 1, Ιούνιος 1997

³²⁷ «Πολυδεύκης»-περιοδική έκδοση του Πολιτιστικού Συλλόγου Καστορείου Πολυδεύκης, Τεύχος 1, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2008

³²⁸ «Το Εξπρές του Καστορείου»-ανεξάρτητη ενημερωτική διμηνιαία τοπική εφημερίδα, φύλλο 1, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2016

8.1.6 Τα κριτήρια επιλογής των άρθρων του τοπικού τύπου

1. Επιλέγονται άρθρα, που αφορούν το σύνολο των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας, και αποκλείονται άρθρα, που αφορούν ζητήματα τοπικής επικαιρότητας των οικισμών – εδρών έκδοσης των εξεταζόμενων εντύπων, καθώς δεν υπάρχει δυνατότητα εμβάθυνσης στον ίδιο βαθμό σε ζητήματα επικαιρότητας άλλων οικισμών, στους οποίους δεν εκδίδονται περιοδικά ή εφημερίδες.
2. Επιλέγονται άρθρα, που αφορούν τους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας και σχετίζονται με τους άξονες, «κοινωνία», «περιβάλλον», «οικονομία», «οικιστικό περιβάλλον», «υποδομές» και «πολιτισμός και αθλητισμός».
 - Όσο αφορά την θεματική «κοινωνία», επιλέγονται άρθρα, που αφορούν τα ερευνητικά πεδία: δημογραφία, ηλικιακή σύνθεση, μορφωτικό επίπεδο και εγκληματικότητα.
 - Όσο αφορά την θεματική «περιβάλλον», επιλέγονται άρθρα, που αφορούν ερευνητικά πεδία: γεωμορφολογία, φυσικοί πόροι, υδάτινοι πόροι, ενέργεια και απορρίμματα – πιέσεις φυσικού περιβάλλοντος.
 - Όσο αφορά την θεματική «οικονομία», επιλέγονται άρθρα, που αφορούν ερευνητικά πεδία: απασχόληση, πρωτογενής τομέας, δευτερογενής τομέας, τριτογενής τομέας και τουρισμός.
 - Όσο αφορά την θεματική «οικιστικό Περιβάλλον», επιλέγονται άρθρα, που αφορούν ερευνητικά πεδία: οικιστική εξέλιξη και κτηριακό απόθεμα.
 - Όσο αφορά την θεματική «υποδομές», επιλέγονται άρθρα, που αφορούν ερευνητικά πεδία: μεταφορές – μετακινήσεις, οδικό δίκτυο, ύδρευση-άρδευση, δομές υγείας, δομές παιδείας, τηλεπικοινωνιακό δίκτυο, δομές αγροτικής παραγωγής και κοινωνικές υπηρεσίες.
 - Όσο αφορά την θεματική «πολιτισμός και αθλητισμός», επιλέγονται άρθρα, που αφορούν ερευνητικά πεδία: πολιτιστική κληρονομιά, ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς, εικλησιαστική τέχνη και αρχιτεκτονική, δομές πολιτισμού, πολιτιστικά σωματεία-σύλλογοι, αθλητική δραστηριότητα, γαστρονομία, άυλη πολιτιστική κληρονομιά και φεστιβάλ.

Ουσιαστικά, αντλούνται άρθρα και αναφορές, που ακολουθούν την διάρθρωση και τα πεδία έρευνας του έκτου κεφαλαίου της παρούσας εργασίας.

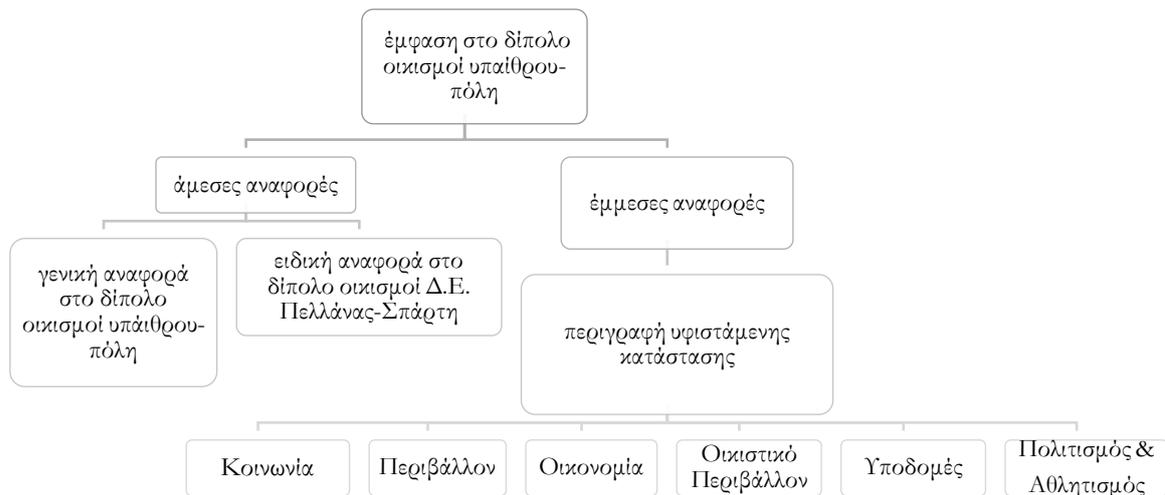

3. Επιλέγονται άρθρα, που με αφορμή τον οικισμό, στον οποίο αναφέρονται, παραθέτουν πληροφορίες και για τους υπόλοιπους οικισμούς μελέτης.
4. Αποκλείονται άρθρα, που αφορούν προβλήματα, στόχους ή συνελεύσεις σωματείων ή τοπικών κοινοτήτων των εδρών έκδοσης των φύλλων, καθώς δεν υφίσταται του ίδιου μεγέθους δυνατότητα εμβάθυνσης σε αντίστοιχα ζητήματα σωματείων ή τοπικών κοινοτήτων άλλων οικισμών.
5. Αποκλείονται άρθρα, που αφορούν αφιερώματα σε μεμονωμένα άτομα, μεμονωμένα ιστορικά γεγονότα, ήθη και έθιμα, θέματα λαογραφικού ενδιαφέροντος ή εκδηλώσεις και δράσεις, καθώς δεν αφορούν της συγκεκριμένη έρευνα, ενώ ταυτόχρονα δεν υφίσταται ίδιου μεγέθους δυνατότητα εμβάθυνσης σε σχετικά θεματολογία άλλων οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας.
6. Γενικότερα, αποκλείονται άρθρα, τα οποία αναφέρονται σε ζητήματα συγκεκριμένων οικισμών, για τα οποία δεν υφίσταται δυνατότητα εμβάθυνσης σε σχετικά ζητήματα, των υπολοίπων οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας.

8.1.7 Το σύστημα κωδικοποίησης των επιλέξιμων άρθρων του μελετώμενου τοπικού τύπου

Το σύστημα κωδικοποίησης των επιλέξιμων άρθρων του τοπικού τύπου, ουσιαστικά ανταποκρίνεται και αντιστοιχεί, στα ερευνητικά ερωτήματα και το σύστημα διάρθρωσης της εν λόγω έρευνας, και περιγράφεται συνοπτικά από το διάγραμμα 20, που ακολουθεί.

Πιο συγκεκριμένα, όπως σημειώθηκε και στην υποενότητα 7.1.5 τα άρθρα, που θα επιλεγθούν από τα έντυπα του τοπικού τύπου θα κατανεμηθούν σε δύο γενικές κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία αντιστοιχεί στις άμεσες αναφορές στο δίπολο οικισμοί υπαίθρου – πόλη και η δεύτερη κατηγορία αφορά τις έμμεσες αναφορές στο δίπολο οικισμοί Δ.Ε. Πελλάνας-Σπάρτη, δηλαδή στην ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης. Η πρώτη υποκατηγορία εμπεριέχει δύο υποκατηγορίες, η πρώτη αφορά τις αναφορές γενικά στο δίπολο οικισμοί υπαίθρου πόλη, προκειμένου να κατανοηθεί η άποψη του τοπικού τύπου αναφορικά με το συγκεκριμένο ζήτημα και η δεύτερη υποκατηγορία αντιστοιχεί στις συγκεκριμένες αναφορές στο δίπολο οικισμοί Δ.Ε. Πελλάνας-Σπάρτη.

Διάγραμμα 20: Το σύστημα κωδικοποίησης των επιλέξιμων άρθρων του μελετώμενου τοπικού τύπου
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Όσο αφορά την δεύτερη κατηγορία, υποδιαιρείται σε έξι υποκατηγορίες, που αντιστοιχούν στους κύριους ερευνητικούς άξονες ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης, προκειμένου να κατανοηθούν οι προτεραιότητες του τοπικού τύπου αναφορικά με τα ζητήματα της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης. Με αυτό τον τρόπο, επιχειρείται, εμμέσως, με την μέθοδο της σύγκρισης με δεδομένα, που έχουν παρατεθεί και σε προηγούμενα κεφάλαια, να εξαχθούν συμπεράσματα για τον χαρακτήρα της σχέσης που διαμορφώνεται ανάμεσα στους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας με την Σπάρτη με γνώμονα την διερεύνηση του βαθμού αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησής τους.

8.2 Η ανάλυση των περιπτώσεων μελέτης του τοπικού τύπου

Στην παρούσα υποενότητα, πρόκειται, αρχικά, να περιγραφεί η ταυτότητα των περιπτώσεων μελέτης του τοπικού τύπου, προκειμένου να κατανοηθούν οι σκοποί έκδοσης και η θεματολογία στην οποία επικεντρώνεται το κάθε φύλλο. Έπειτα, ακολουθεί η αποτύπωση των δεδομένων, που εντοπίστηκαν μέσω της έρευνας στον τοπικό τύπο, με γνώμονα τα κριτήρια και τα ερευνητικά ερωτήματα, που αναπτύχθηκαν παραπάνω.

8.2.1 Η ταυτότητα των περιπτώσεων μελέτης του τοπικού τύπου

Η παράθεση δεδομένων που αφορούν την περιγραφή της ταυτότητας των περιπτώσεων μελέτης του τοπικού τύπου, ως σκοπό διατηρεί τον εντοπισμό των γενικών θεματικών, στις οποίες προσανατολίζονται τα εξεταζόμενα φύλλα.

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Τα «Γεωργιτσιάνικα Νέα»

Το πρώτο φύλλο της τετράφυλλης διμηνιαίας έκδοσης «Γεωργιτσιάνικα Νέα» κυκλοφόρησε τον Ιούνιο του 1977³²⁹ και το τελευταίο τον Μάιο του 2019³³⁰. Κατά την διάρκεια των 42 χρόνων κυκλοφορίας του, το έντυπο άλλαζε υπότιτλο, ενώ άλλαζε και εκδότη, χωρίς, παρόλα αυτά, να παρεκκλίνει από τους σκοπούς και την θεματολογία, τα οποία είχε αρχικά υιοθετήσει. Από το 1977 έως τον Δεκέμβριο του 2010³³¹, την ευθύνη της έκδοσης του εντύπου φέρει η Νίκη Μπαθούλη, και ως υπεύθυνος σύνταξης παρουσιάζεται ο Ευάγγελος Μπαθούλης³³². Από τον Ιανουάριο του 2011³³³ έως την παύση κυκλοφορίας του εντύπου, και στον υπότιτλο αναγράφεται ότι πρόκειται για «διμηνιαία έκδοση του Εκπολιτιστικού Συλλόγου Γεωργίτσι «Το Μπαλκόνι του Μωριά»³³⁴.

Τα «Γεωργιτσιάνικα Νέα» αποτέλεσαν μία έκδοση, που σκοπό είχε, μεταξύ άλλων να προβάλλει τα προβλήματα της κοινότητας του Γεωργιτσίου, αλλά και της ευρύτερης περιοχής, δηλαδή της περιοχής μελέτης. Ειδικότερα, όπως αναφέρεται στο πρώτο φύλλο,

«η παρούσα έκδοση «Γεωργιτσιάνικα Νέα», κυκλοφορεί για να καλύψει ένα σπουδαίο κενό στο χώρο της προβολής των αιτημάτων του χωριού μας και της γύρω περιοχής, που συνδέονται με τα δικά μας προβλήματα. [...] Καθένας χωριστά και όλοι μαζί, άτομα και Σύλλογοι, «πιασμένοι χέρι-χέρι», όπως γράφανε κάποτε άλλοτε, εκμεταλλευόμενοι προσωπικές γνωριμίες, να εγκύψουμε επίμονα και υπομονετικά στη λύση των ζητημάτων μας. Επιθυμούμε, ειλικρινά, να συνδέσουμε τους απανταχού πατριώτες σε μια διαρκή επικοινωνία και συνεργασία. Να τους ενημερώνουμε για όλα τα θέματα που μας απασχολούν και μας ενδιαφέρουν και όλοι από κοινού να προσπαθήσουμε για την επίλυσή τους. [...] Να προβάλλουμε όλες τις φυσικές και τεχνικές καλλονές του τόπου μας, να τις γνωρίσει ο κόσμος και να τις απολαύσει με μια επίσκεψή του. Να κάνουμε γνωστή όσο μπορούμε, στους ενδιαφερόμενους την ιστορία και την λαογραφία της περιοχής σε ένδειξη τιμής και αναγνωρίσεως της θυσίας των πατριωτών μας σε όλα τα πεδία των μαχών»³³⁵.

³²⁹ «Γεωργιτσιάνικα Νέα» - ανεξάρτητη τοπική εφημερίδα, Φύλλο 1, Ιούνιος 1977

³³⁰ «Γεωργιτσιάνικα Νέα»-διμηνιαία έκδοση του Εκπολιτιστικού Συλλόγου Γεωργίτσι «Το μπαλκόνι του Μωριά», Φύλλο 50, Μάρτιος Μάιος Φεβρουάριος 2019

³³¹ «Γεωργιτσιάνικα Νέα»-το αρχαιότερο και ανεξάρτητο περιοδικό των Βορείων Δήμων, Φύλλο 199, Νοέμβριος Δεκέμβριος 2010

³³² «Γεωργιτσιάνικα Νέα» - ανεξάρτητη τοπική εφημερίδα, Φύλλο 1, Ιούνιος 1977, σελ.1

³³³ «Γεωργιτσιάνικα Νέα»-διμηνιαία έκδοση του Εκπολιτιστικού Συλλόγου Γεωργίτσι «Το μπαλκόνι του Μωριά», Φύλλο 1, Ιανουάριος Φεβρουάριος 2011, σελ.1

³³⁴ «Γεωργιτσιάνικα Νέα»-διμηνιαία έκδοση του Εκπολιτιστικού Συλλόγου Γεωργίτσι «Το μπαλκόνι του Μωριά», Φύλλο 50, Μάρτιος Μάιος Φεβρουάριος 2019

³³⁵ «Γεωργιτσιάνικα Νέα» - ανεξάρτητη τοπική εφημερίδα, Φύλλο 1, Ιούνιος 1977, σελ.1

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Μελετώντας 41 δημοσιευμένα τεύχη των «Γεωργιτσιάνικων Νέων» από τον Ιανουάριο του 1997, έως την παύση κυκλοφορίας του εντύπου, και λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα της ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης, ο αναγνώστης κατανοεί ότι, πράγματι πρόκειται για ένα έντυπο, το οποίο επιδίωξε, πάντα με έμφαση στο Γεωργίτσι, να προβάλλει τα προβλήματα της τοπικής κοινωνίας, να ενθαρρύνει την ώσμωση των κατοίκων της περιοχής μελέτης και να αναδεικνύει τόσο το Γεωργίτσι, όσο και τους υπόλοιπους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας ως πόλους τουριστικής έλξης. Όσο αφορά, τα ερωτήματα της παρούσας διπλωματικής εργασίας, διατηρώντας ως επίκεντρο την χρονική περίοδο 2011-2024, από το 2011 έως το 2019, οπότε και έπαυσε η κυκλοφορία του εντύπου, θα διαπιστωθεί ότι δεν υφίσταται αξιοσημείωτος αριθμός αναφορών στη σχέση μεταξύ των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και της Σπάρτης.

Ο «Πολυδεύκης»

Ο «Πολυδεύκης» αποτελεί περιοδική, τριμηνιαία πολυσέλιδη έκδοση του Πολιτιστικού Συλλόγου Καστορείου «Πολυδεύκης»³³⁶. Το πρώτο τεύχος του περιοδικού κυκλοφόρησε το έτος 2008, με υλικό, που αναφερόταν στους μήνες, Ιούλιο, Αύγουστο και Σεπτέμβριο, του ίδιου έτους³³⁷. Σκοποί για την κυκλοφορία του εν λόγω εντύπου από τον ομώνυμο πολιτιστικό σύλλογο, ο οποίος, επίσης ιδρύθηκε το έτος 2008, αποτελούν, «η υποστηρίξιμη προαγωγή και διάδοση θεμάτων σχετικά με την πολιτιστική, και κοινωνική ανάπτυξη, περιβαλλοντικών θεμάτων για την προστασία περιβαλλοντικής ισορροπίας και του γεωφυσικού κάλλους του Καστορείου και της ευρύτερης αυτού περιοχής, η προώθηση, η ενθάρρυνση, ο συντονισμός και η διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ των μελών της, των κατοίκων της περιοχής Καστορείου και άλλων σωματείων, ατόμων και ομάδων ατόμων με ίδιους σκοπούς»³³⁸.

Έπειτα από επισκόπηση του συνόλου των 63 δημοσιευμένων τευχών του «Πολυδεύκη», τα οποία καλύπτουν χρονικό φάσμα, που εκτείνεται από τον Ιούλιο του 2008 έως τον Μάρτιο του 2024³³⁹, διαπιστώθηκε ότι δίδεται έμφαση, κυρίως, σε εξελίξεις και θέματα, που αφορούν τον οικισμό του Καστορείου. Το περιοδικό καλύπτει θέματα, που άπτονται, κυρίως στην πολιτιστική κληρονομιά, την προώθηση των σύγχρονων πολιτιστικών δρώμενων, την λαογραφία, την γαστρονομία, το

³³⁶ «Πολυδεύκης»-περιοδική έκδοση του Πολιτιστικού Συλλόγου Καστορείου Πολυδεύκης, Τεύχος 1, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2008

³³⁷ ο.π.

³³⁸ ο.π., σελ. 2

³³⁹ Πολιτιστικός Σύλλογος Καστορείου «Πολυδεύκης», «Περιοδικό», χ.χ., χ.τ., ανακτήθηκε από <https://www.polydefkis.gr/%CE%80%CE%B5%CE%81%CE%B9%CE%BF%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%BF>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 11.02.2025

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

περιβάλλον, την γεωργία και την κτηνοτροφία, την τοπική αυτοδιοίκηση και την επικαιρότητα, τα οποία συνδέονται κυρίως με το Καστορείο και εν συνεχεία με τους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας. Η παραπάνω παρατήρηση επαληθεύεται από το σημείωμα του εκδότη στο πρώτο τεύχος της εν λόγω έκδοσης, στο οποίο αναφέρεται ότι, ο Πολιτιστικός Σύλλογος Καστορείου «Πολυδεύκης» φιλοδοξούσε το έντυπο «να αποτελέσει το βήμα έκφρασης, όλων όσων αγαπούν την περιοχή [...] και ενδιαφέρονται για την βιώσιμη ανάπτυξή της, τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της και του περιβάλλοντός της». Στο ίδιο κείμενο, ο εκδότης αναφέρει ότι, το έντυπο «πρέπει να αποτελέσει πηγή αξιόπιστης πληροφόρησης και ενημέρωσης σε θέματα επιστημονικά, πολιτιστικά, εκπαιδευτικά, προστασίας του καταναλωτή και του περιβάλλοντος»³⁴⁰.

Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι, το συγκεκριμένο περιοδικό είναι προϊόν εθελοντικής εργασίας και ερασιτεχνικής ενασχόλησης με τον τύπο, στα 15 έτη κυκλοφορίας του, δεν έχει απολύτως τυποποιημένη μορφή, ούτε απολύτως σταθερή θεματολογία. Σε συμφωνία με την τελευταία παρατήρηση, το 2020, σε εορταστική έκδοση του «Πολυδεύκη», εν είδη απολογισμού, οι εκδότες παρατηρούν ότι, «μέσα στα χρόνια η ύλη του περιοδικού εμπλουτίζεται. Τα δημοσιευμένα κείμενα αφορούν σε θέματα της παράδοσης, της λαογραφίας και του λαϊκού μας πολιτισμού, χωρίς να παραγνωρίζονται και άλλα ζητήματα»³⁴¹. Συνεπώς, πιθανώς γι' αυτό τον λόγο δεν διαπιστώνεται η ύπαρξη αποκλειστικά σταθερής θεματολογίας. Άλλωστε, βασικό όραμα των εκδοτών αποτελεί η διάδοση του λαϊκού πολιτισμού της περιοχής μελέτης³⁴².

Πιο συγκεκριμένα, μελετώντας το σύνολο του δημοσιευμένου υλικού του «Πολυδεύκη», ο αναγνώστης διαπιστώνει ότι, δεν υφίσταται πλεόνασμα αρθρογραφίας που να θίγει το ζήτημα της σχέσης των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με την Σπάρτη. Αντίθετα, οι οικισμοί της περιοχής μελέτης ή το σύνολο της Δ.Ε. Πελλάνας, φαίνεται να σκιαγραφούνται στα άρθρα, ως αυτόνομες οντότητες-μέλη μιας ευρύτερης συστάδας οικισμών, ανεξάρτητες από την Σπάρτη, πιθανώς, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, γιατί ο «Πολυδεύκης» προσανατολίζεται, κυρίως σε θέματα που αντλούνται από τον τομέα του πολιτισμού, με σικοπό την ανάδειξη και προβολή του πολιτιστικού πλούτου της περιοχής και κυρίως του Καστορείου.

³⁴⁰ «Πολυδεύκης»-περιοδική έκδοση του Πολιτιστικού Συλλόγου Καστορείου Πολυδεύκης, Τεύχος 1, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2008, σελ. 3

³⁴¹ «Πολυδεύκης»-περιοδική έκδοση του Πολιτιστικού Συλλόγου Καστορείου Πολυδεύκης, Τεύχος 50, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2020, σελ.20

³⁴² ο.π.

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Εξαιρέση αποτελούν ορισμένα άρθρα, δημοσιευμένα σε τεύχη³⁴³ του 2010, τα οποία σχολιάζουν το πρόγραμμα «Καλλικράτης» και ένα άρθρο, δημοσιευμένο στο τεύχος 15 (Ιανουάριος-Φεβρουάριος-Μάρτιος 2012), με τίτλο, «Ζούμε στην Καστανιά»³⁴⁴. Στο συγκεκριμένο άρθρο, πραγματοποιούνται συνεντεύξεις σε νέους της περιοχής, αναφορικά με τους λόγους που έχουν επιλέξει να διαμένουν στο χωριό και όχι στην πόλη, το πώς εκτιμούν τις παροχές της περιοχής και πώς οραματίζονται το μέλλον της περιοχής.

Συμπερασματικά, από τα παραπάνω διαπιστώνεται ότι ο «Πολυδεύκης» δεν δύναται να τροφοδοτήσει την παρούσα έρευνα με άμεσο τρόπο με στοιχεία αναφορικά με τον χαρακτήρα της σχέσης, που έχει αναπτυχθεί μεταξύ των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και της Σπάρτης. Ωστόσο, όπως θα διαπιστώσουμε παρακάτω, από το δημοσιευμένο υλικό, αντλείται πλήθος στοιχείων σχετικά με την υφιστάμενη κατάσταση των μελετώμενων οικισμών.

«Το Εξπρές του Καστορείου»

Το φύλλο «Το Εξπρές του Καστορείου» κυκλοφόρησε από τον Φεβρουάριο του 2016³⁴⁵ έως τον Φεβρουάριο του 2021³⁴⁶ και πρόκειται όπως αναγράφει ο υπότιτλος του για μία «ανεξάρτητη ενημερωτική διμηνιαία τοπική εφημερίδα». Το οκτασέλιδο έντυπο «Το Εξπρές του Καστορείου» αποτέλεσε έκδοση του τουριστικού καλλιτεχνικού καταστήματος «το Αγλάισμα», αρχισυντάκτης ήταν ο Θάνος Φασουλόπουλος και ως έδρα διατηρούσε το Καστόρι³⁴⁷.

Στο πρώτο φύλλο του εντύπου αποσαφηνίζεται ότι πρόκειται για προσπάθεια «που φιλοδοξεί στην ανάδειξη και προβολή του τόπου μας και των ανθρώπων της παραγωγής του εμπορίου και της επιχειρηματικότητας. Την προβολή εκπαιδευτικών, πολιτιστικών, πολιτισμικών και αθλητικών θεμάτων, που σχετίζονται με την περιοχή μας και όχι μόνον»³⁴⁸. Συγχρόνως, το έντυπο επιχειρεί να αναπτύξει επικοινωνία με τον πιθανό επισκέπτη της περιοχής³⁴⁹. Τέλος, στόχο της συγκεκριμένης τοπικής εφημερίδας αποτελεί η ανάδειξη των τοπικών προβλημάτων και η προβολή

³⁴³ «Πολυδεύκης»-περιοδική έκδοση του Πολιτιστικού Συλλόγου Καστορείου Πολυδεύκης, Τεύχος 9, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2010 | «Πολυδεύκης»-περιοδική έκδοση του Πολιτιστικού Συλλόγου Καστορείου Πολυδεύκης, Τεύχος 10, Οκτώβριο-Νοέμβριος-δεκέμβριος 2010

³⁴⁴ Λαμπή Ε., Λαμπή Κ., «Ζούμε στην Καστανιά», «Πολυδεύκης»-περιοδική έκδοση του Πολιτιστικού Συλλόγου Καστορείου Πολυδεύκης, Τεύχος 15, Ιανουάριος-Φεβρουάριος-Μάρτιος 2012

³⁴⁵ «Το Εξπρές του Καστορείου»-ανεξάρτητη ενημερωτική διμηνιαία τοπική εφημερίδα, φύλλο 1, Ιανουάριος Φεβρουάριος 2016, σελ.1

³⁴⁶ ο.π.

³⁴⁷ ο.π.

³⁴⁸ ο.π., σελ.2

³⁴⁹ ο.π.

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

των τοπικών προϊόντων, καταστημάτων και επιχειρήσεων, έπειτα, μεταξύ άλλων, από τις συνθήκες που δημιούργησε ο δρόμος Λεύκτρο -Σπάρτη, η πληθυσμιακή μείωση και η εύκολη πρόσβαση στην Σπάρτη³⁵⁰.

Η αγωνία των επιμελητών του φύλλου για τις νέες συνθήκες που διαμορφώθηκαν στην περιοχή μελέτης και η ολοένα αυξανόμενη ερήμωσή της, όπως θα διαπιστωθεί παρακάτω, αποτυπώθηκε σε άρθρα που αφορούν το δίπολο οικισμοί της υπαίθρου-πόλη. Παρόλα αυτά, το σύνολο των άρθρων αφορά κυρίως πολιτιστικά και αθλητικά δρώμενα στο Καστόρειο, και τοπικά προβλήματα του Καστορείου, αποκλείοντας έτσι πλεόνασμα αναφορών σχετικά με την υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής μελέτης το μελετώμενο χρονικό διάστημα.

8.2.2 Οι άμεσες αναφορές στο δίπολο οικισμοί της υπαίθρου – αστικό κέντρο

Στην ανάλυση, που ακολουθεί σχολιάζονται και αναλύονται αποσπάσματα με άμεσες αναφορές στην σχέση οικισμών της υπαίθρου-επαρχιακών αστικών κέντρων και στην σχέση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με την Σπάρτη. Τα εν λόγω αποσπάσματα εντοπίζονται σε έντυπα των περιπτώσεων μελέτης της περιόδου 2010-2024 και παρατίθενται σε πίνακες στο Παράρτημα Ι. Με αυτό τον τρόπο επιχειρείται η εξαγωγή συμπερασμάτων αναφορικά με την αντίληψη του χαρακτήρα του μελετώμενου δίπολου από τον τοπικό τύπο, ο οποίος αποτελεί μέρος της τοπικής κοινωνίας.

Τα «Γεωργιτσιάνικα Νέα»

Η θεματολογία των δημοσιευμένων άρθρων στην εφημερίδα «Γεωργιτσιάνικα Νέα», όπως θα διαπιστωθεί και παρακάτω δεν φέρει ευθείες αναφορές στο μελετώμενο από την παρούσα εργασία θέμα. Ωστόσο, μελετώντας το σύνολο των άρθρων από το 2010, έως την παύση κυκλοφορία του φύλλου, διαπιστώσαμε σε άρθρα, ορισμένες αναφορές στο δίπολο οικισμοί Δ.Ε. Πελλάνας-Σπάρτη.

Από τις αναφορές της έκδοσης «Γεωργιτσιάνικα Νέα», που εντοπίστηκαν, επιλέχθηκαν και καταγράφηκαν στο Παράρτημα Ι αναφορικά με το δίπολο οικισμοί της υπαίθρου-επαρχιακά αστικά κέντρα και οικισμοί της Δ.Ε. Πελλάνας-Σπάρτη, διαπιστώνεται ότι:

- Τίθεται το ζήτημα της περιορισμένης εγγύτητας των οικισμών από το διοικητικό κέντρο του δήμου, που είναι η Σπάρτη, με το εν λόγω θέμα να τίθεται ως παράγοντας ερημοποίησής τους.

³⁵⁰ Ο.π.

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

- Προτείνεται η εκμετάλλευση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Δ.Ε. Πελλάνας, με γνώμονα και την ενίσχυση των οικονομικών οφελών ολόκληρου του νομού Λακωνίας.
- Τίθεται επανειλημμένα το ζήτημα της ελλιπούς άμεσης πρόσβασης, λόγω της γεωγραφικής απόστασης, σε δομές υγειονομικής περίθαλψης.
- Επι κρίνονται τα ισχύοντα συστήματα τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς θεωρείται ότι προκρίνονται οι ανάγκες και η ανάπτυξη των πόλεων έναντι των οικισμών.
- Εκθειάζεται ο παλαιότερος διοικητικός θεσμός των κοινοτήτων, οι οποίες ανάγονται σε φορέα αναζωογόνησης της υπαίθρου.
- Αξιολογείται θετικά η επίδραση του αυτοκινητοδρόμου Λεύκτρου – Σπάρτης, στους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας, λόγω της διευκόλυνσης της πρόσβασης τουριστών, της ευκολότερης διακίνησης εμπορευμάτων και της αμεσότερης μεταφοράς ασθενών σε μονάδες υγειονομικής περίθαλψης.
- Επισημαίνεται η ασυνέχεια των παρόδων του αυτοκινητόδρομου Λεύκτρου – Σπάρτης, λόγω της κακής κατάστασης του προϋφιστάμενου επαρχιακού οδικού δικτύου.

Ο «Πολυδεύκης»

Όπως ήδη έχει αναφερθεί, καθώς ο προσανατολισμός των δημοσιευμένων θεμάτων είναι κυρίως πολιτιστικός, δεν υφίστανται συχνά άμεσες αναφορές στο δίπολο οικισμοί της υπαίθρου-διοικητικό αστικό κέντρο ή οικισμοί της Δ.Ε. Πελλάνας – Σπάρτη.

Όπως διαπιστώνεται από τα αποσπάσματα του περιοδικού «Πολυδεύκης», που παρατίθενται στο Παράρτημα Ι, οι αναφορές σχετικά με το δίπολο οικισμοί της υπαίθρου-επαρχιακά αστικά κέντρα και οικισμοί της Δ.Ε. Πελλάνας-Σπάρτη, συνοψίζονται:

- Στην αρνητική αξιολόγηση της έκτασης του καλλικρατικού Δήμου Σπάρτης.
- Στην προώθηση της εκμετάλλευσης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Δ.Ε. Πελλάνας, με κίνητρο και την ενίσχυση των οικονομικών οφελών του συνόλου του νομού.
- στην αμφισβήτηση του αποκεντρωτικού χαρακτήρα του διοικητικού συστήματος και της επισήμανση της έλλειψης κινήτρων για την προσέλκυση ατόμων για μόνιμη διαμονή στους οικισμούς της υπαίθρου.
- Στην συνεχή επισήμανση της ελλιπούς άμεσης πρόσβασης, των κατοίκων της Δ.Ε. Πελλάνας λόγω της γεωγραφικής απόστασης, σε δομές υγειονομικής περίθαλψης.
- Στην αξιολόγηση του αυτοκινητοδρόμου ως παράγοντα που θα αποδώσει υπεροπτικό χαρακτήρα στην περιοχή μελέτης (ανάπτυξη τουρισμού, προώθηση αγροτικών προϊόντων στην Αθήνα) και ως σταθμιστή της τοπικής οικονομίας.

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

- Στην επισήμανση της έλλειψης συγκοινωνιακής διασύνδεσης μεταξύ των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας, λόγω της προσαρμογής των δρομολογίων του ΚΤΕΛ ενόψει της λειτουργίας του αυτοκινητοδρόμου Λεύκτρου – Σπάρτης, καθώς τα νέα δρομολόγια θέτουν ως προτεραιότητα της πρόσβαση στην Σπάρτη.
- Στην παρατήρηση ότι οι δομές υγείας συγκεντρώνονται στα αστικά κέντρα, ενώ, συγχρόνως αποδυναμώνεται η παροχή υπηρεσιών υγείας στους κατοίκους των οικισμών της υπαίθρου.
- Στην προώθηση της ένταξης των αρχαιοτήτων της Πελλάνας στην πολιτιστική τουριστική διαδρομή, που έχει δημιουργηθεί μεταξύ Σπάρτης και Μυστρά.
- Στην επισήμανση της εξάρτησης των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας από το αστικό κέντρο της Σπάρτης, λόγω της μεταφοράς δημόσιων κοινωνικών υπηρεσιών στην έδρα του δήμου.
- Στην άποψη ότι τα διοικητικά προγράμματα «Καλλικράτης» και «Κλεισθένης» επιδιώκουν της συγκέντρωση του πληθυσμού στα αστικά κέντρα.
- Στην παρατήρηση ότι λόγω η υποστελέχωση του Νοσοκομείου Σπάρτης επιφέρει την υποστελέχωση του Κέντρου Υγείας Καστορείου.

«Το Εξπρές του Καστορείου»

Η θεματολογία των δημοσιευμένων άρθρων στην εφημερίδα «Το Εξπρές του Καστορείου», όπως θα διαπιστωθεί και παρακάτω φέρει ορισμένο πλήθος αναφορών στο μελετώμενο από την παρούσα εργασία θέμα.

Τα αποσπάσματα, που καταγράφονται στο πίνακα του Παραρτήματος Ι οδηγούν σε ορισμένες διαπιστώσεις σε σχέση με τον τρόπο, που αντιλαμβάνονται οι συντάκτες των άρθρων της εφημερίδας «Το Εξπρές του Καστορείου», γενικά, τη σχέση οικισμών της υπαίθρου και πόλεων.

Γενιότερα, διαπιστώνεται:

- Η εφαρμογή του προγράμματος «Καλλικράτης», η οποία οδήγησε στην τελική απομόνωση και ερημοποίηση των οικισμών.
- Η ανταγωνιστικότητα της πόλης έναντι των οικισμών της υπαίθρου στον τομέα της οικονομίας.
- Η παύση λειτουργίας κοινωνικών υπηρεσιών όπως το σχολείο, η οποία ενισχύει την μετανάστευση των πολιτών στα αστικά κέντρα.
- Η εσωστρέφεια των κατοίκων της περιοχής μελέτης, στους οποίους αποδίδονται ευθύνες σχετικά με τη διαμόρφωση της ισορροπίας του δίπολου οικισμοί της υπαίθρου-πόλη, υπό την οπτική της επιλογής της εσωτερικής μετανάστευσης και της εγκατάλειψης των οικισμών και της μη στήριξης της τοπικής οικονομίας.

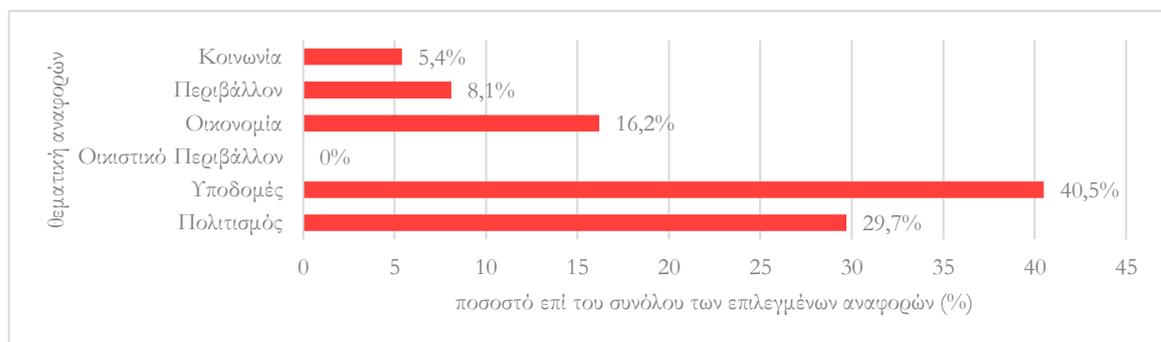
8.2.3 Οι έμμεσες αναφορές στην σχέση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με την Σπάρτη, μέσω της παράθεσης στοιχείων που αφορούν την υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής μελέτης

Στην ανάλυση, που ακολουθεί παρατίθενται διαγράμματα και παρατηρήσεις-σχόλια, που περιγράφουν την θεματολογία των αποσπασμάτων, που επιλέχθηκαν κατά την διάρκεια αποδελτίωσης του τοπικού τύπου για το χρονικό διάστημα 2010-2024. Υπενθυμίζεται ότι τα φύλλα αποδελτιώθηκαν βάσει της συνάφειας των αναφορών τους με τους ερευνητικούς άξονες «κοινωνία», «περιβάλλον», «οικονομία», «οικιστικό περιβάλλον», «υποδομές» και «πολιτισμός και αθλητισμός». Ειδικότερα, για κάθε μελετώμενο έντυπο, συντάσσεται ποσοτικό διάγραμμα, στο οποίο αποτυπώνεται το ποσοστό επί του συνόλου των αναφορών, που αντιστοιχεί σε κάθε ερευνητικό άξονα. Σε συνάρτηση με το διάγραμμα, ακολουθεί σχολιασμός των επικρατέστερων πεδίων στα οποία εμβάθυνε το εκάστοτε φύλλο. Με αυτό τον τρόπο επιχειρείται να εντοπιστεί σε ποια ζητήματα (που σχετίζονται με την υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής μελέτης) τείνει να εμβαθύνει ο τοπικός τύπος και συνεπώς, τα θεωρεί περισσότερο σοβαρά. Κατά συνέπεια, επιχειρείται να συγκεντρωθούν δεδομένα αναφορικά με την υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής μελέτης, τα οποία αναδεικνύουν σημεία πιθανής αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης, τα οποία αξιολογεί ως περισσότερο σημαντικά ο τοπικός τύπος και κατ' επέκταση μέρος της τοπικής κοινωνίας.

Τα «Γεωργιτσιάνικα Νέα»

Σύνολο επιλεγμένων αναφορών στην υφιστάμενη κατάσταση της Δ.Ε. Πελλάνας: 37

Περίοδος μελέτης: Ιανουάριος 2011-Μάιος 2019 (παύση έκδοσης φύλλου)

Διάγραμμα 21: Αναφορές στην υφιστάμενη κατάσταση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας στο φύλλο «Γεωργιτσιάνικα Νέα»

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Η πλειονότητα των αποδελτιωμένων αναφορών του εντύπου «Γεωργιτσιάνικα Νέα», στο χρονικό διάστημα 2011-2019, σχετίζεται με την κατάσταση του οδικού δικτύου και την προσβασιμότητα

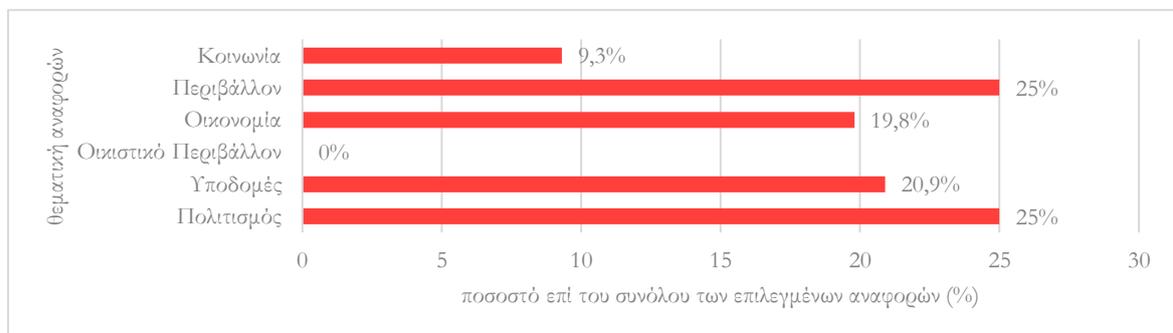
Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

που παρέχει τόσο στους οικισμούς όσο και στα αστικά κέντρα. Στο μελετώμενο διάστημα, συνεχείς αναφορές πραγματοποιούνται στην αναγκαιότητα υλοποίησης του αυτοκινητόδρομο Ε55 και στα οφέλη που θα φέρει στην περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας. Επίσης, στον άξονα των Υποδομών, κατατάσσονται και ζητήματα που αφορούν την υπολειτουργία των δομών υγείας της περιοχής. Σύμφωνα με το παραπάνω διάγραμμα, το ενδιαφέρον του εντύπου «Γεωργιτσιάνικα Νέα» εντοπίζεται και στην προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής μελέτης, με σκοπό την προώθηση του τουρισμού σε αυτή. Άλλωστε, εντοπίζεται σημαντικός αριθμός αναφορών, που ως θέμα φέρουν την αναγκαιότητα προώθησης της ανάπτυξης στην περιοχή μελέτης του πρωτογενούς τομέα και του τουρισμού. Οι συντάκτες των «Γεωργιτσιάνικων Νέων» μένοντας πιστοί στο σκοπό κυκλοφορίας του εντύπου δεν παραλείπουν να δημοσιεύουν άρθρα, που αφορούν προβλήματα της περιοχής, όπως τα απορρίμματα, οι πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον, οι κλοπές και οι παράνομες φυτείες κάνναβης. Συγχρόνως, η εφημερίδα «Γεωργιτσιάνικα Νέα» επαναφέρει περιοδικά θέματα που αφορούν εκδηλώσεις που διοργανώνονται στο Γεωργίτσι, το κτήριο του διδακτηρίου Γεωργιτσίου (διατηρητέο), την έκθεση Λακωνικών Προϊόντων στον Σταθμό του Συντάγματος, την καθιέρωση αιμοδοσίας και την καταγραφή των δράσεων κυρίως των πολιτιστικών σωματείων της περιοχής μέσω της στήλης «γωνιά των συλλόγων».

Ο «Πολυδεύκης»

Σύνολο επιλεγμένων αναφορών στην υφιστάμενη κατάσταση της Δ.Ε. Πελλάνας: **172**

Περίοδος μελέτης: **Ιανουάριος 2011-Σεπτέμβριος 2024**

Διάγραμμα 22: Αναφορές στην υφιστάμενη κατάσταση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας στο περιοδικό «Πολυδεύκης»

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Από το παραπάνω διάγραμμα διαπιστώνεται ότι, η πλειονότητα των αναφορών των άρθρων-περιπτώσεων μελέτης του εντύπου «Πολυδεύκης», αφορούν το φυσικό περιβάλλον και τον

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

πολιτισμό. Όσο αφορά τον τομέα του πολιτισμού, η πλειοψηφία των αναφορών σχετίζεται με άρθρα, που αντιστοιχούν στην ανάδειξη του αρχιτεκτονικού αποθέματος της περιοχής μελέτης. Ταυτόχρονα, αρχειακά άρθρα σχετίζονται με την κριτική σχετικά με την μη ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου της Πελλάνας. Αναφορές πραγματοποιούνται στην εκκλησιαστική αρχιτεκτονική της περιοχής, επιδιώκοντας να την αναδείξουν, προφανώς ως τουριστικό πόλο έλξης. Παράλληλα, εντοπίζονται άρθρα που σχετίζονται με την ανάδειξη της τοπικής γαστρονομίας. Στην συνέχεια, η πλειονότητα των αναφορών αφορά την αφύπνιση της κοινής γνώμης και την επισήμανση των κινδύνων από την πιθανή εγκατάσταση ανεμογεννητριών στον Ταΰγετο. Ακολουθούν αναφορές, που σχετίζονται με τον ερευνητικό άξονα «υποδομές» και πιο συγκεκριμένα με τις εξελίξεις σχετικά με τον αυτοκινητόδρομο Ε55 και την υπολειτουργία κυρίως του Κέντρου Υγείας Καστορείου και την απομάκρυνση κοινωνικών υπηρεσιών. Συγχρόνως, εντοπίζονται άρθρα που επικεντρώνονται στην ανάπτυξη της άποψης της ανάγκης εκκίνησης του πρωτογενούς τομέα και του τουρισμού. Τέλος, όπως και στο φύλλο «Γεωργιτσιάνικα Νέα» σχολιάζεται το ζήτημα των κλοπών και η παράνομη καλλιέργεια κάνναβης.

Μέσω των παραπάνω αναφορών του περιοδικού «Πολυδεύκης» διαπιστώνεται η επιθυμία προσανατολισμού της περιοχής μελέτης στον τομέα του τουρισμού και ειδικότερα των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως ο πολιτιστικός, ο θρησκευτικός ή ο γαστρονομικός. Ταυτόχρονα αναδεικνύονται αδυναμίες της περιοχής, όπως, η μη ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, τα προβλήματα στον πρωτογενή τομέα παραγωγής, η υπολειτουργία του Κέντρου Υγείας Καστορείου, το αναπτυσσόμενο φαινόμενο της εγκληματικότητας ή ο κίνδυνος λειτουργίας αιολικού σταθμού στο ορεινό όγκο του Ταΰγέτου.

Όσο αφορά την σχέση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με την Σπάρτη, ουσιαστικά δεν θίγεται άμεσα το συγκεκριμένο θέμα. Σίγουρα η ανάδειξη των παραπάνω αδυναμιών αποτελούν απόδειξη ότι η περιοχή εξαρτάται, τουλάχιστον όσο αφορά την υγειονομική περίθαλψη, την απασχόληση και την κάλυψη βασικών αναγκών, από την Σπάρτη. Ωστόσο, διαπιστώνεται ότι, στο περιοδικό «Πολυδεύκης» η περιοχή μελέτης αντιμετωπίζεται ως μια αυτούσια οντότητα, ανεξάρτητη από την Σπάρτη, η οποία συνδέεται μαζί της σχεδόν με επιβεβλημένο τρόπο, λόγω των διοικητικών μεταρρυθμίσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, ουσιαστικά, ασκείται κριτική στο ισχύον σύστημα τοπικής αυτοδιοίκησης, κυρίως, με βάση τον συλλογισμό ότι, λόγω διοικητικών μεταρρυθμίσεων, όσες κοινωνικές δομές (σχολεία, Κ.Ε.Π., ειρηνοδικείο, αστυνομία, ταχυδρομείο) λειτουργούσαν σε

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Μικρούς οικισμούς της υπαίθρου μεταφέρονται στα αστικά κέντρα, ενισχύοντας την ήδη πολυτομεακή φθίνουσα πορεία αυτών.

«Το Εξπρές του Καστορείου»

Σύνολο αναφορών στην υφιστάμενη κατάσταση της Δ.Ε. Πελλάνας: **16**

Περίοδος μελέτης: **Ιανουάριος 2016-Φεβρουάριος 2021**

Από το σύνολο των 30 τευχών του οκτασέλιδου φύλλου «Το Εξπρές του Καστορείου» που αποδελτιώθηκαν, επιλέχθηκαν 16 άρθρα που φέρουν αναφορές στην αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης. Στο συγκεκριμένο έντυπο δεν εντοπίστηκε πλήθος αναφορών, λόγω του γεγονότος ότι επίκεντρό του αποτέλεσε, κυρίως ο οικισμός του Καστορείου και τα πολιτιστικά και αθλητικά δρώμενα σε αυτόν. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το 56% των επιλεγμένων αναφορών σχετίζονται με τον θεματικό άξονα «Υποδομές» και πιο συγκεκριμένα με το νέο αυτοκινητόδρομο Λεύκτρου – Σπάρτης και την απομάκρυνση των κοινωνικών υπηρεσιών από την περιοχή μελέτης. Παρατηρείται δηλαδή ταύτιση με τα προβλήματα στα οποία δίνουν έμφαση και τα λοιπά έντυπα του τοπικού τύπου.

8.3 Σύνοψη κεφαλαίου

Η παραπάνω ανάλυση σε πρώτο επίπεδο ανέδειξε ότι τα φύλλα που αναλύθηκαν και κυκλοφόρησαν στο χρονικό διάστημα 2010-2024 δεν φέρουν συστηματικές αναφορές στο δίπολο οικισμοί της υπαίθρου – επαρχιακά αστικά κέντρα και στο δίπολο οικισμοί της Δ.Ε. Πελλάνας – αστικό κέντρο Σπάρτης.

Αναλύοντας όσες αναφορές εντοπίστηκαν και σχετίζονται με τον σχολιασμό της σχέσης που αναπτύσσεται μεταξύ των παραπάνω δίπολων, διαπιστώνεται σύγκλιση στην θεματολογία τους. Πιο συγκεκριμένα, θίγονται ζητήματα που αφορούν:

- την αρνητική κριτική στην έκταση του καλλικρατικού Δήμου Σπάρτης, και την εγγύτητα των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με το διοικητικό κέντρο, δηλαδή της Σπάρτης,
- την επισήμανση της μειωμένης πρόσβασης σε άμεση υγειονομική περίθαλψη,
- την έκφραση της άποψης ότι τα πρόσφατα προγράμματα πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης πριμοδοτούν την ανάπτυξη των αστικών κέντρων έναντι των μικρών οικισμών της υπαίθρου,

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

- την θετική αξιολόγηση της ολοκλήρωσης του αυτοκινητόδρομου Λεύκτρου – Σπάρτης λόγω της αναβάθμισης της προσβασιμότητας της Δ.Ε. Πελλάνας,
- την ανάγκη εκμετάλλευσης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής μελέτης στον τουρισμό με γνώμονα την ενίσχυση των οικονομικών οφελών του συνόλου του νόμου,
- την ενίσχυση της εξάρτησης των κατοίκων της Δ.Ε. Πελλάνας από το αστικό κέντρο της Σπάρτης λόγω της μεταφοράς κοινωνικών υπηρεσιών στην έδρα του Δήμου,
- η επισήμανση της ανταγωνιστικότητας των αστικών κέντρων στον τομέα της οικονομίας, και
- τον σχολιασμό των στάσεων κι επιλογών μόνιμων κατοίκων που ακολουθούν την εσωτερική μετανάστευση.

Όσο αφορά την ανάλυση των επιλεγμένων αποσπασμάτων, που αναφέρονται στην υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής μελέτης φαίνεται ότι προτεραιότητα δίνεται στο σχολιασμό θεμάτων που αφορούν:

- την υπολειτουργία των δομών υγείας στην περιοχή μελέτης,
- την απομάκρυνση κοινωνικών υπηρεσιών,
- την ανάγκη ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού και του πρωτογενούς τομέα παραγωγής,
- τις πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον, και
- την θετική επίδραση του αυτοκινητόδρομου Λεύκτρου -Σπάρτης στην βελτίωση της προσβασιμότητας των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και στην ταυτόχρονη ασυνέχεια του οδικού δικτύου λόγω της κατάστασης του προϋφιστάμενου επαρχιακού τμήματός του.

Συνοψίζοντας τις παραπάνω διαπιστώσεις, αναδεικνύεται το γεγονός ότι, σύμφωνα με τον τοπικό τύπο, οι κάτοικοι των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας, ειδικά έπειτα από την εφαρμογή του προγράμματος «Καλλικράτης», καθίστανται σε μεγάλο βαθμό εξαρτημένοι από το αστικό κέντρο της Σπάρτης. Επίσης, η ασυνέχεια του οδικού δικτύου, και η έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης ενισχύουν την ερημωσή τους. Παρόλα αυτά, οι εναπομείναντες κάτοικοι φαίνεται ότι δεν είναι αρνητικοί, όσο αφορά τον τομέα του τουρισμού να ενταχθούν στις υφιστάμενες τουριστικές διαδρομές της Σπάρτης, πρωτοβουλία που αν υλοποιούνταν θα ενίσχυε την εταιρική σχέση πόλης – υπαίθρου. Τέλος, μέσω του τοπικού τύπου, η τοπική κοινωνία φαίνεται να υποστηρίζει την ανάγκη ανάπτυξης του πρωτογενούς τομέα και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Κεφάλαιο 9. Η αξιολόγηση της σχέσης της Δ.Ε. Πελλάνας με την Σπάρτη από τους τοπικούς προέδρους των κοινοτήτων της περιοχής μελέτης

Η αξιολόγηση της σχέσης της Δ.Ε. Πελλάνας με την Σπάρτη από την τοπική κοινωνία, όσο και η περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης από την τοπική κοινωνία, αποτελούν πρόσθετες πηγές πληροφόρησης για την διερεύνηση των βασικών ερευνητικών ερωτημάτων της παρούσας έρευνας. Συνεπώς, για την οργανωμένη και συγριροτημένη απόσπαση των εν λόγω εμπειρικών πληροφοριών συντάχθηκε ερωτηματολόγιο, το οποίο απευθύνεται στους προέδρους των κοινοτήτων των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας. Στα υποκεφάλαια, που ακολουθούν αναφέρονται αναλυτικά, η ιδέα και ο σκοπός της έρευνας, και επεξηγηματικός σχολιασμός των βασικών προθέσεων των ερωτημάτων.

9.1 Η ιδέα και ο σκοπός της έρευνας με την χρήση ερωτηματολογίου

Κεντρική ιδέα για την χρήση του ερωτηματολογίου, ως ερευνητικού εργαλείου, στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, αποτελεί η αποτύπωση της αντίληψης που κυριαρχεί στην τοπική κοινωνία της περιοχής μελέτης για τον χαρακτήρα της σχέσης οικισμοί Δ.Ε. Πελλάνας – Σπάρτη. Συγχρόνως, βασική πρόθεση αποτελεί η ενίσχυση και ο εμπλουτισμός των δεδομένων με σκοπό την όσο το δυνατό πληρέστερη καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας, με γνώμονα την λογική που ακολουθήθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια του δεύτερου μέρους της παρούσας εργασίας. Στο πλαίσιο των συγκεκριμένων ερευνητικών προθέσεων συντάχθηκε το ερωτηματολόγιο, που παρουσιάζεται στις επόμενες παραγράφους, και απευθύνεται στους προέδρους των κοινοτήτων των παραπάνω οικισμών. Ως ερωτώμενο κοινό, προσδιορίζονται οι πρόεδροι των κοινοτήτων, καθώς θεωρείται ότι έχουν σφαιρική γνώση της υφιστάμενης κατάστασης των οικισμών, τους οποίους εκπροσωπούν, στους ανωτέρω άξονες. Διευκρινίζεται ότι, μέσω της εν λόγω εμπειρικής έρευνας επιδιώκεται, κυρίως, η εξαγωγή διαπιστώσεων για τον χαρακτήρα της σχέσης που έχει αναπτυχθεί ανάμεσα στους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας και την Σπάρτη.

9.2 Η διάρθρωση και η παρουσίαση του ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο, σε συνάρτηση με τις υπόλοιπες επί μέρους έρευνες, που έχουν προηγηθεί για την αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης, αναπτύσσεται στις εξής ενότητες: «κοινωνία», «περιβάλλον», «οικονομία», «υποδομές», «πολιτισμός», «τουρισμός», «τοπική

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

αυτοδιοίκηση», η σχέση υπαίθρος-πόλη. Στην συνέχεια παρουσιάζονται οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου ανά κεφάλαιο με την παράλληλη παράθεση εξηγηματικών σχολίων για τις ερευνητικές προθέσεις και τις προσδοκίες από την εκάστοτε ομάδα ερωτήσεων.

Ερωτηματολόγιο

Στοιχεία ερωτηθέντος

ΦΥΛΟ	ΗΛΙΚΙΑ	ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
☐ γυναίκα	☐ 19-29	☐ απόφοιτος πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης
☐ άνδρας	☐ 30-39	☐ απόφοιτος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
	☐ 40-49	☐ απόφοιτος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
	☐ 50-59	☐ κάτοχος μεταπτυχιακού/διδακτορικού
	☐ 60-69	
	☐ 70-79	
	☐ 80 και άνω	

Το ερωτηματολόγιο ξεκινά με την καταγραφή δεδομένων που αφορούν το φύλο, την ηλικία και το επίπεδο εκπαίδευσης του ερωτώμενου, ώστε να σκιαγραφηθεί η ταυτότητα του δείγματος.

Κοινωνία

1. Πώς χαρακτηρίζετε τον αριθμό των μόνιμων κατοίκων της κοινότητας που εκπροσωπείτε;

πολύ μικρό μικρό μέτριο μεγάλο πολύ μεγάλο

2. Υπάρχουν περίοδοι του έτους που παρατηρείτε αύξηση του πληθυσμού στην κοινότητα που εκπροσωπείτε;

ναι όχι

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Αν ναι, ποιες είναι οι συγκεκριμένοι περίοδοι;

Ποια θεωρείτε ότι είναι τα κίνητρα που οι περισσότεροι επισκέπτες επιλέγουν την/τις συγκεκριμένη/νες περίοδο/δους για να επισκεφθούν την κοινότητα;

3. Όσοι επισκέπτονται την κοινότητα, την οποία εκπροσωπείτε είναι κυρίως:
(δυνατότητα περισσότερων από μία επιλογών)

- άτομα με καταγωγή από τον οικισμό/οικισμούς της κοινότητας
- άτομα που διατηρούν κατοικία στον οικισμό/οικισμούς της κοινότητας
- τουρίστες

4. Στην διάρκεια της θητείας σας παρατηρείτε το φαινόμενο της εγκατάλειψης οικισμού/οικισμών της κοινότητας που εκπροσωπείται;

ναι

όχι

Αν ναι, οι κάτοικοι μετακινούνται κυρίως:

- σε οικισμό της Δ.Ε. Πελλάνας
- σε άλλο οικισμό του Δήμου Σπάρτης
- στην Σπάρτη
- σε οικισμό σε άλλο Δήμο
- σε πόλη σε άλλο Δήμο
- στο εξωτερικό

Σε ποιους παράγοντες θεωρείτε ότι οφείλετε η εγκατάλειψη της κοινότητας που εκπροσωπείτε;

5. Ποια κίνητρα θα προτεινάτε για τον περιορισμό της ερημοποίησης των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας;

6. Σε τι βαθμό παρατηρείτε φαινόμενα εγκληματικότητας στην κοινότητα που εκπροσωπείτε;

- καθόλου
- μικρό
- μέτριο
- μεγάλο
- πολύ μεγάλο

Αν παρατηρείτε εκδήλωση φαινομένων μέτριας έως πολύ μεγάλης έντασης, σε τι αφορούν;

Πρόθεση της συγκεκριμένης ομάδας ερωτήσεων, αποτελεί αρχικά η καταγραφή των περιόδων που εντείνεται η ελκυστικότητα των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας. Στην συνέχεια, το ενδιαφέρον εντοπίζεται στην διαπίστωση των ατόμων που επισκέπτονται τους εν λόγω οικισμούς σε περιόδους ακμής. Παράλληλα, επιχειρείται η απόσπαση πληροφοριών αναφορικά με το φαινόμενο της

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

πληθυσμιακής ερημοποίησης και την έντασή του, όπως την αντιλαμβάνονται άτομα, τα οποία βρίσκονται σε συνεχή τριβή με την περιοχή μελέτης. Τέλος, μέσω της έκτης ερώτησης επιδιώκεται η ανίχνευση του μεγέθους της εγκληματικότητας και από ποια πηγή προέρχεται, στην περίπτωση που αναπτύσσεται στην Δ.Ε. Πελλάνας.

Περιβάλλον

1. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε το φυσικό περιβάλλον της κοινότητας που εκπροσωπείται ρυπασμένο;

καθόλου μικρό μέτριο μεγάλο πολύ μεγάλο

Αν παρατηρείτε ρύπανση μέτριας έως πολύ μεγάλης έντασης, πού θεωρείτε ότι οφείλετε;

2. Θεωρείτε ότι υφίστανται παράγοντες από τους οποίους το φυσικό περιβάλλον της κοινότητας, την οποία εκπροσωπείτε, κινδυνεύει;

ναι όχι

Αν ναι, ποιοι θεωρείτε ότι αποτελούν τους συγκεκριμένους παράγοντες;

Μέσω των ερωτήσεων του συγκεκριμένου κεφαλαίου, επιδιώκεται ο εντοπισμός πιθανών πιέσεων στον φυσικό περιβάλλον.

Οικονομία

1. Σε ποιο βαθμό ο επαγγελματικά απασχολούμενος μόνιμος πληθυσμός της κοινότητας, την οποία εκπροσωπείτε, εργάζεται εντός των ορίων της κοινότητας;

καθόλου μικρό μέτριο μεγάλο πολύ μεγάλο

2. Σε ποιο βαθμό ο επαγγελματικά απασχολούμενος μόνιμος πληθυσμός της κοινότητας, την οποία εκπροσωπείτε, εργάζεται σε άλλη κοινότητα της Δ.Ε. Πελλάνας ;

καθόλου μικρό μέτριο μεγάλο πολύ μεγάλο

Εκτιμώμενος αριθμός:

3. Σε ποιο βαθμό ο επαγγελματικά απασχολούμενος μόνιμος πληθυσμός της κοινότητας, την οποία εκπροσωπείτε, εργάζεται σε οικισμό άλλης Δημοτικής Ενότητας του Δήμου Σπάρτης;

καθόλου μικρό μέτριο μεγάλο πολύ μεγάλο

Εκτιμώμενος αριθμός:

4. Σε ποιο βαθμό ο επαγγελματικά απασχολούμενος μόνιμος πληθυσμός της κοινότητας, την οποία εκπροσωπείτε, εργάζεται στην Σπάρτη;

καθόλου μικρό μέτριο μεγάλο πολύ μεγάλο

Εκτιμώμενος αριθμός:

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

5. Σε ποιο βαθμό ο επαγγελματικά απασχολούμενος μόνιμος πληθυσμός της κοινότητας, την οποία εκπροσωπείτε, εργάζεται σε άλλη πόλη εκτός από την Σπάρτη;

καθόλου μικρό μέτριο μεγάλο πολύ μεγάλο

Εκτιμώμενος αριθμός:

Πόλη ή πόλεις απασχόλησης:

6. Τι είδους επιχειρήσεις του πρωτογενούς τομέα υφίστανται στην κοινότητα, την οποία εκπροσωπείτε;

Εκτιμώμενος συνολικός αριθμός επιχειρήσεων:

7. Τι είδους επιχειρήσεις του δευτερογενούς τομέα υφίστανται στην κοινότητα, την οποία εκπροσωπείτε;

Εκτιμώμενος συνολικός αριθμός επιχειρήσεων:

8. Τι είδους επιχειρήσεις του τριτογενούς τομέα υφίστανται στην κοινότητα, την οποία εκπροσωπείτε;

Εκτιμώμενος συνολικός αριθμός επιχειρήσεων:

9. Σε ποιο βαθμό ο μόνιμος πληθυσμός της κοινότητας, πραγματοποιεί αγορές σε καταστήματα της κοινότητας, την οποία εκπροσωπείτε;

καθόλου μικρό μέτριο μεγάλο πολύ μεγάλο

10. Σε ποιο βαθμό ο μόνιμος πληθυσμός της κοινότητας, πραγματοποιεί αγορές σε καταστήματα που βρίσκονται σε άλλη κοινότητα της Δ.Ε. Πελλάνας;

καθόλου μικρό μέτριο μεγάλο πολύ μεγάλο

11. Σε ποιο βαθμό ο μόνιμος πληθυσμός της κοινότητας, πραγματοποιεί αγορές σε καταστήματα που βρίσκονται στην Σπάρτη;

καθόλου μικρό μέτριο μεγάλο πολύ μεγάλο

12. Σε ποιο βαθμό ο μόνιμος πληθυσμός της κοινότητας, πραγματοποιεί αγορές σε καταστήματα που βρίσκονται σε άλλες πόλεις εκτός από την Σπάρτη;

καθόλου μικρό μέτριο μεγάλο πολύ μεγάλο

13. Σε ποιον τομέα εκτιμάται ότι πρέπει να κατευθυνθεί η οικονομία της Δ.Ε. Πελλάνας;

Οι ερωτήσεις 1 έως 5 της συγκεκριμένης ενότητας, πρόθεση έχουν να αποτυπώσουν σε ποιο βαθμό ο μόνιμος πληθυσμός διατηρεί ως έδρα εργασίας τους οικισμούς της περιοχής μελέτης. Έπειτα, οι ερωτήσεις 6 έως 8 ως στόχο διατηρεί την καταγραφή της οικονομικής δραστηριότητας στην περιοχή μελέτης, και των χαρακτήρα αυτής. Τέλος, μέσω των ερωτήσεων 9 έως 12 επιδιώκεται η αποτύπωση του μεγέθους της εξάρτησης των μόνιμων κατοίκων της περιοχής μελέτης από την Σπάρτη για την κάλυψη των αναγκών τους.

Υποδομές

1. Πώς χαρακτηρίζετε την συγκοινωνιακή προσβασιμότητα στην κοινότητα που εκπροσωπείτε;

πολύ μικρή μικρή μέτρια μεγάλη πολύ μεγάλη

2. Πώς χαρακτηρίζετε τον βαθμό επάρκειας των υφιστάμενων Μέσων Μαζικής Μεταφοράς στην κοινότητα που εκπροσωπείτε;

πολύ μικρό μικρό μέτριο μεγάλο πολύ μεγάλο

3. Σε ποιο βαθμό ο μόνιμος πληθυσμός της κοινότητας, την οποία εκπροσωπείτε χρησιμοποιεί τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς;

καθόλου μικρό μέτριο μεγάλο πολύ μεγάλο

4. Θεωρείτε ότι τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς στην Δ.Ε. Πελλάνας χρήζουν βελτίωσης;

ναι όχι

Αν ναι, τι βελτιώσεις προτείνετε;

5. Πώς χαρακτηρίζετε το οδικό δίκτυο της κοινότητας της οποίας εκπροσωπείτε;

ανεπαρκές σχετικά επαρκές επαρκές

6. Πώς χαρακτηρίζετε την συνδεσιμότητα του οδικού δικτύου της κοινότητας την οποία εκπροσωπείτε με άλλες κοινότητες της Δ.Ε. Πελλάνας;

ανεπαρκή σχετικά επαρκή επαρκή

7. Πώς χαρακτηρίζετε την συνδεσιμότητα του οδικού δικτύου της κοινότητας την οποία εκπροσωπείτε με την Σπάρτη;

ανεπαρκή σχετικά επαρκή επαρκή

8. Θεωρείτε ότι ο νέος αυτοκινητόδρομος επηρέασε την κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

ναι

όχι

Αν ναι, την επηρέασε θετικά, αρνητικά ή και τα δύο;

θετικά

αρνητικά

και τα δύο

Περιγράψτε τον τρόπο που ο νέος αυτοκινητόδρομος επηρέασε την κοινότητα, την οποία εκπροσωπείτε:

9. Θεωρείτε ότι ο νέος αυτοκινητόδρομος επηρέασε γενικότερα τους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας;

ναι

όχι

Αν ναι, περιγράψτε με ποιο τρόπο θεωρείτε ότι τους επηρέασε:

10. Θεωρείτε ότι ο νέος αυτοκινητόδρομος επηρέασε την αλληλεπίδραση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με την Σπάρτη;

ναι

όχι

Αν ναι, περιγράψτε με ποιο τρόπο θεωρείτε ότι την επηρέασε:

11. Πώς αξιολογείτε την παροχή πόσιμου νερού στην κοινότητα, την οποία εκπροσωπείτε;

ανεπαρκή

σχετικά επαρκή

επαρκή

12. Πώς αξιολογείτε την παροχή υπηρεσιών υγείας στην κοινότητα, την οποία εκπροσωπείτε;

ανεπαρκή

σχετικά επαρκή

επαρκή

13. Πώς αξιολογείτε την παροχή υπηρεσιών υγείας στην Δ.Ε. Πελλάνας;

ανεπαρκή

σχετικά επαρκή

επαρκή

14. Πώς αξιολογείτε την παροχή υπηρεσιών παιδείας στην Δ.Ε. Πελλάνας;

ανεπαρκή

σχετικά επαρκή

επαρκή

15. Πώς αξιολογείτε την παροχή υπηρεσιών του δήμου στην Δ.Ε. Πελλάνας;

ανεπαρκή

σχετικά επαρκή

επαρκή

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Οι ερωτήσεις 1 έως 4 του κεφαλαίου «Υποδομές» στοχεύουν στην αξιολόγηση της προσβασιμότητας και την ελκυστικότητα, των υφιστάμενων συγκοινωνιακών δομών και υπηρεσιών. Στην συνέχεια, οι ερωτήσεις 6 και 7 επικεντρώνονται αξιολόγηση του βαθμού επάρκειας συνδεσιμότητας, τόσο των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας μεταξύ τους, όσο και της συνδεσιμότητας με την Σπάρτη. Έπειτα, οι ερωτήσεις 8,9 και 10 ως στόχο διατηρούν την αξιολόγηση της επιρροής του νέου αυτοκινητόδρομου, τόσο στην καθημερινότητα των μόνιμων κατοίκων και γενικά στην καθημερινότητα των οικισμών, όσο και στον βαθμό αλληλεπίδρασής τους με την Σπάρτη. Τέλος, οι ερωτήσεις 11 έως 15 ως πρόθεση έχουν την καταγραφή της επάρκειας βασικών παροχών και υπηρεσιών στους κατοίκους των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας.

Πολιτισμός

1. Στην κοινότητα, την οποία εκπροσωπείτε υφίσταται επισκέψιμο μνημείο πολιτιστική κληρονομιάς;

ναι

όχι

Αν ναι, αναφέρετε πληροφορίες σχετικά με τις διαθέσιμες μέρες και ώρες επίσκεψής του:

2. Αν στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε, υφίσταται μνημείο/ μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς, θεωρείτε ότι επαρκούν οι έως τώρα ενέργειες ανάδειξης του/τους;

δεν υφίσταται
μνημείο

δεν επαρκούν

σχετικά επαρκούν

επαρκούν

3. Αν στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε, υφίσταται μνημείο/ μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς, θεωρείτε ότι επαρκούν οι έως τώρα ενέργειες προβολής διαφήμισής του;

δεν υφίσταται
μνημείο

δεν επαρκούν

σχετικά επαρκούν

επαρκούν

4. Θεωρείτε ότι η ανάδειξη της πολιτιστικής και της φυσικής κληρονομιάς της Δ.Ε. Πελλάνας θα αύξανε την τουριστική κίνηση στην περιοχή;

ναι

όχι

5. Θεωρείτε την πολιτιστική κληρονομιά της Σπάρτης ανταγωνιστική σε σχέση με αυτή της Δ.Ε. Πελλάνας, με κριτήριο την προσέλκυση επισκεπτών;

ναι

όχι

6. Υπάρχουν μνημεία φυσικής κληρονομιάς στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

ναι

όχι

Αν ναι, έχουν πραγματοποιηθεί ενέργειες ανάδειξής τους:

ναι

όχι

7. Υπάρχουν διαδρομές πεζοπορίας στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

ναι

όχι

Αν ναι, πώς θα χαρακτηρίζατε την επισκεψιμότητά τους:

πολύ μικρή

μικρή

μέτρια

μεγάλη

πολύ μεγάλη

Αν όχι, θεωρείτε ότι η ευρύτερη περιοχή της κοινότητας την οποία εκπροσωπείτε ενδείκνυται για χάραξη νέων διαδρομών πεζοπορίας;

ναι

όχι

8. Ποιοι άλλοι φορείς πολιτισμού υφίστανται στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

δεν υπάρχουν

μουσείο

πολιτιστικός σύλλογος

περιγράψτε άλλους φορείς πολιτισμού που πιθανώς υπάρχουν:

9. Πραγματοποιούνται πολιτιστικές δράσεις στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

ναι

όχι

Αν ναι, αναφέρετε με τι σχετίζονται οι πολιτιστικές δράσεις που αναπτύσσονται:

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

10. Υπάρχουν σύλλογοι ή σωματεία αθλητισμού στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

ναι

όχι

Αν ναι, είναι ενεργά;

ναι

όχι

11. Πώς αξιολογείτε τις δομές αθλητισμού στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

δεν υφίστανται δομές
αθλητισμού

ανεπαρκείς

σχετικά επαρκείς

επαρκείς

12. Υπάρχει κάποιο στοιχείο (π.χ. φαγητό, έθιμο, χορός) που χαρακτηρίζει την κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

ναι

όχι

Αν ναι, αναφέρετε σύντομη περιγραφή του:

Στην ενότητα «Πολιτισμός», μέσω των ερωτήσεων 1 έως 4, επιδιώκεται η αξιολόγηση της ανάδειξης και προβολής, πιθανού υφιστάμενου μνημείου πολιτιστικής κληρονομιάς. Η ερώτηση 5 επιχειρεί να αναγνωρίσει πιθανή σχέση ανταγωνισμού μεταξύ της Δ.Ε. Πελλάνας και της Σπάρτης ως προς τον βαθμό προσέλευσης επισκεπτών σε μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι ερωτήσεις 6 και 7 ως πρόθεση διατηρούν την διερεύνηση της ύπαρξης αξιοθέατων και προορισμών, που σχετίζονται με το φυσικό περιβάλλον και την αξιολόγηση των ενεργειών ανάδειξής τους. Τέλος, μέσω των ερωτήσεων 8 έως 10 επιδιώκεται η μελέτη της πολιτιστικής και αθλητικής δραστηριότητας, που αναπτύσσεται από τους κατοίκους των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας.

Τουρισμός

1. Σε τι βαθμό αναπτύσσεται ο τουρισμός στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

καθόλου

μικρό

μέτριο

μεγάλο

πολύ μεγάλο

2. Αν αναπτύσσεται τουρισμός, στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε, τι είδους είναι;

δεν αναπτύσσεται τουρισμός

πολιτιστικός

θρησκευτικός

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

☐ ορειβατικός
☐ αγροτουρισμός
☐ γαστρονομικός
☐ άλλος:.....

3. Αναπτύσσονται ξενοδοχειακές μονάδες/ καταλύματα στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε που βρίσκονται σε λειτουργία;

ναι όχι

Αν ναι, αναφέρετε εκτιμώμενο αριθμό:

4. Αναπτύσσονται μονάδες βραχυχρόνιας μίσθωσης τύπου Airbnb στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

ναι όχι

Αν ναι, αναφέρετε εκτιμώμενο αριθμό:

5. Αναπτύσσονται άλλες επιχειρήσεις σχετικές με τον τουρισμό στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

ναι όχι

Αν ναι, αναφέρετε είδος και εκτιμώμενο αριθμό:

6. Θεωρείτε ότι πρέπει να αναπτυχθεί ο τουρισμός στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

ναι όχι

Αν ναι, τι είδους τουρισμό θεωρείτε ότι ενδείκνυται να αναπτυχθεί:

7. Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι επαρκούν οι υποδομές, σε ενδεχόμενη ανάπτυξη του τουρισμού στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

καθόλου μικρό μέτριο μεγάλο πολύ μεγάλο

Στόχο των δύο πρώτων ερωτήσεων αποτελεί η αποτίμηση του μεγέθους στο οποίο αναπτύσσεται ο τουρισμός στην περιοχή μελέτης, καθώς, επίσης και οι δημοφιλέστερες μορφές τουρισμού. Συμπληρωματικά, οι ερωτήσεις 3, 4, 5 και 7 καταγράφουν τις δομές και το είδος των τουριστικών επιχειρήσεων, που πιθανώς υφίστανται, καθώς και τον βαθμό επάρκειά τους. Τέλος, μέσω τις

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

ερώτησης 6 επιδιώκεται να αξιολογηθεί ο βαθμός στον οποίο είναι επιθυμητή η δραστηριοποίηση και η ανάπτυξη στην περιοχή μελέτης της βιομηχανίας του τουρισμού και σε ποιον τομέα.

Τοπική Αυτοδιοίκηση

1. Στο ισχύον σύστημα τοπικής αυτοδιοίκησης, κρίνεται ότι είναι σε προτεραιότητα ο οικισμός ή το αστικό κέντρο

οικισμός

αστικό κέντρο

2. Πώς αξιολογείτε την συνεργασία σας με τις υπηρεσίες του Δήμου Σπάρτης για την εξυπηρέτηση των αναγκών της κοινότητας της οποία εκπροσωπείτε;

ανεπαρκή

σχετικά επαρκή

επαρκή

3. Θεωρείτε τα δικαιώματά σας ως προέδρου/ εκπροσώπου δημοτικής κοινότητας στο Δημοτικό Συμβούλιο:

ανεπαρκή

σχετικά επαρκή

επαρκή

4. Θεωρείτε ότι οι πρόεδροι/ εκπρόσωποι τοπικής κοινότητας πρέπει να έχουν περισσότερη συμμετοχή στο Δημοτικό Συμβούλιο;

ναι

όχι

5. Η κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε έχει ενταχθεί σε αναπτυξιακά προγράμματα;

ναι

όχι

Αν ναι, αναφέρετε τα προγράμματα ή το πρόγραμμα:

Στην παρούσα ενότητα, μέσω των παραπάνω ερωτήσεων, οι ερωτηθέντες καλούνται να αξιολογήσουν την θέση του οικισμού στον ισχύον σύστημα τοπικής αυτοδιοίκησης, όπως επίσης, και την θέση του θεσμού του προέδρου της κοινότητας. Συγχρόνως, μέσω της ερώτησης 5 επιδιώκεται η ανίχνευση πιθανών αναπτυξιακών προγραμμάτων, που είναι ενεργά σε οικισμούς της περιοχής μελέτης.

Η σχέση ύπαιθρος - πόλη

1. Πώς χαρακτηρίζετε την σχέση των οικισμών της κοινότητας την οποία εκπροσωπείτε με την Σπάρτη;

Το ερωτηματολόγιο κλείνει με την παράθεση την άμεσης ερώτησης, σχετικά με την υφιστάμενη κατάσταση της σχέσης των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με την Σπάρτη.

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

9.3 Η παρουσίαση των ευρημάτων του ερωτηματολογίου

Το εν λόγω ερωτηματολόγιο παραδόθηκε σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή στους εννέα προέδρους των Δημοτικών Κοινοτήτων της Δ.Ε. Πελλάνας τον Σεπτέμβριο του 2024, ώστε να το μελετήσουν και να το συμπληρώσουν χωρίς της παρουσία της γράφουσας. Παραδόθηκαν συμπληρωμένα έως τον Οκτώβριο του 2024 επτά ερωτηματολόγια.

Στην ανάλυση, που ακολουθεί παρατίθενται ποσοτικά, κυρίως, οι επικρατέστερες απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα, που περιεγράφηκαν κατά ενότητα του ερωτηματολογίου. Στο Παράρτημα II βρίσκονται οι απαντήσεις για κάθε επιμέρους ερώτηση.

Όσο αφορά την ταυτότητα του δείγματος, το 71% όσων απάντησαν αποτελείται από άνδρες, ενώ το 28% αποτελείται από γυναίκες. Συγχρόνως, η πλειοψηφία όσων απάντησαν ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα πενήντα έως πενήντα εννέα (50-59) ετών. Τέλος το 57% του δείγματος αποτελείται από αποφοίτους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ το 43% είναι απόφοιτος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Κοινωνία

Όσο αφορά των ερευνητικό άξονα «κοινωνία», το 86% των προέδρων που απάντησαν θεωρούν την κοινότητα την οποία εκπροσωπούν μικρή. Το σύνολο του δείγματος που απάντησε παρατηρεί ότι υφίσταται περίοδος, κατά την οποία αυξάνεται ο πληθυσμός στην κοινότητα που εκπροσωπεί, η οποία εντοπίζεται κυρίως τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο. Η πλειοψηφία θεωρεί ότι οι επισκέπτες της συγκεκριμένης περιόδου, αποτελούν άτομα με καταγωγή από τους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας, και αυτός καθίσταται παράλληλα ο λόγος, που τους ωθεί να επισκεφθούν τους οικισμούς της περιοχής μελέτης.

Παρά το γεγονός της εφήμερης αύξησης του πληθυσμού στην περιοχή μελέτης, το 86% των προέδρων που απάντησαν, παρατηρεί την ανάπτυξη του φαινομένου της εγκατάλειψης οικισμών που εκπροσωπεί, με κύριο προσορισμό την πόλη της Σπάρτης. Μεταξύ των αιτιών, που καταγράφονται για την συνεχιζόμενη μετακίνηση του πληθυσμού στα αστικά κέντρα, επικρατούν οι οικονομικοί λόγοι και η έλλειψη υποδομών της περιοχής μελέτης. Μεταξύ των προτάσεων που παραθέτουν οι ερωτηθέντες πρόεδροι για την αποθάρρυνση της εξέλιξης του φαινομένου της εσωτερικής μετανάστευσης, βρίσκονται η ενίσχυση των κρατικών υπηρεσιών και υποδομών και η δημιουργία θέσεων απασχόλησης κυρίως στον πρωτογενή τομέα.

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Όσο αφορά την εγκληματικότητα, το 71% δεν παρατηρεί καθόλου την ανάπτυξη σχετικών φαινομένων.

Περιβάλλον

Αναφορικά με τις πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον της Δ.Ε. Πελλάνας, το 71% των προέδρων δεν θεωρεί ρυπασμένο το περιβάλλον. Ωστόσο, το ίδιο ποσοστό του δείγματος θεωρεί ότι υφίστανται παράγοντες από τους οποίους το φυσικό περιβάλλον της κοινότητας την οποία εκπροσωπεί κινδυνεύει. Ως βασικός παράγοντας κινδύνου του φυσικού περιβάλλοντος προβλέπεται η πιθανότητα εκδήλωσης πυρκαγιάς.

Οικονομία

Στον ερευνητικό άξονα της οικονομίας, όσο αφορά τον τόπο απασχόλησης των μόνιμων κατοίκων, φαίνεται ότι, η πλειονότητα εργάζεται εντός της Δ.Ε. Πελλάνας, ενώ σύμφωνα με την πλειοψηφία των προέδρων που απάντησαν, μικρός αριθμός κατοίκων εργάζεται στην Σπάρτη. Όσο αφορά τις επιχειρήσεις, που αναπτύσσονται στην περιοχή μελέτης, από τις απαντήσεις, φαίνεται ότι οι περισσότερες αφορούν, τον τριτογενή (κυρίως μικρές επιχειρήσεις εστίασης), αλλά και τον πρωτογενή τομέα (ελαιοκαλλιέργεια, κτηνοτροφία). Οι εν λόγω απαντήσεις, επαληθεύουν το γεγονός ότι το 86% του δείγματος θεωρεί ότι μεγάλο και πολύ μεγάλο μέρος του πληθυσμού πραγματοποιεί αγορές σε καταστήματα που βρίσκονται στην Σπάρτη. Ταυτόχρονα 5 στους 7 προέδρους θεωρούν ότι η οικονομία της περιοχής μελέτης πρέπει να κατευθυνθεί στον τομέα της αγροτικής παραγωγής, ενώ μόλις 2 στου 7 θεωρεί ότι πρέπει να κατευθυνθεί στην ανάπτυξη μορφών τουρισμού.

Υποδομές

Όσο αφορά την προσβασιμότητα στους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας το 43% την χαρακτηρίζει μέτρια. Το ίδιο ποσοστό θεωρεί μικρή την επάρκεια των υφιστάμενων Μέσων Μαζικής Μεταφοράς, ενώ το 57% θεωρεί το οδικό δίκτυο σχετικά επαρκές. Όσο αφορά τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς, το 57% όσων απάντησαν θεωρεί ότι χρησιμοποιούνται σε μικρό βαθμό και ως λύση για την βελτίωση της ελκυστικότητάς τους, προτείνουν την αύξηση των δρομολογίων του ΚΤΕΛ, το οποίο αποτελεί το μοναδικό ΜΜΜ στην περιοχή μελέτης. Όσο αφορά την επάρκεια της συνδεσιμότητας του οδικού δικτύου, το 71% την θεωρεί σχετικά επαρκή ως προς την επικοινωνία

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

με τους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας, ενώ το 86% χαρακτηρίζει επαρκή και σχετικά επαρκή την συνδεσιμότητα με την Σπάρτη.

Όσο αφορά τον νέο αυτοκινητόδρομο, το 100% όσων απάντησαν, τον χαρακτηρίζει επιδραστικό για την κοινότητα την οποία εκπροσωπούν αλλά και για το σύνολο της Δ.Ε. Πελλάνας, με το 86% να προσδιορίζει την εν λόγω επίδραση ως θετική. Οι πρόεδροι κατά πλειονότητα θεωρούν ότι ο νέος αυτοκινητόδρομος επέδρασε ως προς την μείωση του χρόνου για την διάσχιση αποστάσεων από και προς την κοινότητα την οποία εκπροσωπούν. Συγχρόνως, σε μικρότερο βαθμό θίγεται το ζήτημα της αύξησης και της διευκόλυνσης της επισκεψιμότητας των οικισμών από τουρίστες.

Όσο αφορά την αξιολόγηση της επάρκειας βασικών παροχών και υπηρεσιών, το 57% θεωρεί την παροχή πόσιμου νερού επαρκή, και το 43% την θεωρεί σχετικά επαρκή. Το 100% των προέδρων που απάντησαν θεωρεί την παροχή υπηρεσιών υγείας ανεπαρκή. Τέλος, το 57% του δείγματος θεωρεί σχετικά επαρκείς τις παρεχόμενες δημοτικές υπηρεσίες και τις υπηρεσίες παιδείας.

Πολιτισμός

Παρά την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά που εντοπίζεται στην περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας, μόλις 2 στους 7 προέδρους που απάντησαν θεωρούν ότι υφίσταται επισιέψιμο μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς στην κοινότητα, την οποία εκπροσωπούν. Οι ερωτηθέντες πρόεδροι και εκπρόσωποι των κοινοτήτων φαίνεται κατά πλειοψηφία να θεωρούν ότι οι ενέργειες ανάδειξης και προβολής, που έχουν διενεργηθεί δεν είναι επαρκείς. Το 100% όσων απάντησαν υποστηρίζει ότι η ανάδειξη της πολιτιστικής και της φυσικής κληρονομιάς της Δ.Ε. Πελλάνας θα αύξανε την τουριστική κίνηση στην περιοχή. Βέβαια, εξαιρεμένων των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς, η πλειονότητα των ερωτηθέντων που απάντησαν δεν θεωρούν ότι υφίσταται μνημείο φυσικής κληρονομιάς. Συγχρόνως, το 57% του δείγματος χαρακτηρίζουν, με κριτήριο την προσέλκυση επισκεπτών, την πολιτιστική κληρονομιά της Σπάρτης ανταγωνιστική σε σχέση με αυτή της Δ.Ε. Πελλάνας.

Όσο αφορά την ανάπτυξη φορέων-δομών πολιτισμού στην περιοχής μελέτης, χαρακτηριστικό είναι το συμπέρασμα ότι δεν υφίσταται κανένα μουσείο. Αντίθετα, φαίνεται να αναπτύσσεται πολιτιστική δράση σε ποσοστό 71% των κοινοτήτων της Δ.Ε. Πελλάνας. Πολιτιστικά σωματεία υφίστανται σε ποσοστό 42% των εξεταζόμενων κοινοτήτων.

Όσο αφορά τις δομές αθλητισμού, στην πλειονότητα των περιπτώσεων χαρακτηρίζονται ανεπαρκείς ή αξιολογείται ότι δεν υφίστανται.

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Τέλος, μόνο σε δύο περιπτώσεις φαίνεται να καταγράφεται πολιτιστικό στοιχείο, που σχετίζεται με την περιοχή μελέτης, το οποίο αφορά την λαϊκή παράδοση και την άυλη πολιτιστική κληρονομιά.

Τουρισμός

Το φαινόμενο του τουρισμού σύμφωνα με το 57% των ερωτηθέντων, που απάντησαν δεν αναπτύσσεται καθόλου, στις κοινότητες τις οποίες εκπροσωπούν. Φαίνεται, ότι μόνο σε μία κοινότητα, υποστηρίζεται ότι ο τουρισμός αναπτύσσεται σε μεγάλο βαθμό. Βάσει των απαντήσεων το 29% του δείγματος, θεωρεί ότι, αναπτύσσονται ο γαστρονομικός, ο αγροτουρισμός, ο θρησκευτικός και ο πολιτιστικός τουρισμός, στις κοινότητες τις οποίες εκπροσωπούν. Συγχρόνως, εντοπίζεται ότι, οι ερωτηθέντες δεν καταγράφουν ξενοδοχειακές μονάδες, καταλύματα, μονάδες βραχυχρόνιας μίσθωσης τύπου Airbnb ή άλλες επιχειρήσεις σχετικά με τον τουρισμό. Μόνο στην κοινότητα Γεωργιτσίου, φαίνεται να αναπτύσσονται τουριστικά καταλύματα. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το σύνολο του δείγματος θεωρεί ότι πρέπει να αναπτυχθεί ο τουρισμός στην κοινότητα την οποία εκπροσωπεί. Συγχρόνως η πλειοψηφία του συγκεκριμένου δείγματος, υποστηρίζει εναλλακτικές μορφές τουρισμού, δίνοντας προτεραιότητα στον αγροτουρισμό και τον πολιτιστικό τουρισμό, θεωρώντας παράλληλα την υφιστάμενη υποδομή ανεπαρκή.

Τοπική αυτοδιοίκηση

Όσο αφορά τον τομέα της τοπικής αυτοδιοίκησης, το σύνολο δείγματος κρίνει ότι ισχύουν σύστημα, θέτει σε προτεραιότητα το αστικό κέντρο έναντι του οικισμού. Συγχρόνως, το 87% των ερωτηθέντων που απάντησαν αξιολογεί ως σχετικά επαρκή την συνεργασία σας με τις υπηρεσίες του Δήμου Σπάρτης για την εξυπηρέτηση των αναγκών της κοινότητας την οποία εκπροσωπεί.

Όσο αφορά τον ρόλο του προέδρου της τοπικής κοινότητας, το 71% του δείγματος αξιολογεί τα δικαιώματά του ως σχετικά επαρκή, ενώ το 87% διεκδικεί περισσότερη συμμετοχή στο Δημοτικό Συμβούλιο.

Τέλος, το 87% απαντά ότι η κοινότητα την οποία εκπροσωπεί δεν έχει ενταχθεί σε αναπτυξιακά προγράμματα.

Η σχέση υπαίθρος – πόλη

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Όσο αφορά τον χαρακτήρα της σχέσης των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με το αστικό κέντρο της Σπάρτης, από τις απαντήσεις, που συλλέχθηκαν επικρατεί η άποψη ότι, οι οικισμοί της Δ.Ε. Πελλάνας διατηρούν σχέση εξάρτησης από το αστικό κέντρο της Σπάρτης.

9.4 Σύνοψη κεφαλαίου

Βάσει των παραπάνω ευρημάτων, φαίνεται ότι οι εκλεγμένοι εκπρόσωποι της τοπικής κοινωνίας, επιβεβαιώνουν τα συμπεράσματα κεφαλαίων που έχουν προηγηθεί. Πιο συγκεκριμένα, διαπιστώνεται ότι στην περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας:

- δεν υφίστανται αναπτυξιακές δράσεις.
- οι κοινωνικές υπηρεσίες είτε έχουν παραμεληθεί είτε έχουν απομακρυνθεί από την περιοχή.
- οι δομές υγειονομικής περίθαλψης είναι ανεπαρκείς.
- δεν ενισχύεται η κτηνοτροφία, η γεωργία και οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, δηλαδή παραγωγικοί τομείς στους οποίους υφίστανται συγκριτικά πλεονεκτήματα.
- εξαρτάται άμεσα από το αστικό κέντρο της Σπάρτης, λόγω της ανυπαρξίας ευκαιριών απασχόλησης, υποδομών, κοινωνικών υπηρεσιών και αγοράς.
- οι πρόεδροι των κοινοτήτων διεκδικούν περισσότερα δικαιώματα στο Δημοτικό Συμβούλιο και συνεπώς πιο ενεργό ρόλο στις αποφάσεις του Δήμου.
- είναι επιθυμητή η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, και κυρίως του αγροτουρισμού και του πολιτιστικού τουρισμού, αξιολογώντας παράλληλα το πολιτιστικό τουριστικό προϊόν της Σπάρτης ως περισσότερο ανταγωνιστικό.
- ο αυτοκινητόδρομος Λεώντρο – Σπάρτη θεωρείται ότι επιδρά με θετικό τρόπο στην περιοχή μελέτης, λόγω της χρονικής μείωσης των αποστάσεων, της βελτίωσης της προσβασιμότητας των οικισμών και κατ' επέκταση της αύξησης της διευκόλυνσης της επισκεψιμότητας.

Το σύνολο των παραπάνω διαπιστώσεων, αναδεικνύουν για ακόμα μία φορά, ότι οι οικισμοί της Δ.Ε. Πελλάνας αποτελούν ένα θύλακα εντός του Δήμου Σπάρτης, ο οποίος οδεύει στην ολοκληρωτική ερήμωση. Φαίνεται να μην έχουν επωφεληθεί καθόλου από την διοικητική ένωση τους με ένα αστικό κέντρο όπως η Σπάρτη, ενώ αντίθετα έχουν επιβαρυνθεί καθώς διαρκώς το αστικό κέντρο έλκει τόσο μόνιμο πληθυσμό όσο και κοινωνικές υπηρεσίες και κατ' επέκταση θέσεις εργασίες. Συγχρόνως, σε καμία περίπτωση δεν έχει επιχειρηθεί η συνεργασία μεταξύ των οικισμών του συγκεκριμένου οικιστικού δικτύου, και του αστικού κέντρου της Σπάρτης, όπως ορίζεται, τόσο

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

στο Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., όσο και στο Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου. Τέλος, η συνεχής συρρίκνωση του πληθυσμού και κατ' επέκταση η συρρίκνωση των παροχών στην περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας, εντείνουν την εξάρτηση των κατοίκων από το αστικό κέντρο, καθιστώντας τον νέο αυτοκινητόδρομο μέσο για την γρηγορότερη πρόσβαση στην Σπάρτη, χωρίς να αξιοποιούνται τα λοιπά πλεονεκτήματά του (π.χ. μείωση χρονικών αποστάσεων με άλλα αστικά κέντρα και έλξη επισκεπτών).

Συμπεράσματα

Η αλληλεπίδραση των οικισμών της υπαίθρου με τα επαρχιακά αστικά κέντρα εντάθηκε περισσότερο κατά την διάρκεια, κι έπειτα, από την δεκαετία του 1980, οπότε κι έλαβαν χώρα μία σειρά κοινωνικών, οικονομικών, διοικητικών και χωροταξικών μεταβολών. Με την πάροδο των ετών, το οικιστικό δίκτυο της χώρας από μονοπολικό, κι έπειτα ολιγοπολικό άρχισε να προσεγγίζει την πολυκεντρικότητα. Την συγκεκριμένη τάση ενίσχυσε η εγκαθίδρυση των θεσμών της αποκέντρωσης και των περιφερειών. Με αυτό τον τρόπο μικρά αστικά κέντρα, όπως οι έδρες νομών απέκτησαν κεντρική θέση στην χωρική ενότητα επιρροής τους. Αντίθετα, απομακρυσμένοι, μη παραλιακοί, τουριστικοί ή αγροτικοί οικισμοί της υπαίθρου συνέχιζαν να συρρικνώνονται.

Στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, την συνεχή ύφεση αγροτικών οικισμών της υπαίθρου φιλοδοξούν να ανακόψουν, το σχέδιο «Καποδίστριας», το πρόγραμμα «Καλλικράτης» (και αργότερα το πρόγραμμα «Κλεισθένης Ι») και το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., σε μια διαρκή σύμπλεξη της χωροταξικής πολιτικής και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Τα εν λόγω θεσμικά πλαίσια για την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων που προβλέπουν, στηρίζονται στην πρόοδο των κλάδων της τεχνολογίας, των τηλεπικοινωνιών και των συγκοινωνιών. Άλλωστε, οι εξελίξεις στους εν λόγω τομείς έχουν προσδώσει μία νέα διάσταση στην πόλη, αυτή της metropolis. Η έννοια της metropolis συμπυκνώνει, μεταξύ άλλων, την εύκολη πρόσβαση στις διαδικασίες της πόλης, χωρίς την αποκλειστική ανάγκη φυσικής παρουσία του ατόμου σε αυτή, για παράδειγμα μέσω της χρήσης του διαδικτύου. Συνεπώς, θέτοντας ως βάση τον συγκεκριμένο συλλογισμό, κάθε οικισμός της υπαίθρου με επαρκείς οδικές ή τηλεπικοινωνιακές υποδομές δύναται να μετατραπεί σε τόπο metropolis, και να γεφυρωθούν οι αποστάσεις (π.χ. χωρικές, χρονικές, κοινωνικές, οικονομικές, πολιτιστικές) μεταξύ των οικισμών της υπαίθρου και των αστικών κέντρων.

Το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., σε πρώτο επίπεδο, αναγνώρισε την απόσταση και μη ώσμωση, ανάμεσα στους οικισμούς της υπαίθρου και τα επαρχιακά αστικά κέντρα και προσανατολίστηκε στην αποκατάσταση της συγκεκριμένης σχέσης, μέσω της στόχευσης στην περιφερειακή ανάπτυξη και την χωρική συνοχή. Ως μέσο λείανσης των ανισοτήτων μεταξύ της υπαίθρου και της πόλης προτάθηκε η επένδυση στην συνεργασία και τη δημιουργία εταιρικής σχέσης. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, στις επιμέρους προβλέψεις της συγκεκριμένης πρότασης περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, η εγγύτερη τοποθέτηση στην ύπαιθρο των υπηρεσιών και των υποδομών και η βελτίωση της προσβασιμότητας σε υπηρεσίες και νέες τεχνολογίες.

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Ένα μέσο για την εφαρμογή των προβλέψεων του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. κατέστη η μεταρρύθμιση του συστήματος της τοπικής αυτοδιοίκησης. Τα προγράμματα, «Καλλικράτης» και «Κλεισθένης Ι», που έχουν έως τώρα εφαρμοστεί, στηρίχθηκαν στο αφήγημα της αναζωογόνησης της υπαίθρου και εν μέρει προωθήθηκαν από το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. (σε πρώτη φάση το πρόγραμμα «Καλλικράτης»).

Τα παραπάνω θεσμικά πλαίσια με πρόσχημα την βελτίωση των συγκοινωνιακών, τεχνολογικών και τηλεπικοινωνιακών υποδομών, παγίωσαν χωρικά σύνολα με πρόφαση την ενίσχυση της υπαίθρου. Ωστόσο, στην πράξη, ειδικότερα έπειτα από την εφαρμογή του προγράμματος «Καλλικράτης», μεταξύ άλλων, με τον καθορισμό του πληθυσμιακού κριτηρίου, ως μέτρο της αντιπροσωπευτικότητας στο δημοτικό συμβούλιο και του σχεδιασμού του τεχνικού προγράμματος, ενισχύθηκε η συρρίκνωση μικρών και μεσαίων οικισμών της υπαίθρου.

Όσο αφορά την περίπτωση μελέτης, δηλαδή την Δ.Ε. Πελλάνας, πρόκειται για ένα θύλακα μικρών και μεσαίων, αγροτικών και ορεινών οικισμών, οι οποίοι συνδέονται μεταξύ τους με δεσμούς, πριν την σύσταση του νέου ελληνικού κράτους. Με την εφαρμογή του σχεδίου «Καποδίστριας» συνενώθηκαν σε ενιαίο Δήμο και έπειτα αποτέλεσαν Δ.Ε. του Δήμου Σπάρτης.

Ειδικότερα, πρόκειται για αγροτική περιοχή, που αντιμετωπίζει πρόβλημα πληθυσμιακής συρρίκνωσης και γήρανσης του πληθυσμού. Μόλις ένας οικισμός διατηρεί πληθυσμό μεγαλύτερο των 300 μόνιμων κατοίκων, ενώ 17 οικισμοί από τους συνολικά 22, φέρουν πληθυσμό λιγότερο από 100 κατοίκους. Μόλις το 2% του πληθυσμού της Δ.Ε. Πελλάνας αποτελείται από άτομα ηλικίας 0-4 ετών, ενώ το 5% αποτελείται από άτομα ηλικίας 5 έως 14 ετών. Χαρακτηριστικό, επίσης, είναι το γεγονός ότι, σχεδόν το 50% του πληθυσμού δεν έχει φοιτήσει σε δομές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Ο χώρος της Δ.Ε. Πελλάνας αποτελείται από ορεινές και πεδινές εκτάσεις με αφθονία φυσικών και υδάτινων πόρων. Παρά το γεγονός ότι, δεν εντοπίζονται ιδιαίτερα μεγάλες πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον και ειδικότερα πιέσεις που προέρχονται από το αστικό κέντρο της Σπάρτης, φαίνεται ότι η περιοχή θα αντιμετωπίσει κινδύνους μελλοντικά. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι, το τμήμα του Ταυγέτου που περιλαμβάνεται στα χωρικά όρια της Δ.Ε. Πελλάνας, δεν έχει ενταχθεί σε κάποιο πλαίσιο προστασίας. Σύμφωνα με την «Βάση Δεδομένων για την Ελληνική Φύση-Φιλοτή», μέρος της εν λόγω περιοχής απειλείται από πυρκαγιές, ανεξέλεγκτη επέκταση του οδικού δικτύου, παράνομο κυνήγι και από την μη επιμελώς σχεδιασμένη τουριστική ανάπτυξη. Ορισμένοι από τους συγκεκριμένους κινδύνους, πιθανώς, πηγάζουν από την αναπτυξιακή προοπτική που

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

προβλέπεται για την περιοχή από θεσμικά κείμενα. Σύμφωνα με το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. και το Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου η Δ.Ε. Πελλάνας αποτελεί αγροτική, ορεινή περιοχή, και συνεπώς, προμηδοτείτε η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε αυτή. Όσο αφορά τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ), έχει απομακρυνθεί το σενάριο, κυρίως, της εγκατάστασης αιολικών πάρκων. Ωστόσο, μελλοντικά, φαίνεται ότι, η τρωτότητα της περιοχής θα ενισχυθεί, αφού προβλέπεται η διέλευση διεθνούς τμήματος αγωγού φυσικού αερίου.

Στον τομέα της οικονομίας το 64% του μόνιμου πληθυσμού της Δ.Ε. Πελλάνας, βάσει της απογραφής της ΕΛΣΤΑΤ του έτους 2021, αποτελείται από μη ενεργά οικονομικά άτομα. Μόλις το 32% του πληθυσμού κατατάσσεται στην κατηγορία των απασχολούμενων, εκ του οποίου, το μισό μέρος του δείγματος απασχολείται στον πρωτογενή παραγωγικό τομέα και το υπόλοιπο στον τριτογενή. Μικρό ποσοστό 3% απασχολείται στο δευτερογενή τομέα, αναδεικνύοντας το γεγονός ότι, στην περιοχή μελέτης έχει σχεδόν παύσει η ενασχόληση με την μεταποίηση. Εμμένοντας στον πρωτογενή τομέα παραγωγής, διαπιστώνεται η έμφαση στην καλλιέργεια ελαιόδεντρων και την εκτροφή αιγοπροβάτων, στις κοινότητες με περισσότερες πεδινές εκτάσεις, όπως στις κοινότητες Καστορείου, Πελλάνας και Βορδόνιας. Σημειώνεται ότι, σε καμία γεωργική περιοχή της Δ.Ε. Πελλάνας δεν εντοπίζονται εγχειοβελτιωτικά έργα για την υποστήριξη του πρωτογενούς τομέα, παρά μόνο στον οικισμό της Πελλάνας, το οποίο υπολειπεται. Στον τριτογενή παραγωγικό τομέα, η εντονότερη δραστηριότητα καταγράφεται στον οικισμό του Καστορείου, όπου συναντάται ένας μικρός εμπορικός πυρήνας με καφενεία, μικρές ταβέρνες και μικρά σούπερ μάρκετ. Στους υπόλοιπους οικισμούς, αναπτύσσονται σποραδικά μικρά καφενεία που σε αρκετές περιπτώσεις λειτουργούν και ως μίνι μάρκετ. Στους οικισμούς του Γεωργιτσίου, της Αγόριανης και των Περιβολίων αναπτύσσονται ξενώνες και καταλύματα. Στην περίπτωση της Αγόριανης και των Περιβολίων πρόκειται για καταλύματα καταχωρημένα σε πλατφόρμα βραχυχρόνιας μίσθωσης, παρά το γεγονός ότι δεν παρατηρείται αξιόλογη τουριστική δραστηριότητα στην περιοχή.

Βάσει της κατανομής των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας σε κατηγορίες σύμφωνα με το Π.Δ. 24.04.1985, δεν χαρακτηρίζονται ούτε περιαστικοί, ούτε παραλιακοί, ούτε τουριστικοί, αντίθετα χαρακτηρίζονται αδιάφοροι, στάσιμοι και φθίνοντες και ως προς τον μόνιμο πληθυσμό που συγκρατείται σε αυτούς, χαρακτηρίζονται μικροί ή μεσαίοι.

Όσο αφορά το κτηριακό απόθεμα, των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας φαίνεται να ακολούθησε την πορεία της πληθυσμιακής καμπύλης. Έπειτα από το 1945, η κατασκευή κτηρίων και κατοικιών ακολούθησε φθίνουσα πορεία. Το 79% του κτηριακού αποθέματος της Δ.Ε. Πελλάνας

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

χρησιμοποιείται ως κατοικία και πρόκειται για χαμηλά κτήρια έως δύο ορόφους. Πλέον, η ακραία πληθυσμιακή συρρίκνωση, έχει επιφέρει συρρίκνωση και στον αριθμό των κατοικούμενων κατοικιών, καθώς το 65% αφορά κενές κατοικίες, εκ των οποίων το 64% χρησιμοποιούνται ως εξοχικές κατοικίες. Σημειώνεται ότι, το μεγαλύτερο πλήθος κενών κατοικιών εντοπίζεται στους περισσότερους ορεινούς οικισμούς, που αναπτύσσονται από τον οικισμό του Γεωργιτσίου και βορειότερα και η χιλιομετρική απόσταση από την Σπάρτη είναι μεγαλύτερη.

Όσο αφορά την οικιστική εξέλιξη της περιοχής μελέτης, παρατηρώντας τα χαρτογραφικά υπόβαθρα του Corine Land Cover από το 1990 έως το 2018 εξάγονται δύο βασικά συμπεράσματα. Η γεωργική γη συρρικνώνεται και τείνει να μετατραπεί σε δασικές εκτάσεις, και παράλληλα το τμήμα του αυτοκινητόδρομου Λεύκτρου Σπάρτη εμφανίζεται ως ένα δυναμικό γραμμικό στοιχείο.

Πράγματι, ο εν λόγω αυτοκινητόδρομος, ο οποίος παραδόθηκε στην κυκλοφορία το 2016, έχει δημιουργήσει νέες συνθήκες και ισορροπίες στην περιοχή μελέτης, κυρίως, λόγω της μεταβολής των χρονοαποστάσεων των οικισμών από το αστικό κέντρο της Σπάρτης. Για αρκετούς οικισμούς και ιδιαίτερα για τον οικισμό της Πελλάνας, η πρόσβαση στην Σπάρτη έχει γίνει αμεσότερη. Βέβαια, διαπιστώνεται η ασυνέχεια μεταξύ του αυτοκινητόδρομου και του υφιστάμενου επαρχιακού οδικού δικτύου, γεγονός που αποτρέπει την ενίσχυση της ελκυστικότητας των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας ως προορισμών, και την περαιτέρω μείωση των χρονοαποστάσεων, τόσο από την Σπάρτη, όσο και από άλλους εγγύτερους ή πιο απομακρυσμένους προορισμούς. Σημειώνεται ότι, η μείωση της απόστασης από την Σπάρτη έχει επιφέρει, μεταξύ άλλων, μεταβολές στη διάρθρωση της τοπικής οικονομίας, καθώς η ανταγωνιστική και πλουσιότερη αγορά της Σπάρτης καθίσταται περισσότερο προσεγγίσιμη.

Παρά την θετική επίδραση του δρόμου στην βελτίωση των αποστάσεων μεταξύ των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και της Σπάρτης, σοβαρό πρόβλημα εντοπίζεται στην πρόσβαση σε επαρκή υγειονομική περίθαλψη. Στην περιοχή μελέτης λειτουργεί μόνο μία δομή υγείας, το Κ.Υ. Καστορείου, στο οποίο παρίσταται γιατρός μία φορά την εβδομάδα, ενώ δεν εκτελούνται εφημερίες και δεν υφίσταται ασθενοφόρο. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με το ότι, οι οικισμοί της Δ.Ε. Πελλάνας απέχουν από τη Σπάρτη, κατά μέσο όρο 26 λεπτά, ανάγει σε ιδιαίτερα επισφαλή για την υγεία την κατοίκηση στην περιοχή μελέτης. Όσο αφορά τις δομές παιδείας, ως ενεργές καθίστανται σχολικές μονάδες στους οικισμούς του Λογκανίκου και του Καστορείου, λόγω του μειωμένου πλήθους μαθητών. Ταυτόχρονα, στο Καστόρειο λειτουργεί μία φορά την εβδομάδα η υπηρεσία του Κ.Ε.Π., γεγονός που αποδεικνύει ότι οι μόνιμοι κάτοικοι για να εξυπηρετηθούν

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

μεταφέρονται στην έδρα του Δήμου την Σπάρτη. Τέλος, η πρόσβαση στα δίκτυα τηλεπικοινωνιών δεν δύναται να χαρακτηριστεί ως πλήρως εκσυγχρονισμένη καθώς δεν υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης στο δίκτυο των οπτικών ινών.

Τέλος, όσο αφορά την υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής μελέτης, εντοπίζεται πλούσιο πολιτιστικό απόθεμα, σχεδόν στο σύνολο των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας. Ωστόσο, δεν σημειώνονται επαρκείς ενέργειες ανάδειξης από το Υπουργείο Πολιτισμού. Ταυτόχρονα, δεν εντοπίζονται δομές, όπως μουσεία ή θέατρα ή σύγχρονοι πολιτιστικοί χώροι. Στον αντίποδα, η έντονη δραστηριότητα των πολιτιστικών σωματείων, αναδεικνύει το ισχυρό ενδιαφέρον της τοπικής κοινωνίας και την ανάγκη εμβάθυνσης στην τοπική ιστορία, λαογραφία και παράδοση και την ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος.

Αποδελτιώνοντας τα φύλλα του τοπικού τύπου, που κυκλοφόρησε στο χρονικό διάστημα 2010-2024, διαπιστώθηκε ότι, σε σχέση με τα ερευνητικά ερωτήματα, έμφαση δίνεται:

- στην αρνητική κριτική της περιορισμένης εγγύτητας των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με το αστικό κέντρο της Σπάρτης,
- στην επισήμανση της υπολειτουργίας των δομών υγείας στην περιοχή μελέτης και γενικότερα της δύσκολης πρόσβασης σε υγειονομική περίθαλψη,
- στην αρνητική κριτική του προγράμματος «Καλλιμαριάς»,
- στην επισήμανση της εξάρτησης από το αστικό κέντρο της Σπάρτης για οικονομικούς ή κοινωνικούς λόγους,
- στην ανάγκη εκμετάλλευσης συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Δ.Ε. Πελλάνας, με την ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, και
- στην αποτίμηση του αυτοκινητόδρομου Λεύκτρου – Σπάρτης ως θετικού παράγοντα ανάπτυξης.

Στο ίδιο πλαίσιο επτά από τους συνολικά εννέα προέδρους των κοινοτήτων της Δ.Ε. Πελλάνας, οι οποίοι δέχθηκαν να απαντήσουν σε ερωτηματολόγιο, το οποίο τους παραδόθηκε από την γράφουσα τον Σεπτέμβριο του 2024, ταυτίστηκαν με τα παραπάνω. Επίσης, από την έρευνα, που διενεργήθηκε μέσω του εν λόγω ερωτηματολογίου, επιβεβαιώθηκε ότι:

- στην περιοχή μελέτης δεν υφίστανται αναπτυξιακές δράσεις,
- κοινωνικές υπηρεσίες, είτε υπολειτουργούν, είτε έχουν απομακρυνθεί,

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

- ο πληθυσμός των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας εξαρτάται άμεσα από το αστικό κέντρο της Σπάρτης, λόγω της ανυπαρξίας ευκαιριών απασχόλησης, υποδομών, κοινωνικών υπηρεσιών κι εμπορίου,

Συμπληρωματικά, αναδείχθηκε το γεγονός ότι, οι πρόεδροι διεκδικούν περισσότερη συμμετοχή στο Δημοτικό Συμβούλιο.

Σημειώνεται ότι, στο πλαίσιο του Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Πελοποννήσου, του επικρατέστερου σεναρίου του ΤΠΣ Δήμου Σπάρτης και της Στρατηγικής ΟΧΕ «Ορεινού Όγκου Ταΰγέτου», φαίνεται ότι βασική πρόθεση αναπτυξιακής προοπτικής, μεταξύ άλλων της Δ.Ε. Πελλάνας, αποτελεί η αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της. Ειδικότερα, προβλέπεται η ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα και εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Ιδιαίτερα από τις προβλέψεις του επικρατέστερου σεναρίου του ΤΠΣ Δήμου Σπάρτης, διαφαίνεται η μελλοντική κεντρική θέση του οικισμού της Πελλάνας, καθώς στην ευρύτερη κτηματική περιοχή της, χωροθετούνται χρήσεις τουριστικής εκμετάλλευσης και χρήση για εγκατάσταση ΟΥΜΕΔ. Σε αυτό το πλαίσιο, δεν δύναται να παραβλεφθεί η εγγύτητα, που έχει αποκτήσει ο εν λόγω οικισμός στο αστικό κέντρο της Σπάρτης λόγω του αυτοκινητοδρόμου.

Καταλήγοντας, το σύνολο των δεδομένων που παρατέθηκαν για την τεκμηρίωση της παρούσας εργασίας, αναδεικνύεται η τάση συρρίκνωσης των οικισμών της υπαίθρου και η ενίσχυση της εξάρτησής τους από τα αστικά κέντρα της χωρικής ενότητας στην οποία αναπτύσσονται. Το πληθυσμιακό κριτήριο, αποτελεί παράγοντα που εντείνει το παραπάνω φαινόμενο, καθώς λόγω του μεγέθους τους, τα αστικά κέντρα υπερέχουν σε όλα τα επίπεδα. Όσο αφορά την περιοχή μελέτης πρόκειται για χώρο, του οποίου ο πληθυσμός είναι άμεσα εξαρτημένος από τις παροχές του αστικού κέντρου της Σπάρτης. Παρά το γεγονός ότι, το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. και το θεσμικό πλαίσιο για την τοπική αυτοδιοίκηση, προωθείται η ανάπτυξη της υπαίθρου, μέσω για παράδειγμα της μη απομάκρυνσης υπηρεσιών, της τεχνολογικής αναβάθμισης, της προώθησης της εταιρικής σχέσης πόλης-υπαίθρου, της ενίσχυσης του πρωτογενούς τομέα και γενικότερα της εκμετάλλευσης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, στην περιοχή μελέτης δεν διαπιστώνεται ανάλογη εξέλιξη. Αντίθετα, διαφαίνεται διαχρονική εγκατάλειψη και αδιαφορία για τις επιθυμίες και τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας, τουλάχιστον, όσο αφορά τους μελετώμενους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας, ανάγοντας σε προσχηματικές τις προβλέψεις των θεσμικών μεταρρυθμίσεων για την τοπική αυτοδιοίκηση και τον εθνικό χωροταξικό σχεδιασμό αναφορικά με την θέση των οικισμών της υπαίθρου στο εθνικό οικιστικό δίκτυο, αλλά και την σχέση που αναπτύσσουν με τα αστικά κέντρα.

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Βιβλιογραφία

- Αγγελίδης Μ., «Νέες κεντριότητες στην Ελλάδα: αστικές περιοχές, μικρές και μεσαίες πόλεις και περιοχές της υπαίθρου», στο Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας Σχολής Αρχιτεκτόνων Ε.Μ.Π., «Συνέδριο: Νέα Πολυκεντρικότητα και Χωρική Ανάπτυξη- Οι αστικές περιοχές, οι μικρές και μεσαίες πόλεις και η υπαίθρος – Προοπτικές, Σχεδιασμός, Διακυβέρνηση», Αθήνα, 2004
- Αθανασίου Ε., «Αποκέντρωση», στο «ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ», επιμ. Μπούρας Χ. & Φιλιππίδης Δ., εκδ. ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΜΕΛΙΣΣΑ, Αθήνα, 2013
- Αμουργής Σ., «Μεταλλάξεις στον αστικό ιστό- Προοπτικές προσαρμογής σε σύγχρονα δεδομένα», στο «Πόλη και Χώρος από τον 20^ο στον 21ο αιώνα», επιμ. Οικονόμου Δ., Σαρηγιάννης, Σερράος Κ., εκδ. Μέμφις Α.Ε., Αθήνα, 2004
- Βασίλειος Α. & Παπαμήτρου Χ., πτυχιακή εργασία: «Η αστυφιλία στην Ελλάδα μεταπολεμικά και οι επιδράσεις της στο άτομο και το κοινωνικό σύνολο», Τεχνικό Εκπαιδευτικό ίδρυμα Πάτρας, Πάτρα, Μάιος, 1990
- Γεωργιάδης Ν., «Ο Σπαρτιατικός Τύπος (1860-2015)», εκδ. Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Σπάρτης, Σπάρτη, 2019
- «Γεωργιτσιάνικα Νέα», φύλλο 121, Ιούνιος – Ιούλιος 1997, «Συνένωση Κοινοτήτων σε Δήμους»
- «Γεωργιτσιάνικα Νέα», φύλλο 121, Ιούνιος – Ιούλιος 1997, «Συνένωση Κοινοτήτων σε Δήμους»
- «Γεωργιτσιάνικα Νέα»-διμηνιαία έκδοση του Εκπολιτιστικού Συλλόγου Γεωργίτσι «Το μπαλκόνι του Μωριά», Φύλλο 1, Ιανουάριος Φεβρουάριος 2011
- «Γεωργιτσιάνικα Νέα»-διμηνιαία έκδοση του Εκπολιτιστικού Συλλόγου Γεωργίτσι «Το μπαλκόνι του Μωριά», Φύλλο 50, Μάρτιος -Μάϊος 2019
- Γιαζόγλου Γ., «Η πολεοδομική εξέλιξη της Σπάρτης 1834-1994», στο «Νέες πόλεις πάνω σε παλιές- Το παράδειγμα της Σπάρτης», Σπάρτη, 1994
- Γιοβάνης, Χ., «Νέο λεξικό Χρ. Γιοβάνη – Θησαυρός όλης της ελληνικής γλώσσας», Παγκόσμιος Εκδοτικός Οργανισμός - Χρήστος Γιοβάνης Α.Ε.Β.Ε., χ.χ.
- Γούσιος Δ., «Υπαίθρος, αγροτικός χώρος και μικρή πόλη: από την γεωργοποίηση στην τοπική ανάπτυξη», στο Οικονόμου Δ. & Πετράκος Γ., «Η ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων – Διεπιστημονικές προσεγγίσεις αστικής ανάλυσης και πολιτικής», εκδ. Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος, 2012
- Δήμος Σπάρτης, «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα - Α' Φάση Στρατηγικός Σχεδιασμός 2011-2014», χ.τ., χ.χ.
- Ε' ΕΠΚΑ, Θ. Σπυρόπουλος, στο Αρχαιολογικόν Δελτίον, Τόμος 37 (1982), Μέρος Β1-Χρονικά, Αθήνα 1989

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

ΕΦ.Α.Λακωνίας, «Οι αρχαιολογικές έρευνες στο πλαίσιο κατασκευής του νέου αυτοκινητόδρομου Λεύκτρου-Σπάρτη-Νέες αρχαιολογικές θέσεις», στο Δήμος Σπάρτης, «Ο Περιηγητής της Λακωνίας», Νο 19, 2016

Ζακοπούλου Ε., ««Ο θρίαμβος του χωρικού»: Η θέση του Στάθη Δαμιανάκου για την αγροτικότητα της νεοελληνικής κοινωνίας», στο «Αγροτικότητα, Κοινωνία και Χώρος – Μνήμη Στάθη Δαμιανάκου», επιμ. Ζακοπούλου Ε., Κασίμης Χ., Λουλούδης Λ., εκδ. ΠΛΕΘΡΟΝ, Αθήνα, 2008

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, «Αι θυσίαι της Ελλάδος στο Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο», εκδ. Καθημερινές Εκδόσεις Α.Ε., Νέο Φάληρο, 2014

Θεοδωρά Γ. & Λουκάκης Π., «Τάσεις Εξέλιξης στο δίκτυο των αστικών κέντρων της Ελλάδας» (2011), στο Πολεοδομικές & Χωροταξικές Εξελίξεις – Ελλάδα 1952-2012: εμπειρίες δράσης, εκδ. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, 2017

Θεοδωρά Γ. & Λουκάκης Π., «Τυπολόγηση των Ελληνικών Πόλεων με Κριτήρια Περιφερειακής Εμβέλειας», στο αιχώρος-ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, Τόμος 4, Τεύχος 2, Νοέμβριος 2005

Ιωάννου Β. & Πολυχρονόπουλος Δ., ««Metropolis» - Αποκλίσεις και μεταφορές στην πόλη της Αθήνας», στο «Πόλη και Χώρος από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα», εκδ. Μέμφις Α.Ε., Αθήνα, 2004

Καραδήμου-Γερούμπου Α. & Αδάμη Μ., «Ο πόλεμος, οι πόλεις, η ανοικοδόμηση», στο Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής παιδείας (ιδρυτής: Σχολή Μωραΐτη), Επιστημονικό Συμπόσιο (4-5 Απριλίου 2003) –«Ελληνικός Αστικός Χώρος», εκδ. Πορεία, 2004

Καραδήμου Γερούμπου Α., «πόλη (-ις)», στο Μπούρας, Χ. & Φιλίπιδης, Δ., Αρχιτεκτονική, Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα, Αθήνα, 2013

Καραοστόλης Β., «Η πόλη και η υπαίθρος: το φάσμα του Μόχθου», στο Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής παιδείας (ιδρυτής: Σχολή Μωραΐτη), Επιστημονικό Συμπόσιο (4-5 Απριλίου 2003) –«Ελληνικός Αστικός Χώρος», εκδ. Πορεία, 2004

Κάρικα Γ., «Η πολιτική πολυκεντρικής ανάπτυξης στην Ελλάδα: Προτάσεις δύο ερευνητικών προγραμμάτων», στο Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας Σχολής Αρχιτεκτόνων Ε.Μ.Π., «Συνέδριο: Νέα Πολυκεντρικότητα και Χωρική Ανάπτυξη- Οι αστικές περιοχές, οι μικρές και μεσαίες πόλεις και η υπαίθρος – Προοπτικές, Σχεδιασμός, Διακυβέρνηση», Αθήνα, 2004

Κουτσού Σ. & Ανθοπούλου Θ., «Μεταναστευτικές ροές και τοπικά αγροτοπαραγωγικά συστήματα. Χωρικές και κοινωνικές ανασυνθέσεις στον υπαίθρο χώρο», στο «Αγροτικότητα, Κοινωνία και Χώρος – Μνήμη Στάθη Δαμιανάκου», επιμ. Ζακοπούλου Ε., Κασίμης Χ., Λουλούδης Λ., εκδ. ΠΛΕΘΡΟΝ, Αθήνα, 2008

Λαμπή Ε., Λαμπή Κ., «Ζούμε στην Καστανιά», «Πολυδεύκης»-περιοδική έκδοση του Πολιτιστικού Συλλόγου Καστορείου Πολυδεύκης, Τεύχος 15, Ιανουάριος-Φεβρουάριος-Μάρτιος 2012

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

- Λουκάκης Π., «Σημειώσεις Χωροταξίας: Βασικές έννοιες – Τομείς ανάλυσης – Μεθοδολογία μελετών – Πλαίσιο προτάσεων», 2013, στο Πολεοδομικές & Χωροταξικές Εξελίξεις – Ελλάδα 1952-2012: εμπειρίες δράσης, εκδ. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, 2017
- Λουλούδης Λ. & Μαραβέγιας Ν., «Αγρότες, κράτος και εξουσία στην Ελλάδα (1981-1996)», στο «Υπαίθρος Χώρα – Η ελληνική αγροτική κοινωνία στο τέλος του εικοστού αιώνα», επιμ. Κασίμης Χ. & Λουλούδης Λ., εκδ. ΠΛΕΘΡΟΝ & Ε.Κ.Κ.Ε., Αθήνα, 2007
- Μανεσιώτη Γ., ερευνητική εργασία εξαμήνου: «Το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς ως ανασταλτικός παράγοντας αστικής ανάπτυξης – Η περίπτωση της Σπάρτης», Ε.Μ.Π., ΔΠΜΣ Πολεοδομία και Χωροταξία, Φεβρουάριος 2023
- Μαντουβάλου Μ., «Η παραγωγή του αστικού χώρου ως κοινωνικό διακύβευμα – Αφηγήσεις από την Ελλάδα της μεταπολεμικής ανάπτυξης», εκδ. angelus novus, Βριλήσσια Αττικής, 2023
- Μονιούδη-Γαβαλά Δ., «Πολεοδομία στο Ελληνικό Κράτος 1833-1890», έκδοση Τμήματος Διαχείρισης Πολιτισμικού Περιβάλλοντος και Νέων Τεχνολογιών του Πανεπιστημίου Δυτικής Ελλάδας, Αργίνο, 2012
- Μπαμπινιώτης Γ., «Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας με σχόλια για τη σωστή χρήση των λέξεων», εκδ. ΚΕΝΤΡΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΑΣ Ε.Π.Ε., Αθήνα, 2006
- Μπούρας, Χ. & Φιλιπίδης, Δ., «Αρχιτεκτονική», Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα, Αθήνα, 2013
- Ντουβή Κ., «Αποκατάσταση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών ναών στη βόρεια Λακεδαίμονα. Το έργο της 5ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων» στο Εξωραϊστικός και Πολιτιστικός Σύλλογος Αγόριανης & Ν.Π.Π.Π. Δήμου Σπάρτης, «Αρχαιολογική και Ιστορική Περιήγηση στη Βόρεια Λακεδαίμονα-Πρακτικά Β' Αρχαιολογικής και Ιστορικής Ημερίδας-Αγόριανη 10-08-2011», Σπάρτη, 2013
- Ντουβή Κ., «Το σχέδιο Stauffert για την Σπάρτη. Επιπτώσεις στην ανάπτυξη και συγκρότηση του αστικού χώρου», στο «Νέες πόλεις πάνω σε παλιές- Το παράδειγμα της Σπάρτης», Σπάρτη, 1994
- Παπαλεξόπουλος Δ., «μετάπολις», στο Μπούρας, Χ. & Φιλιπίδης, Δ., Αρχιτεκτονική, Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα, Αθήνα, 2013
- Παπαλεξόπουλος Δ., «Ψηφιακή «πόλη»», στο τετράδια Πολιτισμού, τεύχος 2, Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα, 2007
- Π.Ε. Λακωνίας & Πολιτιστικός Σύλλογος Λογκανίκου & Ν.Π.Π.Π. Δήμου Σπάρτης, «5^η Αρχαιολογική και ιστορική Ημερίδα για την Λακεδαίμονα – «Ο Λογκανίκος και η Βόρεια Λακεδαίμονα από την Μυκηναϊκή εποχή έως την επανάσταση του 1821»», τεύχος περιλήψεων, Λογκανίκος, 2016
- Περιφέρεια Πελοποννήσου & Εξωραϊστικός και Πολιτιστικός Σύλλογος Αγόριανης, ««Ιχνηλατώντας την Νεότερη Ιστορία της Κοινότητας Αγόριανης και του Βορείου Ταυγέτου, από τους Βαλκανικούς πολέμους (1912-1913) έως και το 1980»- «100 χρόνια από την θεμελίωση του Ιερού Ναού της Κοιμήσεως της Θεοτόκου Αγόριανης του Δήμου Σπάρτης (1924-2024)»», Σπάρτη, 2024

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

«Πολυδεύκη»-περιοδική έκδοση του Πολιτιστικού Συλλόγου Καστορείου Πολυδεύκης, Τεύχος 1, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2008

«Πολυδεύκη»-περιοδική έκδοση του Πολιτιστικού Συλλόγου Καστορείου Πολυδεύκης, Τεύχος 5, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2009

«Πολυδεύκη»-περιοδική έκδοση του Πολιτιστικού Συλλόγου Καστορείου Πολυδεύκης, Τεύχος 9, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2010

«Πολυδεύκη»-περιοδική έκδοση του Πολιτιστικού Συλλόγου Καστορείου Πολυδεύκης, Τεύχος 10, Οκτώβριο-Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2010

«Πολυδεύκη»-περιοδική έκδοση του Πολιτιστικού Συλλόγου Καστορείου Πολυδεύκης, Τεύχος 50, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2020

Πρακτικά της Βουλής, Σύνοδος Β, Συνεδρίαση Κ', 4 Νοεμβρίου 1997

Πρακτικά της Βουλής, Σύνοδος Β, Συνεδρίαση ΚΑ', 5 Νοεμβρίου 1997

Σαλαβούρα Ε., «ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ ΑΡΚΑΔΙΑ-Αρχαιολογική και τοπογραφική θεώρηση», εκδ. «Η ΜΕΓΑΛΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ», Αθήνα, 2015

Σουχλέρης Λ., «Η Αγόριανη της βόρειας Λακεδαιμόνας από τους Παλαιολόγειους χρόνους έως και την Επανάσταση του 1821», στο Εξωραϊστικός και Πολιτιστικός Σύλλογος Αγόριανης & Ν.Π.Π.Π. Δήμου Σπάρτης, «Αρχαιολογική και Ιστορική Περιήγηση στη Βόρεια Λακεδαιμόνα-Πρακτικά Β' Αρχαιολογικής και Ιστορικής Ημερίδας-Αγόριανη 10-08-2011», Σπάρτη, 2013

Σουχλέρης Λ., «Ιστορικά και αρχαιολογικά στοιχεία από τον Λογκανίκο Λακεδαιμόνος. Νέα πορίσματα», στο Εξωραϊστικός Πολιτιστικός Σύλλογος Αγόριανης & Δήμος Σπάρτης, Πρακτικά Α' Αρχαιολογικής και Ιστορικής Ημερίδας, «Αρχαιολογική και ιστορική περιήγηση στη βόρεια Λακεδαιμόνα», Αγόριανη, 2010

Σουχλέρης Λ., «Ιστορικά και αρχαιολογικά τεκμήρια για τον Λογκανίκο και την Βόρεια Λακεδαιμόνα. Τα νέα ανασκαφικά και ιστορικά δεδομένα», στο Π.Ε. Λακωνίας & Πολιτιστικός Σύλλογος Λογκανίκου & Ν.Π.Π.Π. Δήμου Σπάρτης, «5^η Αρχαιολογική και Ιστορική Ημερίδα για την Λακεδαιμόνα – «Ο Λογκανίκος και η Βόρεια Λακεδαιμόνα από την Μυκηναϊκή εποχή έως και την επανάσταση του 1821»», Λογκανίκος, 2016

Σουχλέρης Λ., «Λογκανίκος Λακωνίας, επτά αιώνες Κοινοτικού Βίου», στο Περιφέρεια Πελοποννήσου Π.Ε. Λακωνίας & Πολιτιστικός Σύλλογος Λογκανίκου, «Εκπαίδευση, Λαϊκός Πολιτισμός, Κοινωνική και Πολιτιστική ζωή στον Λογκανίκο και τον Βόρειο Ταΰγετο τον 20^ο αιώνα (1900-1980)-Ιχνηλατώντας την Νεότερη Ιστορία της Κοινότητας Λογκανίκου και του Βορείου Ταΰγету, ερευνώντας φωτογραφικά στιγμιότυπα του 20^{ου} αιώνα», Σπάρτη, 2019

Σουχλέρης Λ., «Νέες Αγροτικές και Οικιστικές Εγκαταστάσεις Αρχαίων, Κλασικών και Πρώιμων Ελληνιστικών Χρόνων στη Βόρεια Λακεδαιμόνα», στο «Τέχνης εμπειρία-Νέα Αρχαιολογικά Ευρήματα και Πορίσματα, ΤΙΜΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΟΣ για την Καθηγήτρια Γεωργία Κοκκορού-Αλευρά», εκδ. ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ-ΚΑΡΔΑΜΙΤΣΑ, Αθήνα, 2020

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Σπυρόπουλος Θ., «Πρακτικά του Α' Τοπικού Συνεδρίου Λακωνικών Μελετών», εκδ. Εταιρεία Λακωνικών Σπουδών, Αθήνα, 2002

Σχιζας Γ., «Η ψυχαγωγική χρήση της υπαίθρου», στο Μανωλίδης Κ. & Καναρέλης Θ. «Η διεκδίκηση της υπαίθρου – Φύση και κοινωνικές πρακτικές στη σύγχρονη Ελλάδα», εκδ. ΙΝΔΙΚΤΟΣ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας – Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, 2009

Τζαμής Ν., ερευνητική εργασία: «Περιφερειακή Ανάπτυξη: Θεωρητική Προσέγγιση & Εφαρμογή στην Ελλάδα», Α.Π.Θ., Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Θεσσαλονίκη, 2017

«Γηλέπολις – Συζήτηση του Javier Echevarria με τους Juan Jose Barba και Σπύρο Παπαδόπουλο», στο «ΜΕΤΑΠΟΛΙΣ 2001 – Η σύγχρονη (ελληνική) πόλη», επιμ. Αισωπος Γ. & Σημαιοφορίδης Γ., εκδ. ΕΚΔΟΣΕΟΣ ΔΟΜΕΣ, Αθήνα, 2018

«Το Εξπρές του Καστορείου»-ανεξάρτητη ενημερωτική διμηνιαία τοπική εφημερίδα, φύλλο 1, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2016

Τομαρά-Σιδέρη Μ., «Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ (κοινότητα βίου – κράτος - πολιτική)», εκδ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ, Αθήνα, 1999

Τ.Π.Σ. Δήμου Σπάρτης (Δ.Ε. Καρμών, Οινούντος, Πελλάνας, Μυστρά, Θεραπνών, Σπαρτιατών, Φάριδος), «Παρουσίαση αρχικών πορισμάτων και κεντρικού σεναρίου χωρικής ανάπτυξης», Σπάρτη, 2024

Τσουγιόπουλος Γ., «Το ελληνικό αστικό κέντρο», Ε.Κ.Κ.Ε, Αθήνα, 1984

Φλογαΐτης Σ., «Το Ελληνικό Διοικητικό Σύστημα», εκδ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα – Κομοτηνή, 1987

χ.ο., «Συνένωση Κοινοτήτων σε Δήμους», στο "Γεωργιτσιάνικα Νέα» - η αρχαιότερη και ανεξάρτητη εφημερίδα των Βορείων Δήμων, φύλλο 121, Ιούνιος-Ιούλιος 1997

Spyropoulos Th., «Pellana, thw administrative centre of prehistoric Laconia», στο Cavanagh W.G. & Walker S.E.C. «Sparta in Laconia-Proceedings of the 19th British Museum Classical Colloquium», British School at Athens, 1995

Θεσμικό πλαίσιο

Απόφαση 25294/2003, «Έγκριση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου», (ΦΕΚ 1485/Β/10.10.2003)

Απόφαση 6876/4871/2008, «Έγκριση του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης», (ΦΕΚ 128/Α/03.07.2008)

Απόφαση Γ3α/ΓΠ 113082, «Τροποποίηση και συμπλήρωση της αρ. Υ3Β/οικ.6440/13-9-1993 κοινής υπουργικής απόφασης «Σύσταση Κέντρου Υγείας (Κ.Υ.) Καστορείου Νομού Λακωνίας» (ΦΕΚ 733/Β)», (ΦΕΚ 89/Β/19.01.2015)

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Νόμος 2539/1997, «Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης», (ΦΕΚ 244/Α/04.12.1997)

Νόμος 2742/1999, «Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις», (ΦΕΚ 207/Α/07.11.1999)

Νόμος 3463/2006, «Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων», (ΦΕΚ 114/Α/08.06.2006)

Νόμος 3852/2010, «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης», (ΦΕΚ 87/Α/07.06.2010)

Νόμος 4555/2018, «Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Εμβάθυνση της Δημοκρατίας - Ενίσχυση της Συμμετοχής – Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των Ο.Τ.Α. [Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι»] - Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των ΦΟΔΣΑ - Ρυθμίσεις για την αποτελεσματικότερη, ταχύτερη και ενιαία άσκηση των αρμοδιοτήτων σχετικά με την απονομή ιθαγένειας και την πολιτογράφηση - Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις», (ΦΕΚ 133/Α/19.07.2018)

Νόμος 4772/2021, «Διενέργεια Γενικών Απογραφών έτους 2021 από την Ελληνική Στατιστική Αρχή, επείγουσες ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19, επείγουσες δημοσιονομικές και φορολογικές ρυθμίσεις και άλλες διατάξεις», (ΦΕΚ 17/Α/5.2.2021)

Προεδρικό Διάταγμα 02.12.1935, διάταξη 6, «Περί μετονομασίας Κοινοτήτων», (ΦΕΚ 421/Α/02.12.1932)

Προεδρικό Διάταγμα 24.4.1985, «Τρόπος καθορισμού ορίων οικισμών της χώρας μέχρι 2.000 κατοίκους, κατηγορίες αυτών και καθορισμός όρων και περιορισμών δόμησής τους», (ΦΕΚ 181/Δ/3.5.1985)

Προεδρικού Διατάγματος 410/95, «Κωδικοποίηση σε ενιαίο κείμενο νόμου, με τίτλο “Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας” των ισχυουσών διατάξεων του δημοτικού και κοινοτικού κώδικα όπως τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν», (ΦΕΚ 231/Α/14.11.1995)

Σύνταγμα της Ελληνικής Δημοκρατίας 1926, (ΦΕΚ 334/Α/22.11.1926)

Σύνταγμα της Ελλάδας 1975, (ΦΕΚ 111/Α/09.06.1975)

Διαδικτυακές πηγές

Αθάνατοι, «10ος δρόμος αθανάτων - επετειακός», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <http://www.athanatoi.gr/piepsilonrhoiotagammarhoalphaphieta.html>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

Ακαδημία Αθηνών, «Χρηστικό λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://christikolexiko.academyofathens.gr/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 12.01.2025

Βεζυριαννίδου Σ. & Λαλένης Κ., «Το Διοικητικό Σύστημα Οργάνωσης του Χωρικού Σχεδιασμού στην Ελλάδα με τη μεταρρύθμιση «Καλλικράτης»», χ.τ., χ.χ., σελ. 2, ανακτήθηκε

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

από https://www.emdydas.gr/wp-content/uploads/2018/10/26.10.2018_VEZYRIANNIDOU_to_dioikitiko_systhima_organosis_PRD5.pdf, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.01.2025

ΒΙ.Δ.Α., «Αναζήτηση δελτίων βιομηχανικών καταγραφών», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://vidarchives.gr/reports>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 30.12.2024

Διεύθυνση Διαχείρισης Εθνικού Αρχείου Μνημείων, χ.τ., χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.arxaiologikoktimatologio.gov.gr/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

Δήμος Καλαμάτας & Δήμος Σπάρτης & Περιφέρεια Πελοποννήσου, «Πύλη Ενημέρωσης και Διαβούλευσης για τη Στρατηγική ΟΧΕ του Ορεινού Όγκου Ταυγέτου των Δήμων Καλαμάτας και Σπάρτης» χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://oxe-taygetoy.espa2127.gr/>, ημερομηνία ανάκτησης 14.01.2025

Δήμος Καλαμάτας & Δήμος Σπάρτης & Περιφέρεια Πελοποννήσου, «Πλαίσιο εκίνησης της Διαβούλευσης για το Σχεδιασμό της Στρατηγικής ΟΧΕ Ορεινού Όγκου Ταυγέτου», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.ppel.gov.gr/wp-content/uploads/2023/12/%CE%9F%CE%A7%CE%95-%CE%A4%CE%91%CE%AB%CE%93%CE%95%CE%A4%CE%9F%CE%A5> 19.12.2023-2.pdf, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 14.01.2025

Δήμος Καλαμάτας & Δήμος Σπάρτης & Περιφέρεια Πελοποννήσου, «Στρατηγική ΟΧΕ Ορεινού Όγκου Ταυγέτου», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://oxe-taygetoy.espa2127.gr/page/stratigiki-oxe-2>, ημερομηνία ανάκτησης 14.01.2025

Δήμος Σπάρτης, «Νομικά Πρόσωπα Υποκατηγορίες», χ.χ., χ.τ., ανακτήθηκε από <https://www.sparti.gov.gr/index.php/2018-01-04-11-18-45/item/136-2018-01-04-22-55-10>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 16.02.2025

Δήμος Σπάρτης, «Τοπικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Σπάρτης – Παρουσίαση αρχικών πορισμάτων και κεντρικού σεναρίου χωρικής ανάπτυξης», Σπάρτη, 2024, σελ.5-6, ανακτήθηκε από https://polsxedia.ypen.gov.gr/tps_details/B2_68, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 11.02.2024

Δήμος Σπάρτης, «Τοπικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Σπάρτης – Παρουσίαση αρχικών πορισμάτων και κεντρικού σεναρίου χωρικής ανάπτυξης», Σπάρτη, 2024, σελ.5-6, ανακτήθηκε από https://polsxedia.ypen.gov.gr/tps_details/B2_68, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 11.02.2024

Δήμος Σπάρτης, «Δελτία Τύπου-Ενημέρωση για τον αγωγό East Med», χ.τ., 22.06.2022, ανακτήθηκε από <https://www.sparti.gov.gr/index.php/deltia/item/1019920-enimerosi-giaton-agogo-east-med>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

Ε.Ε.Τ.Α.Α., «Διοικητικές Μεταβολές Δήμων και Κοινοτήτων αναλυτικά», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://www.eetaa.gr/eetaa/metaboles/dkmet_details.php?id=6829, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 10.11.2024

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Ε.Ε.Τ.Α.Α., «Διοικητικές Μεταβολές Δήμων και Κοινοτήτων αναλυτικά», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://www.eetaa.gr/eetaa/metaboles/dkmet_details.php?id=90266, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 10.11.2024

Ε.Ε.Τ.Α.Α., «Διοικητικές Μεταβολές Δήμων και Κοινοτήτων αναλυτικά», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://www.eetaa.gr/eetaa/metaboles/dkmet_details.php?id=862, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 10.11.2024

Ε.Ε.Τ.Α.Α., «Διοικητικές Μεταβολές Δήμων και Κοινοτήτων αναλυτικά», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://www.eetaa.gr/eetaa/metaboles/dkmet_details.php?id=5923, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 08.02.2025

Ε.Ε.Τ.Α.Α., «Διοικητικές Μεταβολές Δήμων και Κοινοτήτων αναλυτικά», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://www.eetaa.gr/eetaa/metaboles/dk_metaboles.php?ltr=%CE%9A&pg=678/, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 10.11.2024

Ε.Ε.Τ.Α.Α., «Διοικητικές Μεταβολές Δήμων και Κοινοτήτων αναλυτικά», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://www.eetaa.gr/eetaa/metaboles/dkmet_details.php?id=873, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 16.01.2025

ΕΛ.ΣΤΑΤ., «Απογραφή πληθυσμού 2021. Μόνιμος πληθυσμός κατά αστικότητα, ορεινότητα και έκταση», ανακτήθηκε από <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SAM08/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 25.01.2025

ΕΛ.ΣΤΑΤ., «ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από [https://www.statistics.gr/documents/20181/979694/Εννοιες++Ορισμοί+Απογραφής+Πληθυσμού+και+Κατοικιών+\(+2001+\)/1ffb164d-f264-41f4-85e4-ba5f7870e5c3?version=1.0](https://www.statistics.gr/documents/20181/979694/Εννοιες++Ορισμοί+Απογραφής+Πληθυσμού+και+Κατοικιών+(+2001+)/1ffb164d-f264-41f4-85e4-ba5f7870e5c3?version=1.0), ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 09.02.2025

ΕΛ.ΣΤΑΤ., «Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος 2009 & 2010», Πειραιάς, 2011, ανακτήθηκε από http://dlib.statistics.gr/Book/GRESYE_01_0002_00061.pdf, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 12.01.2025

Ζερμπίνος Κ., «Αλευρόμυλος – Ελαιοτριβείο Μονής Ζωοδόχου Πηγής - Παναγίας», χ.τ., 2023 στο ΒΙ.Δ.Α., «Αναζήτηση δελτίων βιομηχανικών καταγραφών», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://vidarchives.gr/reports/2023_10_2784, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 30.12.2024

Ιερά μητρόπολη Μονεμβασίας και Σπάρτης, «Β' Αρχιερατική Περιφέρεια Καστορείου», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://immspartis.gr/gnorimia/enories/#B>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 30.12.2024

Καστρολόγος, «Χάρτης Κάστρων», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.kastra.eu/map.php>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 30.12.2024

ΚΤΕΛ Ν. Αρκαδίας Α.Ε., «Επιλέξτε το ταξίδι σας», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://ktelbus.gr/ark/ticketweb/#/mapPageWithStop>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Μάρκου Ε., «Η Σπάρτη και οι αρχαιότητες της», χ.τ., 04.12.2013, ανακτήθηκε από <https://www.archaiologia.gr/print-article/?print=63020>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.01.2025

Μορέας, «Πληροφορίες προορισμών», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.moreas.com.gr/leitourgia/plirofories-proorismou>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

ΟΠΕΚΑ, «Επίδομα Ορεινών και Μειονεκτικών Περιοχών», χ.τ., χ.χ., Ανακτήθηκε από <https://opeka.gr/oikogeneia/epidoma-oreinon-kai-meionehtikon-periochon/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 08.03.2025

Πολιτιστικός Σύλλογος Γεωργιτσίου, «Δράσεις», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.georgitsiculture.org/δράσεις>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.02.2025

Πολιτιστικός Σύλλογος Καστορείου «Πολυδεύκης», «Περιοδικό», χ.χ., χ.τ., ανακτήθηκε από <https://www.polydefkis.gr/%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BF%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%BF>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 11.02.2025

Πολιτιστικός Σύλλογος Καστορείου «Πολυδεύκης», «Περιοδικό», χ.τ., χ.χ. ανακτήθηκε από <https://www.polydefkis.gr/περιοδικο>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.02.2025

Πολιτιστικός Σύλλογος Καστορείου «Πολυδεύκης», «Πολιτισμός», ανακτήθηκε από <https://www.polydefkis.gr/πολιτισμος>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 30.12.2024

Υπουργείο Εσωτερικών-Επιτροπή άρθρου 5 Ν. 4368/2016, «Πρόταση Αναθεώρησης του Θεσμικού Πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης», Αθήνα, 2017, σελ. 62, ανακτήθηκε από <https://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/TelPorEpirAnatheorisis-030317.pdf>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.01.2025

Υπουργείο Εσωτερικών, «7. Κριτήρια Συνενώσεων για τους Νέους Ισχυρούς Δήμους», χ.τ., 2010, ανακτήθηκε από <http://www.opengov.gr/ypes/?p=379&cpage=2>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.01.2025

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, «Εθνική Πολιτική», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://ypen.gov.gr/chorikos-schediasmos/chorotaxia/ethniki-politiki/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 08.02.2025

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Γενική Γραμματεία Χωρικού Σχεδιασμού & Αστικού Περιβάλλοντος, Πλατφόρμα Συμμετοχής, Τοπικά και Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια (ΓΠΣ/ΕΠΣ) του Προγράμματος «Κωνσταντίνος Δοξιάδης», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://polsxedia.ypen.gov.gr/tps_details/%CE%922_68, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 16.01.2025

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, «Διατηρητέα κτήρια», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://estia.minenv.gr/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, «Εθνική Πολιτική», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://ypen.gov.gr/chorikos-schediasmos/chorotaxia/ethniki-politiki/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 08.02.2025

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, «Σημαντικά Εθνικά και Διεθνή Έργα Φυσικού Λεπίου», χ.χ., χ.τ., ανακτήθηκε από <https://ypen.gov.gr/energeia/ydrogonanthrakes/fysiko-aerio/simantika-ethnika-kai-diethni-erga-fysi/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

Υπουργείο Πολιτισμού, «Απάντηση στη με αριθμό πρωτοκόλλου 4484/23.4.2024 Ερώτηση με θέμα: «Επείγουσες σωστικές εργασίες για τη συντήρηση, αποκατάσταση και στατική ενίσχυση του ναού του Αγίου Γεωργίου Λογανίσιου Δήμου Σπάρτης»», Αθήνα, αρ. πρωτ. 183708/18.05.2024, ανακτήθηκε από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/67715b2c-ec81-4f0c-ad6a-476a34d732bd/12581170.pdf>, <https://diavgeia.gov.gr/doc/6ΨΩΞ46NKOT-HXΨ?inline=true>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.01.2025

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, «Απάντηση στη με αριθμό πρωτοκόλλου 316/3.11.2022 Αναφορά με θέμα: «“Σφραγισμένο” επί 20ετία το μνημείο της Πελλάνας θέτει θέματα που αφορούν στην 20ετή καθυστέρηση στη λειτουργία του αρχαιολογικού χώρου Πελλάνας»», αρ. πρωτ. 536867/21.11.2022, ανακτήθηκε από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/67715b2c-ec81-4f0c-ad6a-476a34d732bd/12138429.pdf>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.01.2025

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, Αυτοτελές Τμήμα Νομοθετικής Πρωτοβουλίας και Κοινοβουλευτικού Ελέγχου, «Απάντηση στην υπ' αριθμ. 1391/9.3.2017 Αναφορά με θέμα: «Αξιοποίηση αρχαιολογικών χώρων Σπάρτης»», αριθμ. πρωτ. ΥΠΠΟΑ/ΑΤΝΠΚΕ/75315/537/20.06.2017, ανακτήθηκε από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/67715b2c-ec81-4f0c-ad6a-476a34d732bd/10108795.pdf>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.1.2025

Υπουργείο Πολιτισμού, «Εφορεία Αρχαιοτήτων Λακωνίας», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.culture.gov.gr/el/ministry/SitePages/viewyphresia.aspx?ID=1664>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.01.2025

Υπουργείο Πολιτισμού, «Λίνα Μενδώνη: Το Υπουργείο Πολιτισμού υλοποιεί ένα πρόγραμμα έργων 60 εκατ. Ευρώ στη Λακωνία», χ.τ., 05.09.2024 Ανακτήθηκε από <https://culture.gov.gr/el/Information/SitePages/view.aspx?nID=5086>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.01.2025

Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, «Στατιστικά Θυρίδων ΚΕΠ», ΚΕΠ 0797 Δήμου Σπάρτης, 2024, ανακτήθηκε από <https://thyrides-stats.services.gov.gr/kepstats>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 07.03.2025

Φασουράκης Η., «Ηλεκτρική Εταιρεία Κοινότητας Καστορείου», χ.τ., 2018 στο ΒΙ.Δ.Α., «Αναζήτηση δελτίων βιομηχανικών καταγραφών», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από https://vidarchives.gr/reports/2018_09_1306, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 30.12.2024

Φιλότις- Βάση δεδομένων για την Ελληνική Φύση, χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://filotis.itia.ntua.gr/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Φιλότις- Βάση δεδομένων για την Ελληνική Φύση, χ.χ., χ.τ., ανακτήθηκε από <https://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/c/AB1080017/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

Φιλότις- Βάση δεδομένων για την Ελληνική Φύση, χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/c/A00060083/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

Φραγκιάδης Α., «Ο Ψυχρός Πόλεμος και το ελληνικό «οικονομικό θαύμα» (1953-1973)», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από file:///C:/Users/User/Downloads/meeting_0054_8049-1.pdf, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 3.12.2024

χ.ο., «Πρόγραμμα «ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ» για την ανασυγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <http://www.apapadopoulos.gr/main/work/yes/yes2/yes2.html>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.01.2025

χ.ο., «ΑΓΓΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ στο σχέδιο νόμου «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης»», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/n-kalikratis1-eis.pdf>, σελ. 3, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.01.2025

χ.ο., ««Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης – Εμβάθυνση της Δημοκρατίας – Ενίσχυση της Συμμετοχής – Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των ΟΤΑ [Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι»] - Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των ΦΟ.ΔΣ.Α» - Ρυθμίσεις για την αποτελεσματικότερη, ταχύτερη και ενιαία άσκηση των αρμοδιοτήτων σχετικά με την απονομή ιθαγένειας και την πολιτογράφηση – Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας ΥΠΕΣ», χ.τ., χ.χ., σελ. 11, ανακτήθηκε από <http://www.opengov.gr/yfes/wp-content/uploads/2018/04/kleisthenis1-.pdf>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.01.2025

6^η ΥΠΕ, «ΚΥ-ΠΠ», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.google.com/maps/d/viewer?ll=37.189646501900484%2C22.54000865417324&z=11&mid=1C81raBa-dwtsOqBvejUfMh05eEADCKYj>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 05.02.2025

Airbnb, «Αγόριανη Λακωνίας-Πέτρινο Σπίτι», Αγόριανη Λακωνίας, χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.airbnb.gr/rooms/44270262>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 30.12.2024

Airbnb, «Ταΰγετος Απόδραση στη Σπάρτη», Περιβόλια Λακωνίας, χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.airbnb.gr/rooms/1341368288105697863?location>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.02.2025

COSMOTE, «Έλεγχος διαθέσιμης υποδομής και ταχυτήτων», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.cosmote.gr/eshop/jsp/diathesimotita-adsl-vdsl-cosmotetv.jsp?ct=res>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 15.01.2025

Facebook, «Σπαντίδου Αμφιθέατρο», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.facebook.com/profile.php?id=61563394791844>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Google, «Σπάρτη-Κρατικός Αερολιμένας Καλαμάτας «Βασίλης Κωνσταντακόπουλος»», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://www.google.com/maps/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 20.09.2024

kastoreio portal, «Βιβλιοθήκη Καστορείου», χ.τ., χ.χ., ανακτήθηκε από <https://kastoreioportal.gr/index.php/vivliothiki-kastoreiou/vivlia-sti-vivliothiki-kastoreiou>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 19.01.2025

Runmag, «11ος Καστόρειος Ορεινός Ημομαραθώνιος Ταυγέτου στις 22 Δεκεμβρίου 2024», χ.τ., 04.12.2024, ανακτήθηκε από <https://irunmag.gr/races/trail/11os-kastoreios/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 18.02.2025

Άλλες πηγές

Αγγάνης Χ., Πρόεδρος της ποδοσφαιρικής ομάδας «Αθλητική Ένωση Λογικανίου», προφορική μαρτυρία, 22.09.2024

Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας & Ιονίου, Γενική Διεύθυνση Χωροταξικής & Περιβαλλοντικής Πολιτικής, Διεύθυνση Περιβάλλοντος & Χωρικού Σχεδιασμού, Τμήμα Περιβαλλοντικού & Χωρικού Σχεδιασμού, απόφαση με αρ. πρωτ. 59332/26.05.2020 (ΑΔΑ: 9ΠΛΜΟΡ1Φ-2Ω6)

Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας & Ιονίου, Γενική Διεύθυνση Χωροταξικής & Περιβαλλοντικής Πολιτικής, Διεύθυνση Περιβάλλοντος & Χωρικού Σχεδιασμού, Τμήμα Περιβαλλοντικού & Χωρικού Σχεδιασμού, απόφαση με αρ. πρωτ. 149051/24.11.2022 (ΑΔΑ: Ψ3Ο0ΟΡ1Φ-Σ54)

Βουνάσης Κ., Προϊστάμενος του Τμήματος Φυτικής και Ζωικής Παραγωγής της Δ.Α.Ο.Κ. Π.Ε. Λακωνίας, προφορική μαρτυρία, 16.09.2024

Γιλέκα Ε., Υπάλληλος ΚΕΠ Δήμου Σπάρτης - γραμματειακή υποστήριξη τοπικών συμβουλίων κοινοτήτων Δ.Ε. Πελλάνας, προφορική μαρτυρία, 10.12.2024

Δήμος Σπάρτης, «Θέμα 15^ο: Περί ψηφίσεως τεχνικού προγράμματος έτους 2012», Πρακτικό 7/29.02.2012, ΑΔΑ: Β44ΘΩ1Ν-ΘΙ5

Δήμος Σπάρτης, «Θέμα 1^ο: Έγκριση τεχνικού προγράμματος Δήμου Σπάρτης οικονομικού έτους 2024», Πρακτικό 6/15.02.2024, ΑΔΑ: 6ΔΝΜΩ1Ν-ΖΜΠ

Δήμος Σπάρτης, Τμήμα Περιβάλλοντος Ενέργειας και Πολιτικής Προστασίας, Αρ. πρωτ. _25515,24195(2023)_/31.03.2024, «Χορήγηση στοιχείων στα πλαίσια εκπόνησης Διπλωματικής διατριβής»

Διεύθυνση Δσών Λακωνίας, Αρ. Πρωτ. 1868/ 29-8-2012 (ΑΔΑ: Β4ΘΗΟΡ1Φ-Υ4Ο)

Διεύθυνση Δασών Λακωνίας, Αρ. Πρωτ. 7093/187/21-03-2016 (ΑΔΑ: ΩΔ52ΟΡ1Φ-ΑΑΡ)

Εμπορικός Σύλλογος Καστανιάς «Ο Κάστωρ», Βιβλίο πρακτικών των συνεδριάσεων του συλλόγου, Πράξη 57/18.06.2017

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Εφορεία Αρχαιοτήτων Λακωνίας, «Σχετικά με αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία αρμοδιότητας ΕΦΑΛΛΑΚ στην Δ.Ε. Πελλάνας του Δήμου Σπάρτης», αρ. πρωτ. 575221/17.01.2024

Ντουβή Α., Προϊσταμένη Τεχνικής Υπηρεσίας Δημοτικής Επιχείρησης Ύδρευσης Αποχέτευσης Σπάρτης (Δ.Ε.Υ.Α.Σ.), 2024

Περιφέρεια Πελοποννήσου, Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιβάλλοντος & Υποδομών, Διεύθυνση Περιβάλλοντος & Χωρικού Σχεδιασμού, απόφαση με αρ. πρωτ. 288742/24.08.2023 (ΑΔΑ: 9ΦΤΘ7Λ1-ΚΜΩ)

Καλλέργης Ε., Αναπλ. Προϊστάμενος Διεύθυνσης Ποιοτικών Προτύπων, Τμήμα Μητρώου Τουριστικών Επιχειρήσεων και Παραπόνων, Υπουργείο Τουρισμού, απάντηση σε αίτημα της γράφουσας την 12^η Ιανουαρίου 2024

Μαχαίρα Γ., δημοτική υπάλληλος Δήμου Σπάρτης, προφορική μαρτυρία, 07.01.2025

Μπουζιάνης Ρ., Διευθυντής Διθέσιου Δημοτικού Σχολείου Λογκανίκου, προφορική μαρτυρία, 22.09.2024

Μπουραζάνης Γ., Προϊστάμενος Τμήματος Εγγειών Βελτιώσεων Δ.Α.ΟΚ. Π.Ε. Λακωνίας, προφορική μαρτυρία, 16.09.2024

Υπουργείο Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος, Διεύθυνση Χωροταξίας, Οριοθέτηση Οικισμού Αγόριανης Λακωνίας, 15.11.1988 (τοπογραφικό σχέδιο)

Πάντου Ε., Προϊσταμένη Εφορείας Αρχαιοτήτων Λακωνίας, προφορική μαρτυρία, 16.09.2024

Παπαγεωργακοπούλου Ε., Προϊσταμένη Τμήματος Κτηνιατρικής της Δ.Α.Ο.Κ. Π.Ε. Λακωνίας, 23.01.2024

Σαραντοπούλου Κ., Εργαζόμενη στο Κ.Υ. Καστορείου ως ΤΕ Διοικητικού – Λογιστικού, προφορική μαρτυρία, 16.09.2024

Πηγές Παραρτήματος Α

Πίνακας 1

Αναφορά 1. Σωτηρόπουλος Θ., «Ο Καλλιμαράτης», στο «Γεωργιτσιάνικα Νέα», Φύλλο 194 Ιανουάριος- Φεβρουάριος 2010, σελ. 1

Αναφορά 2. Μοιράγιας Ν., ««Πρώην Δήμος Πελλάνας»-Μια ματιά στον παρόν και μια πρόταση για το μέλλον», στο «Γεωργιτσιάνικα Νέα», Φύλλο 8 Μάρτιος- Απρίλιος 2012, σελ. 1

Αναφορά 3. Χ.ο., «Σχεδόν Χωρίς Γιατρό Το Αγροτικό Ιατρείο Γεωργιτσιού», στο «Γεωργιτσιάνικα Νέα», Φύλλο 8 Μάρτιος- Απρίλιος 2012, σελ. 3

Αναφορά 4. Χ.ο., «Ελλυστικός προορισμός οι Βόρειοι Δήμοι», στο «Γεωργιτσιάνικα Νέα», Φύλλο 19 Ιανουάριος- Φεβρουάριος 2014, σελ. 3

*Οιτισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Αναφορά 5. Μιχαλόπουλος Π., αναδημοσίευση από την τοπική εφημερίδα «Λακωνικός Τύπος», «Χωρίς αγροτικό γιατρό το Γεωργίτσι», στο «Γεωργιτσιάνικα Νέα», Φύλλο 27 Μάϊος- Ιούνιος 2015, σελ. 4

Αναφορά 6. Χ.ο., «Ο μεγάλος Αυτοκινητόδρομος «Λεύκτρο-Σπάρτη» παραδόθηκε σε κυκλοφορία στις 18 Απριλίου 2016», στο «Γεωργιτσιάνικα Νέα», Φύλλο 32 Μάρτιος- Απρίλιος 2016, σελ. 1

Αναφορά 7. Μοιράγιας Ν., «Οδικό Τμήμα Παράκαμψης της Δημοτικής Κοινότητας Πελλάνας», στο «Γεωργιτσιάνικα Νέα», Φύλλο 34 Ιούλιος-Αύγουστος 2016, σελ. 4

Αναφορά 8. Χ.ο., αναδημοσίευση από την τοπική εφημερίδα «Λακωνικός Τύπος», «Συνδέεται με την ΕΟ Σπάρτης – Τρίπολης, το Λεύκτρο – Σπάρτη!», στο «Γεωργιτσιάνικα Νέα», Φύλλο 39 Μάϊος- Ιούνιος 2017, σελ. 1

Αναφορά 9. Χ.ο., «Επιμένουν οι διαρρήκτες στους πρώην Β. Δήμους», στο «Γεωργιτσιάνικα Νέα», Φύλλο 43 Ιανουάριος- Φεβρουάριος 2018, σελ. 1

Πίνακας 2

Αναφορά 1. Ο Καστανιώτης, «Καστανιώτικα», στο «Πολυδεύκης», Τεύχος 10 Οκτώβριος- Δεκέμβριος 2010, σελ. 2

Αναφορά 2. Μοιράγιας Ν., «Μια ματιά στον παρόν και μια πρόταση για το μέλλον», στο «Πολυδεύκης», Τεύχος 17 Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2012, σελ. 13

Αναφορά 3. Δημητρακόπουλος Θ., «Κέντρο Υγείας Καστορείου», στο «Πολυδεύκης», Τεύχος 19 Ιανουάριος- Μάρτιος 2013, σελ. 14

Αναφορά 4. Ε.Β., «Πλημμελής η λειτουργία του Ιατρικού Κέντρου – Η επιστολή του εμπροσεπαγγελματικού συλλόγου», στο «Πολυδεύκης», Τεύχος 21 Ιούλιος- Σεπτέμβριος 2013, σελ.11

Αναφορά 5. Ο Καστανιώτης, «Καστανιώτικα», στο «Πολυδεύκης», Τεύχος 31 Ιανουάριος- Μάρτιος 2016, σελ. 2

Αναφορά 6. Δημητρακόπουλος Θ. & Μπουλούμπαση Α., επιστολή – καταγγελία εμπροσεπαγγελματικού συλλόγου Καστορείου, στο «Πολυδεύκης», Τεύχος 31 Ιανουάριος- Μάρτιος 2016, σελ. 10

Αναφορά 7. Ε.Λ., «Ο νέος δρόμος: Πρόβλημα ή πρόκληση;», στο «Πολυδεύκης», Τεύχος 32 Απρίλιος- Ιούνιος 2016, σελ. 3

Αναφορά 8. Ε.Λ., «Το Κέντρο Υγείας Καστορείου συνεχώς υποβαθμίζεται», στο «Πολυδεύκης», Τεύχος 34 Οκτώβριος- Δεκέμβριος 2016, σελ. 11

Αναφορά 9. Ε.Β., «Ο κ. Αθ. Δαβάκης για το Κέντρο Υγείας», στο «Πολυδεύκης», Τεύχος 35 Ιανουάριος- Μάρτιος 2017, σελ. 10

Αναφορά 10. Ανδριανός Ε., «Για την Πελλάνα», στο «Πολυδεύκης», Τεύχος 35 Ιανουάριος- Μάρτιος 2017, σελ. 12

Αναφορά 11. Ε.Β., «Οι κοινωνικές υπηρεσίες συνεχώς υποβαθμίζονται στην περιοχή μας», στο «Πολυδεύκης», Τεύχος 39 Ιανουάριος- Μάρτιος 2018, σελ. 11

Αναφορά 12. Ε.Β., «Το χρονικό του προαναγγελθέντος θανάτου των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών στην περιφέρεια του Δήμου Σπάρτης», στο «Πολυδεύκης», Τεύχος 51 Ιανουάριος- Μάρτιος 2021, σελ. 3

Αναφορά 13. Φασουλόπουλος Θ., «Με αφορμή την πρόσφατη πληθυσμιακή απογραφή», στο «Πολυδεύκης», Τεύχος 55 Ιανουάριος- Μάρτιος 2022, σελ. 7

Αναφορά 14. Ε.Β., «Ελλιπής και υποβαθμισμένη η πρωτοβάθμια Ιατρική Περιθαλψη στα χωριά της Δημοτικής Ενότητας Πελλάνας», στο «Πολυδεύκης», Τεύχος 63 Ιανουάριος- Μάρτιος 2024, σελ. 16

Πίνακας 3

Αναφορά 1. Φασουλόπουλος Θ., «Άκου να δεις...!», στο «Το Εξπρές του Καστορείου», Φύλλο 2 Μάρτιος- Απρίλιος 2016, σελ. 2

Αναφορά 2. Φασουλόπουλος Θ., «Άκου να δεις...!», στο «Το Εξπρές του Καστορείου», Φύλλο 2 Μάρτιος- Απρίλιος 2016, σελ. 2

Αναφορά 3. Φασουλόπουλος Θ., «Ας συναντηθούμε μέσω του επαναπατρισμού», στο «Το Εξπρές του Καστορείου», Φύλλο 9 Μάϊος- Ιούνιος 2017, σελ. 2

Αναφορά 4. Φασουλόπουλος Θ., «Ας συναντηθούμε μέσω του επαναπατρισμού», στο «Το Εξπρές του Καστορείου», Φύλλο 9 Μάϊος- Ιούνιος 2017, σελ. 2

Αναφορά 5. Φασουλόπουλος Θ., «Εξ αφορμής των διακριθέντων του Λυκείου Καστορείου στις Πανελλαδικές Εξετάσεις», στο «Το Εξπρές του Καστορείου», Φύλλο 10 Ιούλιος- Αύγουστος 2017, σελ. 2

Αναφορά 6. Φασουλόπουλος Θ., «Διαχρονική αγωνία για συνέχιση της λειτουργίας του Λυκείου Καστορείου», στο «Το Εξπρές του Καστορείου», Φύλλο 19 Ιανουάριος- Φεβρουάριος 2019, σελ. 3

Αναφορά 7. Φασουλόπουλος Θ., «Μεγάλα όνειρα για ένα χωριό που ερημώνει...», στο «Το Εξπρές του Καστορείου», Φύλλο 23 Σεπτέμβριος- Οκτώβριος 2019, σελ. 2

Αναφορά 8. Φασουλοπούλου Γ., «Ποτισμένα όνειρα με νερό από τον Άγιο Μάμα», στο «Το Εξπρές του Καστορείου», Φύλλο 25 Ιανουάριος- Φεβρουάριος 2020, σελ. 4

Αναφορά 9. Φασουλόπουλος Π., «Οι επίγειοι παράδεισοι επιλέγονται, δεν επιβάλλονται!», στο «Το Εξπρές του Καστορείου», Φύλλο 28 Ιούλιος- Αύγουστος 2020, σελ. 4

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Παράρτημα Α: «Αποσπάσματα άρθρων τοπικού τύπου»

Τα «Γεωργιτσιάνικα Νέα»

Πίνακας 1. αναφορές στο δίπολο συστάδες οικισμών της υπαίθρου -διοικητικό αστικό κέντρο και το δίπολο οικισμοί Δ.Ε. Πελλάνας – Σπάρτη στο φύλλο «Γεωργιτσιάνικα Νέα»			
α/α	φύλλο	τίτλος άρθρου	αναφορά
1	Φύλλο 194 Ιανουάριος- Φεβρουάριος 2010	«Ο Καλλικράτης»	«Έτσι θα έχουμε υπό εκκώλυση μια γενιά νεοπριγκήπων που έχουν την θεματική κατάληξη αρχής που είναι ασφαλής συνώνυμη του φεουδάρχη, αιρετού και μη και που θα «ενθρονιστούν» μακριά από τα ακριτικά χωριά, τα οποία είναι φυσικό να απομείνουν , να ισχνέψουν, να ερημωθούν, να καταρρεύσουν».
2	Φύλλο 8 Μάρτιος- Απρίλιος 2012	«Πρώην Δήμος Πελλάνας»-Μια ματιά στον παρόν και μια πρόταση για το μέλλον»	«Η ανάδειξη και προβολή των αρχαιοτήτων της Πελλάνας συνδυασμένη με την επισκεψιμότητα των βυζαντινών εκκλησιών και των όμορφων φυσικών τοπίων του ανατολικού Ταυγέτου σε ολόκληρο το μήκος από τη Βορδόνια μέχρι το Λογκανίκο, θα προκαλέσει το ενδιαφέρον πολλών επισκεπτών για αγροτικό τουρισμό, που θα ωφελήσει οικονομικά τον τόπο και τη Λακωνία. Η προοπτική αυτή μαζί με την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα και την ενεργοποίηση της οδικής αρτηρίας Σπάρτης-Λεύκτρου θα προσφέρουν νέες δυνατότητες εξέλιξης στην περιοχή και θα αυξήσουν το ενδιαφέρον των κατοίκων για μόνιμη εγκατάσταση».
3	Φύλλο 8 Μάρτιος- Απρίλιος 2012	«Σχεδόν Χωρίς Γιατρό Το Αγροτικό Ιατρείο Γεωργιτσιού»	«Ποιος θα προσφέρει κάτι απαραίτητο στον ασθενή έως ότου φθάσει το Νοσοκομειακό»;
4	Φύλλο 19 Ιανουάριος- Φεβρουάριος 2014	«Ελκυστικός προορισμός οι Βόρειοι Δήμοι»	«Και έγιναν οι Κοινότητες, που έχουν τη ρίζα τους στην Τουρκοκρατία. Και αναπτύχθηκε η υπαίθρος, αναδείχθηκαν τα χωριά. Έγιναν δρόμοι, γέφυρες ονομαστές που θαυμάζουμε και σήμερα. Λειτουργήσαν σχολεία, η βιομηχανία, ιδρύθησαν υπηρεσίες, ιατρεία, τηλεγραφία, ειρηνοδικεία, συμβολαιογραφεία. Όλα για την εξυπηρέτηση του αγρότη που πιστός στο καθήκον του αναγνώρισε την υποχρέωσή του για την ανάπτυξη της υπαίθρου».
5	Φύλλο 27 Μάιος- Ιούνιος 2015	«Χωρίς αγροτικό γιατρό το Γεωργίτσι»	«Οι ηλικιωμένοι μόνιμοι κάτοικοι και οι καλοκαιρινοί επισκέπτες του ορεινού πανέμορφου χωριού Γεωργίτσι Λακωνίας, αναγκάζονται να ξοδεύουν χρήματα από την πενιχρή τους σύνταξη, για να μεταβούν με ταξί στο Καστόρι, προκειμένου να γράψουν στο βιβλιάριο φάρμακα, ώστε να ακολουθήσουν την αγωγή τους. Τις περισσότερες φορές, μάλιστα αναγκάζονται να διανύσουν 28 χιλιόμετρα για να μεταβούν στην Σπάρτη, καθώς οι γιατροί στο Καστόρι, απουσιάζουν».

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

6	Φύλλο 32 Μάρτιος- Απρίλιος 2016	«Ο μεγάλος Αυτοκινητόδρομος «Λεύκτρο- Σπάρτη» παραδόθηκε σε κυκλοφορία στις 18 Απριλίου 2016»	«Πολλά τα πλεονεκτήματα για την περιφέρεια του νέου δρόμου. Μειώνεται η διάρκεια του ταξιδιού από Αθήνα στη Σπάρτη και από Τρίπολη στη Σπάρτη. Θα εξυπηρετηθεί πολύ η παραγωγή, η πρόσβαση επισκεπτών-τουριστών, η μεταφορά τουριστικών και εμπορικών προϊόντων, η άμεση μεταφορά ασθενών και βαριά πασχόντων».
7	Φύλλο 34 Ιούλιος- Αύγουστος 2016	«Οδικό Τμήμα Παράκαμψης της Δημοτικής Κοινότητας Πελλάνας»	«Ο «Κόμβος Πελλάνας», μέσω του οποίου αποκτούν οδική πρόσβαση στον άξονα Σπάρτης-Λεύκτρου οι κάτοικοι των γύρω οικισμών, είναι εκ των πραγμάτων σημαντικός και αυτό επιβάλλει την βελτίωση του περιφερειακού δικτύου σύνδεσης».
8	Φύλλο 39 Μάιος- Ιούνιος 2017	«Συνδέεται με την ΕΟ Σπάρτης – Τρίπολης, το Λεύκτρο – Σπάρτη!»	«Η κ. Τζανετέα τόνισε πως «με την υλοποίηση του έργου, οι κάτοικοι των παραπάνω περιοχών θα έχουν συντομότερη και ασφαλέστερη πρόσβαση στα όμορφα αστικά κέντρα».
9	Φύλλο 43 Ιανουάριος- Φεβρουάριος 2018	«Επιμένουν οι διαρρήκτες στους πρώην Β. Δήμους»	«Αγανακτισμένοι όλοι οι κάτοικοι και επισημαίνοντας ότι το κακό συνεχίζεται υπογραμμίζουν και στηλιτεύουν το σφράγισμα όλων των Αστυνομικών Τμημάτων της περιοχής, που ήταν πάντοτε οι φύλακες των πληγέντων χωριών».

Ο «Πολυδεύκης»

Πίνακας 2. αναφορές στο δίπολο συστάδες οικισμών της υπαίθρου -διοικητικό αστικό κέντρο και το δίπολο οικισμοί Δ.Ε. Πελλάνας – Σπάρτη στο περιοδικό «Πολυδεύκης»			
α/α	τεύχος	τίτλος άρθρου	αναφορά
1	Τεύχος 10 Οκτώβριος- Δεκέμβριος 2010	«Καστανιώτικα»	«Με τον «Καλλικράτη» στην περιοχή μας δημιουργείται ένας Δήμος μαμούθ με έδρα τη Σπάρτη που αρχίζει από τον Λογκανίκο και φθάνει μέχρι τη Γκοριτσά. Το πώς θα λειτουργήσει αυτό το σχήμα, μένει να το δούμε».
2	Τεύχος 17 Ιούλιος- Σεπτέμβριος 2012	«Μια ματιά στον παρόν και μια πρόταση για το μέλλον»	«Η ανάδειξη και προβολή των αρχαιοτήτων της Πελλάνας συνδυασμένη με την επισκεψιμότητα των βυζαντινών εκκλησιών και των όμορφων φυσικών τοπίων του ανατολικού Ταυγέτου σε ολόκληρο το μήκος από τη Βορδόνια μέχρι το Λογκανίκο, θα προκαλέσει το ενδιαφέρον πολλών επισκεπτών για αγροτικό τουρισμό, που θα ωφελήσει οικονομικά τον τόπο και τη Λακωνία. Η προοπτική αυτή μαζί με την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα και την ενεργοποίηση της οδικής αρτηρίας Σπάρτης-Λεύκτρου θα προσφέρουν νέες δυνατότητες εξέλιξης στην περιοχή και θα αυξήσουν το ενδιαφέρον των κατοίκων για μόνιμη εγκατάσταση».
3	Τεύχος 19 Ιανουάριος- Μάρτιος 2013	«Κέντρο Υγείας Καστορείου»	«Και ενώ πλασάρεται η αποκέντρωση στην ουσία προωθείται η συγκέντρωση. Και το ερώτημα είναι γιατί θα μείνει ο κόσμος στα χωριά. Και αυτοί που υποφέρουν και πεινάνε στα αστικά κέντρα πώς θα βρουν διέξοδο στα χωριά, τι θα τους έλξει».

4	Τεύχος 21 Ιούλιος- Σεπτέμβριος 2013	«Πλημμελής η λειτουργία του Ιατρικού Κέντρου – Η επιστολή του εμπροσπεπαγγελματικού συλλόγου»	«Θυμίζουμε ότι η περιοχή του Δήμου Πελλάνας, είναι εκτεταμένη γεωγραφικά, με αποστάσεις από τη Σπάρτη που ξεπερνούν τα 40χλμ. με κατοίκους που στη μεγάλη τους πλειοψηφία είναι ηλικιωμένοι και ασθενείς με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, ενώ στην περιοχή των Βορείων Δήμων δεν υπάρχει κανένα ιδιωτικό ιατρείο, οιασδήποτε ειδικότητας».
5	Τεύχος 31 Ιανουάριος- Μάρτιος 2016	«Καστανιώτικα»	«Δόθηκε επιτέλους στην κυκλοφορία ο νέος δρόμος Λεύκτρου-Σπάρτη, που βάζει στο χάρτη την περιοχή μας. Όπως έχουμε γράψει από παλιά είναι μια ευκαιρία για το χωριό μας να αναπτύξει τον ήπιο τουρισμό, και να προωθήσει τα αγροτοκτηνοτροφικά προϊόντα στη μεγάλη αγορά των Αθηνών».
6	Τεύχος 31 Ιανουάριος- Μάρτιος 2016	επιστολή – καταγγελία εμπροσπεπαγγελματικού συλλόγου Καστορείου	«Η τουλάχιστον- άστοχη επιλογή σας να καταργήσετε τη συγκοινωνιακή σύνδεση των δημοτικών διαμερισμάτων μεταξύ τους και με το Καστόρειο, μεταφέροντας τα περισσότερα δρομολόγια στο νέο τμήμα του δρόμου Σπάρτη-Λεύκτρο, θα δημιουργήσει πολλά και σοβαρά προβλήματα στους κατοίκους της περιοχής. Θα είναι πλέον αδύνατη η κίνηση τους από τη Σπάρτη και προς τα χωριά, ενώ το μόνο που προμηθεύετε είναι η πρόσβαση προς την πρωτεύουσα του νομού, και μάλιστα με μεμονωμένο τρόπο, από και προς τους οικισμούς α.Πελλάνα-Παρδάλι και β. Λογγανίκο. Ενώ παραβλέπετε και καταργείτε την λειτουργία του Καστορείου ως κέντρου παροχής υπηρεσιών της ευρύτερης περιοχής».
7	Τεύχος 32 Απρίλιος- Ιούνιος 2016	«Ο νέος δρόμος: Πρόβλημα ή πρόκληση;»	«Και δίνει δυνατότητες αλλάζοντας όμως τη γεωγραφία της περιοχής μας. [...] Η πρόσβαση στη Σπάρτη, το εμπορικό, εκπαιδευτικό και κοινωνικό κέντρο είναι πλέον ζήτημα αναπνοής για χωριά που μέχρι πρότινος απευθύνονταν στις επαγγελματικές δραστηριότητες του Καστορείου».
8	Τεύχος 34 Οκτώβριος- Δεκέμβριος 2016	«Το Κέντρο Υγείας Καστορείου συνεχώς υποβαθμίζεται»	«Όπως φαίνεται, σιγά-σιγά θα συγκεντρωθούν όλες οι δομές υγείας στα αστικά κέντρα, και στην περίπτωσή μας στη Σπάρτη, με ταυτόχρονη παντελή διάλυση της παροχής υπηρεσιών υγείας στους κατοίκους των χωριών».
9	Τεύχος 35 Ιανουάριος- Μάρτιος 2017	«Ο κ. Αθ. Δαβάκης για το Κέντρο Υγείας»	«Κανείς δεν έχει αντίρρηση για τη δημιουργία τοπικής μονάδας υγείας στη Σπάρτη. Αλλά δεν μπορεί να ισχυριστεί κανείς ότι αυτή η Μονάδα Υγείας μπορεί να εξυπηρετήσει του κατοίκους όλων των χωριών που απέχουν μισή και μία ώρα από τη Σπάρτη και κυρίως όταν τα χωριά αυτά είναι ξεκομμένα συγκοινωνιακά».
10	Τεύχος 35 Ιανουάριος- Μάρτιος 2017	«Για την Πελλάνα»	«Ο τουρίστας που θα κατεβαίνει για τη Σπάρτη και το Μυστρά, θα θέλει να επισκεφθεί και την αρχαία Πελλάνα με τα αρχαιολογικά ευρήματα και τους βασιλικούς τάφους που είναι μοναδικούς».
11	Τεύχος 39 Ιανουάριος- Μάρτιος 2018	«Οι κοινωνικές υπηρεσίες συνεχώς υποβαθμίζονται	«Η συρρίκνωση των κοινωνικών υπηρεσιών στην περιοχή μας είναι βέβαιη πλέον και τούτο αναστατώνει την τοπική κοινωνία μας, που αρχίζει να αντιλαμβάνεται και στην πράξη ότι θα πρέπει σε λίγο για κάθε τι να προσφεύγει στη Σπάρτη και βέβαια όσοι έχουν τη

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

		στην περιοχή μας»	δυνατότητα, γιατί και η συγκοινωνία προς και από Σπάρτη είναι και αυτή προβληματική».
12	Τεύχος 51 Ιανουάριος- Μάρτιος 2021	«Το χρονικό του προαναγγελθέντος θανάτου των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών στην περιφέρεια του Δήμου Σπάρτης»	«Η Δημοτική Αρχή, στις 30 Δεκεμβρίου 2020, έλαβε διοικητική απόφαση για τη μετακίνηση των υπαλλήλων των περιφερειακών ΚΕΠ στο κεντρικό ΚΕΠ της Σπάρτης, στο οποίο σύμφωνα με το σκεπτικό της απόφασης υπάρχει έλλειψη προσωπικού. [...] Η μετακίνηση των υπαλλήλων των ΚΕΠ της περιφέρειας του Δήμου στηρίχθηκε, όπως ειφράστηκε στη συζήτηση στις συνεδριάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου, στο ότι οι υπάλληλοι δεν είχαν αντικείμενο εργασίας, αφού υπήρχε πολύ μικρή προσέλευση πολιτών για εξυπηρέτηση στα περιφερειακά ΚΕΠ. [...] Ομόφωνα, λήφθηκε απόφαση για κατάθεση διαμαρτυρίας στον Δήμο και αίτηση ανάκλησης της απόφασης για τους προφανείς λόγους, που αφορούν στην εξυπηρέτηση των κατά κύριο λόγο ηλικιωμένων πολιτών της περιοχής μας και στις μεγάλες χιλιόμετρικές αποστάσεις των χωριών μας από την πόλη της Σπάρτης. [...] Θέλουμε να ελπίζουμε ότι η Δημοτική Αρχή στην μετά covid-19 εποχή θα πρέπει να επανεξετάσει το θέμα και να επιτρέψει στον πολίτη της υπαίθρου να νοιώθει ασφαλής έχοντας κοντά του την πρόνοια και την έμπρακτη στήριξη του Δήμου, ώστε να διευκολύνεται η διαβίωσή του».
13	Τεύχος 55 Ιανουάριος- Μάρτιος 2022	«Με αφορμή την πρόσφατη πληθυσμιακή απογραφή»	Οι πληθυσμοί λοιπόν, που τρεις με τέσσερις φορές το χρόνο επιστρέφουν στα χωριά, συμπεριφέρονται σαν να βρίσκονται στον φυσικό τους χώρο, λες και ποτέ δεν έφυγαν από αυτόν. Ωστόσο, τίθεται το ερώτημα αν μπορούν να αξιοποιηθούν οι βαθιοί δεσμοί που διατηρεί ακόμη ο αστικός πληθυσμός με την περιφέρεια. Αναρωτιέται κανείς τι θα συνέβαινε αν όλος αυτός ο κόσμος, που στις γιορτές πλημμυρίζει τα έρημα, γερασμένα χωριά, επέλεγε να τα επαναποικίσει. Τα αποτελέσματα θα ήταν ορατά παντού: Στην αχρήστευση των συστημάτων της διοικητικής μεταρρύθμισης της τοπικής αυτοδιοίκησης «Καλλικράτη» και «Κλεισθένη», που επιδιώκει την συγκέντρωση στα αστικά κέντρα. Οι μεγάλες μάζες στην περιφέρεια θα άνοιγαν δουλειές που θα απορροφούσαν μορφωμένο και εξειδικευμένο προσωπικό από τις πόλεις. Το παραγωγικό μοντέλο της χώρας θα άλλαζε, φέρνοντας μια ισορροπία στην πληθυσμιακή κατανομή της, μακριά από τον σημερινό άναρχα διαμορφωμένο τρόπο δόμησής της. Τα οφέλη της επαναποίκησης είναι πολλά τόσο για την ίδια τη χώρα όσο και για τις επιμέρους κοινότητες.
14	Τεύχος 63 Ιανουάριος- Μάρτιος 2024	«Ελλιπής και υποβαθμισμένη η πρωτοβάθμια Ιατρική Περίθαλψη στα χωριά της Δημοτικής Ενότητας Πελλάνας»	«Και καλά, όσοι έχουν την δυνατότητα να κατέβουν στη Σπάρτη και να αναζητήσουν περίθαλψη, όσοι όμως για διάφορους λόγους αδυνατούν είναι καταδικασμένοι και αφημένοι στο έλεος του θεού. [...] Η μη επαρκής στελέχωση του Νοσοκομείου Σπάρτης επηρεάζει και τη λειτουργία όλων των Κέντρων Υγείας και περισσότερο τοι από καιρό υποστελεχωμένου δικού μας Κέντρου, αφού το υπάρχον προσωπικό που υπηρετεί σε αυτά εντέλλεται να εφημερεύει το Νοσοκομείο της Σπάρτης ή σε άλλη Δομή Υγείας της Σπάρτης».

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

«Το Εξπρές του Καστορείου»

Πίνακας 3. αναφορές στο δίπολο συστάδες οικισμών της υπαίθρου -διοικητικό αστικό κέντρο και το δίπολο οικισμοί Δ.Ε. Πελλάνας – Σπάρτη στο φύλλο «Το Εξπρές του Καστορείου»			
α/α	φύλλο	τίτλος άρθρου	αναφορά
1	Φύλλο 2 Μάρτιος- Απρίλιος 2016	«Άκου να δεις...!»	«Παρακολουθεί κανείς γενικόλογες τοποθετήσεις, οι οποίες απέχουν μακριά της πραγματικότητας για το τι βιώνει σήμερα η μικρή τοπική κοινότητα, το μικρότερο κύτταρο της τοπικής αυτοδιοίκησης για το οποίο ο «Καλλικράτης» επεφύλασσε την χαριστική βολή».
2	Φύλλο 2 Μάρτιος- Απρίλιος 2016	«Άκου να δεις...!»	«Είναι αυτοί, οι οποίοι ισχυρίζονται ότι αγαπάνε το χωριό και απολαμβάνουν οφέλη από αυτό, οικονομικά και μη, ζουν το μεγαλύτερο διάστημα σ' αυτό, αλλά διανυκτερεύουν στην πρωτεύουσα, ενισχύουν τα σχολεία της, τις εκεί υπηρεσίες και την κίνηση γενικά. Από την άλλη οι ντόπιοι, οι οποίοι μένουν, εργάζονται και διανυκτερεύουν στο χωριό, εντούτοις θεωρούν ότι τις Παρασκευές πρέπει να επισκεφτούν τα φτηνότερα και μεγαλύτερα καταστήματα της πόλης για τα ψώνια τους, τις δε Τετάρτες και τα Σάββατα την «ποιο πλούσια σε ποικιλία» Λαϊκή αγορά της Σπάρτης. Απολογισμός όλων των παραπάνω: οικονομικός και κοινωνικός μαρασμός παντού!».
3	Φύλλο 9 Μάϊος- Ιούνιος 2019	«Ας συναντηθούμε μέσω του επαναπατρισμού»	«Οι κάτοικοι μειώνονται και αυτοί και όσοι μένουν όλο και περισσότερο ψωνίζουν από τα φτηνότερα καταστήματα της πόλης».
4	Φύλλο 9 Μάϊος- Ιούνιος 2017	«Ας συναντηθούμε μέσω του επαναπατρισμού»	«Τίθεται το ερώτημα να μπορούν να αξιοποιηθούν οι βαθιοί δεσμοί που διατηρεί ακόμη ο αστικός πληθυσμός με την περιφέρεια, με το χωριό. Αναρωτιέται κανείς τι θα συνέβαινε αν όλος αυτός ο κόσμος, που στις γιορτές πλημμυρίζει τα έρημα, γερασμένα χωριά, επέλεγε να τα επανεποικίσει. Ένα πρώτο ορατό αποτέλεσμα θα ήταν η αχρήστευση της διοικητικής μεταρρύθμισης, που επιλέγει το αυτοδιοικητικό σύστημα «Καλλικράτης», τη συγκέντρωση και την αστικοποίηση έναντι της αποκέντρωσης».
5	Φύλλο 10 Ιούλιος- Αύγουστος 2017	«Εξ αφορμής των διακριθέντων του Λυκείου Καστορείου στις Πανελλαδικές Εξετάσεις»	Με αφορμή επιτυχίες νέων που είναι μόνιμη κάτοικοι της Δ.Ε. Πελλάνας: «Είναι ωραίο να τα βλέπεις [...] να διαχωρίζουν τη θέση τους σε μια τοπική κοινωνία μίζερη και κυριευμένη από εσωστρέφεια».
6	Φύλλο 19 Ιανουάριος- Φεβρουάριος 2019	«Διαχρονική αγωνία για συνέχιση της λειτουργίας του Λυκείου Καστορείου»	Με αφορμή την πιθανότητα παύσης λειτουργίας του Λυκείου Καστορείου: «Με την αβεβαιότητα να είναι ο χειρότερος σύμβουλος για τις αποφάσεις τους, ολόκληρες οικογένειες παίρνουν τον δρόμο για την πόλη. Με τον καινούριο οδικό άξονα μάλιστα, είναι πιο εύκολο να έρχονται αυτοί στο χωριό, παρά να πηγαινούν τα παιδιά μόνα στην πόλη. Αποτέλεσμα ο αριθμός των μαθητών

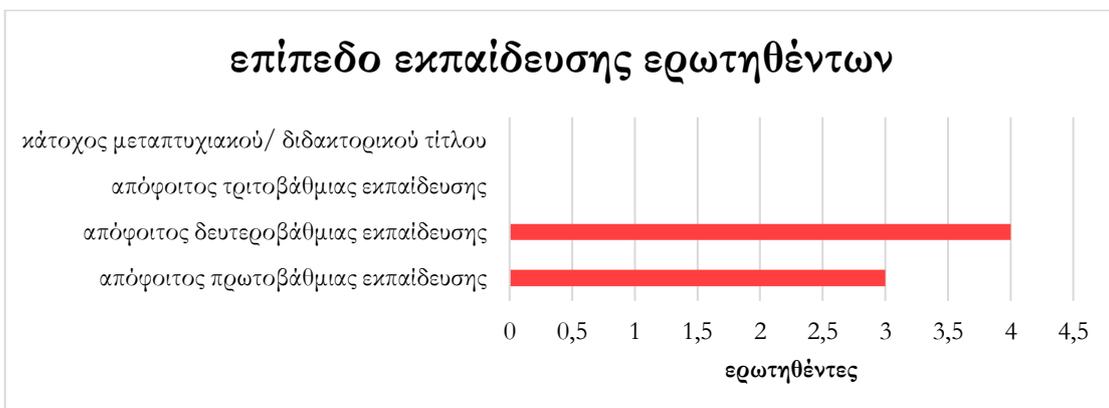
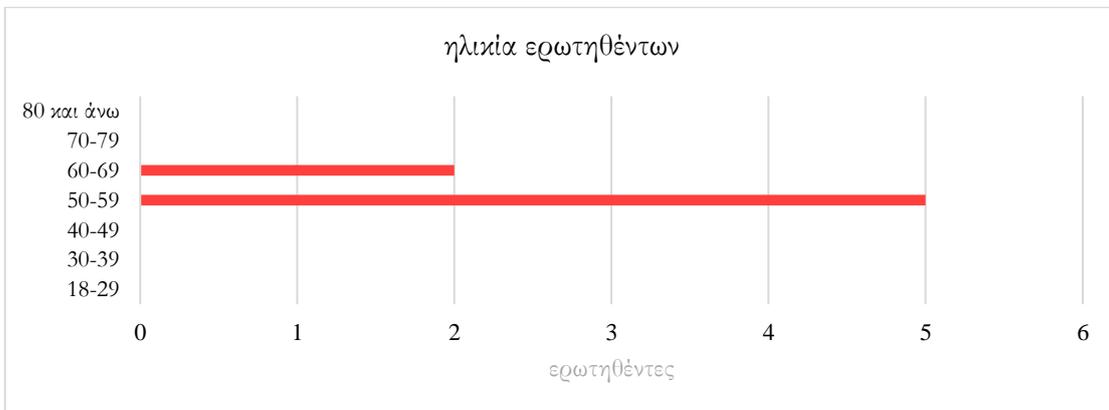
Οιτισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

			κάθε χρόνο να ελαττώνεται όλο και περισσότερο και το μοιραίο να φυγεί αδύνατον».
7	Φύλλο 23 Σεπτέμβριος- Οκτώβριος 2019	«Μεγάλα όνειρα για ένα χωριό που ερημώνει...»	«Αλλά και της λανθασμένης νοοτροπίας, που τρέφουν ορισμένοι, ότι στην πόλη βελτιώνουν βιοτικά και πνευματικά το επίπεδό τους, ότι θα έχουν περισσότερες ευκαιρίες, και πράγματι, στην πόλη υπάρχουν δουλειές, σχολές, φροντιστήρια, νοσοκομεία, υπηρεσίες και γενικά όλα αυτά που κάνουν την ζωή μας πιο εύκολη. Σκεφτείτε όμως, αν όλα ήταν διαφορετικά, αν οι ευκαιρίες και οι δυνατότητες ήταν παντού ίδιες, πού θα θέλατε να ζείτε; [...] Ας μην ξεχνάμε ότι παρόλο που οι περισσότεροι έχουν μεταφερθεί στις πόλεις με δική τους απόφαση, όλοι στο σύνολό τους, αν τους ρωτήσεις, λαχταρούν να ξεκλέψουν λίγο χρόνο από την καθημερινότητα και να γυρίσουν πίσω στα χωριά τους, εκεί που ανήκουν και που βρίσκονται οι ρίζες τους».
8	Φύλλο 25 Ιανουάριος- Φεβρουάριος 2020	«Ποτισμένα όνειρα με νερό από τον Άγιο Μάμα»	«Πιστεύω, όμως, ακράδαντα πως οι παραπάνω ευκαιρίες [ευκαιρίες που δίνει η πόλη] θα μπορούσαν, εν μέρει, να υπάρχουν και στα χωριά μας, αν είχαν περισσότερους κατοίκους».
9	Φύλλο 28 Ιούλιος- Αύγουστος 2020	«Οι επίγειοι παράδεισοι επιλέγονται, δεν επιβάλλονται!»	Αναφερόμενος στο Καστόρειο: «Πολλοί επιλέγουν να εγκαταλείψουν αυτό το μέρος με τη δικαιολογία ότι δεν προσφέρει καθόλου ευκαιρίες με τραγικό αποτέλεσμα να κλείνουν και οι υπόλοιπες υπηρεσίες, που θα διευκόλυναν οποιονδήποτε δημιουργώντας νέο κύμα μετακινήσεων και φυγής. Με άλλα λόγια σε έναν τόπο ευθύνεται και μέρος των κατοίκων του για την τύχη του».

Παράρτημα Β: «Απαντήσεις έρευνας με την χρήση ερωτηματολογίου»

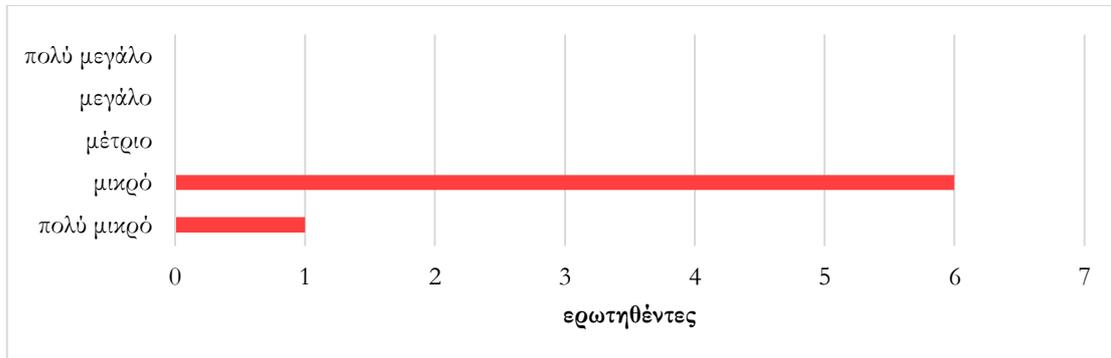

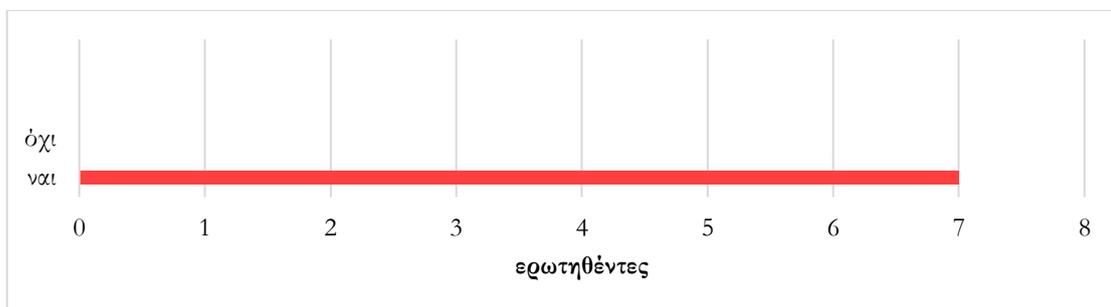
Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

1. Πώς χαρακτηρίζετε τον αριθμό των μόνιμων κατοίκων της κοινότητας που εκπροσωπείτε;

2. Υπάρχουν περιόδοι του έτους που παρατηρείτε αύξηση του πληθυσμού στην κοινότητα που εκπροσωπείτε;

Αν, ναι, ποιες είναι οι συγκεκριμένοι περίοδοι;

Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση
Αγίου Κωνσταντίνου	το καλοκαίρι (Ιούλιο και Αύγουστο)
Αγόριανης	τον Αύγουστο
Αλευρούς	τον Ιούλιο και τον Αύγουστο
Βορδόνιας	το καλοκαίρι (Ιούλιο και Αύγουστο)
Γεωργιτσίου	το καλοκαίρι
Καστορείου	
Λογκανίκου	τον Ιούλιο και τον Αύγουστο
Πελλάνας	1.το καλοκαίρι (Ιούλιο και Αύγουστο), 2.τον χειμώνα (Νοέμβριο και Δεκέμβριο), 3.τις Εορτές (Πάσχα και Χριστούγεννα)
Περιβολίων	

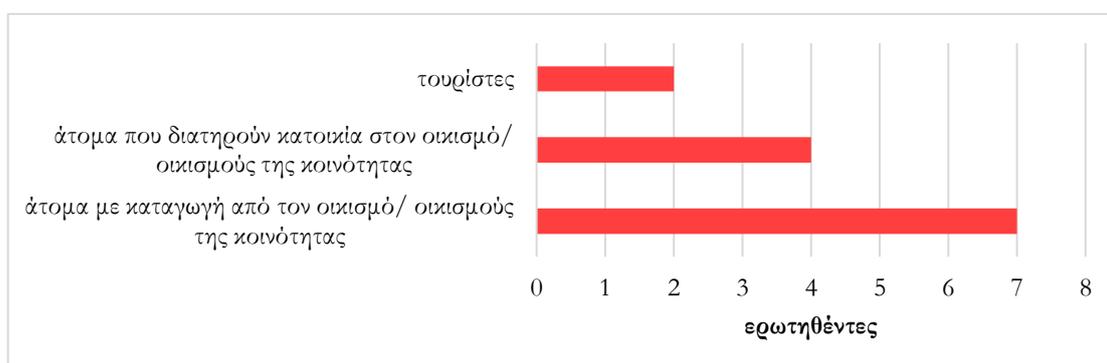

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Ποια θεωρείτε ότι είναι τα κίνητρα που οι περισσότεροι επισκέπτες επιλέγουν την/τις συγκεκριμένη/νες περίοδο/δους για να επισκεφθούν την κοινότητα;

Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση
Αγίου Κωνσταντίνου	«Διακοπές στο χωριό και επειδή κατάγονται από το χωριό»
Αγόριανης	«Λόγω διακοπών και εκδηλώσεων [πολιτιστικού συλλόγου]»
Αλευρούς	«Ησυχία και ξεκούραση από την καθημερινότητα της πόλης»
Βορδόνιας	«Επισκέπτονται το χωριό και ταυτόχρονα και κάποια παραλία του νομού και όχι μόνο»
Γεωργισίου	«για λόγους αναψυχής»
Καστορείου	
Λογανίου	«Περισσότερο επαφή και με την γενέτειρά τους και με τους συγγενείς τους»
Πελλάνας	«1.Επισκέπτες που έλκουν την καταγωγή τους από τα χωριά, 2.Μικρός αριθμός τουριστών λόγω του υπάρχοντος αρχαιολογικού χώρου, 3.Ελαιοσυλλογή»
Περιβολίων	

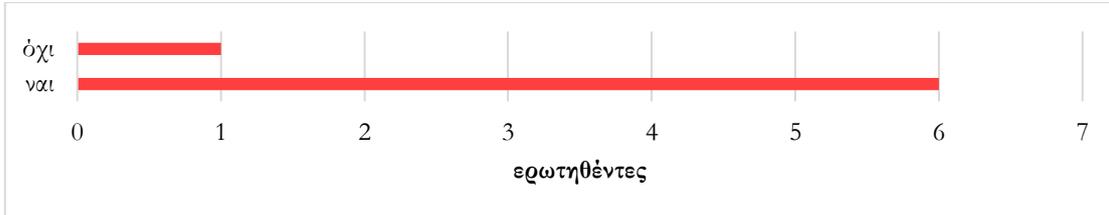
3. Όσοι επισκέπτονται την κοινότητα, την οποία εκπροσωπείτε είναι κυρίως:
(δυνατότητα περισσότερων από μία επιλογών)

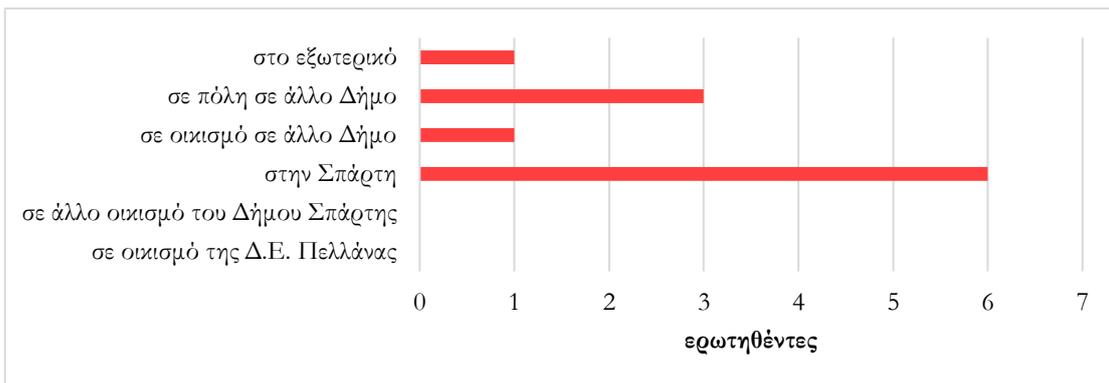

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

4. Στην διάρκεια της θητείας σας παρατηρείτε το φαινόμενο της εγκατάλειψης οικισμού/οικισμών της κοινότητας που εκπροσωπείται;

Αν ναι, οι κάτοικοι μετακινούνται κυρίως:

Σε ποιους παράγοντες θεωρείτε ότι οφείλετε η εγκατάλειψη της κοινότητας που εκπροσωπείτε;

Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση
Αγίου Κωνσταντίνου	ΔΕΝ ΠΑΡΑΤΗΡΕΙ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ
Αγόριανης	ΠΑΡΑΤΗΡΕΙ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ ΑΛΛΑ ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Αλευρούς	«Λόγω έλλειψης βασικών υποδομών»
Βορδόνιας	«Κυρίως οικονομικούς»
Γεωργιτσίου	«Γιατί δεν υπάρχουν παροχές»
Καστορείου	
Λογνανίκου	«Δεν υπάρχει «μέλλον» δηλαδή δουλειές και η γήρανση του πληθυσμού»
Πελλάνας	«α. μείωση αγροτικού εισοδήματος, β. μακροχρόνια εγκατάλειψη αρχαιολογικού χώρου Πελλάνας»
Περιβολίων	

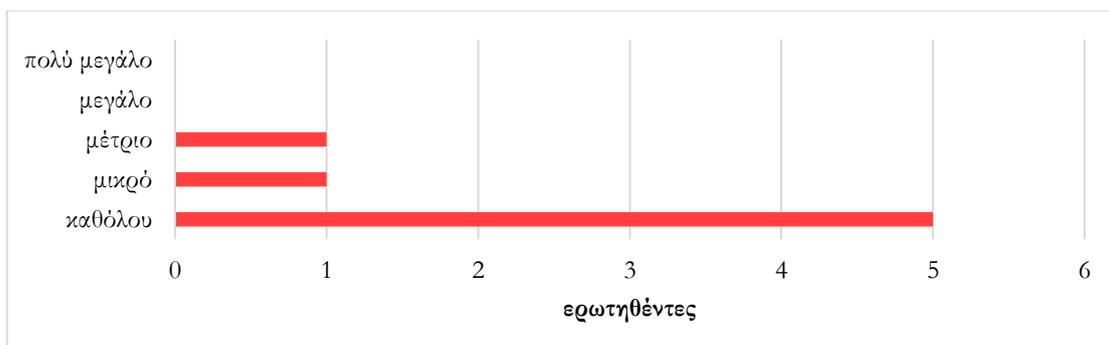

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

5. Ποια κίνητρα θα προτείνατε για τον περιορισμό της ερημοποίησης των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας;

Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση
Αγίου Κωνσταντίνου	«Οικονομική ενίσχυση από το κράτος και κίνητρα ώστε να καλλιεργηθούν ξανά τα χωράφια»
Αγόριανης	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Αλευρούς	«Εξέλιξη υποδομών υγείας, αστυνόμευση, υπηρεσίες»
Βορδόνιας	«Μεταφορά μαθητών από όμορα χωριά, ενεργοποίηση υπηρεσιών (Ιατρείο, ΚΕΠ, Αστυνομία κ.τ.λ.), αλλαγή καλλιεργειών, κίνητρα απασχόλησης»
Γεωργισίου	«Να υπάρχουν δουλειές για να μπορούν να δουλέψουν οι νέοι»
Καστορείου	
Λογκανίκου	«Προγράμματα για νέους, επιδοτήσεις στους νέους για να μείνουν ή να επιστρέψουν, κίνητρα για ανάπτυξη του τουρισμού, δομές υγείας, δρόμοι, δουλειές που δεν υπάρχουν»
Πελλάνας	«1. Ενημέρωση του αγροτικού πληθυσμού για την καλλιέργεια νέων ποικιλιών ελιάς και αγροτικών προϊόντων που να αντέχουν στις υπάρχουσες και μελλοντικές κλιματολογικές συνθήκες, 2. Ανάδειξη υπάρχοντος αρχαιολογικού χώρου Πελλάνας-επανέναρξη ανασκαφών και, 3. Ανάδειξη μονοπατιών, μοναστηριών στην Ανατολική πλευρά του Ταυγέτου»
Περιβολίων	

6. Σε τι βαθμό παρατηρείτε φαινόμενα εγκληματικότητας στην κοινότητα που εκπροσωπείτε;

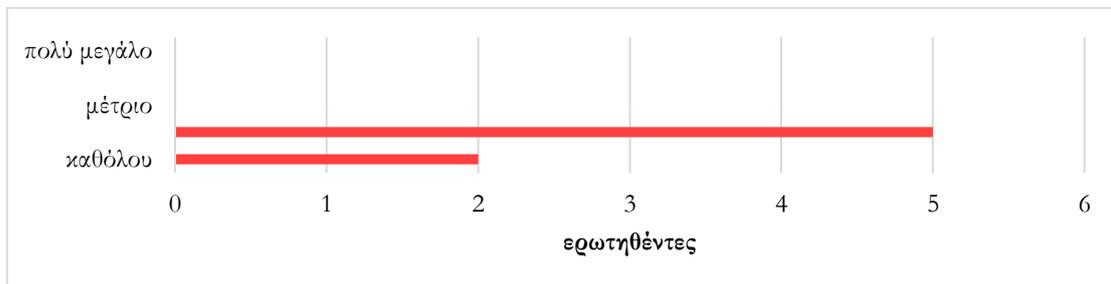
Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Αν παρατηρείτε εκδήλωση φαινομένων μέτριας έως πολύ μεγάλης έντασης, σε τι αφορούν;

Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση
Αγίου Κωνσταντίνου	ΔΕΝ ΠΑΡΑΤΗΡΕΙ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
Αγόριανης	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Αλευρούς	«Σε κλοπές κυρίως από Ρομά»
Βορδόνιας	ΔΕΝ ΠΑΡΑΤΗΡΕΙ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
Γεωργιτσίου	ΔΕΝ ΠΑΡΑΤΗΡΕΙ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
Καστορείου	
Λογκανίκου	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Πελλάνας	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Περιβολίων	

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε το φυσικό περιβάλλον της κοινότητας που εκπροσωπείται ρυπασμένο;

Αν παρατηρείτε ρύπανση μέτριας έως πολύ μεγάλης έντασης, πού θεωρείτε ότι οφείλετε;

Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση
Αγίου Κωνσταντίνου	ΔΕΝ ΠΑΡΑΤΗΡΕΙ ΡΥΠΑΝΣΗ
Αγόριανης	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Αλευρούς	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Βορδόνιας	ΔΕΝ ΠΑΡΑΤΗΡΕΙ ΡΥΠΑΝΣΗ
Γεωργιτσίου	«Στην απροσεξία των κατοίκων (σκουπίδια κ.τ.λ)»

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Καστορείου	
Λογκανίκου	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Πελλάνας	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Περιβολίων	

2. Θεωρείτε ότι υφίστανται παράγοντες από τους οποίους το φυσικό περιβάλλον της κοινότητας, την οποία εκπροσωπείτε, κινδυνεύει;

Αν ναι, ποιοι θεωρείτε ότι αποτελούν τους συγκεκριμένους παράγοντες;

Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση
Αγίου Κωνσταντίνου	ΔΕΝ ΔΙΑΠΙΣΤΩΝΕΙ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
Αγόριανης	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Αλευρούς	«Πυρκαγιές λόγω έλλειψης σχεδίου πυροπροστασία-έργα»
Βορδόνιας	«Η παρατεταμένη ανομβρία»
Γεωργιτσίου	ΔΕΝ ΔΙΑΠΙΣΤΩΝΕΙ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
Καστορείου	
Λογκανίκου	«Από περίπτωση πυρκαγιάς. Δεν υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές σε περίπτωση πυρκαγιάς»
Πελλάνας	«κλιματική αλλαγή»
Περιβολίων	

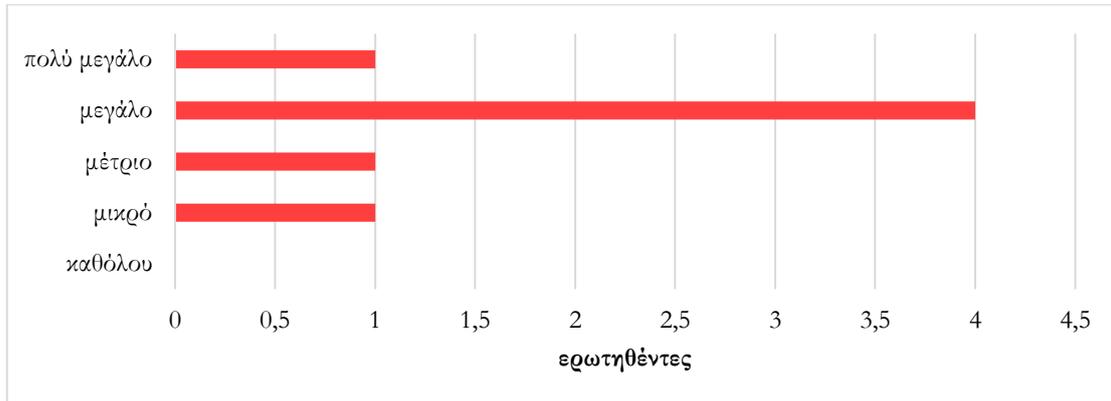
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

1. Σε ποιο βαθμό ο επαγγελματικά απασχολούμενος μόνιμος πληθυσμός της κοινότητας, την οποία εκπροσωπείτε, εργάζεται εντός των ορίων της κοινότητας;

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

2. Σε ποιο βαθμό ο επαγγελματικά απασχολούμενος μόνιμος πληθυσμός της κοινότητας, την οποία εκπροσωπείτε, εργάζεται σε άλλη κοινότητα της Δ.Ε. Πελλάνας ;

Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση	Εκτιμώμενος αριθμός ατόμων
Αγίου Κωνσταντίνου	ΚΑΘΟΛΟΥ	0
Αγόριανης	ΚΑΘΟΛΟΥ	0
Αλευρούς	ΜΙΚΡΟ	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Βορδόνιας	ΚΑΘΟΛΟΥ	1-2
Γεωργιτσίου	ΜΕΤΡΙΟ	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Καστορείου		
Λογνανίκου	ΜΙΚΡΟ	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Πελλάνας	ΜΙΚΡΟ	5
Περιβολίων		

3. Σε ποιο βαθμό ο επαγγελματικά απασχολούμενος μόνιμος πληθυσμός της κοινότητας, την οποία εκπροσωπείτε, εργάζεται σε οικισμό άλλης Δημοτικής Ενότητας του Δήμου Σπάρτης;

Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση	Εκτιμώμενος αριθμός ατόμων
Αγίου Κωνσταντίνου	ΚΑΘΟΛΟΥ	0
Αγόριανης	ΚΑΘΟΛΟΥ	0
Αλευρούς	ΚΑΘΟΛΟΥ	0
Βορδόνιας	ΜΙΚΡΟ	10
Γεωργιτσίου	ΜΙΚΡΟ	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Καστορείου		
Λογκανίου	ΚΑΘΟΛΟΥ	0
Πελλάνας	ΜΙΚΡΟ	7
Περιβολίων		

4. Σε ποιο βαθμό ο επαγγελματικά απασχολούμενος μόνιμος πληθυσμός της κοινότητας, την οποία εκπροσωπείτε, εργάζεται στην Σπάρτη;

Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση	Εκτιμώμενος αριθμός ατόμων
Αγίου Κωνσταντίνου	ΜΙΚΡΟ	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Αγόριανης	ΜΙΚΡΟ	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Αλευρούς	ΜΕΤΡΙΟ	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Βορδόνιας	ΜΙΚΡΟ	10
Γεωργιτσίου	ΜΙΚΡΟ	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Καστορείου		
Λογκανίου	ΜΙΚΡΟ	5
Πελλάνας	ΜΙΚΡΟ	6
Περιβολίων		

5. Σε ποιο βαθμό ο επαγγελματικά απασχολούμενος μόνιμος πληθυσμός της κοινότητας, την οποία εκπροσωπείτε, εργάζεται σε άλλη πόλη εκτός από την Σπάρτη;

Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση	Εκτιμώμενος αριθμός ατόμων	Πόλη/πόλεις απασχόλησης
Αγίου Κωνσταντίνου	ΚΑΘΟΛΟΥ	0	-
Αγόριανης	ΚΑΘΟΛΟΥ	0	-
Αλευρούς	ΚΑΘΟΛΟΥ	0	-
Βορδόνιας	ΚΑΘΟΛΟΥ	0	-
Γεωργιτσίου	ΜΕΓΑΛΟ(μάλλον απαντά για τους με καταγωγή)	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Καστορείου			

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Λογανίικου	ΚΑΘΟΛΟΥ	0	-
Πελλάνας	ΜΙΚΡΟ	1	ΤΡΙΠΟΛΗ
Περιβολίων			

6. Τι είδους επιχειρήσεις του πρωτογενούς τομέα υφίστανται στην κοινότητα, την οποία εκπροσωπείτε;

Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση	Εκτιμώμενος αριθμός ατόμων
Αγίου Κωνσταντίνου	ΚΑΜΙΑ	0
Αγόριανης	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ	-
Αλευρούς	ΚΑΜΙΑ	0
Βορδόνιας	«ΕΛΑΙΟΚΑΛΛΙΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ»	50
Γεωργιτσίου	ΚΑΜΙΑ	0
Καστορείου		
Λογανίικου	ΚΑΜΙΑ	0
Πελλάνας	«ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ, ΜΕΛΙΣΟΚΟΜΙΑ»	6
Περιβολίων		

7. Τι είδους επιχειρήσεις του δευτερογενούς τομέα υφίστανται στην κοινότητα, την οποία εκπροσωπείτε;

Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση	Εκτιμώμενος αριθμός ατόμων
Αγίου Κωνσταντίνου	ΚΑΜΙΑ	0
Αγόριανης	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ	-
Αλευρούς	ΚΑΜΙΑ	0
Βορδόνιας	«ΚΑΦΕΝΕΙΑ»	2
Γεωργιτσίου	«ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ, ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟ, ΞΕΝΩΝΑΣ»	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Καστορείου		
Λογανίικου	ΚΑΜΙΑ	0
Πελλάνας	ΚΑΜΙΑ	0

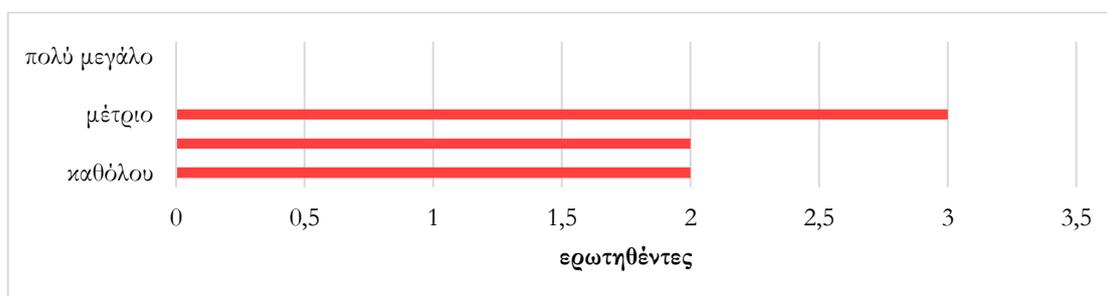
Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Περιβολίων		
------------	--	--

8. Τι είδους επιχειρήσεις του τριτογενούς τομέα υφίστανται στην κοινότητα, την οποία εκπροσωπείτε;

Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση	Εκτιμώμενος αριθμός ατόμων
Αγίου Κωνσταντίνου	ΚΑΜΙΑ	0
Αγόριανης	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ	-
Αλευρούς	ΚΑΜΙΑ	0
Βορδόνιας	ΚΑΜΙΑ	0
Γεωργιτσίου	ΚΑΜΙΑ	0
Καστορείου		
Λογανίκου	«ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΚΑΦΕΝΕΙΑ, ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΑ, ΚΑΦΕ, ΜΕΖΕΔΟΠΩΛΕΙΑ, ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΛΟΥΜΙΝΙΩΝ, ΥΛΙΚΑ ΟΙΚΟΔΟΜΩΝ»	10
Πελλάνας	ΚΑΜΙΑ	0
Περιβολίων		

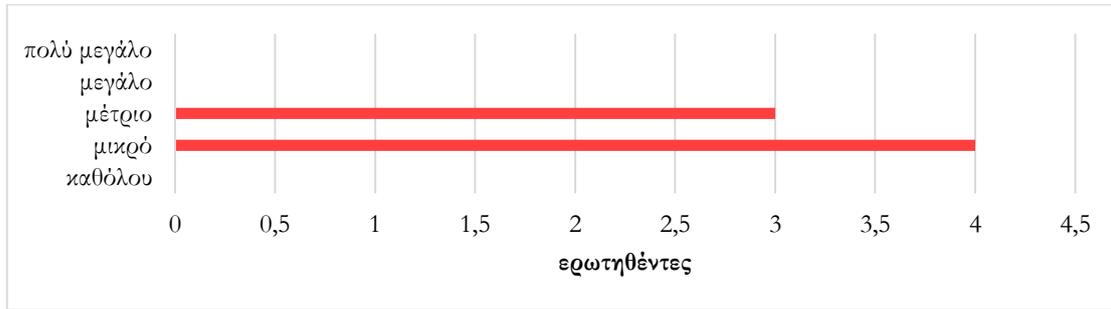
9. Σε ποιο βαθμό ο μόνιμος πληθυσμός της κοινότητας, πραγματοποιεί αγορές σε καταστήματα της κοινότητας, την οποία εκπροσωπείτε;

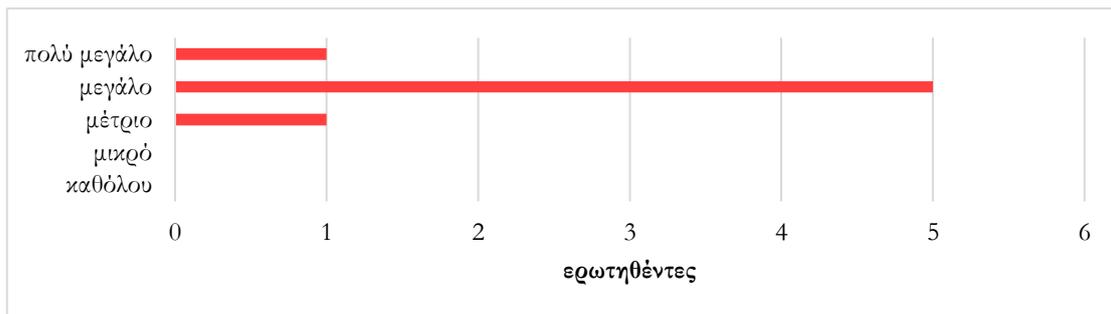
10. Σε ποιο βαθμό ο μόνιμος πληθυσμός της κοινότητας, πραγματοποιεί αγορές σε καταστήματα που βρίσκονται σε άλλη κοινότητα της Δ.Ε. Πελλάνας;

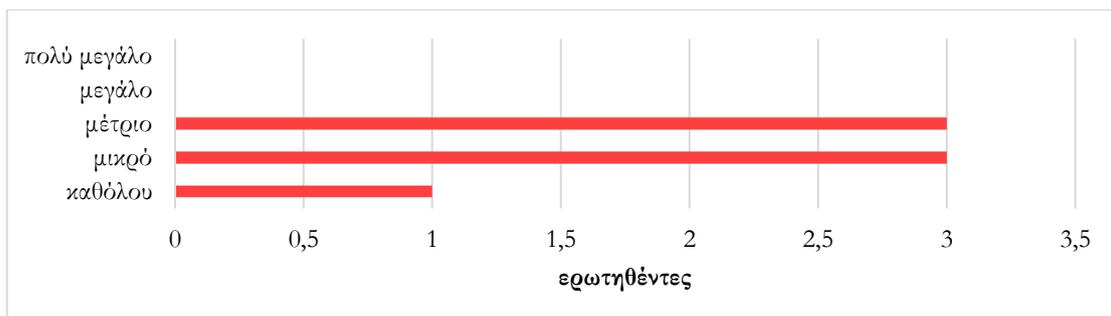
Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

11. Σε ποιο βαθμό ο μόνιμος πληθυσμός της κοινότητας, πραγματοποιεί αγορές σε καταστήματα που βρίσκονται στην Σπάρτη;

12. Σε ποιο βαθμό ο μόνιμος πληθυσμός της κοινότητας, πραγματοποιεί αγορές σε καταστήματα που βρίσκονται σε άλλες πόλεις εκτός από την Σπάρτη;

13. Σε ποιον τομέα εκτιμάται ότι πρέπει να κατευθυνθεί η οικονομία της Δ.Ε. Πελλάνας;

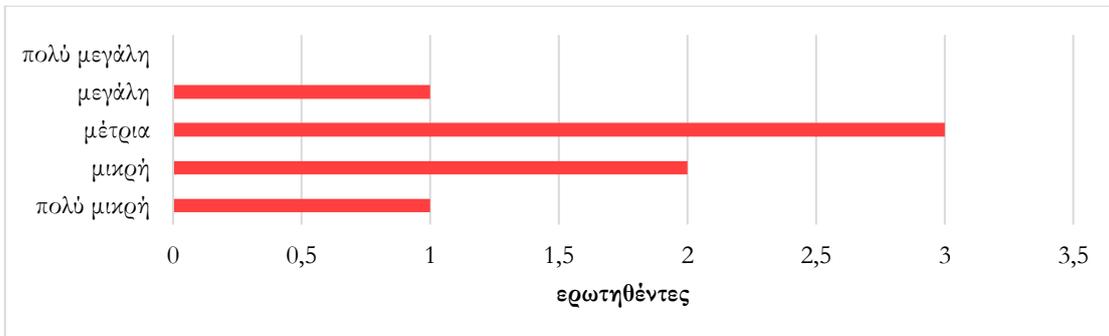
Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση
Αγίου Κωνσταντίνου	«Στην κτηνοτροφία και την παραγωγή αγροτικών προϊόντων»
Αγόριανης	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Αλευρούς	«Της ελαιοκομίας»
Βορδόνιας	«Αγροτική οικονομία και αγροτουρισμό»
Γεωργιτσίου	«Αγροτικό τομέα»
Καστορείου	
Λογκανίου	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ

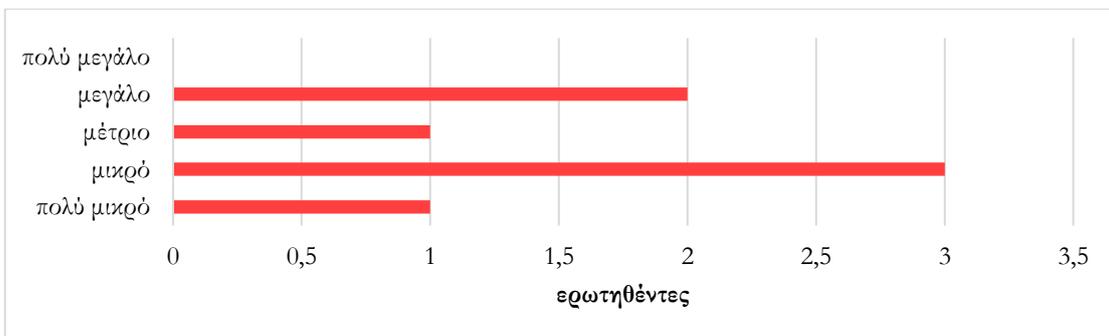
Πελλάνας	«1.αγροτικό και κτηνοτροφικό τομέα 2.τουρισμό λόγω ύπαρξης αρχαιοτήτων και την ιστορία της Δ.Κ. Πελλάνας»
Περιβολίων	

ΥΠΟΔΟΜΕΣ

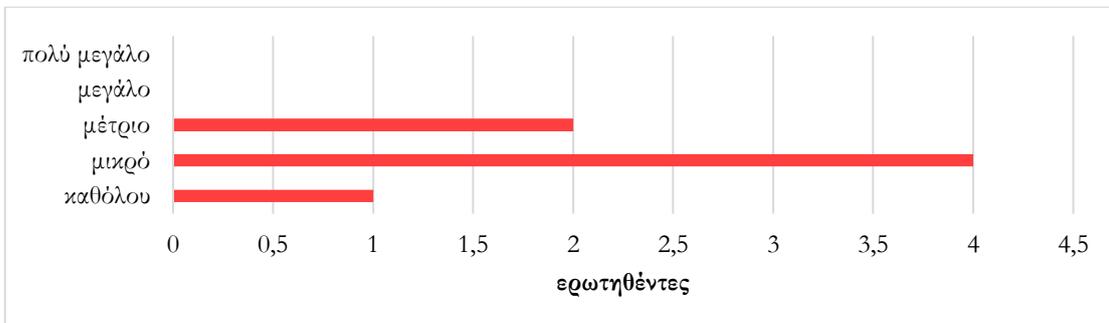
1. Πώς χαρακτηρίζετε την συγκοινωνιακή προσβασιμότητα στην κοινότητα που εκπροσωπείτε;

2. Πώς χαρακτηρίζετε τον βαθμό επάρκειας των υφιστάμενων Μέσων Μαζικής Μεταφοράς στην κοινότητα που εκπροσωπείτε;

3. Σε ποιο βαθμό ο μόνιμος πληθυσμός της κοινότητας, την οποία εκπροσωπείτε χρησιμοποιεί τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς;

4. Θεωρείτε ότι τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς στην Δ.Ε. Πελλάνας χρήζουν βελτίωσης;

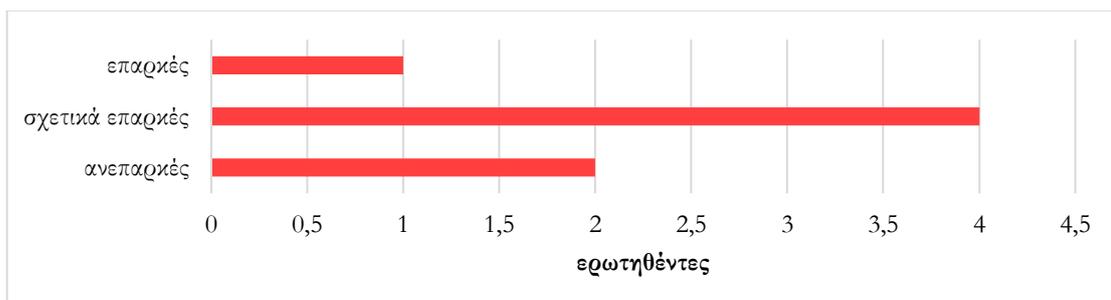
Οιτισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Αν ναι, τι βελτιώσεις προτείνετε;

Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση
Αγίου Κωνσταντίνου	«Περισσότερα δρομολόγια των λεωφορείων του ΚΤΕΛ»
Αγόριανης	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Αλευρούς	«Πιο συχνές διελεύσεις»
Βορδόνιας	«Καθημερινά δρομολόγια πρωί βράδυ»
Γεωργιτσίου	ΘΕΩΡΕΙ ΟΤΙ ΤΑ ΜΜΜ ΔΕΝ ΧΡΗΣΟΥΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ
Καστορείου	
Λογριανίκου	ΘΕΩΡΕΙ ΟΤΙ ΤΑ ΜΜΜ ΔΕΝ ΧΡΗΣΟΥΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ
Πελλάνας	«Βραδινό δρομολόγιο για εξυπηρέτηση κυρίως των μαθητών»
Περιβολίων	

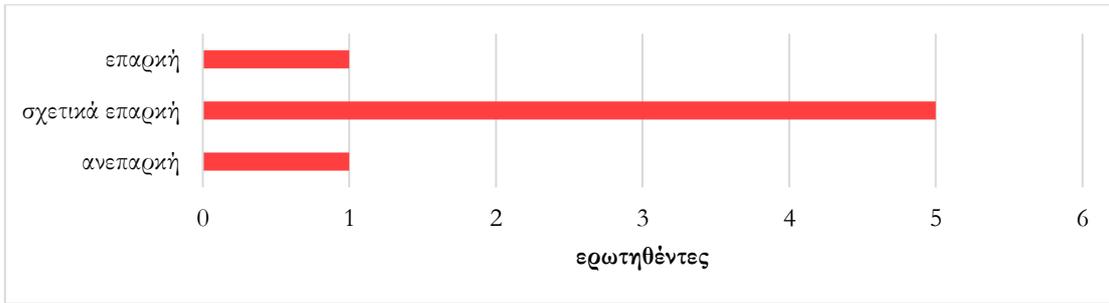
5. Πώς χαρακτηρίζετε το οδικό δίκτυο της κοινότητας της οποίας εκπροσωπείτε;

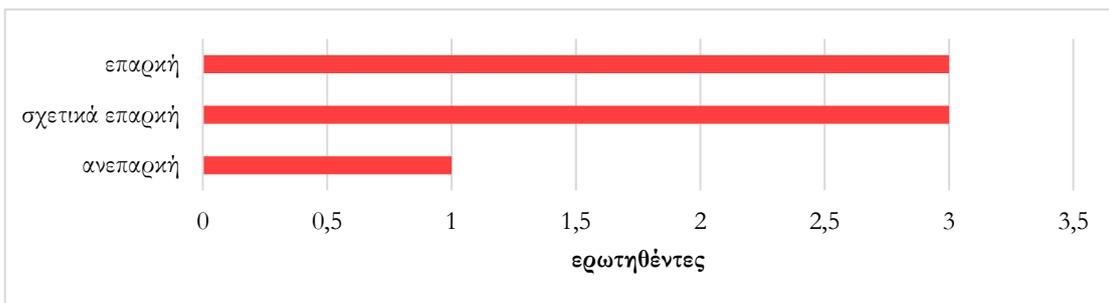
6. Πώς χαρακτηρίζετε την συνδεσιμότητα του οδικού δίκτυο της κοινότητας την οποία εκπροσωπείτε με άλλες κοινότητες της Δ.Ε. Πελλάνας;

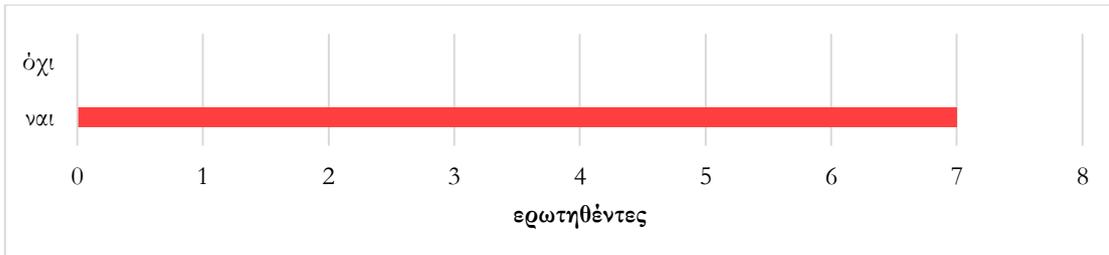
Οιτισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

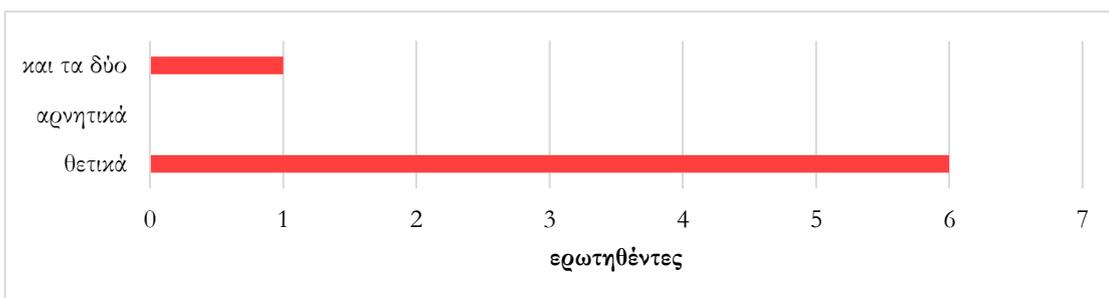
7. Πώς χαρακτηρίζετε την συνδεσιμότητα του οδικό δίκτυο της κοινότητας την οποία εκπροσωπείτε με την Σπάρτη;

8. Θεωρείτε ότι ο νέος αυτοκινητόδρομος επηρέασε την κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

Αν ναι, την επηρέασε θετικά, αρνητικά ή και τα δύο;

Περιγράψτε τον τρόπο που ο νέος αυτοκινητόδρομος επηρέασε την κοινότητα, την οποία εκπροσωπείτε:

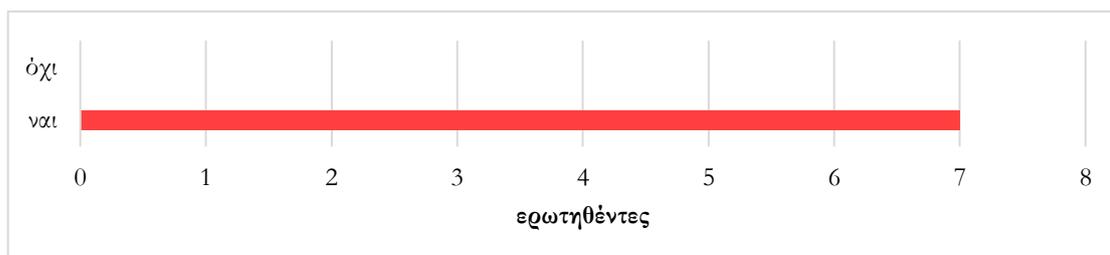
Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση
---------------------	----------

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Αγίου Κωνσταντίνου	«Γρηγορότερες μετακινήσεις, εύκολη πρόσβαση στην Σπάρτη από τα χωριά αλλά και εύκολη πρόσβαση στα χωριά από τις πόλεις»
Αγόριανης	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Αλευρούς	«Γίνεται πιο γρήγορη και ασφαλής η μετακίνηση προς την κοινότητα»
Βορδόνιας	«Πιο γρήγορη μεταφορά προς άλλους νομούς»
Γεωργισίου	«Θετικά γιατί έχουμε περισσότερους επισκέπτες και πιο ασφαλή δρόμο»
Καστορείου	
Λογανίικου	«α. Μικρυναν οι αποστάσεις προς την πρωτεύουσα του Δήμου και προς την υπόλοιπη χώρα, β. Δεν περνούν περισσότερα αυτοκίνητα που πηγαίνουν από επαρχιακό δρόμο Μεγαλόπολης-Σπάρτης που περνά μέσα από το χωριό μου, άρα λιγότερος τουρισμός»
Πελλάνας	«Άνετη, ασφαλή και άμεση μετακίνηση»
Περιβολίων	

9. Θεωρείτε ότι ο νέος αυτοκινητόδρομος επηρέασε γενικότερα τους οικισμούς της Δ.Ε. Πελλάνας;

Αν ναι, περιγράψτε με ποιο τρόπο θεωρείτε ότι τους επηρέασε:

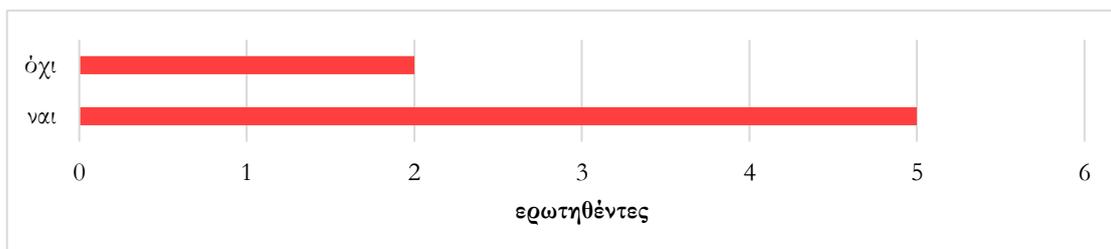
Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση
Αγίου Κωνσταντίνου	«Ευκολότερες μετακινήσεις»

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Αγόριανης	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Αλευρούς	«Έγιναν πιο εύκολα προσβάσιμες»
Βορδόνιας	«Ιδιαίτερα την κοινότητα Πελλάνας αλλά και άλλα χωριά τα έφερε πιο κοντά στην Σπάρτη»
Γεωργιτσίου	«Θετικά προς το καλύτερο»
Καστορείου	
Λογκανίκου	«α. Μίκρυναν οι αποστάσεις προς την πρωτεύουσα του Δήμου και προς την υπόλοιπη χώρα, β. Δεν περνούν περισσότερα αυτοκίνητα που πηγαίνουν από επαρχιακό δρόμο Μεγαλόπολης-Σπάρτης που περνά μέσα από το χωριό μου, άρα λιγότερος τουρισμός»
Πελλάνας	«Προσβασιμότητα-Επισκεψιμότητα αυτών»
Περιβολίων	

10. Θεωρείτε ότι ο νέος αυτοκινητόδρομος επηρέασε την αλληλεπίδραση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας με την Σπάρτη;

Αν ναι, περιγράψτε με ποιο τρόπο θεωρείτε ότι την επηρέασε:

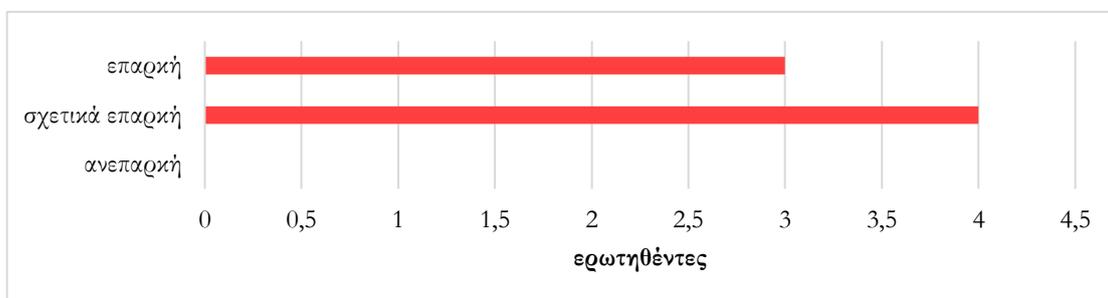
Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση
Αγίου Κωνσταντίνου	«Ευκολότερη και πιο γρήγορη πρόσβαση στην Σπάρτη»
Αγόριανης	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Αλευρούς	«Μείωση χρόνου και κόστους»
Βορδόνιας	«Μίκρυνε ο χρόνος ο κόσμος κατευθύνεται πιο πολύ στην Σπάρτη για τα ψώνια και τις δουλειές του»
Γεωργιτσίου	ΘΕΩΡΕΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΤΗΝ ΕΠΗΡΕΑΣΕ
Καστορείου	
Λογκανίκου	ΘΕΩΡΕΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΤΗΝ ΕΠΗΡΕΑΣΕ

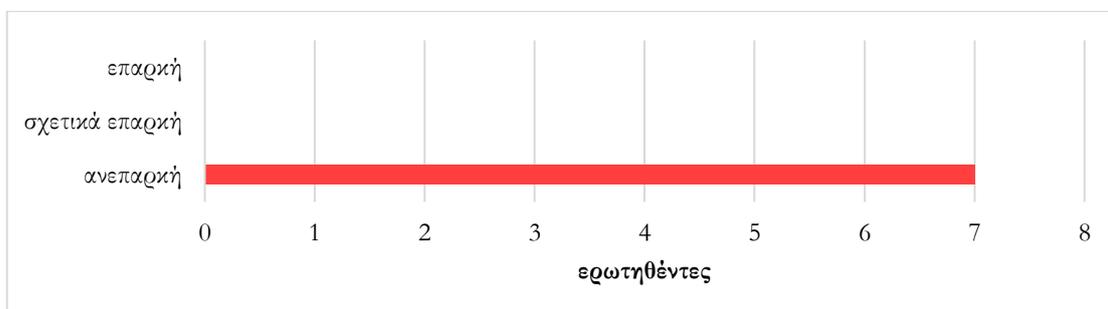
Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Πελλάνας	«Σύντομη, ασφαλής και πιο τακτική μετακίνηση μεταξύ αυτών»
Περιβολίων	

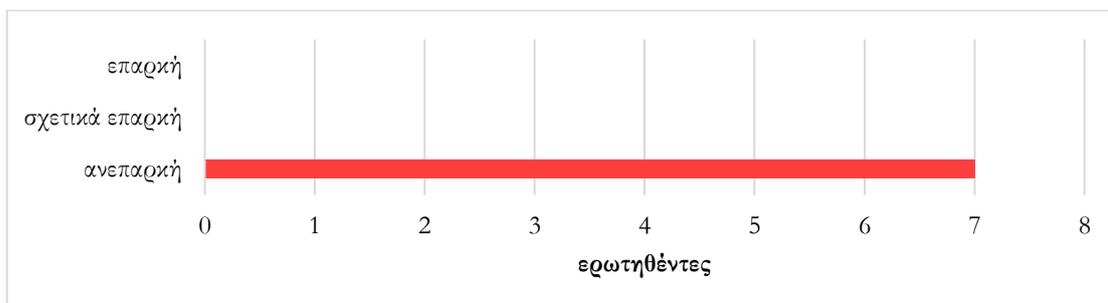
11. Πώς αξιολογείτε την παροχή πόσιμου νερού στην κοινότητα, την οποία εκπροσωπείτε;

12. Πώς αξιολογείτε την παροχή υπηρεσιών υγείας στην κοινότητα, την οποία εκπροσωπείτε;

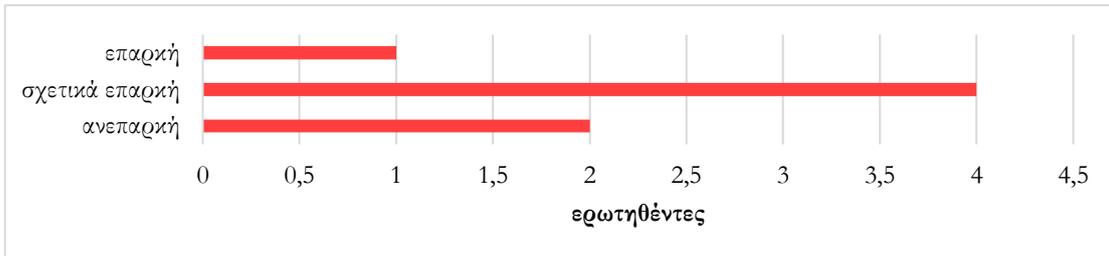

13. Πώς αξιολογείτε την παροχή υπηρεσιών υγείας στην Δ.Ε. Πελλάνας;

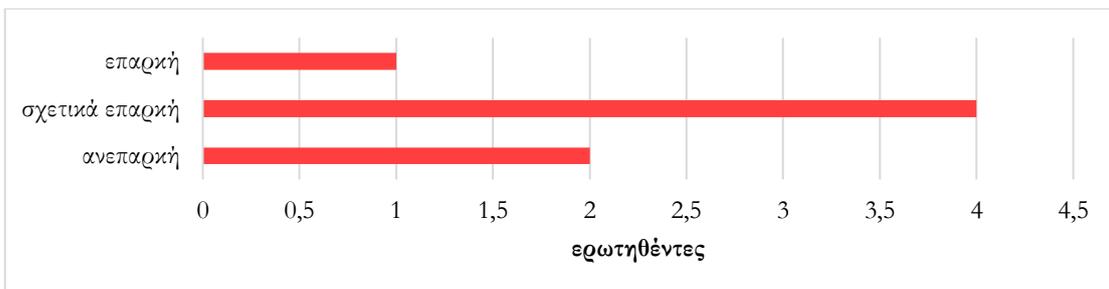

14. Πώς αξιολογείτε την παροχή υπηρεσιών παιδείας στην Δ.Ε. Πελλάνας;

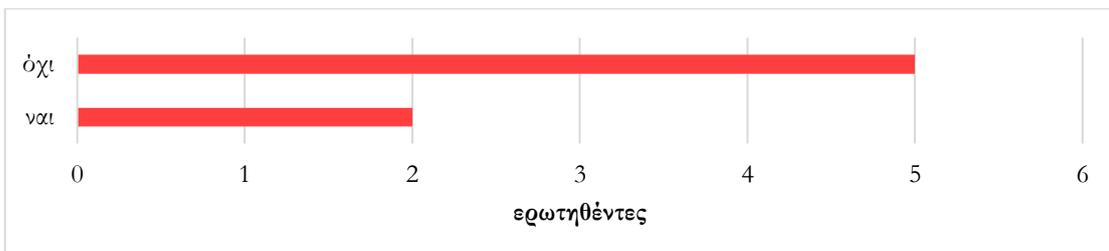

15. Πώς αξιολογείτε την παροχή υπηρεσιών του δήμου στην Δ.Ε. Πελλάνας;

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

1. Στην κοινότητα, την οποία εκπροσωπείτε υφίσταται επισκέψιμο μνημείο πολιτιστική κληρονομιάς;

Αν ναι, αναφέρετε πληροφορίες σχετικά με τις διαθέσιμες μέρες και ώρες επίσκεψής του:

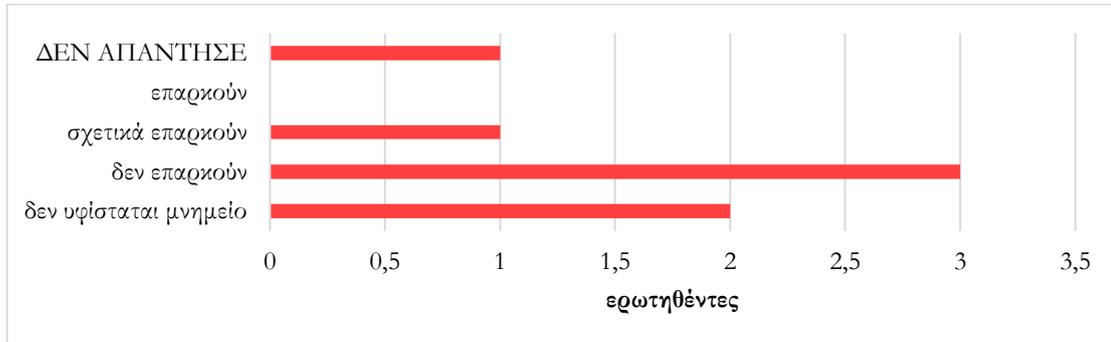
Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση
Αγίου Κωνσταντίνου	ΔΕΝ ΥΦΙΣΤΑΤΑΙ ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟ ΜΝΗΜΕΙΟ
Αγόριανης	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Αλευρούς	ΔΕΝ ΥΦΙΣΤΑΤΑΙ ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟ ΜΝΗΜΕΙΟ
Βορδόνιας	ΔΕΝ ΥΦΙΣΤΑΤΑΙ ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟ ΜΝΗΜΕΙΟ
Γεωργιτσίου	«Είναι όλες τις μέρες και ώρες επισκέψιμο»
Καστορείου	

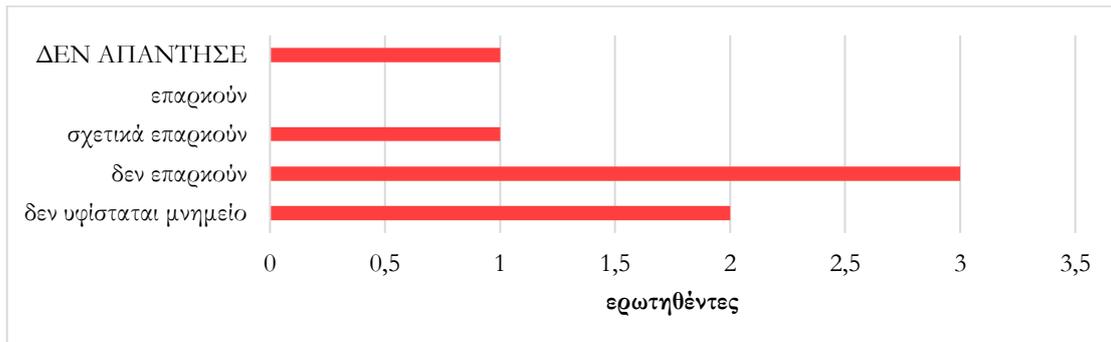
Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Λογικανίκου	ΔΕΝ ΥΦΙΣΤΑΤΑΙ ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟ ΜΝΗΜΕΙΟ
Πελλάνας	ΔΕΝ ΥΦΙΣΤΑΤΑΙ ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟ ΜΝΗΜΕΙΟ
Περιβολίων	

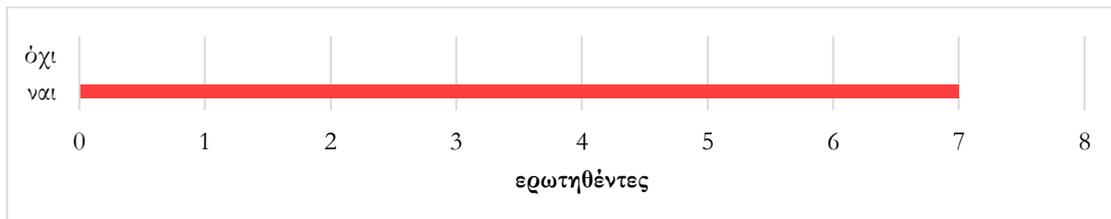
2. Αν στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε, υφίσταται μνημείο/ μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς, θεωρείτε ότι επαρκούν οι έως τώρα ενέργειες ανάδειξης του/τους;

3. Αν στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε, υφίσταται μνημείο/ μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς, θεωρείτε ότι επαρκούν οι έως τώρα ενέργειες προβολής διαφήμισής του;

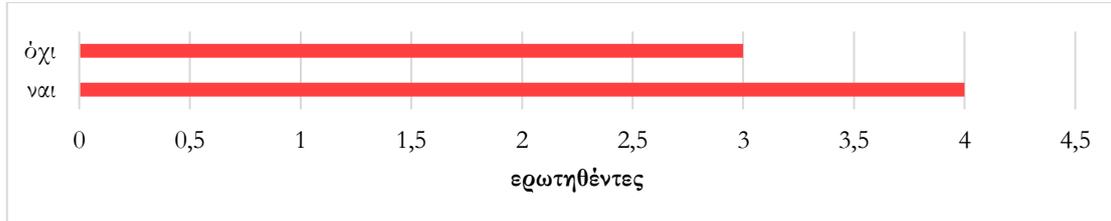

4. Θεωρείτε ότι η ανάδειξη της πολιτιστικής και της φυσικής κληρονομιάς της Δ.Ε. Πελλάνας θα αύξανε την τουριστική κίνηση στην περιοχή;

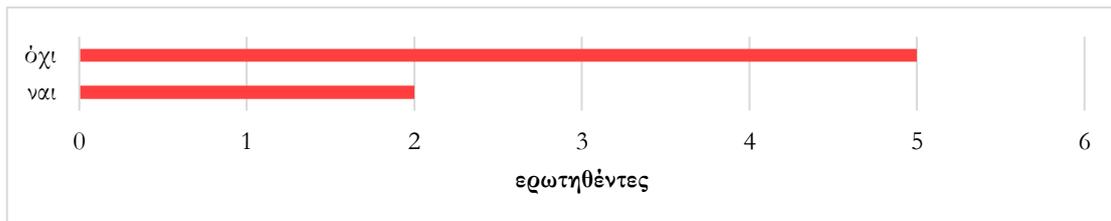

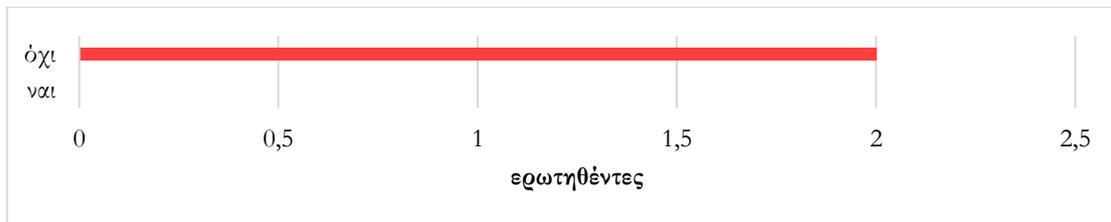
5. Θεωρείτε την πολιτιστική κληρονομιά της Σπάρτης ανταγωνιστική σε σχέση με αυτή της Δ.Ε. Πελλάνας, με κριτήριο την προσέλκυση επισκεπτών;

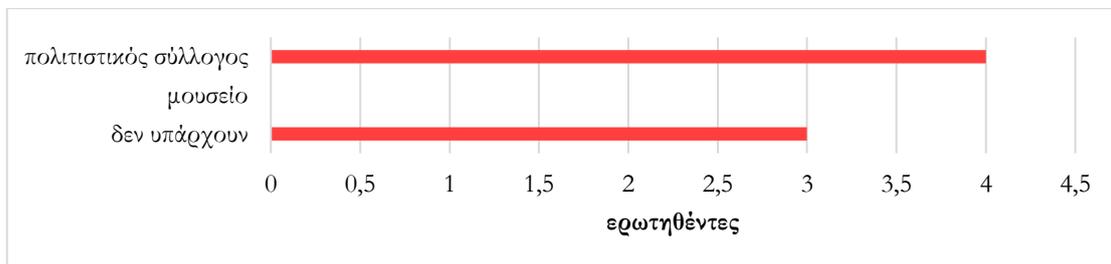
6. Υπάρχουν μνημεία φυσικής κληρονομιάς στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

Αν ναι, έχουν πραγματοποιηθεί ενέργειες ανάδειξής τους:

8. Ποιοι άλλοι φορείς πολιτισμού υφίστανται στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

περιγράψτε άλλους φορείς πολιτισμού που πιθανώς υπάρχουν

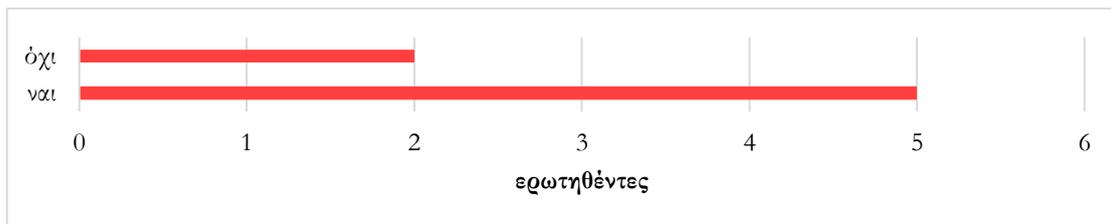
Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση
Αγίου Κωνσταντίνου	-
Αγόριανης	-
Αλευρούς	-
Βορδόνιας	-
Γεωργιτσίου	-

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Καστορείου	
Λογκανίκου	«Αθλητικός Σύλλογος (ποδοσφαιρική ομάδα), Σύλλογος Πυροπροστασίας»
Πελλάνας	«δραστηριοποιείται πολιτιστικός σύλλογος και στον οικισμό Παρδαλίου»
Περιβολίων	

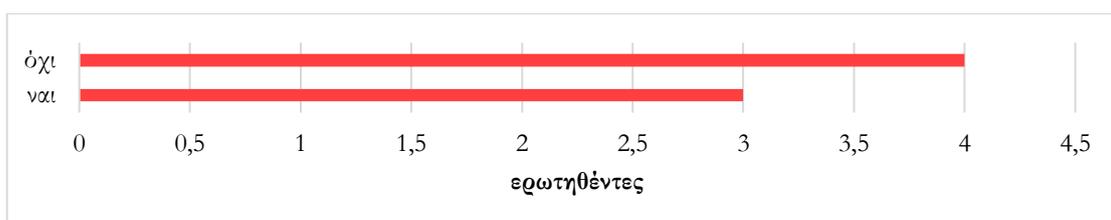
9. Πραγματοποιούνται πολιτιστικές δράσεις στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

Αν ναι, αναφέρετε με τι σχετίζονται οι πολιτιστικές δράσεις που αναπτύσσονται:

Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση
Αγίου Κωνσταντίνου	ΔΕΝ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ
Αγόριανης	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Αλευρούς	ΔΕΝ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ
Βορδόνιας	«Με την ανάδειξη της ιστορίας του χωριού»
Γεωργιτσίου	«Την Γιορτή του Τσίπουρου»
Καστορείου	
Λογκανίκου	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Πελλάνας	«Την 23 ^η Σεπτεμβρίου έκαστου έτους τιμάται η εορτή του Αγίου Ιωάννη του Σκουλικοκρασά και διενεργείται λαϊκό πανηγύρι»
Περιβολίων	

10. Υπάρχουν σύλλογοι ή σωματεία αθλητισμού στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

Αν ναι, είναι ενεργά;

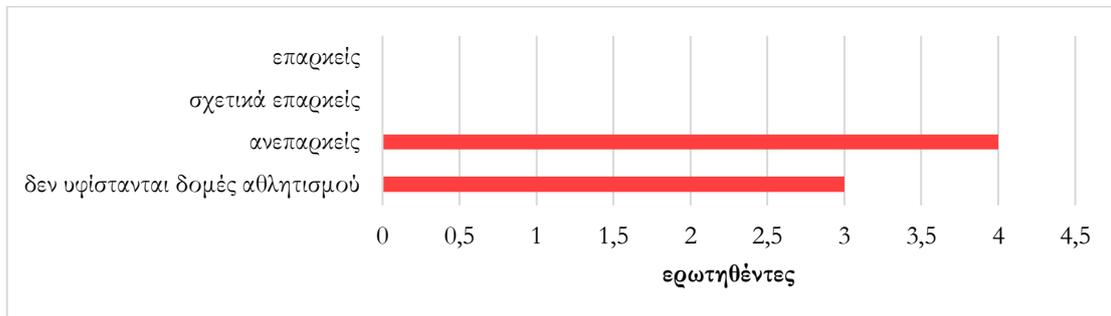
Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση

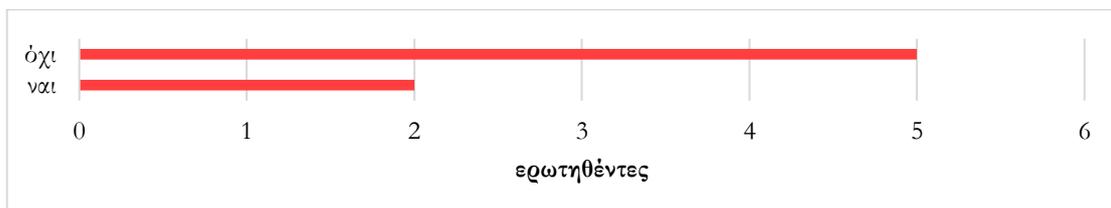
Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
 Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Αγίου Κωνσταντίνου	ΔΕΝ ΥΦΙΣΤΑΝΤΑΙ ΣΧΕΤΙΚΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ
Αγόριανης	ΝΑΙ
Αλευρούς	ΔΕΝ ΥΦΙΣΤΑΝΤΑΙ ΣΧΕΤΙΚΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ
Βορδόνιας	ΔΕΝ ΥΦΙΣΤΑΝΤΑΙ ΣΧΕΤΙΚΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ
Γεωργιτσίου	ΟΧΙ
Καστορείου	
Λογκανίου	ΝΑΙ
Πελλάνας	ΔΕΝ ΥΦΙΣΤΑΝΤΑΙ ΣΧΕΤΙΚΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ
Περιβολίων	

11. Πώς αξιολογείτε τις δομές αθλητισμού στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

12. Υπάρχει κάποιο στοιχείο (π.χ. φαγητό, έθιμο, χορός) που χαρακτηρίζει την κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

Αν ναι, αναφέρετε σύντομη περιγραφή του:

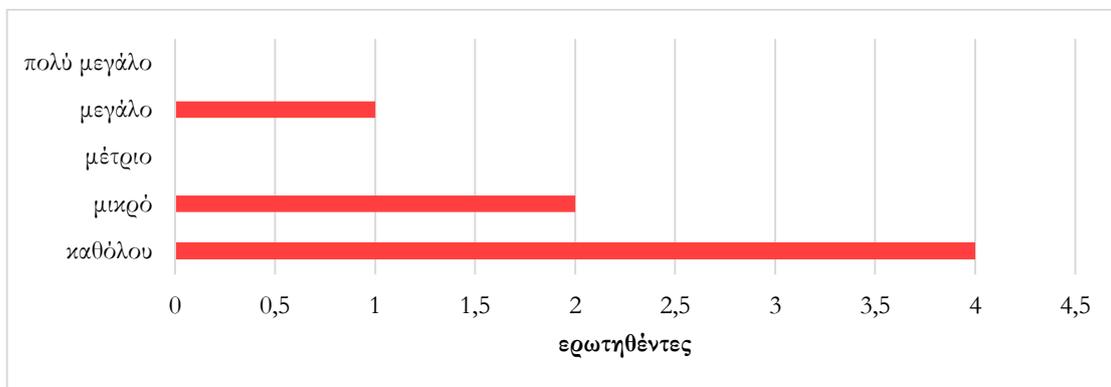
Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση
Αγίου Κωνσταντίνου	ΔΕΝ ΥΦΙΣΤΑΤΑΙ ΣΧΕΤΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ
Αγόριανης	ΔΕΝ ΥΦΙΣΤΑΤΑΙ ΣΧΕΤΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ
Αλευρούς	«Το έθιμο με άλογα στη μνήμη του πολιούχου της κοινότητας Αγ. Γεωργίου»
Βορδόνιας	ΔΕΝ ΥΦΙΣΤΑΤΑΙ ΣΧΕΤΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ
Γεωργιτσίου	ΔΕΝ ΥΦΙΣΤΑΤΑΙ ΣΧΕΤΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ

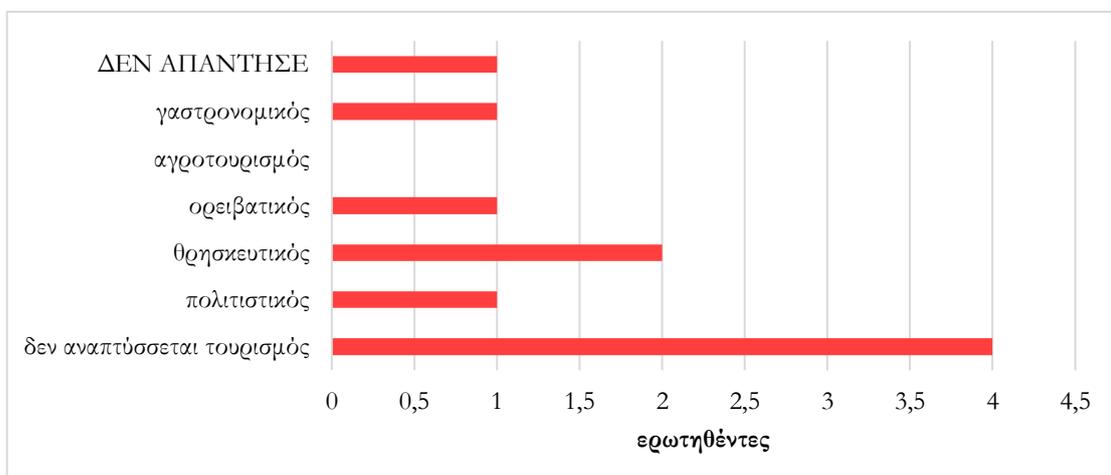
Καστορείου	
Λογκανίκου	ΔΕΝ ΥΦΙΣΤΑΤΑΙ ΣΧΕΤΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ
Πελλάνας	«α. Λαϊκό πανηγύρι στην πλατεία του χωριού (Πελλάνα) το καλοκαίρι (την πρώτη εβδομάδα του Ιουλίου), β. Λαϊκό πανηγύρι στην πλατεία του χωριού (Πελλάνα) την 23 ^η Σεπτεμβρίου, γ. Εορτασμός και λαϊκό πανηγύρι στον οικισμό Παρδάλι την 23 ^η /8»
Περιβολίων	

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1. Σε τι βαθμό αναπτύσσεται ο τουρισμός στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

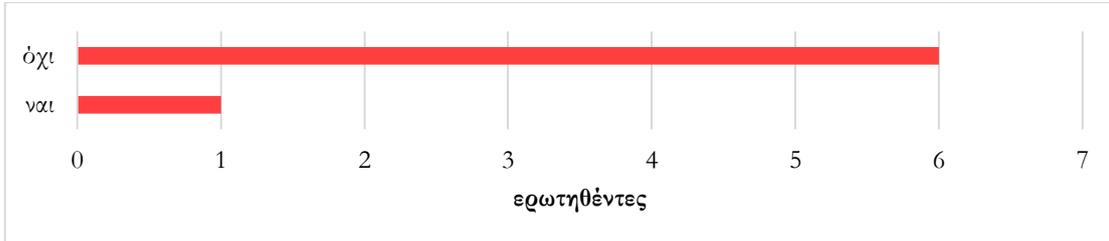
2. Αν αναπτύσσεται τουρισμός, στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε, τι είδους είναι;

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

3. Αναπτύσσονται ξενοδοχειακές μονάδες/ καταλύματα στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε που βρίσκονται σε λειτουργία;

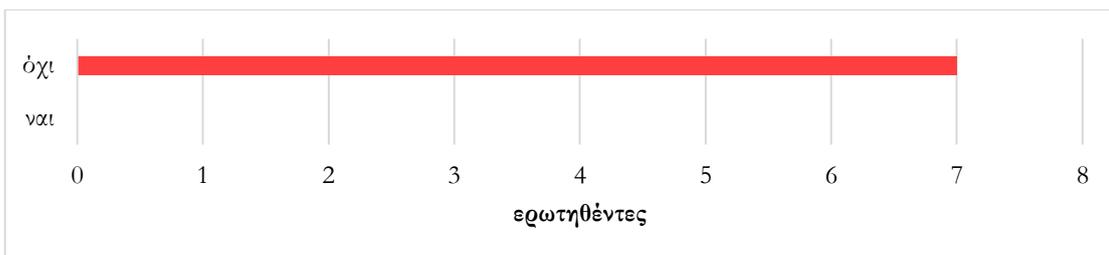

Αναπτύσσεται μία ξενοδοχειακή μονάδα στην Δ.Κ. Γεωργιτσίου.

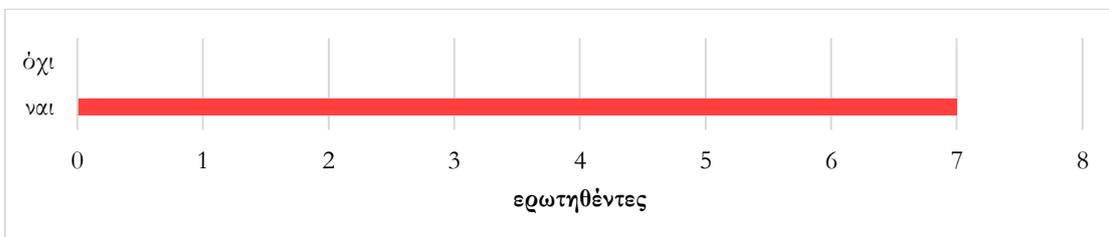
4. Αναπτύσσονται μονάδες βραχυχρόνιας μίσθωσης τύπου Airbnb στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

5. Αναπτύσσονται άλλες επιχειρήσεις σχετικές με τον τουρισμό στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

6. Θεωρείτε ότι πρέπει να αναπτυχθεί ο τουρισμός στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

Αν ναι, τι είδους τουρισμό θεωρείτε ότι ενδείκνυται να αναπτυχθεί:

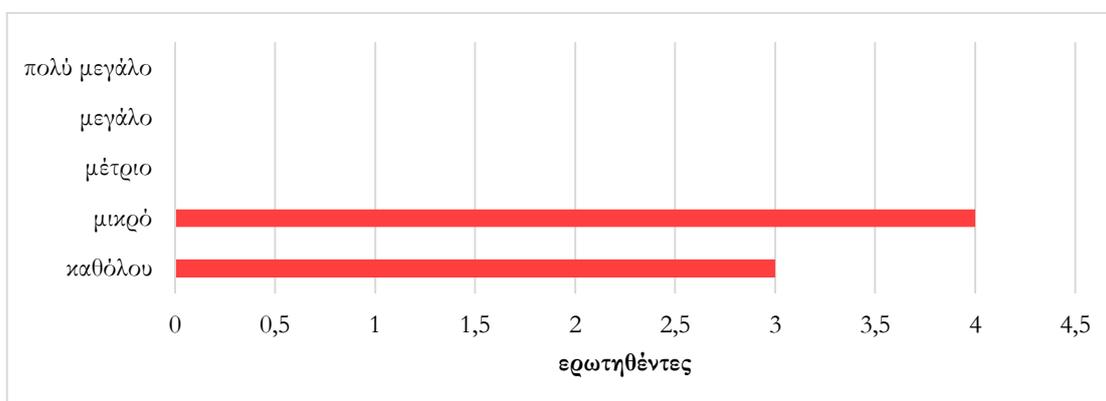
Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση
Αγίου Κωνσταντίνου	«Αγροτουρισμός, ορειβατικός »
Αγόριανης	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

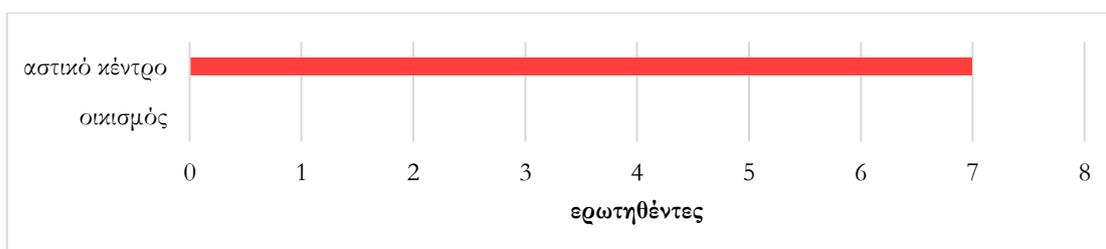
Αλευρούς	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Βορδόνιας	«Αγροτουρισμός»
Γεωργιτσίου	«Χειμερινός»
Καστορείου	
Λογκανίκου	«Αγροτουρισμός - πολιτιστικός»
Πελλάνας	«Ανάδειξη αρχαιολογικού χώρου Πελλάνας – επανέναρξη ανασιαφών»
Περιβολίων	

7. Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι επαρκούν οι υποδομές, σε ενδεχόμενη ανάπτυξη του τουρισμού στην κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε;

ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

1. Στο ισχύον σύστημα τοπικής αυτοδιοίκησης, κρίνεται ότι είναι σε προτεραιότητα ο οικισμός ή το αστικό κέντρο;

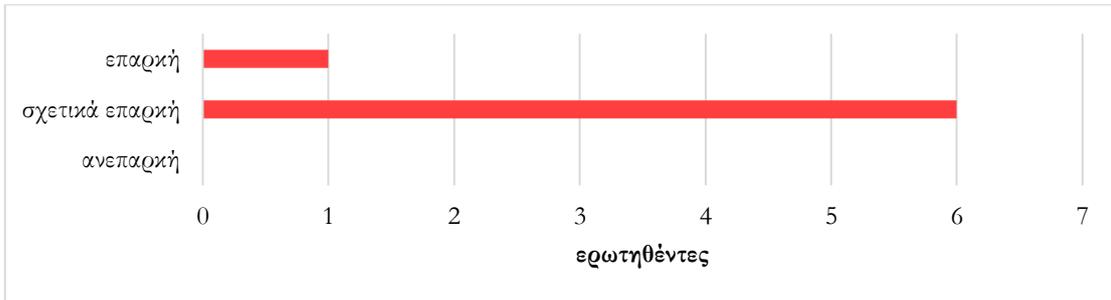

2. Πώς αξιολογείτε την συνεργασία σας με τις υπηρεσίες του Δήμου Σπάρτης για την εξυπηρέτηση των αναγκών της κοινότητας της οποίας εκπροσωπείτε;

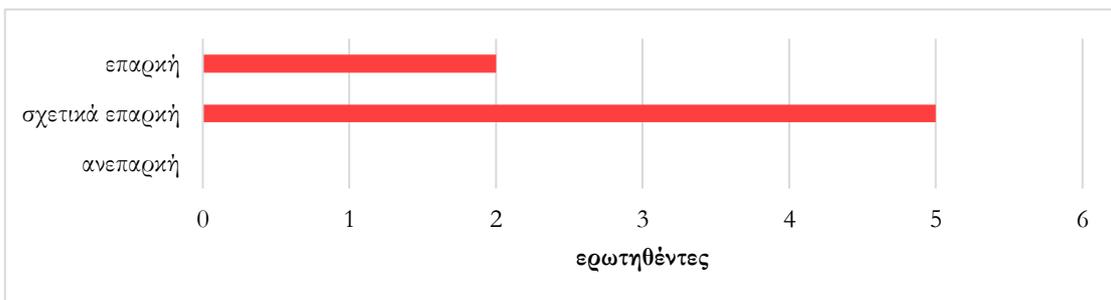

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.

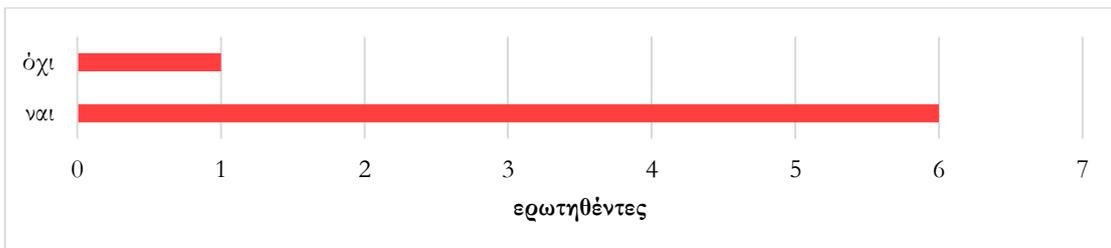
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

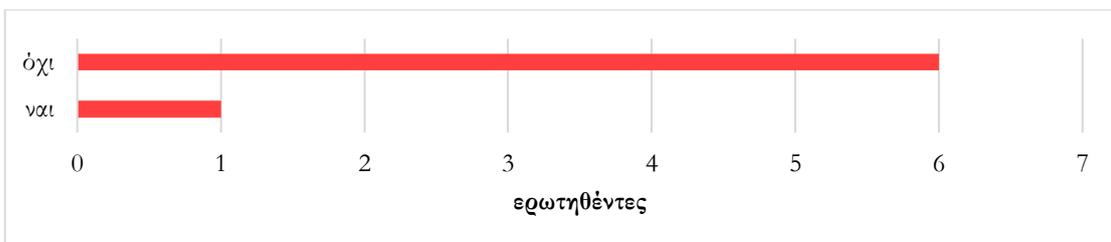
3. Θεωρείτε τα δικαιώματά σας ως πρόεδρου/ εκπροσώπου δημοτικής κοινότητας στο Δημοτικό Συμβούλιο:

4. Θεωρείτε ότι οι πρόεδροι/ εκπρόσωποι τοπικής κοινότητας πρέπει να έχουν περισσότερη συμμετοχή στο Δημοτικό Συμβούλιο;

5. Η κοινότητα την οποία εκπροσωπείτε έχει ενταχθεί σε αναπτυξιακά προγράμματα;

Τ.Κ. ΓΕΩΡΓΙΤΣΙΟΥ: «Πρόγραμμα Λίντερ κατά το παρελθόν»

Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.

Η ΣΧΕΣΗ ΥΠΑΙΘΡΟΣ – ΠΟΛΗ

1. Πώς χαρακτηρίζετε την σχέση των οικισμών της κοινότητας την οποία εκπροσωπείτε με την Σπάρτη;

Πρόεδρος Κοινότητας	Απάντηση
Αγίου Κωνσταντίνου	«Οι οικισμοί της κοινότητας είναι εξαρτημένοι από την Σπάρτη διότι χρειάζεται οι κάτοικοι να την επισκέπτονται για αγορές (κυρίως τροφίμων, για διάφορες υπηρεσίες και κυρίως για ιατρική περίθαλψη)»
Αγόριανης	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Αλευρούς	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Βορδόνιας	«Αναγκαία είναι η σχέση του χωριού με την Σπάρτη γιατί εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις υπηρεσίες και τα μαγαζιά της Σπάρτης.»
Γεωργισίου	«Η σχέση είναι πολύ καλή και έχουμε καλή συνεργασία»
Καστορείου	
Λογανίου	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕ
Πελλάνας	«Ανύπαρκτη»
Περιβολίων	

Αν επιθυμείτε, αναφέρετε συμπληρωματικές σκέψεις – απόψεις αναφορικά με την υφιστάμενη κατάσταση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και την αξιολόγηση της αλληλεπίδρασης των ιδίων οικισμών με την Σπάρτη:

Εκπρόσωπος Δ.Κ. Βορδόνιας: «Όπως είναι γνωστό τα χωριά έχουν απόλυτη ανάγκη από τις υπηρεσίες που παρέχονται από τους φορείς του Δήμου και της Περιφέρειας αλλά και από τις παροχές αγαθών από τα μαγαζιά αλλά και από τη στήριξη της κοινωνίας από τον κόσμο της Σπάρτης σε οποιαδήποτε εκδήλωση πραγματοποιείται στα χωριά μας και ιδιαίτερα τα πιο απομακρυσμένα χωριά. Επίσης επειδή τα χωριά μας από μιας μεγαλύτερης ηλικίας κατοίκους η παροχή διαφόρων υπηρεσιών από την ιατρική έως την εργατική εξαρτάται από κατοίκους της Σπάρτης. Βέβαια και η Σπάρτη στηρίζεται από τους πολίτες των χωριών μας οικονομικά και όχι μόνο».

*Οικισμοί της υπαίθρου και επαρχιακά αστικά κέντρα.
Η περίπτωση των οικισμών της Δ.Ε. Πελλάνας και του αστικού κέντρου της Σπάρτης.*